

**KÜLTÜR MERKEZLERİNİN
TASARIMINI ETKİLEYEN KRİTERLER: TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

Tuba ULU YILMAZ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**HAZİRAN 2006
ANKARA**

Tuba ULU YILMAZ tarafından hazırlanan KÜLTÜR MERKEZLERİNİN TASARIMINI ETKİLEYEN KRİTERLER: TÜRKİYE ÖRNEĞİ adlı bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Sare SAHİL

Tez Yöneticisi

Bu çalışma, jürimiz tarafından Mimarlık Anabilim Dalında Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: : Prof. Dr. Ziya UTKUTUĞ

Üye : Prof. Dr. Sare SAHİL

Üye : Prof. Dr. Can M. HERSEK

Üye : Prof. Dr. Zühal ÖZCAN

Üye : Doç. Dr. Aysu BAŞKAYA

Tarih : 23 / 06 / 2006

Bu tez, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Tuba Ulu Yılmaz

**KÜLTÜR MERKEZLERİNİN
TASARIMINI ETKİLEYEN KRİTERLER: TÜRKİYE ÖRNEĞİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

Tuba ULU YILMAZ

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Haziran 2006

ÖZET

Kültür merkezleri, dünyada meydana gelen büyük toplumsal ve kültürel hareketler sonucunda ortaya çıkmıştır. Yapılan çalışmada Türkiye’de uygulanmış ve kullanımda olan kültür merkezleri arasından seçilen örnekler incelenmektedir. Bu tezin amacı, kültür merkezlerinin mimari tasarım özelliklerinin çözümlenerek etkin olarak kullanılmalari için öneri geliştirilmesi ve ileride yapılacak tasarımlara kaynak ve rehber oluşturmastır. Giriş bölümünde, tezin amacına uygun olarak hipotezler ortaya konulmuştur. Çalışmanın içeriğinde İstanbul, Çankırı, Ankara, Samsun, Edirne, Konya, Nevşehir ve Bitlis illerinde bulunan kültür merkezleri ile ilgili gerekli tüm bilgilerin toplanmasına çalışılmıştır. Bu kültür merkezlerinin konumu ve kentle ilişkileri, mimari biçimlenmeleri ile yaklaşımları, fonksiyon ilişkileri, kullanılan yapıım teknolojisi ve malzeme seçimleri incelenmektedir. Örnekleri karşılaştırmak için yöntem olarak analiz tabloları kullanılmıştır. Sonuç bölümünde ise, incelenen kültür merkezleri üzerinden yapılan karşılaştırmalar değerlendirilmekte, hipotezler sınanmakta ve öneriler getirilmektedir.

Bilim Kodu : 802.1.100
Anahtar Kelimeler :Kültür merkezleri, prestij yapıları, referans noktaları, popüler kültür, yüksek kültür
Sayfa Adedi : 234
Tez Yöneticisi : Prof. Dr. Sare SAHİL

**THE CRITERIA THAT EFFECT
THE DESIGN OF CULTURAL CENTERS: THE CASE OF TURKEY
(M.Sc. Thesis)**

Tuba ULU YILMAZ

**GAZİ UNIVERSITY
INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY
June 2006**

ABSTRACT

Significant social and cultural movements in the world cause the emergence of the cultural centers. In this study, the selected samples of these buildings in Turkey that are constructed and in use are examined. The purpose of this thesis is analyzing the architectural design criteria of cultural centers, to advance a proposal for effective usage of these buildings and using these data in constitution of a source and guide for further designs. In the first section, hypotheses in accordance with this purpose are stated. Within the scope of the study, the information about the cultural centers in Istanbul, Çankırı, Ankara, Samsun, Edirne, Konya, Nevşehir is collected. The location of these buildings, the relations with the city, architectural form and manner, functional relations, construction technologies and used materials are searched. Table of analyses are used as the research method in order to compare the samples. In the conclusion section, the comparison of samples is evaluated, the hypotheses are tested and proposals are advanced.

Science Code : 802.1.100

Key Words :Cultural centers, prestigious buildings, landmarks, popular culture, high culture

Page Number: 234

Adviser : Prof. Dr. Sare SAHİL

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca değerli yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren danışmanım Prof. Dr. Sare SAHİL'e, ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı'nda Genel Müdür Yardımcısı olarak görev yapan Sayın Savaş BOZDAĞ'a, arşivlerinden yararlandığım Sinem ÖNGE TÜRKOĞLU, Kader DEMİR, Hasan ŞENER, Filiz ERKAL ve Coşkun ERKAL'a, tezin içeriğinde kullanılan haritaları elde etmeme yardımcı olan Erkan ATAMAN, Rüveyda BOYACIOĞLU, Özge YABANCI, Rahmi MALTAŞ ve Sebahattin AKDEMİR'e, manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan sevgili aileme, çok değerli mesai arkadaşlarıma ve eşim Murat YILMAZ'a teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	xiii
RESİMLERİN LİSTESİ	xvi
HARİTALARIN LİSTESİ.....	xx
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xxi
1. GİRİŞ.....	1
2. KÜLTÜR MERKEZLERİNİN OLUŞUMUNU BELİRLEYEN KURAMSAL KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. “Kültür Merkezi” Tanımı	5
2.2. Dünyada Kültür Merkezlerinin Oluşumunu Hazırlayan Kültür Hareketleri	6
2.2.1. Yüksek kültür popüler kültür ayrımının ortadan kalkması.....	7
2.2.2. Boş zamanı anlamlı hale getirme	8
2.2.3. Toplumsal yarar sağlama.....	9
2.2.4. Sosyal değişim ve küreselleşme	9
2.3. Türkiye’de Kültür Merkezlerine Alt Yapı Oluşturan Kültür Yapıları.....	10
2.3.1. Cumhuriyetin ilk yıllarında kültür yapıları	11

	Sayfa
2.3.2. Halkevleri	12
2.3.3. Halk Eğitim Merkezleri	15
2.4. Kültür Merkezlerinin Mekansal Çözümleme Kriterlerinin Belirlenmesi	16
2.4.1. Genel yerleşim kararları açısından kültür merkezlerinin çözümlenmesi	20
2.4.2. Plan ve kütle özellikleri açısından kültür merkezlerinin çözümlenmesi	22
2.4.3. İşlevsel, teknik ve malzeme özellikleri açısından kültür merkezlerinin çözümlenmesi	23
3. TÜRKİYE’DE UYGULANMIŞ KÜLTÜR MERKEZİ ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ	37
3.1. İstanbul Atatürk Kültür Merkezi	38
3.1.1. Tarihçe	39
3.1.2. Konum ve kentle ilişkiler	43
3.1.3. Mimari biçimlenme	44
3.1.4. Mimari yaklaşım	45
3.1.5. Fonksiyon	46
3.1.6. Kullanılan yapıım teknolojisi ve malzeme	61
3.1.7. Öneriler ve eleştiriler	65
3.2. Çankırı Kültür Merkezi	68
3.2.1. Tarihçe	69
3.2.2. Konum ve kentle ilişkiler	69
3.2.3. Mimari biçimlenme	70
3.2.4. Mimari yaklaşım	72

	Sayfa
3.2.5. Fonksiyon	73
3.2.6. Kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme	79
3.2.7. Öneriler ve eleştiriler	80
3.3. Ankara Atatürk Kültür Merkezi	81
3.3.1. Tarihçe	82
3.3.2. Konum ve kentle ilişkiler	83
3.3.3. Mimari biçimlenme	85
3.3.4. Mimari yaklaşım	86
3.3.5. Fonksiyon	90
3.3.6. Kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme	97
3.3.7. Öneriler ve eleştiriler	98
3.4. Samsun Kültür Merkezi	101
3.4.1. Tarihçe	102
3.4.2. Konum ve kentle ilişkiler	103
3.4.3. Mimari biçimlenme	104
3.4.4. Mimari yaklaşım	106
3.4.5. Fonksiyon	107
3.4.6. Kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme	123
3.4.7. Öneriler ve eleştiriler	127
3.5. Devecihan Kültür Merkezi	128
3.5.1. Tarihçe	129
3.5.2. Konum ve kentle ilişkiler	131
3.5.3. Mimari biçimlenme	132

	Sayfa
3.5.4. Mimari yaklaşım.....	133
3.5.5. Fonksiyon	135
3.5.6. Kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme	139
3.5.7. Öneriler ve eleştiriler.....	141
3.6. Konya Mevlana Kültür Merkezi.....	143
3.6.1. Tarihçe.....	144
3.6.2. Konum ve kentle ilişkiler	145
3.6.3. Mimari biçimlenme	147
3.6.4. Mimari yaklaşım.....	149
3.6.5. Fonksiyon	155
3.6.6. Kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme	162
3.6.7. Öneriler ve eleştiriler.....	164
3.7. Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezi	165
3.7.1. Tarihçe.....	166
3.7.2. Konum ve kentle ilişkiler	167
3.7.3. Mimari biçimlenme	168
3.7.4. Mimari yaklaşım.....	169
3.7.5. Fonksiyon	171
3.7.6. Kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme	175
3.7.7. Öneriler ve eleştiriler.....	177
3.8. Bitlis Tatvan Kültür Merkezi (Tip Proje).....	178
3.8.1. Tarihçe.....	179
3.8.2. Konum ve kentle ilişkiler	179

	Sayfa
3.8.3. Mimari biçimlenme	180
3.8.4. Mimari yaklaşım.....	181
3.8.5. Fonksiyon	182
3.8.6. Kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme	184
3.8.7. Öneriler ve eleştiriler.....	185
4. DEĞERLENDİRMELER, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	186
4.1. Değerlendirmeler.....	186
4.2. Sonuç ve Öneriler	201
KAYNAKLAR	209
EKLER.....	215
EK-1 Kültür merkezi tipleri.....	216
EK-2 Kültür merkezlerinin sınıflarına ilişkin asgari nitelikler.....	226
EK-3 İncelenen kültür merkezi örneklerinin karşılaştırmalı analizi.	228
ÖZGEÇMİŞ	234

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 4.1. Sonucun öz tablosu	202
Çizelge 1.1. Kültür merkezi tipleri.....	216
Çizelge 2.2. Kültür merkezlerinin sınıflarına ilişkin asgari nitelikler.....	226

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Plan tipleri.....	27
Şekil 2.2. Oturma düzeni (kesit, görünüş, plan).....	32
Şekil 2.3. Görüş eğrisi çizimi (kesit).....	32
Şekil 2.4. Orkestra çukurunun çok amaçlı kullanımı.....	33
Şekil 3.1. Kesit.....	45
Şekil 3.2. Boyuna kesit.....	47
Şekil 3.3.Giriş holü ve küçük salonlar katı	48
Şekil 3.4. Büyük salonun çok amaçlı kullanımı (plan ve kesit).....	52
Şekil 3.5. İlk projeye göre at nalı biçimindeki salonun kesiti ve planları.....	54
Şekil 3.6. Büyük salon-sahne plan ve kesiti.....	54
Şekil 3.7. Sahne katı (parter).....	56
Şekil 3.8. Sahne üstü 2. kat planı (1. balkon).....	58
Şekil 3.9. Sahne üstü 3. kat planı (2. balkon).....	59
Şekil 3.10. Sahne üstü 5. kat planı (sanat galerisi).....	60
Şekil 3.11. Zemin kat planı	73
Şekil 3.12. Bodrum kat planı	75
Şekil 3.13. Birinci kat planı	76
Şekil 3.14. İkinci kat planı	77
Şekil 3.15. Üçüncü kat planı	78
Şekil 3.16. Dördüncü kat planı.....	79
Şekil 3.17. Kesit.....	86

Şekil	Sayfa
Şekil 3.18. Zemin kat planı (+4.50 kotu)	92
Şekil 3.19. Alt zemin kat planı(+0.00 kotu).....	95
Şekil 3.20. Sokakta aktivite ceplerinin oluşumu (plan, kesit).....	107
Şekil 3.21. Zemin kat planı	109
Şekil 3.22. B-B Kesiti.	110
Şekil 3.23. Alt zemin kat planı.....	112
Şekil 3.24. Birinci kat planı.	115
Şekil 3.25. A-A Kesiti.....	117
Şekil 3.26. İkinci kat planı.	118
Şekil 3.27. Üçüncü kat planı	120
Şekil 3.28. Dördüncü kat planı.....	120
Şekil 3.29. Beşinci kat planı.....	121
Şekil 3.30. Altıncı kat planı	122
Şekil 3.31. A-A Kesiti.....	132
Şekil 3.32. B-B Kesiti	134
Şekil 3.33. Devecihan Kültür Merkezi zemin kat planı.	136
Şekil 3.34. Devecihan Kültür Merkezi 1. kat planı.....	137
Şekil 3.35. Çok amaçlı salon 1-1 Kesiti	138
Şekil 3.36. Çok amaçlı salon 2-2 Kesiti.....	139
Şekil 3.37. Değerlendirilen tarihi örneklerle ait şemalar.	150
Şekil 3.38. Bodrum kat planı.....	156
Şekil 3.39. Zemin kat planı	157
Şekil 3.40. A-A Kesiti.....	157

Şekil	Sayfa
Şekil 3.41. B-B Kesiti	159
Şekil 3.42. Birinci kat planı	161
Şekil 3.43. Zemin kat planı	172
Şekil 3.44. A-A Kesiti.....	172
Şekil 3.45. Alt zemin kat planı.....	174
Şekil 3.46. B-B Kesiti	174
Şekil 3.47. Kesit	180
Şekil 3.48. Zemin kat planı	183
Şekil 3.49. Bodrum kat planı	183
Şekil 3.50. Birinci kat planı	184

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 3.1. İlk projeye göre maket (1946)	39
Resim 3.2. İlk projeye göre gerçekleştirilen kaba yapı (1953)	40
Resim 3.3. İstanbul Atatürk Kültür Merkezi.....	42
Resim 3.4. Taksim Meydanı yönünden İstanbul Atatürk Kültür Merkezi.....	44
Resim 3.5. Detayda ve dekorasyonda kültürel ve yöresel öğeler	46
Resim 3.6. Konser salonu	49
Resim 3.7. Oda tiyatrosu.....	50
Resim 3.8. Çocuk sineması	50
Resim 3.9. Aziz Nesin Sahnesi	51
Resim 3.10. Çok amaçlı salondan görünüşler.....	55
Resim 3.11. Büyük fuaye.....	57
Resim 3.12. Yan fuayeler.....	57
Resim 3.13. Sanat galerisi.....	60
Resim 3.14. Sahne podyumlarının farklı kademelendirilmesi	62
Resim 3.15. Giriş cephesindeki güneş kırıcılar.....	64
Resim 3.16. Işıklandırma demeti	65
Resim 3.17. Taksim Meydanı yönünden algılanan yan cepheler.....	66
Resim 3.18. Sanat galerisi.....	67
Resim 3.19. Arka cephede bulunan bale terası	67
Resim 3.20. Atatürk Bulvarı üzerinden Çankırı Kültür Merkezi.....	69
Resim 3.21. Atatürk'ün şapka inkılabını simgeleyen heykeli.....	70

Resim	Sayfa
Resim 3.22. Merdivenkovaşı ile oluşturulan dikey hareket.....	71
Resim 3.23. Ankara Atatürk Kültür Merkezi'nin havadan görünümü.....	83
Resim 3.24. Metrodan AKM binasına ulaşımı sağlayan patika.....	85
Resim 3.25. Görünüş.....	86
Resim 3.26. İç avludan görüşler.....	87
Resim 3.27. Pei'nin "cam piramit"inden görünüş	88
Resim 3.28. Ankara Atatürk Kültür Merkezi'nin genel görünümü	90
Resim 3.29. Sergileme mekanları	93
Resim 3.30. İhtisas Kütüphanesi.....	94
Resim 3.31. Kafeterya	96
Resim 3.32. Kafeteryadan görüşler.....	96
Resim 3.33. Dış cephede kullanılan mermerin bugünkü durumu.....	98
Resim 3.34. Ankara AKM binasının fuar amaçlı kullanımı	99
Resim 3.35. Promat yolu üzerine kurulan çadır.....	99
Resim 3.36. Girişin önünde oluşan düzensiz görünüm.....	100
Resim 3.37. Samsun Kültür Merkezi	102
Resim 3.38. Binanın kent içerisindeki genel görünümü	103
Resim 3.39. Rampa düzenlemesi	104
Resim 3.40. Görünüş.....	105
Resim 3.41. Kültür sokağı.....	106
Resim 3.42. Alt zemin katta meydan yönünden girişler	114
Resim 3.43. Konferans salonu	116
Resim 3.44. Çok amaçlı salon.....	119

Resim	Sayfa
Resim 3.45. Restoran	122
Resim 3.46. Dış mekanda malzeme kullanımı	126
Resim 3.47. Çatıda kullanılan fiber ışıklık kubbeleri	126
Resim 3.48. Restorasyon öncesi Edirne Deveci Han'ın görünümü	129
Resim 3.49. Devecihan Kültür Merkezi.....	131
Resim 3.50. Hükümet Caddesi üzerinden Kültür Merkezi'nin giriş cephesi.....	133
Resim 3.51. Zemin katta sergi salonu	135
Resim 3.52. Birinci katta aktiviteler esnasında “seki” ögesinin platform olarak kullanılması.....	138
Resim 3.53. Sergi salonu.....	142
Resim 3.54. Avludan görünüş.....	142
Resim 3.55. Kültür Merkezi alanı çevre düzenlemesi	145
Resim 3.56. Üçler Mezarlığı ile Kültür Merkezi arsası arasındaki alanın durumu	146
Resim 3.57. Kültür Merkezi'nden genel görünüm.....	146
Resim 3.58. Konya Mevlana Kültür Merkezi	147
Resim 3.59. Kültür Merkezi'nin kent içerisindeki görünüşü	148
Resim 3.60. Kültür Merkezi'nin fuaye mekanı.....	148
Resim 3.61. Konya Mevlevihanesi'nden görünüm.....	151
Resim 3.62. Sema gösterisi	152
Resim 3.63. Konya Mevlana Kültür Merkezi'nin şeffaf cepheleri.....	152
Resim 3.64. Avlulardan görünüşler	153
Resim 3.65. Kafeteryanın ortasında tasarlanan havuz ögesi.....	154
Resim 3.66. Mescit- şadırvan ilişkisi	154

Resim	Sayfa
Resim 3.67. Fıskiyeli havuz.....	155
Resim 3.68. İhtifal salonu	158
Resim 3.69. Sergi salonu.....	159
Resim 3.70. Çok amaçlı salon.....	160
Resim 3.71. Açık sema gösteri alanında “ yazıt ve rölyef ” alını	162
Resim 3.72. İhtifal salonu	163
Resim 3.73. Çatıya asılan 40m çapındaki kandilden görünüm.....	164
Resim 3.74. Hacı Bektaş-ı Veli Külliyesi’nden genel görünüm.....	166
Resim 3.75. Çarşı blokları önünde düzenlenen kolonad düzenlemesi.....	168
Resim 3.76. Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezi’nden genel görünüm.....	169
Resim 3.77. Kümbet elemanının kullanımı.....	170
Resim 3.78. Giriş meydanı.....	175
Resim 3.79. Alüminyum ve cam malzemenin kullanımı	176
Resim 3.80. Kültür Merkezi’nin giriş cephesi	180
Resim 3.81. Görünüş.....	181

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita	Sayfa
Harita 3.1. İstanbul AKM ve yakın çevresi.....	38
Harita 3.2. Çankırı Kültür Merkezi ve yakın çevresi	68
Harita 3.3. Ankara AKM ve yakın çevresi.....	81
Harita 3.4. Samsun Kültür Merkezi ve yakın çevresi	101
Harita 3.5. Devecihan Kültür Merkezi ve yakın çevresi	128
Harita 3.6. Konya Mevlana Kültür Merkezi ve yakın çevresi	143
Harita 3.7. Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezi ve yakın çevresi	165
Harita 3.8. Bitlis Tatvan Kültür Merkezi ve yakın çevresi	178

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklama
AKM	Atatürk Kültür Merkezi
KM	Kültür Merkezi

1. GİRİŞ

Bu çalışmada Türkiye’de uygulaması tamamlanmış ve faaliyette olan bazı önemli kültür merkezi örneklerinin, mimari tasarım kriterleri açısından değerlendirilmesi ile karşılaştırılması yapılmıştır. Kültür merkezlerinin ortaya çıkış nedenleri ve hedefleri araştırılmıştır. Seçilen örnekler üzerinden kültür merkezlerinin mimari tasarım özellikleri çözümlenerek, etkin olarak kullanılmaları için öneri geliştirilmesi, yeni yapılacak tasarımlara kaynak ve örnek oluşturulması amaçlanmıştır.

Tezin amacına uygun olarak belirlenen ana hipotez şöyledir:

“Resmi yapı kimliğine sahip kültür merkezleri, kent merkezinde konumlanan, aktivitelerin yoğunlaştığı alanlara yönelen, bulundukları yere ve yapıldıkları döneme ait izler taşıyan, ihtiyaç programları ile kentin gereksinimlerini karşılayan ve belirleyen, yapım tekniğinde ve malzeme seçiminde en elverişli koşulları değerlendiren yapılardır”.

Ana hipoteze göre belirlenen alt hipotezler ise şu şekilde sıralanabilir:

H1: Kültür merkezleri, kent merkezlerinde veya yakın çevresinde konumlanır.

H2: Kültür merkezlerinin mimari biçimlenmesinde; kent içerisinde sirkülasyonun yoğunlaştığı, aktivitelerin çeşitlendiği alanlara ya da referans noktalarına doğru bir yönelme söz konusudur.

H3: Kültür merkezinin yer aldığı kentin geleneksel mimari dokusu ve yapıldığı dönemde gözlenen mimari akımlar, tasarımların plan, kütle ve detaylarını etkilemektedir.

H4: Kültür merkezlerinin ihtiyaç programı yerel, ulusal ve evrensel gereksinimler doğrultusunda hazırlanır.

H5: Kültür merkezlerinde kullanılan yapım teknolojisini ve malzeme seçimini kalite ve dayanım faktörlerinin yanı sıra bina için ayrılan  denek miktarı da önemli ölçüde etkilemektedir.

Çalışmada bilgi ve verilerin toplanmasında farklı araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Tezin hazırlanmasında öncelikle kaynak taraması yapılmış, elde edilen bilgiler ve veriler ile teorik ereve oluşturulmuştur. Teorik ereve, kültür merkezi kavramını açıklayacak, tarihsel gelişimini ve mekansal çözümlenme kriterlerini irdeleyecek şekilde kurulmuştur. İncelenen kültür merkezleri örneklerine ait projelerin elde edilmesinde çeşitli kurumlardan ve kişilerden yardım alınmıştır. Öncelikle kültür merkezlerinin elde edilmesinden sorumlu kuruluş olan T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı’nın arşivinden yararlanılmıştır. Ancak arşivin henüz düzenlenmemiş olmasından dolayı bir takım güçlüklerle karşılaşılmış, bazı projelere ait veriler bulunamamıştır. Eksik bilgileri tamamlayabilmek amacıyla proje m ellipleri ile irtibat kurulmuştur. İstanbul AKM’ne ait orijinal çizimler bilgisayar ortamına aktarılarak, düzenlenmiştir. ankırı KM’ne ait izimler Bakanlık arşivinden elde edilmiştir. Yıpranmış ve okunaksız durumda olan çizimler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Ankara AKM, Edirne Devecihan KM ve Konya Mevlana KM’ne ait çizimler için proje m elliplerinin arşivlerinden yararlanılmıştır. Samsun KM’ne ait planlar, pafta boyutlarının dışına çıktıklarından, birkaç parçaya ayrılmış olarak elde edilmiştir. izimler bilgisayar ortamında birleştirilip, yeniden çizilmiştir. Hacı Bektaş-ı Veli KM ve Bitlis Tatvan KM orijinal ölçülerine sadık kalınarak bilgisayar ortamında sadeleştirilerek yeniden çizilmiştir. Bunların yanı sıra incelenen örneklerin konumlandığı belediyeler ve İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri ile görüşülerek kültür merkezlerinin yakın çevresine ait haritalar elde edilmiştir. Seçilen  rneklerinin işleyişlerini ve çevresi ile kurdukları ilişkileri daha iyi algılayabilmek amacıyla kültür merkezlerinin bulunduğu kentlere gidilmiş, yapı gruplarına ait aktivitelere dahil olunmuştur.

Belirlenen yapı grubu “konum ve kentle ilişkiler, mimari biçimlenme, mimari yaklaşım, fonksiyon, kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme” başlıkları altında ayrı ayrı detaylı olarak incelenmiştir. Örneklerin aynı başlıklar altında incelenmesi

yöntemiyle karşılaştırılmalarının sistematik bir biçimde yürütülmesi amaçlanmaktadır. *Konum ve kentle ilişkiler* bölümünde yapının kent ölçeğindeki yeri, çevrenin mimari dokusu ile uyumu ya da uyumsuzluğu, binaya ulaşım aksları ve giriş sayıları değerlendirilmiştir. *Mimari biçimlenme* başlığı altında kültür merkezinin; ana girişlerinin şekillenmesini etkileyen yönlenme ve yaklaşımlar, plan - kütle biçimlenmesi, parçalı ya da tekil yapısı ile yüksekliği belirlenmiştir. *Mimari yaklaşım* bölümünde projenin tasarımını etkileyen mimari tutumun plan, kütle üzerindeki etkileri ile kültürel ve yöresel elemanların veya detayların kullanımı incelenmiştir. *Fonksiyon* değerlendirilmesinde projeye ait kat planları ve kesitler doğrultusunda içerik ile bölümler arası ilişkiler ortaya konulmuştur. *Kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme* kısmında ise projenin teknik anlamda geldiği nokta belirlenmeye çalışılmıştır. Kent ölçeğinden başlayarak yapı ve detay ölçeğine kadar kültür merkezlerinin incelenmesi başlıklara ayırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Açıklama, inceleme ve değerlendirme gerçekleştirildikten sonra bir saptamanın gerçekleştirilmesi amacıyla *karşılaştırmalı analiz tabloları* oluşturulmuştur. Oluşturulan tabloda yukarıda belirlenen başlıklar düşey ölçütler olarak ele alınmıştır. Yatayda ise kültür merkezleri tasarım yıllarına göre sıralanmıştır. Anlaşılabilirliği kolaylaştırmak ve içeriği özetlemek amacıyla basit, şematik çizimler ve anahtar kelimeler kullanılmıştır. Bu yöntem ile değerlendirilen yapı grubunun mimarisini etkileyen tasarım kriterleri tablolar yolu ile görselleştirilerek irdelenmeye çalışılmıştır.

Çalışma 4 bölümden oluşmaktadır. Tezin ikinci bölümünde kültür merkezlerinin oluşumu belirleyen kuramsal kavramsal çerçeve araştırılarak değerlendirilmiştir. Kültür merkezi kavramının ortaya çıkış sebeplerinin anlaşılması açısından dünyada meydana gelen büyük kültür hareketlerinin genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda II. Dünya Savaşı'nın her açıdan olduğu gibi kültürel yaşantıda da kritik bir dönem olduğu saptanmıştır. Geniş halk kitlelerine ulaşılabilir, boş zamanları anlamlı kılacak, toplumsal yarar sağlayacak, sosyal değişimlere ve ihtiyaçlara uyum sağlayacak birden fazla sanat aktivitesinin bir arada gerçekleşeceği bir mekan oluşturma düşüncesi bu dönemde ortaya çıkmıştır. Dünyada izlenen değişimlerin Türkiye'de sanatsal faaliyetler üzerinde etkilerinin

anlaşılması açısından bu tür bir değerlendirme yapılmıştır. Dünya’da sanat ve kültür yeniden sorgulanırken, Türkiye’nin bu değişime uyum sağlamaya çalıştığı gözlemlenmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında ülkede kültürel alanda kurumsallaşma hareketleri başlamıştır. Bu yıllarda kurulan Halkevleri ve Halk Eğitim Merkezleri, günümüzde Kültür Merkezlerine alt yapı oluşturmaları nedeniyle incelenmiştir. Kültür merkezlerinin mekansal çözümleme kriterleri saptanarak çalışmanın kuramsal ve kavramsal çerçevesi kurulmaya çalışılmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde uygulaması tamamlanmış ve kullanılmakta olan kültür merkezleri arasından seçilen örnekler, mimari tasarım kriterleri açısından incelenmiştir. Belirlenen amaç ve hipotezler doğrultusunda tarihsel süreç içerisinde, farklı kentlerde bulunan 8 adet örnek yapı üzerinden çalışılmıştır. İstanbul ve Ankara Atatürk Kültür Merkezleri; Türkiye’de nüfus yoğunluğunun ve aktivite çeşitliliğinin fazla olduğu önemli metropollerde konumlanmaları, yapıldıkları dönemin mimari anlayışına katkı sağlamaları, Çankırı Kültür Merkezi; Kültür Bakanlığınca yapılan ilk kültür merkezi niteliği ile tarihsel gelişimin gözlenebilmesi, Samsun Kültür Merkezi; Karadeniz’de bir bölge merkezi olma iddiasıyla yapılması, mimari biçimlenmesi ve tasarımıyla farklılaşması, Edirne Deveci Han Kültür Merkezi; tarihi bir yerleşim merkezinde konumlanan eski bir han yapısının restorasyon ilkelerine göre kültür merkezine dönüştürülmesi ile tarihsel süreçte Türkiye’de eski yapıların korunması ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılmasının gündeme geldiği yıllara denk düşmesi, Konya Mevlana ve Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezleri; önemli bir felsefi alt yapısı bulunan kentlerde konumlanmaları nedeniyle yarışma ile elde edilmiş olmaları ve kültür merkezi mekan anlayışına yenilik getirmeleri, Bitlis Tatvan Kültür Merkezi; nüfus yoğunluğunun az olduğu kentlerde uygulanan Tip Projelere örnek olması açısından tasarım kriterlerinin incelenmesi için seçilmişlerdir. Örnek yapı grubu tez yönteminde belirlenen başlıklar altında değerlendirilmiştir.

Son olarak, tüm bu bilgiler ışığında kültür merkezleri yapıları incelenmektedir. Seçilen örnekler üzerinden yapılan karşılaştırmalı analiz ile projeler mimari açıdan değerlendirilmekte ve başlangıçta belirlenen hipotezler sınanmaktadır.

2. KÜLTÜR MERKEZLERİNİN OLUŞUMUNU BELİRLEYEN KURAMSAL KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. “Kültür Merkezi” Tanımı

Kültür merkezleri, birden fazla sanatsal aktivitenin gerçekleştiği, değişik kültür gruplarından farklı ilgi alanlarına sahip insanların birbirleri ile sosyal ilişki kurdukları yapılar olarak tanımlanabilir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca hazırlanan “Kültür Yatırım ve Girişimlerinin Nitelikleri ve Nicelikleri Yönetmeliği”ne göre [1]:

“Kültür merkezleri, bireyler arasında sosyal-kültürel iletişim ve etkileşim ortamlarının kurulması ile ulusal kültürün yaşatılması temel amaçlarına dönük olmak üzere, asli unsur olarak güzel sanatlar, sinema, geleneksel ve çağdaş el sanatları gibi her türlü kültürel ve sanatsal faaliyetten en az bir kaçının üretildiği, sergilendiği ve bunlara ilişkin eğitim, öğretim ve bilimsel çalışmaların yapıldığı bölümler ile sağlık, spor, eğitim ve alışveriş gibi gereksinimlerin karşılandığı birimlerin de bulunduğu yapılardır”.

Sanatın demokratikleşmesi açısından “kültür merkezi” kavramı önemli bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Çok fonksiyonlu, esnek yapısıyla, kültürel faaliyetleri nitelikli ve yaygın olarak toplumun kullanımına sunan yapılardır.

Ülkemizde kültür merkezi adı ile yapılan ilk yapı 1969 yılında açılan İstanbul Atatürk Kültür Merkezi’dir. 1976 yılında ise Kültür Bakanlığında “Yapı Tesisler Dairesi Başkanlığı” kontrolünde ülke genelinde Kültür Merkezlerinin yapılmasına başlanmıştır. 1983 yılında Bakanlıkların yeniden düzenlenmesine karar verilmiştir. 187 sayılı Kanun hükmünde kararname ile Kültür Bakanlığı ve Turizm Bakanlığı birleştirilmiştir. Kültür Merkezlerinin yapımına Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde devam edilmiştir. 2003 yılından itibaren “Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı” adı altında projelerin yürütülmesi sürdürülmektedir [2].

Kültür merkezleri toplumlarda etkileşim ortamı yaratan mekanlardır. Sanat - insan, sanat - sosyal refah, sanat – toplum arasında ilişki kurmaya ve etkileşim yolları aramaya çalışırlar [3].

Kültür Merkezleri Daire Başkanlığının tanıtım raporunda belirtildiği üzere [2]:

“Kültür merkezi yapılarının amacı, toplumsal yaşamın gerektirdiği *etkileşimlere* ortam sağlamak, her biri kendi başına bir özellik taşıyan *kültür faaliyetlerini* bir bütünlük içerisinde *bir araya getirmek*, bu faaliyetlerin yapılmasında *odak noktası* olmak ve özel kültür faaliyetlerine *örnek* teşkil etmektir. *Eğitim, eğlence ve dinlence* gibi etkinlikler için kurulmuş olan bu yapıların aynı zamanda geçmiş ile ilgili *kültürel değerlerinin* gelecek nesillere *tanıtılması ve öğretilmesinde* aracı rolü üstlenmesi hedeflenmektedir”.

Kültür merkezlerinin ortaya çıkış nedenlerini anlamak ve tarihsel süreç içerisindeki yerini belirlemek amacıyla dünyada meydana gelen büyük kültür hareketleri incelenecektir.

2.2. Dünyada Kültür Merkezlerinin Oluşumunu Hazırlayan Kültür Hareketleri

II. Dünya Savaşı'ndan önceki dönemde tiyatro, sergi, opera, bale, klasik müzik konseri gibi yüksek kültür olarak tanımlanan sanatsal faaliyetler, kentlerde büyük ölçekli yapılarda gerçekleşmektedir. Bu tür sanat eserlerinin sahnelendiği gösterişli, büyük yapılar günümüzde de varlıklarını sürdürmektedir.

Yüksek kültür, “seçkin” bir gruba hitap eden “profesyonellerce” oluşturulmuş sanat eserlerini kapsamaktadır. Oktay (1993) yüksek kültürü şu şekilde değerlendirmektedir [4]:

“Bu eserlerin karmaşık bir biçimi ve beğenilmesinin estetik ölçüleri vardır. Tüketicileri yüksek eğitimli kişilerdir, bu yüzden iletilebilme aracı yapıtın kendisidir. Bilinen ve ünlü bir yaratıcısı olan yapıt, bir düşünsel ve sanatsal çabayla ortaya çıkmıştır. İlk değerlendirilmesi yüksek beğeni sahibi gruplar ya da eleştirmen topluluğunca yapılan ürün, pahalı ve değerlidir”.

II. Dünya Savaşından sonra sanatsal faaliyetler, ülkelerin kültür politikalarında önemli yer tutmuşlardır. Savaştan sonra beliren “sosyal buhran” ortamının üstesinden gelmek için daha üretken ve kültürlü bir toplum yaratmak hedeflenmiştir. Toplulukların kültürel ve sanatsal ihtiyaçları, ulusal ve uluslar arası gelişmelerden kaynaklanan sonuçlara göre biçimlenmiştir. Savaş sonrası başta Avrupa olmak üzere tüm Dünya’nın kültür politikalarını etkileyen kültür hareketleri bu bölüm kapsamında incelenmektedir.

2.2.1. Yüksek kültür - popüler kültür ayrımının ortadan kalkması

19. yüzyılda tüm toplumu ilgilendirmesi gereken sanat, Çağan’ın belirttiği üzere küçük, ayrıcalıklı ve genellikle güçlü bir elit tabakasının mülkiyeti haline gelmiştir [5]. Bu nedenle sanat ile izleyici kitlesini oluşturan toplum arasındaki mesafe artmaktadır.

Lane, bu konuda şöyle demiştir [3]:

“Sanat daha fazla ayrıcalıklı azınlığın himayesinde kalmamalı, tüm halk tarafından erişilebilir olmalıdır”.

Savaş sonrasında, profesyonel sanatın yayılması kültür politikalarının odak noktası olmuştur. Sanatın etkinlik alanının belli bir toplumsal sınıftan, daha geniş bir halk kitlesine doğru genişlemesi amaçlanmaktadır. Ancak, halk arasında güzel sanatları içeren yüksek kültürü anlamakta ve değerlendirmekte zorlananlar olmuştur. Amatör, profesyonel sanat faaliyetlerini, kitle iletişim araçlarını, spor ve boş zaman aktivitelerini kapsayan kültür politikası ile kültürün demokratikleşmesi sağlanmıştır. Bu dönemde kültürel ve sanatsal faaliyetlerin topluma eşit şekilde dağıtılması, yüksek kültür ile kitle kültürü arasındaki uçurumun aşılması tüm toplum sınıflarının kültürlendirilmesi hedeflenmektedir [6].

Bu hedefe Featherstone’nun “yeni kültür aracıları” dediği, pazarlama, reklam, halkla ilişkiler, radyo, televizyon yapımcıları, sunucular, magazin muhabirleri, moda

yazarları ve yardım meslekleri hizmet etmektedir [7]. Geniş kitlelere hitabeden popüler kültür, kitle iletişim araçları ile birlikte var olmakta ve varlığını bu yolla devam ettirmektedir, diyebiliriz. Oktay'ın anlatımıyla (1993) popüler kültür [4]:

“Biçim olarak orta karmaşıktır. Aktarımı ya da iletimi ortam ve teknoloji olarak dolaylı olan ürünün bilinen bir kaynağı ya da üreticisi vardır. Kültürel değerleri ve gelenekleri, yeni formüller biçiminde yansıtırlar. Tüketiciye dönük olan ürün, parayla fakat oldukça ucuza elde edilir”.

Yüksek kültür ile kitle kültürü arasındaki ayırımın ortadan kalkmasına sebep Gözdaşoğlu'na göre endüstrileşme ve buna bağlı olarak gelişen kitlesel üretimdir [4]. Yüksek sanat eserleri mekanik yolla yeniden üretime tabi tutulmuş, sayısal olarak çoğaltılmıştır. Bu sebeplerden ötürü, eser biricikliğini kaybetmiş ve metalaştırılmıştır [5].

2.2.2. Boş zamanı anlamlı hale getirme

Dünya savaşlarından sonra yaşanan sosyal patlama sonucunda devletler kentsel odak noktaları oluşturma ve boş zamanı düzenleme kararı almışlardır. Ev ile iş hayatı dışında kalan zamanı kontrol etmek, toplumsal karmaşanın önüne geçilmesi açısından önem taşımaktadır. Lane'in belirttiği üzere [3]:

“Sosyal politikanın bir parçası olan yaşam kalitesini arttıracak bilgilendirici planlarla, boş zamanın şekillendiği yeni bir mimarlık oluşmuştur”.

Boş zaman “çalışma ve uyumanın payına düşenden arta kalan bakiye bir zaman” olarak tanımlanmıştır. Eğlence ise, “bireylerin iradelerini sergiledikleri ve nispi de olsa özgürlüklerini yaşadıkları bir alan” olarak nitelendirilmiştir [8]. Eğlence bir boş zaman etkinliği olarak günlük hayatta yer almaktadır. Günümüzde boş zaman en az diğer insani ihtiyaçlar kadar önemli bir yere sahiptir. Modern hayatın yorgunlukları, eğlenmeyi, hoş vakit geçirmeyi, gevşemeyi gerekli kılmaktadır. Arendt'e göre eğlence endüstrisinin sunduğu ürünler, toplum tarafından tıpkı diğer tüketim metaları gibi tüketilmektedir [8].

Yüksek kültür ile popüler kültür arasındaki ayrımın kalkmasıyla; halkın ilgisini çekecek, “boş zaman”ları anlamlı kılacak, çeşitli sanat aktivitelerinin gerçekleşeceği bir mekan oluşturma düşüncesi ortaya çıkmıştır. Lane’nin belirttiği üzere [3]:

“Eğlence ve kültürel projelerin bir arada bulunduğu, samimi bir toplanma zemini oluşturan merkezler, sanatçı ile potansiyel izleyici arasında daha önceden sıkıntısı çekilen izolasyonu kaldırabilirler”.

2.2.3. Toplumsal yarar sağlama

Kültürel demokratikleşme ile yaratıcılık, kendini ifade etme ve politik ve kültürel hayata katılım desteklenmiştir. 1970’lerin sonlarına doğru kültürel politika daha çok toplumsal yarar sağlama yoluna doğru yönelmiştir.

Kültürel aktivitelere, sadece sahip oldukları değerler açısından bakılmamıştır. Toplumdaki diğer sektörlere hizmet veren araçlar olarak değerlendirilmişlerdir. Sanat günlük yaşantının bir parçası oldukça, “sanat eseri” kavramı da zihinlerde değişmeye başlamıştır. Metalaştırılan kültür ve sanat “turizm” sektörü ile ilişkilendirilmiştir [6]. Kültür yapıları turistleri çeken cazibe merkezleri haline gelmiştir. “Ticari faaliyet”lere yönelik fonksiyonların programa eklenmesiyle kültür yapıları, “ekonomik” yönden de topluma fayda sağlamaya başlamıştır. Yeni iş olanakları yaratılması, nitelikli elemanların yetiştirilmesi elde edilen yararlarıdır.

Kültür yapıları “alışveriş mağazaları”nı andıran yeni görünümleriyle, topluma “eğitim” ve “sanat”ın yanı sıra “tüketim” ve “eğlence”yi de sunmaya başlamışlardır, denilebilir.

2.2.4. Sosyal değişim ve küreselleşme

1990’larda kültürel politika daha da farklılaşmaktadır. Sosyal değişim ile birlikte kültür ve sanat, yeni kültürel değerlerin ve görüşlerin izlendiği laboratuvarlar olarak görülmeye başlanmıştır. Sanatta deneysel uygulamalara gidilerek yenilikler oluşturulmaya çalışılmaktadır [6].

Yeni milenyuma girdiğimiz şu günlerde, kültürel gelenekler ve politikalar küreselleşme ışığında ve bilgi teknolojisi devrimi ile yeniden değerlendirilip yapılandırılmaktadır. Kültür yapıları internet ortamında tüm dünyaya açık hale gelebilmektedir. Örneğin, interaktif sergiler, konferanslar vb. sanal olarak ziyarete sunulmaktadır.

Dünyada kültürel açıdan değişimler gerçekleşirken, Türkiye’de Batılılaşma sürecinde, Avrupa kültürü tam olarak anlaşılmadan millete aktarılmaya çalışılmıştır. Geçmiş batıda 500 yılı bulan klasik müzik, halka benimsetilmeye çalışılmıştır. Çünkü reform hareketlerinin hızlı bir şekilde hayata geçirilmesi gerekmektedir. Henüz yüksek kültür olarak tanımlanan “opera, bale, güzel sanatlar...” tam olarak kabul edilmemişken, dünyayı etkileyen kitle kültürü Türkiye’de de boy göstermeye başlamıştır [9]. Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi’nde radyonun kitle kültürünün yaygınlaşmasındaki rolü anlatılmaktadır [9]:

“Radyo, köy evlerine kadar girmiş bir araçtı ve geniş kitleler üzerinde etkili olabiliyordu”.

Türkiye’de yüksek kültür daha sağlam bir yer edinememişken, iletişim araçlarının gelişmesiyle kitle kültürü ile tanışılmıştır. Endüstrileşme, bilimin ve teknolojinin gelişmesi ile Dünya’da sanat ve kültür yeniden sorgulanmaya başlanmıştır. Bütün bu değişiklikler büyük kültür hareketlerine sebep olmaktadır. Türkiye ise hızla gelişen dünyaya ayak uydurmaya çalışırken, süreçleri yaşamadan sonuçlarıyla karşılaşmaktadır.

2.3. Türkiye’de Kültür Merkezlerine Alt Yapı Oluşturan Kültür Yapıları

19. yüzyıl başında endüstri devrimi ile birlikte bütün dünyada köklü bir değişim süreci başlamıştır. Ekonomik ve sosyal değişimlerin yanı sıra aydınlanma felsefesi ile toplum hayatında büyük değişimler olmuştur. Akıl, bilim ve sanat kavramları yaşantıyı yönlendirme görevini üstlenmiştir. Cumhuriyetin ilk yılları tüm dünyada Modernizm akımının etkilerinin gözlemlendiği döneme denk düşmektedir. “Kültürel

demokratikleşme” kavramı ilk defa bu dönemde ortaya atılmıştır. Bu yıllarda Türkiye’ye yeni ve modern bir görünüş vermek amacıyla çeşitli atılımlar yapılmaktadır. Gelişime ve dönüşüme yardımcı olması bakımından “kültür yapıları” bu amaca hizmet veren önemli kurumlardır.

2.3.1. Cumhuriyetin ilk yıllarında kültür yapıları

Osmanlı döneminde tiyatro ile diğer sanatlar, bir zenginlik ve modernlik göstergesi olarak değerlendirilip, lüks bir eğlence türü ya da bir ahlak eğitimi aracı sayılmış olmasına karşın, Cumhuriyet döneminde sanat, uygarlığın vazgeçilmez gereği ve insan niteliği kazanmanın ön koşulu olarak kabul edilmiştir [10].

İlerlemenin bilim ve sanat alanlarındaki yaratıcı gücün gelişmesiyle sağlanabileceğine inanmış olan Atatürk’ün şu sözleri bu anlayışın bir ifadesidir [10]:

“Güzel sanatlarda muvaffakiyet, bütün inkılapların muvaffak olduğunun kati delilidir. Bunda muvaffak olmayan milletlere ne yazıktır. Onlar, bütün muvaffakiyetlerine rağmen medeniyet alanında yüksek insanlık sıfatıyla tanınmaktan daima mahrum kalacaklardır”.

20. yüzyılın başında tüm dünyayı etkileyen Modernizm geçmişe yönelik eklektik tavrı reddeder. Modernizmin “içinde yaşadığımız çağın kendi değerlerini yaratmalıyız” söylemi eskiyi terk edip yeni bir başlangıç yapan Türkiye’nin durumuna paralellik göstermektedir.

Endüstri devrimi ile batıda toplum hayatında meydana gelen değişimler ve “kültürel demokratikleşme” düşüncesi, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’ni de etkilemiştir. Bu düşünce ile sanatın bütün toplumda yaygınlaştırılmasına çalışılmış, seçkin kültürü ile halk kültürü ayrımının ortadan kaldırılması konusunda girişimlerde bulunulmuştur.

Politikada, ekonomide ve günlük hayatta yeniden yapılanma sürecinin yaşandığı Türkiye’de kültürel alanda kurumsallaşma hareketleri başlamıştır. Atatürk’ün

“Türkiye’yi muasır medeniyetler seviyesine çıkarma düşüncesi” [11], Halkevlerinin çıkış noktası olmuştur.

2.3.2. Halkevleri

Halkevleri 12.02.1932 tarihinde devrimlerin ilkelerini yaymak, kökleştirmek ve halkı toplumsal, kültürel açıdan geliştirmek amacıyla kurulmuştur. Merkezi Ankara’da olan ve ülkenin tüm il, ilçe ve gerektiğinde köylere kadar uzanan örgüt, CHP’nin bir yan kuruluşu olarak çalışmaya başlamıştır. Bu örgütün bir amacı da ilerde anayasada yer alacak CHP’nin altı okunda belirtilen “cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, laiklik, devrimcilik ve devletçilik” ilkelerini benimseyen bir gençlik yaratmaktır [12].

Halkevlerinin çalışmaları dokuz şube tarafından yürütülmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir [13]:

“ 1) Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi: Bu şubenin en önemli görevi inkılabın dil ve tarih tezini besleyecek kaynaklar oluşturmaktır. Şubeler, Türkçe kelimeler toplamak, yörelerin tarihlerini yazmak ve ulusal edebiyatı yaymakla mükelleftirler.

2) Güzel Sanatlar Şubesi: Resim ve mimari gibi zevklerin ulusa telkini için ve halkın musiki ihtiyacının tatmini için çalışan şubenin çağdaş bir işlevi vardır. Bu işlev güzel sanatlara mensup olanları ve kıymetli yetenekleri himaye etmek ve halkın duyuş ve anlayış seviyesini yükseltmektir.

3) Temsil Şubesi: Temsil faaliyetleri inkılabın düşüncelerinin yayılması için en önemli araç olarak alınmaktadır.

4) Spor Şubesi: Şubenin temel görevi eskiden mevcut olup, şimdi yok olan ulusal spor hareketlerinin gelişmesine ve denizcilik, avcılık gibi spor hareketlerinin oluşmasına yardım etmektir.

5) İçtimai Muavenet (Sosyal Yardım) Şubesi: Şube, vatandaşlara karşı yardım ve şefkat hislerinin beslenmesine ve yükselmesine ve bu duygunun ulus arasında en yüksek dereceye çıkarılmasında çalışmaktadır.

6) Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi: Bu şubenin işlevi eğitim ve öğretimdir. Öncelikle halka Türkçe okuma yazma öğretilmesi temel amaçtır. Şube bünyesinde halka yeni beceriler kazandırılması için birçok kurs açılması da öngörülmektedir.

7) Kütüphane ve Neşriyat (Yayın) Şubesi: Şubenin her halkevinde bir kütüphane oluşturmak, yayın ve dergi çıkarmak görevleri vardır.

8) Köycüler Şubesi: Şube köylünün toplumsal açıdan geliştirilmesine ve köylü ile şehirli arasında karşılıklı sevgi ve saygı duygularının kuvvetlendirilmesine çalışmaktadır.

9) Müze ve Sergi Şubesi: Görevi sergiler düzenlemek ve müze nüveleri oluşturmaktır”.

“Halkevleri: İdeoloji ve Mimarlık” isimli kitabında Yeşilkaya, Halkevlerinin oluşturulmasında dünyadaki örneklerin ele alındığını belirtmekte, konuyla ilgili olarak Ankara Halkevi’nin açılışında Reşit Galip Bey’in yaptığı konuşmadan alıntı yapmaktadır [11]:

“Uzak yakın birçok memleketin mümasil kültür ve gençlik teşekkülleri tetkik edilmiş, fakat hiçbirisi taklit olunmamıştır”.

Bozdağ (1996) ise şöyle demektedir [13]:

“Kültürün esas kaynaklarına inilirken ve Arap ve Fars kültürü etkisinden uzaklaşmaya çalışılırken amaç, batı kültürü altına girmek değildir. Amaç ulusal karakterleri koruyarak batı kültürü ile bütünleşmektir. Bunun içindir ki ulusal karakterlerin tespit edilmesi, öğrenilmesi gerekmektedir. Yeni kültürde kaynak halktır”.

Dünyada uygulanan diğer örneklerin incelenmesi ile halk eğitim çalışmalarının devlet ile olan ilişkileri, devletin para ve organizasyon olarak yardımları ve amaçları hakkında bilgi sahibi olunmuştur. Batı uygarlığını anlama, diğer yandan da bu uygarlık seviyesine ulaşmanın yolu, Türk toplumunun kendi ihtiyaçlarına göre dünyadaki halk eğitim çalışmalarını yorumlaması olarak düşünülmüştür.

Halkevlerinde hedefler; “sınıfsız”, “katı”, “tek” bir kütle oluşturabilmek için vatandaşları bilinçli, birbirini anlayan, birbirini seven, ülkeye bağlı bir biçimde örgütlemek; kültür, ülkü, amaç birliğini güçlendirecek toplumsallaşmayı sağlamak; ulusal benliği oluşturan, ulusal kimliği güçlendiren kültür öğelerini ortaya çıkarıp geliştirmek; köylü ile kentli, cahil ile aydın arasındaki ilişkileri düzenleyici çalışmalar yapmak; CHP’nin ilkelerini, bu ilkelerin ülkede nasıl uygulandığını halka anlatmak olarak belirlenmiştir [13].

Halkevleri ellerindeki tüm araçları kullanarak, ulusal kültürün yaratılması işini üstlenmişlerdir. “Ulus devlet” olma sürecinde önemli rol ve işlevleri olan kurumlardır. Yeşilkaya’ya göre halkevleri, ulus devlet fikrini taşıyan işaretler ve sembolleri kullanmışlardır. Bunlar; “Gazi heykeli, yazılar, Parti’nin 6 oklu bayrağı ve Türk bayrağı”dır. Kule, halkevlerinde sık kullanılan bir yapı elemanı olarak, kent

içinde halkevine işaret eder. Ortaçağ'dan beri kule ya da minare gibi yüksek yapı elemanları kent içinde kamusal alana ait birer işarettir [11].

Halkevleri binaları yeni kent merkezleri olan “Cumhuriyet Meydanları” üzerinde yer alırlar. Arkitekt dergisinin Halkevlerini tasvir etmekte kullandığı “basit”, “sade”, “göreceği işe göre” tabirleri tüm dünyayı etkileyen modernizm akımının işlevsellik ilkesinin bu yapılarda uygulandığının göstergesidir [11].

Halkevi yayınlarında “muhite, malzemenin doğasına uygun, orana dayalı, bezemesiz, yalın” bir mimari anlayışın benimsendiği, bu mimarinin Türk geleneğine uygun olduğu fakat geçmişi taklit etmekten kaçındığı söylenmektedir. Ancak Halkevleri, Neo-Klasisizm ve Modernizm akımlarının etkisini kaldıkları ve “milli iddia”larının olmaması sebebiyle eleştirilmişlerdir [11]. Halkevlerinin bu yayınlarda değinildiği gibi yalın bir mimarisi vardır. İnsan ölçeğine ve kent silüetine saygılı yapılardır. Kent meydanı ile ilişkili olması faaliyetlere katılımı kolaylaştırmaktadır. Önerilen fonksiyonlar, toplumsallığı ve paylaşımı arttırmaya yönelik olarak çeşitlenmektedir. Bu özellikleri ile halkı ezmeyen yapılar olduğunu söylenebilir. Ancak rejimi ve devleti simgelemeleri nedeniyle “ciddi” bir görünüme sahiptirler.

1932 yılında açılan ve toplumsal değişme sürecinde önemli roller oynayan halkevlerinin 1940'larda etkinlik alanları daralmaya başlamıştır. Çok partili döneme geçildiğinde, Halkevleri ve Halkodalarının CHP'nin yan örgütü olması ve CHP ilkelerine yatkın gençler yetiştirmeyi amaçlaması eleştirilere neden olmaya başlamıştır [12]. Eleştiriler sonucunda, 1951'de halkevleri kapatılmıştır [13].

1961 yılında toplumsal yaşamda oluşan boşluğu kapatmak için UNESCO'nun önerisiyle Milli Kültür Dernekleri adıyla yeni bir örgüt kurulmuştur. Bu örgüt 1963 yılında adını Halkevi Derneği olarak değiştirmiştir. Dernekler yasasına göre siyasi partilerle ilişkisi kalmamıştır [12]. 12 Eylül'den sonra ise Halkevleri yığınsal bazı olaylara karıştıkları gerekçesi ile kapatılmıştır. Halkevleri bu ikinci aşamasında faaliyetleri açısından etkinliklerini yitirmişlerdir. Bazı bölgelerde folklor çalışmalarına öncülük ettikleri gibi, bazı halkevleri de kimi konularda sınırlı

etkinliklere sahip olmuşlar, ama genel anlamda halk eğitimi açısından eski niteliklerini koruyamamışlardır [9].

2.3.3. Halk Eğitim Merkezleri

1957’de toplanan VI. Milli Eğitim Şurâsı’nda halk eğitimi konusu ele alınmış, bu çalışmalar sonucu 1960’ta Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü, yetişkinlerin okul dışı eğitimlerini bir örgüte bağlamayı amaçlamıştır. 1964’te Köy İşleri Bakanlığı’na bağlanmıştır. Bu dönemde toplum kalkınması, köy gezici kadın ve erkek kursları, ev ekonomisi, el sanatları konularında çalışmalar yapılmıştır. Kurum 1967’de yeniden Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlanmıştır. Amaçları; Atatürk devrimlerini benimsetmek, milli kültürü yaymak, okuma yazma öğrenimini düzenlemek, yetişkinlerin iş ve meslek edinmelerine, işyerlerinde ilerlemelerine yardımcı olmak, yurttaşlara yurt ve dünyayı gerçek özellikleri ile tanıtmaktır. Genel Müdürlük bu amaçları gerçekleştirmek üzere, il ve ilçelerde Halk Eğitimi Merkezleri, köylerde Halk Eğitimi Odaları açmaktadır. Gerekli eğitim programlarının hazırlanıp uygulanmasını sağlamaktadır [12].

1993 yılında sayıları 827’ye ulaşan Halk Eğitim Merkezleri tarafından yetişkinlere yönelik kurslar açılmaktadır. Okuma yazma öğretimi, ilkokul bitirme kursları ile meslek eğitimi kursları bunlardan bazılarıdır. Halk Eğitim Merkezlerinde sergi, tiyatro, konser, spor, milli ve yerel oyun çalışmaları gibi faaliyetlere de yer verilmektedir [12].

Halkevleri ve Halk Eğitim Merkezleri, günümüzde Kültür Merkezlerine alt yapı oluşturmuşlardır. Kısa sürede sistemli bir biçimde tüm ülke genelinde açılan çok sayıda fonksiyonu bünyesinde barındıran bu yapılar, her kesimden insanın katılımına imkan veren eğitim ve kültür hizmeti veren kurumlardır. Mimari olarak sade, yalın, ekonomik yapı yöntemleriyle inşa edilmiş, küçük ölçekli binalardır. Yüksek kültür ürünlerinin, ilk kez geniş halk kitlelerine tanıtılması bu binalar yardımı ile olmuştur.

Daha komplike ve büyük binalar olan kültür merkezleri ile Dünya kültür politikalarına Türkiye'nin uyumu sağlanmaya çalışılmıştır.

Dünyada, sanatta ve sosyal hayatta olan değişimler kültür politikaları ile düzenlenmeye çalışılmıştır. Lane'e göre seyirci sosyal problemi, gösteri ise, sanatsal problemi temsil etmektedir [3]. Değişim ile birlikte beliren ihtiyaçların ve sorunların, yeni işlevler ile ilişkilendirilerek çözümlenmesinin hedeflendiği bu merkezler çalışmanın devamında mimari açıdan incelenecektir.

2.4. Kültür Merkezlerinin Mekansal Çözümleme Kriterlerinin Belirlenmesi

Mimarlık, insan ve mekan ilişkilerinin tasarlanması üzerine kurulu bilgi ve uygulamalar bütünüdür. Mekan, bir çok araştırmacı tarafından mimarinin “başlangıcı ve sonucu” olarak tanımlanmıştır.

Venturi; Bizans, Gotik ve Barok mimarlıkta var olan ve Modernizm'in önde gelen mimarlarından Le Corbusier, Wright ve Kahn tarafından sürdürülen mekan özelliğinden bahsetmektedir. İç ve dış mekan arasında anlatımsal farklılık bulunması devam ettirilen mekan geleneğidir [14]. Ancak Modernizm'de iç ve dış mekan arasında ilişki kurulmaya çalışılmıştır. Çeperi oluşturan duvarın cama dönüşmesiyle iç-dış arasındaki görsel sınır kalkmış, “iç”in fonksiyonu “dış”tan okunabilmeye başlanmıştır. Krier de mekanı, iç mekan ve dış mekan olarak incelemektedir. İç mekan, yapıyı oluşturan sınır elemanlarının(duvar, döşeme) belirlediği kapalı hacim; dış mekansa, açık havada olan ve binalar arasında kalan boşluk olarak tarif edilmektedir [15]. Dış mekanda, binaların birbirleriyle ve çevreleriyle olan ilişkileri ile oluşturduğu mekana “kentsel mekan” da denilmektedir.

Tschumi tarih boyunca mekanın farklı tanımlarını şu şekilde değerlendirmiştir [16]:

“...Yunan'da, etkileşen hacimlerin gücü; Roma'da, oyulan iç mekan; Modernizm'de, iç-dış mekan arasındaki etkileşim; bugün, geçirgenlik. Değişmeyen tek şey; üç boyutlu madde yığınının olmasıdır”.

Mekan kullanıcısı tarafından algılama yolu ile değerlendirilir. Cüceloğlu, algılamayı şöyle tarif etmektedir [17]:

“Algı, duyu verilerini örgütleyip yorumlayarak, çevremizdeki nesne ve olaylara anlam verme sürecine verilen addır”.

Lang, algılamanın duyumsal ve zihinsel (bilgiye dayalı) iki süreçten oluştuğunu belirtmektedir [18]. Kahvecioğlu bu iki süreci şöyle değerlendirmektedir [19]:

“Duyumsal süreç; çevreden gelen bilgileri ve verileri duyularımız aracılığı ile yorumladığımız süreçken, zihinsel süreç; bunun devamında duyularımız ile edindiğimiz ya da fark edemediğimiz çevresel bilgileri ancak yaşanmışlığa bağlı olarak kavramsallaştırdığımız ve bu yolla zihnimizde oluşturduğumuz süreçtir. Bu durumda duyumsal süreç ilk algı iken; algılama ancak yaşanmışlığa bağlı zihinsel süreç ile tamamlanabilir”.

Duyumsal sürecin mekana ait fiziksel özellikleri ve çevresel uyarıları duyu organları ile algıladığımız ilk süreçtir. Zihinsel süreç ise her bireyin kendi çevresi, yaşantısı ve deneyimleri ile mekanı algılamasıdır. Tschumi'ye göre, mekan bir bütün olarak algılanamaz. Ancak duyu organları ile yeni baştan deneyimlenebilir. Deneyimlenme, anlık ve somut insan eylemidir. Mekansal eylem ise mekanın yapısı ile duyusal deneyimin çakışmasıdır [16].

Mekanın algılanması, mekanın deneyimlenmesi ile doğrudan ilgilidir. Mekanı tanımlayan fiziksel özellikler sınır, ışık, ölçek, düzen, biçim olarak sıralanabilir. Deneyimlenme ise eylem yolu ile olur. Eylemin gerçekleşmesi için belli bir zaman ve hareket gereklidir. Kuban'a göre hareket, sadece yapı içinde bir yerden bir yere gitmek şeklinde değil, aynı zamanda içindeki insanın bakışıyla yapı sınırlarına uzanan görsel bir harekettir [20].

Mekanın var olmasını ve algılanmasını sağlayan diğer bir faktör ışıktır. Uz'un belirttiği üzere kişi, mekanın içinde ya da dışında oluşunu, dolaşım organizasyonunu, ışık yardımıyla algılayabildiği mekanın biçimlenişine göre tanımlayabilmektedir

[21]. Işık mekanın ilk algısının sağlandığı görme duyusuna olanak vermektedir. Le Corbusier'in "Bir Mimarlığa Doğru" adlı eserinde belirttiği üzere[22]:

"Mimarlık ışık altında bir araya getirilen kütlelerin, ustalıklı, doğru ve görkemli oyunudur. Gözlerimiz biçimleri ışıktaki görmek için yaratıldılar; gölgeler ve ışık, biçimleri ortaya çıkarırlar".

Uz'un belirttiği üzere sınır, ışık ve hareket mekanın niteliklerinin tanımlanması açısından birbirine bağlı kavramlardır [21]. Heidegger, mekanı çevreleyen sınır kavramına bir sonuç olarak değil başlangıç olarak bakmaktadır. Heidegger'e göre [23]:

"Sınır, şeylerin onunla karşılaştıklarında durduğu değil, Yunanlıların tanımladığı gibi, şeylerin duruşlarının başlamasıdır".

Lefebvre ise sınırın sürekliliği ve geçişi sağladığını belirtir [24]:

"Çevrilmiş kapatılmış mekan soyutlamanın ürünüdür., çünkü mekan gerçek varlığını yolları ve bağlantıları, ördüğü ve parçası olduğu ağlar, yani girdiği karşılıklı ilişkiler sayesinde kazanır. Duvarlar, çevrimler, sınırlar hep bir ayırım görüntüsü verir ama asıl olan belirsiz bir sürekliliktir. Sınır basit bir ayırım değil aslında bir geçiş noktası, bir pasajdır".

Ölçek kavramı mekanın tanımlanması, büyüklüğünün ve boyutlarının belirlenmesi açısından önemli bir kriterdir. Hoogstad'a göre [25]:

"Mimarlık mekanı tanımlayan nesnelerin ölçüsü ile değerlendirilir. Bu nesnelerin birbiri ile ilişkisi mekansal ilişkileri algılamasını sağlar".

Kuban'a göre yapı kendi içinde ölçülü olmalıdır. Ölçü kavramını şu şekilde tarif etmektedir [20]:

"Soyut olarak iki büyüklük arasındaki sayısal ilişki veya bütünle onu meydana getiren elemanlar arasındaki ilişkidir".

İnsanla var olan mekanın algılanmasında insan ölçeği önemli yer tutar. Aydınlı'nın belirttiği gibi insan ölçeği, diğer ölçüler için referans teşkil etmesinin yanı sıra, tarih boyunca çeşitli oran ve ölçek sistemlerinin, mekanın görsel düzenlemesine ve algılanmasına yardımcı olmaktadır [26].

Ölçü kavramı, insan ve yapı arasındaki oranda olduğu gibi, yapı ile kent arasında da söz konusudur. Yapının fiziksel çevre içerisindeki boyutlarından kaynaklanan etki, yapı tasarımı açısından önemlidir. Kevin Lynch, kentin tanımlanmasında kentin güzelliğinden çok, içinde yaşanan çevrenin ölçeği, zaman ve karmaşa kavramlarının önemli olduğunu savunmaktadır [27].

Binaların ölçeği, insan ölçeğinden kent ölçeğine kadar geniş bir alan içerisinde değerlendirilebilir. Ölçeği belirleyen bir diğer faktör de işlevdir. Kuban'ın belirttiği üzere, işlev terimi, yapının fiziksel, özellikle boyutsal özelliklerini belirlediği gibi, plan ve kütle biçimlenmesini de etkileyen bir faktördür [20].

19. yüzyılda dünya çapında geçerlilik kazanan “biçim işlevi izler” savını ilk kez 1843 yılında heykeltıraş Horatio Greenough ortaya atmış, fonksiyonalizmi belirleyen bu düşünce Sullivan tarafından da benimsenmiştir. Sullivan'a göre bir yapının biçimlenmesi, işlevine bağlıdır [28]. Modern mimarlık söyleminde işlevselciliğin önemini Le Corbusier'in “konut, içinde yaşamak için bir makinedir” [22], cümlesi de desteklemektedir.

Kuban, gereksinmelerin yapı biçiminin oluşumunu etkilediğini, ancak onu tek başına belirleyemediklerini belirtmiştir [20]. İyi kurgulanmış, doğru biçimlenmiş, rasyonel bir yapı bile kullanıcıya yeterli gelmeyebilir. Modern mimarlığın işlevselci imajının denetleyici bir yönü olduğunu belirten Kocagil şöyle demiştir [29]:

“İşlev, modern mimarlığın en temel özelliği olarak ortaya çıkmakla birlikte, mimarlığı aşan bir kavramdır. Pragmatik zihniyetin toplumsal bir bilgi olarak ortaya koyduğu işlev aslında mimarlığın doğasında yatan anlamsalcılığı ortadan kaldıramamaktadır. Bireysel bir özellik olan anlam, imgeleme gücü ve yaratıcılık

istemektedir. Bu nedenle de toplumsalcılığın ortaya koyduğu standardizasyon ve mükemmeliyetçi zihniyete karşıdır”.

Mekan, belli bir işlevi karşılamaının yanı sıra, duyuusal ve düşünsel davranış biçimlerinin bütün bileşenleri arasında güçlü bir bağ kurmaktadır. Bu çalışma kapsamında mekansal çözümleme yolu ile kültür merkezleri yapılarının tanımlanmasına çalışılacaktır. Bu yöntem ile kültür merkezleri ile ilgili çok boyutlu bilginin toplanması ve analiz edilmesi, yeni yapılacak yapı örneklerine kaynak oluşturması amaçlanmaktadır. Mekansal çözümleme yöntemi ile kültür merkezlerinin fiziksel mekan özelliklerinin yanı sıra, dönemin mimari akımlarının etkileri hakkında da bilgi sahibi olunması hedeflenmektedir. Kültür merkezlerine ait mekansal çözümleme kriterleri üç ana başlık altında toplanabilir. Bunlar,

- Genel yerleşim kararları açısından kültür merkezlerinin çözümlemesi,
- Plan ve kütle özellikleri açısından kültür merkezlerinin çözümlemesi,
- İşlevsel, teknik ve malzeme özellikleri açısından kültür merkezlerinin çözümlemesi, şeklinde sıralanabilir.

Belirlenen bu mekan çözümleme ölçütleri, giriş bölümünde açıklanan sebeplerden ötürü seçilen kültür merkezlerinin özellikleri dikkate alınarak detaylandırılmıştır. Ana başlıklarla belirlenen ölçütlerin detaylandırılması ile oluşturulan alt başlıklar kültür merkezlerinin incelenmesinde kullanılmaktadır.

2.4.1. Genel yerleşim kararları açısından kültür merkezlerinin çözümlemesi

Kültür merkezleri, kent içerisinde konumlandıkları “yer”e ait karakteristik özellikler, çevrenin dokusu, ulaşım yolları, yakın çevre ile kurulan ilişkiler “konum ve kentle ilişkiler” başlığı altında incelenecektir.

Değerlendirme bölümünde, kültür merkezlerinin konumları ve mimari biçimlenmeleri ile kentsel hafızada önemli bir imge oluşturup oluşturmadıkları tartışılacaktır. Seçilen kültür merkezlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi

aşamasından önce kent- mimarlık ilişkisi ile ilgili terimlere yer verilecektir. Bu bağlamda kamusal bellek, imge, kent nesnesi, referans noktası ve anıt kavramları üzerinde durulacaktır.

Kent geçmişten gelen özelliklerin geleceğe iletiildiği bir sürekliliktir. Kentin geçmişi ile geleceği arasındaki ilişki “kamusal bellek (collective memory)” kavramı ile açıklanmaktadır. Rossi’ye göre kentte yaşanan sosyal, ekonomik ve politik görüngüler tarihsel süreklilikte zihinsel bir etkinlik kazanmaktadır. Bu zihinsel etkinlik kamusal bellek olarak tanımlanmaktadır. Kamusal bellekteki her gerçek (fact) bir imgedir [30].

Kentlilerin, kent mekanını duyumsaması ve deneyimlenmesi, çevresi ile zihinsel bağ kurması ile ortak bir hafıza oluşmaktadır. Yıldırım’ın belirttiği üzere [30]:

“Kentte imgesi “kamusal bellekte” saklanan her görüntüyü somutlaştıran bir nesnel işaret yer almaktadır. Kentin nesneleri (urban artifact) olarak tanımlanan bu işaretler kentte tek bir kolondan tüm kent planına kadar geniş bir perspektifi kapsamaktadır. Bir başka deyişle, kentin mimarisini tanımlayan ortak yaşama ilişkin her öge, kent nesnesidir”.

Rossi’nin belirttiği üzere [31]:

“Kent nesnesinin değeri (anlamı), biçiminde saklıdır, biçimi ise kentin genel biçiminin bir parçasıdır... Bireysel olarak üretilirler, ama aslında daha çok kamusaldır”.

Modern mimarlık evrensele ulaşma amacı ile, geleneği reddederek, ütopyik yerleşmeler yaratmaya, Corbusier’in deyişi ile “makine gibi işleyen” kentler oluşturmaya çalışmıştır. 1960 yılında Kevin Lynch’in “The Image of the City” adlı kitabı ile şehircilik alanında tepki verilmiştir. Lynch, modern mimarlığın şehri “zone” lara ayıran katı grid sistemi yerine, kentin bir kimliğinin olması gerektiğini savunmuş; yollar, referans noktaları (landmark), sınırlar, bölgeler, düğüm noktaları gibi elemanların kent imajını oluşturduğunu belirtmiştir [27].

Lynch'e göre referans noktaları, düzen içerisinde fark edilebilen durumlardır. Mekansal organizasyon içerisindeki çeşitlilik ve farklılaşmalardır [27].

Rossi'ye göre ise anıt, kent nesnesinin kalıcı olanıdır. Anıt, hem sembol olarak hem de fiziksel olarak kalıcıdır. Anıtın kalıcılığı, kenti oluşturma kapasitesine, tarihine, sanatına, varlığına ve belleğine bağlıdır. Kalıcı kent nesnesi olarak anıt, tarihin tek bir anını temsil etmektedir [31]. Yıldırım'a göre anıtlar, günden güne değişen ve dönüşen kentlerde, değişmez, sabit referans noktaları olarak dururlar [32, 30]:

“...anıtlar, kentte bilinçsel haritanın zihinlerde oluşmasını sağlamaktadır... Kent anıtlar ile anılmakta ve zihinlere kaydedilmektedir. Böylece kamusal bellekte yer etmektedir. Kenti biçim olarak algılayan yaklaşımlarda, anıtlar kentsel yabancılaşmaya karşı duran, geleneksel öğeler olarak algılanmaktadır”.

Kültür merkezleri konumlanışları, biçimlenişleri ve işlevsel nitelikleri göz önünde bulundurularak incelenen kavramlar üzerinden değerlendirilecektir.

2.4.2. Plan ve kütle özellikleri açısından kültür merkezlerinin çözümlenmesi

Bu çözümleme adımı iki başlık altında değerlendirilecektir. İlk olarak “mimari biçimlenme” başlığı altında yaklaşım ve yönelme, plan düzleminde mekan organizasyonu, plan şekli, kütle özellikleri, parça/ blok sayısı ve ölçeğin belirlenmesi amacıyla kat yüksekliği incelenecektir. Işığın mekan içerisinde kullanımı, sağır veya şeffaf yüzeylere sahip olması bakımından bu bölümde incelenecektir. İşlevsel özellikler açısından ışığın kullanımı ise daha sonra incelenecek başlıklardan olan “fonksiyon” kısmında incelenecektir. Mimari biçimlenme bölümünde binanın hareketli ya da statik etkisi, simetrik ya da asimetrik oluşu, yatay ya da düşey etkisi gibi cephe ve kütle özelliklerine de değinilecektir. Daha sonra, “mimari yaklaşım” başlığı altında kültür merkezinin yapıldığı zamana ait mimari tutum ve bu yaklaşımın plan, kütle ve detaylar üzerindeki etkileri değerlendirilecektir.

2.4.3. İşlevsel, teknik ve malzeme özellikleri açısından kültür merkezlerinin çözümlenmesi

Bu adımda kültür merkezleri “fonksiyon” ve “kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme” başlıkları altında incelenecektir. Kültür merkezlerinin içerdikleri birimlerin işlevsel özellikleri, bir araya geliş şekilleri ve birbirleri ile ilişkileri fonksiyon başlığı altında incelenecektir. Kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme başlığı altında ise kültür merkezlerinin yapım yöntemleri, teknik özellikler açısından gelişmişliği ve kullanılan yapı malzemesinin çeşitliliği incelenecektir.

Kültür merkezleri çok sayıda fonksiyonu bir arada barındıran yapılardır. Programının geniş olması ile çok sayıda fonksiyona halkın kolayca, ekonomik yönden zorlanmadan ulaşabilmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Bu bölüm kapsamında kültür merkezlerinin ihtiyaç programları hakkında genel bir inceleme yapılmıştır. İlgili yönetmelikler ve standartlar değerlendirilmiştir.

Kültür Yatırım ve Girişimlerinin Nitelikleri ve Nicelikleri Yönetmeliği’nde kültür merkezleri için çeşitli modeller geliştirilmiştir. Farklı modellerdeki kültür merkezlerinde temel ünite, çok amaçlı salon olarak belirlenmiştir. Diğer mekanların boyutları salon kapasitesine göre değişiklik göstermektedir. Yönetmelikte kültür merkezlerinin A, B ve C olarak 3 tipe ayrıldığına değinilmiştir. A tipi kültür merkezinde çok amaçlı salon kapasitesi 400, B tipi kültür merkezinde 250, C tipi kültür merkezinde ise 150 kişi olarak belirtilmiştir. Yapılan çalışma kültür merkezlerinde bilinçli tasarımlar yapılması, fonksiyonların, gerekli hacim büyüklüklerinin, mekan özelliklerinin ve ilişkilerinin değerlendirilmesi açısından önemlidir (EK-1, EK-2).

İhtiyaç programının hazırlanmasında, Kültür Merkezlerinin yapılacağı il ya da ilçenin nüfusu, kültürel, sosyal, tarihi yapısı, kent dokusu, karakteri ve bunlarla etkileşimli olarak ihtiyacı duyulan aktivitelerin nitelikleri belirleyici kriterler olmalıdır.

Kültür merkezlerinin içerdği fonksiyonlar “Kültür Yatırım ve Girişimlerinin Nitelikleri ve Nicelikleri Yönetmeliği”ne göre “giriş holü, fuaye, çok amaçlı salon, sahne, sahne ile ilgili teknik birimler, çalışma salonları, çok amaçlı salonla ilişkili atölyeler, sanat etkinlikleri bölümü, kütüphane bölümü, idari birimler, sosyal birimler, teknik hizmet birimleri, açık alan düzenlemesi” şeklinde sıralanabilir (EK-1, EK-2):

Giriş holü

Kültür merkezleri büyük ölçekli ve çok işlevli yapılar olduklarından ana bir dağılım mekanına ihtiyaç duyulmaktadır. Giriş holleri bu özelliği taşımalarının yanı sıra kabul mekanı olduklarından, kullanıcının bina ile fiziksel ve algısal olarak ilk etkileşiminin sağlandığı alanlardır. Giriş mekanı, davetkar, sıcak ve merkezinin içinde gerçekleşen aktiviteleri tanıtıcı olmalıdır. İç ile dış mekan arasında ilişki kurması ve sirkülasyon üzerinde önemli bir noktada bulunmasından dolayı, ilgi çekmek amacıyla sergileme alanları, küçük satış üniteleri ile zenginleştirilmesi önerilebilir.

Fuaye

Kültür merkezlerinde sergilenen gösteriye gelen kişilerin gösteri öncesinde ve aralarında vakit geçirmelerine olanak veren mekanlardır. Fuayeler, giriş holü ile salon arasında kurgulanmaktadırlar. Danışma, satış üniteleri, stantlar, sergileme, tanıtma ve bölümleri, dinlenme alanları, vestiyer ve ıslak hacimler fuayeye teknik olarak destek veren hacimlerdir. Kafeterya ile fonksiyonel ilişkisi bulunmaktadır. Fuayelerin büyüklüğü, salonun koltuk kapasitesine göre değişmektedir. İlgili yönetmeliğe göre alan kişi başı min. 1m² olarak verilmiştir (EK-1, EK-2).

Çok amaçlı salon

Kültür merkezleri kuruluş amaçları gereği geniş halk kitlelerine kültür faaliyetlerini bir bütünlük içerisinde bir arada sunduklarından, salon tasarımında çok amaçlı

kullanıma yönelmişlerdir. Bu nedenle salonun birden fazla işleve uyum sağlayabilecek şekilde esnek bir yapısı olması gerekmektedir. Çok amaçlı salonda opera, bale, tiyatro, konser, gibi sanatsal aktiviteler, konferans, kongre, yarışmalar gibi sosyal etkinlikler gerçekleştirilebilmektedir. Salonda gerçekleşecek eylemlerin çeşitli olmasından dolayı, planlamanın esnek olarak yapılması gerekmektedir. Salon çok sayıda insanın sahneyi ve gerçekleşen gösteriyi akustik, görüş kalitesi açısından rahatça algılamasını olanaklı kılacak şekilde tasarlanmalıdır.

Yerleşim

Salonun planlamasında yerleşim önemli bir tasarım kriteridir. Salona seyircinin giriş çıkışı, sanatçı ve teknik personelin ilgili mekanlara ulaşımı, salonun gürültü kontrolü için duvarların boşluklu ve çift cidarlı olarak diğer mekanlardan koparılması, geçilen açıklığın geniş olmasından dolayı strüktürel sistemin çözümü, fuayeye doğal ışık alınması tasarımın başlangıcında dikkat edilmesi gereken konulardır.

Büyüklik ve kapasite

Salonun büyüklüğü ise koltuk kapasitesine bağlı olarak değişmektedir. Mekan gereksinimleri, salonun biçimi, yoğunluğu ve balkon sayısına bağlıdır. Oturma alanının tasarımı, kullanıcının konforu ve sirkülasyonu açısından önem taşımaktadır. Tiyatro ve opera gibi sanatlarda gösteri sahne üzerinde gerçekleşmektedir. Dolayısıyla koltuklar genellikle sahneyi üstten görecektir şekilde yerleştirilmektedir. Sinemada ise geniş bir perde üzerinde yansıma söz konusu olduğundan seyirci koltuğa yaslanarak ve yukarı doğru bakarak gösteriyi izlemektedir [33]. Salonun kapasitesi hesaplanırken sergilenecek gösterilerin türünün yanı sıra görsel ve işitsel algı da düşünülmelidir.

Görsel algı

Mimiklerin algılanması tiyatro ve opera gösterimlerinde önemlidir. Yüzdeki ifade ve mimikler 20m (18 sıra) boyunca seyirciye aktarılabilmektedir. Daha büyük

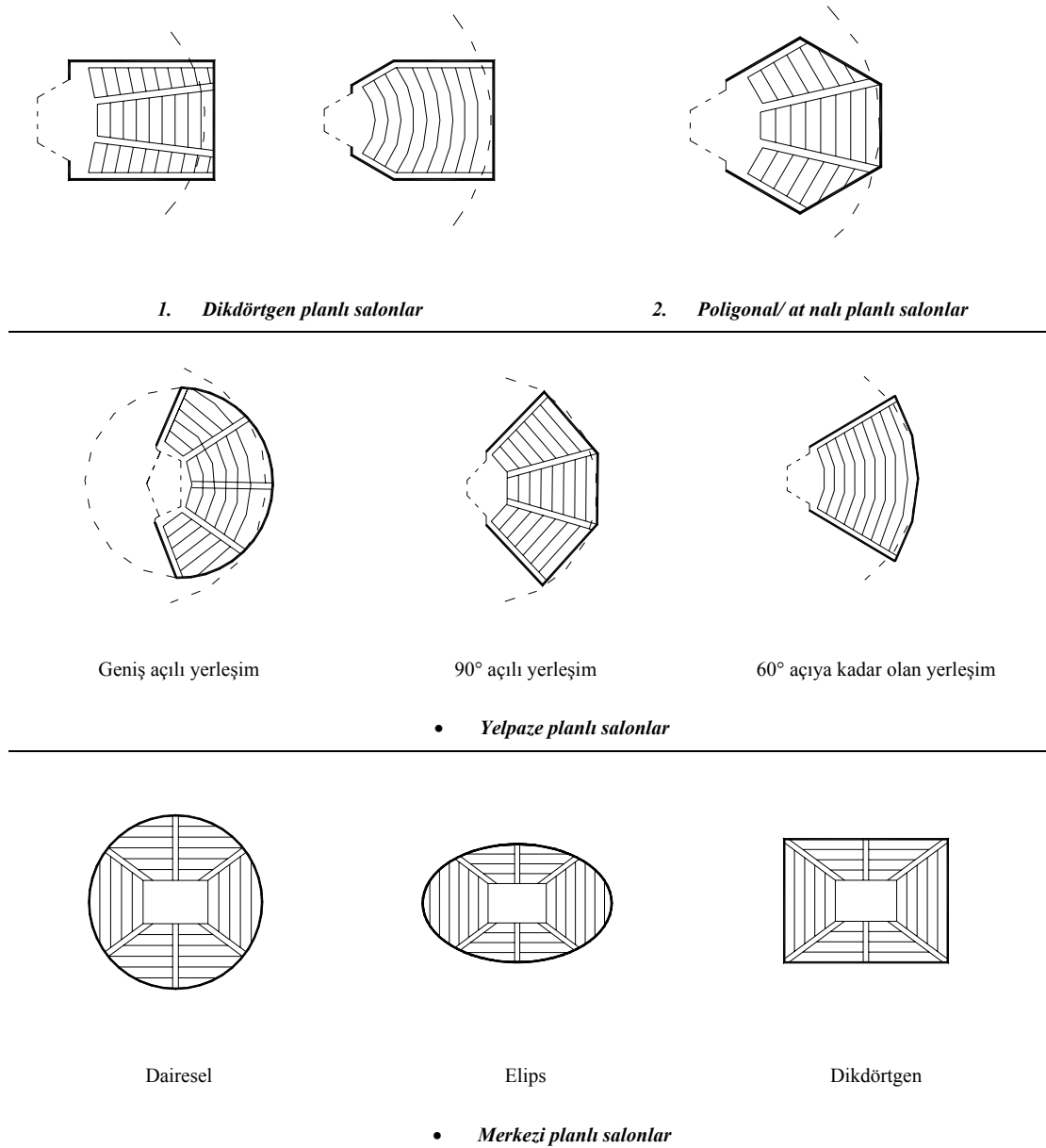
salonlarda projeksiyon ve kameralar yardımıyla görüntü büyütülerek yansıtılabilir [33].

İşitsel algı

İyi bir akustik sağlamak sergilenen farklı işlevler için ortak bir kriterdir. İhtiyaç duyulan fiziksel koşullar dışında psikolojik durum da önemlidir. Seyirci kapasitesi, koltuk aralıkları, salonun dar veya geniş oluşu, sahne yüksekliği, konfor koşulları, sesin ulaşımı, sahne- seyirci yakınlığı psikolojik durumu etkileyen faktörler olarak sıralanabilir. Fiziksel koşullar ise planlama ve teknik donanımlar ile sağlanabilmektedir. Salonun şekli ve büyüklüğü göz önünde tutularak derinlik ile genişlik hesapları yapılmalı, yansıtıcı panellerin, elektronik amplifikasyon sisteminin yerleşimi ve kurulumu tasarlanmalı, farklı işlevler arasında ortak bir reverberasyon süresi düşünülmelidir.

Plan tipleri

Salon planı en çok; dikdörtgen, poligon veya at nalı, yelpaze, merkezi şema olarak biçimlenmektedir (Şekil 2.1).

Şekil 2.1. Plan tipleri¹

¹ 33 numaralı kaynaktan yararlanılarak, Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiştir.

Dikdörtgen planlı salonlar

Çok amaçlı salonlarda en sık kullanılan biçim dikdörtgen şemadır (Bkz. Şekil 2.1). Konstrüksiyonun basit olması, kullanım çeşitliliğine uyum sağlayabilmesi ve rasyonel olarak bölünebilmesi tercih edilme nedenleridir. Geleneksel oran olarak bilinen yükseklik: genişlik: uzunluk oranı 3:4:8 veya 2:3:5 olan salonlar; doğrudan ve dolaylı ses dağılımı arasında ve yanal yansımaların yönlendirilmesinde başarılı sonuçlar vermesi bakımından konserlerde tercih edilmektedir. Salon konferans gibi bir işlevde de kullanılacak ise yanal ses yansımaları, devamlı dalga rezonansı ve eko oluşturmaması açısından yanal yüzeyler ses dağıtıcı veya yutucu olarak düzenlenmelidir. Salonda sesin arka koltuklara ulaşabilmesi açısından tavana akustik paneller konulmaktadır [33].

Poligonal/ at nalı planlı salonlar

At nalı plan şeması ve dönüştürülmüş şekilleri tarih boyunca tiyatro, kongre ve konser salonlarında geleneksel olarak kullanılmıştır (Bkz. Şekil 2.1). Balkonlu kullanımı Georgian tiyatrolarının karakteristik biçimlenmesini oluşturmaktadır. Doğrudan ses ulaşımı, tavan ve yanal duvarlardan yansımaların kontrol edilme kolaylığı, oturma düzeninde çeşitlenmeye olanak veren açılı konumlanışı sebebiyle fonksiyona hizmet vermektedir. Opera salonlarında sıkça kullanılmaktadır. Orkestral müziklerde yardımcı rezonans sağlayan elemanlarla elektronik olarak desteklenmesi gerekebilir. Bu tip planlarda en uçtaki koltukların görüş açısının dar olmaması için gerekli düzenlemenin yapılmasına dikkat edilmelidir [33].

Yelpaze planlı salonlar

Yelpaze plan şeması daha çok büyük salonlarda tercih edilmektedir. Açılı biçimlenişi ile en iyi görsel ve işitsel koşulları sağlayarak kapasitenin artmasına olanak veren şemadır (Bkz. Şekil 2.1). Salonun arka duvarı içbükey veya düz kırıklı olarak biçimlenebilmektedir. Ancak yan duvarlardan sesin yansımından ötürü geniş ses dağıtıcı veya yutucu yüzeyler kullanılmalıdır [33].

- Geniş açılı yerleşim: Kapasitenin artması durumlarında tercih edilir. Açının geniş olması sebebiyle balkonsuz kullanım daha fonksiyoneldir. Seyircinin gösteriye hakimiyeti, açısından açı en çok 135 dereceye kadar genişleyebilmektedir (Bkz. Şekil 2.1).
- 90° açılı yerleşim: Doğrudan ses ulaşımı açısından başarılı sonuçlar veren şemada yan yüzeylerdeki koltukların sahneyi görüşü kısıtlı olabilmektedir. Balkonlu olarak kullanılabilir. Yan ve arka duvarda düz çizgiler kullanılmasıyla poligonal şemaya benzetilebilir (Bkz. Şekil 2.1).
- 60° açılıya kadar olan yerleşim: Yelpaze planlı salonlarda görsel ve işitsel açıdan en iyi sonuçları vermektedir. Koltukların eşmerkezli eğriler şeklinde yerleştirilmesiyle sahne hakimiyeti arttırılabilir (Bkz. Şekil 2.1).

Merkezi planlı salonlar

Merkezi şemalar, arenalarda, kolezyumlarda, konferans ve kongre salonlarında, spor aktiviteleri, ralliler, konserler ve özel gösterilerin gerçekleştiği salonlarda kullanılmaktadır (Bkz. Şekil 2.1).

Her seyirci bölümü ses yutucu alan olarak kabul edilmektedir. Bu tip salonlarda kompleks hoparlör sistemlerine ve video görüntüleme sistemlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Genellikle ses kaynağının yakınına ses yansıtıcıları yerleştirilmektedir [33].

Akustik açıdan çok fazla teknik desteğe ihtiyaç duyan bu şema çok sayıda insanı bir araya getirebilmekte ve etkileşimli bir atmosfer oluşturabilmektedir. Seyircinin sahneyi çevrelediği salonlarda hacim bütünlüğü, seyircinin sahne ve diğer seyirciler ile ilişkilmesini sağlamaktadır.

Kültür merkezlerinde kullanım amacının yoğunluğuna göre çok amaçlı salonun biçimine karar verilebilir. Esnek tasarım kriterlerine sahip olması gereken farklı

biçime sahip salonların akustik açıdan benzer gereksinimleri bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir [34]:

- Salon, plan ve kesit şemalarında yaklaşık olarak bir yumurta görünümünde olması,
- Derinliği az, genişliği fazla hacimlerden, çok geniş açılı yelpaze biçimlerinden kaçınılması,
- Sahneye yakın yüzeyler sert ve yansıtıcı, izleyiciye yakın kısımlar ve arka duvar ses yutucu özellikte olması,
- Yan duvarlar ve tavan düzlemleri sert ve yansıtıcı olması,
- Yansıtıcı yüzeylerin paralelliklerinden, derin ve düşük tavanlı hacimlerden kaçınılması gerekmektedir.

Oturma düzeni

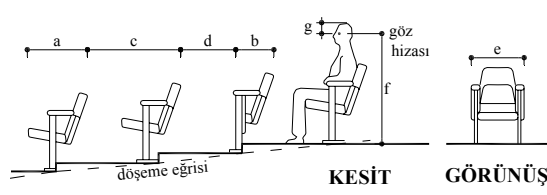
Oturma düzeninin belirlenmesine etki eden faktörler salonun biçimlenmesi, görsel ve işitsel koşulların yanı sıra izleyicilerin konforu ve sirkülasyonu olarak sıralanabilir. "Kültür Yatırım ve Girişimlerinin Nitelikleri Yönetmeliği"ne göre her koltuk sırasının arasında (sırttan sırta) min. 100cm mesafe olması gerekmektedir [1]. İki koridorlu oturma düzeninde max. 22 adet koltuk, tek koridorlu düzende ise 11 koltuk yerleştirilebilmektedir [33]

Koltukların uzun süre kullanıma ve ergonomik olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Koltuğun kaplama malzemesi akustik ve yangın riski açısından değerlendirilmeli, temizlenebilir ve tamir edilebilir özelliğe sahip olanlar tercih edilmelidir.

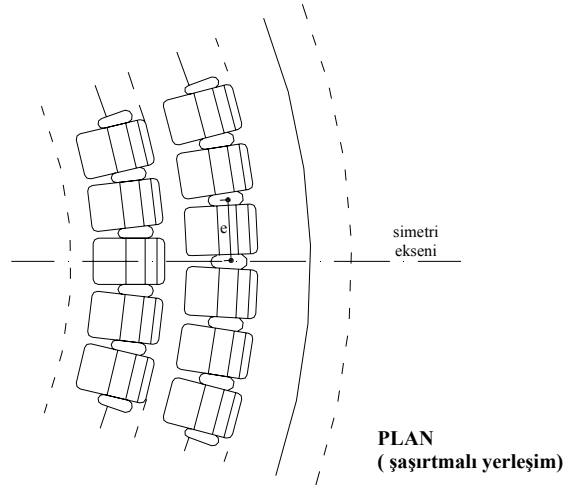
Oturma düzeninde dikkat edilmesi gereken bir diğer husus görüş açılarının hesaplanmasıdır. Seyircinin bir düzlemde oturmasıyla, sesin güçlü bir şekilde yutulduğu bir düzlem oluşmaktadır. Sahnenin yükseltilmesi ve birbirini takip eden sıralarda koltukların orta aksından şaşırtılarak düzenlenmesi ile bu sorun aşılabilmektedir (Şekil 2.2).

Görüş eğrisi çizilirken dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır [33]:

- Sahne yüksekliği 800mm-1100mm arasında bir değerde olmalıdır. Oyun yerinde görülmesi gereken kritik olan nokta (P) çoğunlukla sahne önünden 50mm yukarıdan hesaplanmaktadır. Koltuklardan çizilen görüş eğrilerinde bu nokta odak noktası olarak kabul edilmektedir. Sahnenin en arkasında bulunan sanatçının, salondaki en üst koltuktan görülmesi gerekmektedir (Şekil 2.3)
- Göz hizası genellikle oturur pozisyonda döşeme eğrisinin 1120mm üzerinde hesaplanmaktadır (Şekil 2.2).
- Seyircinin görüş çizgisinin öndeki seyircinin başı ile engellenmemesi gerektiğinden, seyircinin göz ile başının üst kısmı arasındaki yükseklik 125mm (min.100mm) olarak düşünülerek eğri çizilmektedir (Şekil 2.3).
- Döşeme eğrisi basamaklı oturma düzeninde max.%35'dir. Salonun zemini kesitte 1:10, 1:12 eğimli parabol biçimindedir (Şekil 2.3).
- Görüş eğrisi çizilirken perde, koridorlar, balkon altları ve korkuluklar dikkate alınmalıdır (Şekil 2.3).

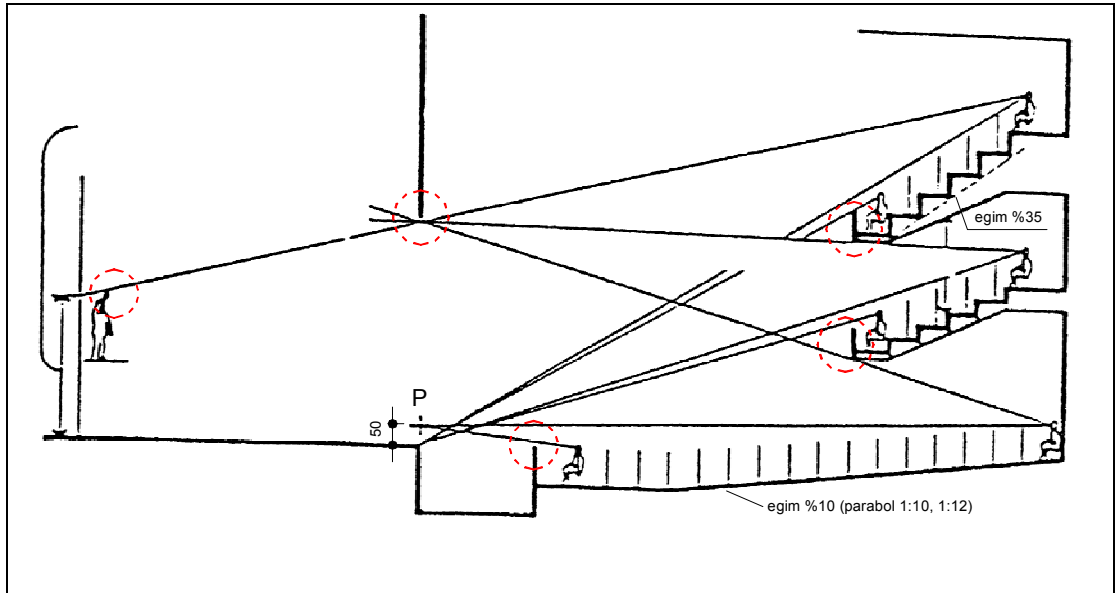

Sembol	Ölçü (mm)
a: koltuk derinliği (açık)	720
b: koltuk derinliği (kapalı)	510
c: koltuk aralığı* (sırttan sırta)	1000
d: geçiş aralığı	490
e: koltuk genişliği	530-560
f: göz hizası	1120
g: göz ile baş üst noktası arası mesafe	100-125

(*) *Kültür Yatırım ve Girişimlerinin Nitelikleri Yönetmeliği'nce belirlenen değerdir. İmalata göre koltuk boyutları değişebileceğinden a,b,d,e değerleri ± 25 mm aralığında farklılaşabilir.*

Şekil 2.2. Oturma düzeni (kesit, görünüş, plan)²

Şekil 2.3. Görüş eğrisi çizimi (kesit) [35]

² 1, 33 ve 35 numaralı kaynaklardan yararlanılarak, Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiştir.

Sahne

Sahnenin gösteri sanatlarında önemli bir yeri vardır. Sahne ile oyuncu arasında kurulan ilişkinin sahne arkasındaki fonksiyonlar ile çakışmaması gerekmektedir. Yan ve arka sahnelerde, gösteri için gerekli tüm donanımın depolanması ile sirkülasyonu sağlanmaktadır. Ön sahneler ise sahne ile seyirciler arasında ayrımın ve yakın iletişimin sağlandığı bölümlerdir. Çok amaçlı salonlarda farklı aktivitelerin gerçekleşmesinden dolayı sahne, ihtiyaca göre değişebilir nitelikte olmalıdır (Şekil 2.4).

Şekil 2.4. Orkestra çukurunun çok amaçlı kullanımı³

Sahne ile ilgili teknik birimler

Projeksiyon, kontrol ve çeviri odaları çok amaçlı salonlarda seyirci bölümünün arkasında sahneye hakim olarak konumlanan teknik birimlerdendir. Sahne arkasında veya yanlarında seyirci bölümüyle ilişkisi olmayan destek birimleri bulunmaktadır. Bunlar soyunma ve makyaj odası, sanatçı dinlenme salonu, aksesuar ve dekor depoları, ışık odası ve ışık deposu, ses odası ve ses deposu, elektrik malzemeleri deposu, kondüvit ve suflör odası (çalışma masalı ve dolaplı) teknik sanat bürosu, ilkyardım odası, dekor atölyesinden sahneye dekorların ulaştırılması için dekor asansörü olarak sıralanabilir.

³ 33 ve 35 numaralı kaynaklardan yararlanılarak, Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiştir.

Çalışma salonları

Kültür merkezleri sanatçılara çalışma ortamı yaratıp üretkenliklerine katkı sağlamayı hedefleyen kurumlardır. Bu amaçla bale, halk oyunları, orkestra, tiyatro, koro çalışma salonları ihtiyaç programı içerisinde yer verilmiş mekanlardır. Sanatçıya öğrenme, uygulama ve sergileme imkanı sağlamaktadırlar. Böylelikle kentte sanatsal ve kültürel yaşantının canlanmasına katkıda bulunurlar. Salonlarda profesyoneller ile amatörlerin bir arada çalışabilmektedir.

Çalışma salonları çok amaçlı salondan ayrı olarak işleyen mekanlar olduğundan genellikle ayrı bir girişleri bulunmaktadır. Gerekli teknik özellikleri "Kültür Yatırım ve Girişimlerinin Nitelikleri Yönetmeliği"nde verilen çalışma salonlarda dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır [1]:

Bale-Folklor Çalışma Salonu en az 3 tarafı ayna kaplı, çelik barlı, zemin ise ahşap kadronajlı olarak tasarlanmaktadır. Fonksiyonel gereklilik olarak mekanın $h > 3,00\text{m}$ olması gerekmektedir. Islak hacimler destek birimleri olarak düşünülmektedir.

Orkestra Çalışma Salonu ve Koro Çalışma Salonunda akustiğe önem verilmektedir. İncelenen kültür merkezi örneklerinde genellikle boşluklu çift duvar uygulaması görülmektedir.

Tiyatro Çalışma Salonu zemini ahşap kadronajlı olarak tasarlanmaktadır. Ahşap esnek yapısı ve akustik özellikleri sebebiyle çalışma salonlarında tercih edilen bir malzemedir. Islak hacimler destek birimleri olarak düşünülmektedir.

Çok amaçlı salonla ilişkili atölyeler

Marangozhane, boyahane, metal atölyesi, terzi atölyesi, aksesuar, müzik aleti tamiri, plastik işleri, depo gibi mekanlar çok amaçlı salona hizmet veren servis hacimleridir. Genellikle bodrum katlarında düzenlenen bu mekanlar servis avlusu ile ilişkilidirler.

Sanat etkinlikleri bölümü

Kültür merkezlerinde sanat etkinlikleri bölümü; sergi salonu, müze, sanat atölyelerinden (resim, heykel, seramik, fotoğrafçılık atölyeleri...) oluşmaktadır.

Sergi salonlarında geçici veya kalıcı sergiler düzenlenmektedir. Serginin geçici olduğu durumlarda panolar ile bölünmeye gidilmektedir. Bu panolar depolarda saklanabilmektedir. Kalıcı sergilerde ise duvarlar ve döşemeler sergi yüzeyi olarak kullanılmaktadır. Genellikle eserlerin zarar görmemesi açısından salonun yapay olarak havalandırılması ve ışıklandırılması tercih edilmektedir.

Müze mekanı daha çok tarihi açıdan zengin illerde ayrıca bir müze binasının bulunmadığı durumlarda kültür merkezi içerisinde konumlanmaktadır. Kalıcı sergilemenin olduğu kültür merkezi müzelerinde eserler genellikle vitrinlerde sergilenmektedir. Vitrinler güvenliği sağlamalarının yanı sıra, temiz ve iklimik ortam yaratmaları nedeniyle tercih edilmektedir. Müzelerde de sergi salonlarında olduğu gibi eserlerin zarar görmemesi açısından salonun yapay olarak havalandırılması ve ışıklandırılması tercih edilmektedir.

Sanat atölyeleri, amatör veya profesyonel olarak sanat ile ilgilenen toplumun her kesiminden insanın bulunduğu, yaratıcılığın ve üretimin sağlandığı mekanlardır. İş sahibi olmayan gençlerin grup çalışmalarına katılımının sağlanmasının yanı sıra, boş zaman aktivitelerinin çeşitlenmesi açısından da önemlidir. Atölyelerde yapılan aktivite göz önünde bulundurularak gerekli donanım sağlanmaktadır.

Kütüphane

Kültür merkezlerinin eğitim ile ilgili kısmıdır. Kartoteks, (büyükler ve küçükler için) okuma salonları, özel ihtisas kitaplıkları, süreli yayınlar bölümü, kitap depoları, ödünç kitap verme bölümü, kütüphaneye ait personel odaları ve ıslak hacimler olarak sıralanabilir.

İdari birimler

Müdür, bürolar, toplantı salonu gibi kültür merkezinin idari personeline hizmet veren mekanlar bulunmaktadır.

Sosyal birimler

Kafeterya, fuaye ve sanat etkinlikleri bölümüyle direkt ilişkili hacim olarak tasarlanmaktadır. Mutfak hacmi ile düşeyde veya yatayda ilişkilendirilmektedir. Kafeterya, kültür merkezinde sosyal yaşantıyı zenginleştiren bir mekandır. Merkezde geçirilen zamanın artmasında önemli bir rolü vardır. Yöresel yemeklerin yerli ve yabancı turistlere sunulması, mekanın özel organizasyonlar için kiraya verilmesi gibi işletme önerileri ile merkezin kullanım oranının artacağı ve finansal fayda sağlanacağı düşünülmektedir.

Misafirhane ise merkezin ziyaretçilerinin hizmetindedir. Fonksiyonun diğer mekanlardan bağımsız olarak işleyebilmesi gerektiğinden ayrı bir giriş düşünülmektedir. Merkezin gün aşırı kullanımını sağlamaktadır.

Teknik hizmet birimleri

Isı merkezi, klima santralleri, jeneratör dairesi, ana tablo odası, trafo odası, tesisat odaları, mutfak, kapalı garaj gibi hizmet birimlerinden oluşmaktadır.

Açık alan düzenlemesi

Kültür merkezlerinin çevre düzenlemesi kent yaşantısına katılması açısından önemlidir. Peyzaj, sert zemin ve otopark düzenlemesinin yanı sıra, sergileme ve gösteri alanları ile kültür merkezi yaşantısı dışı yansımaktadır.

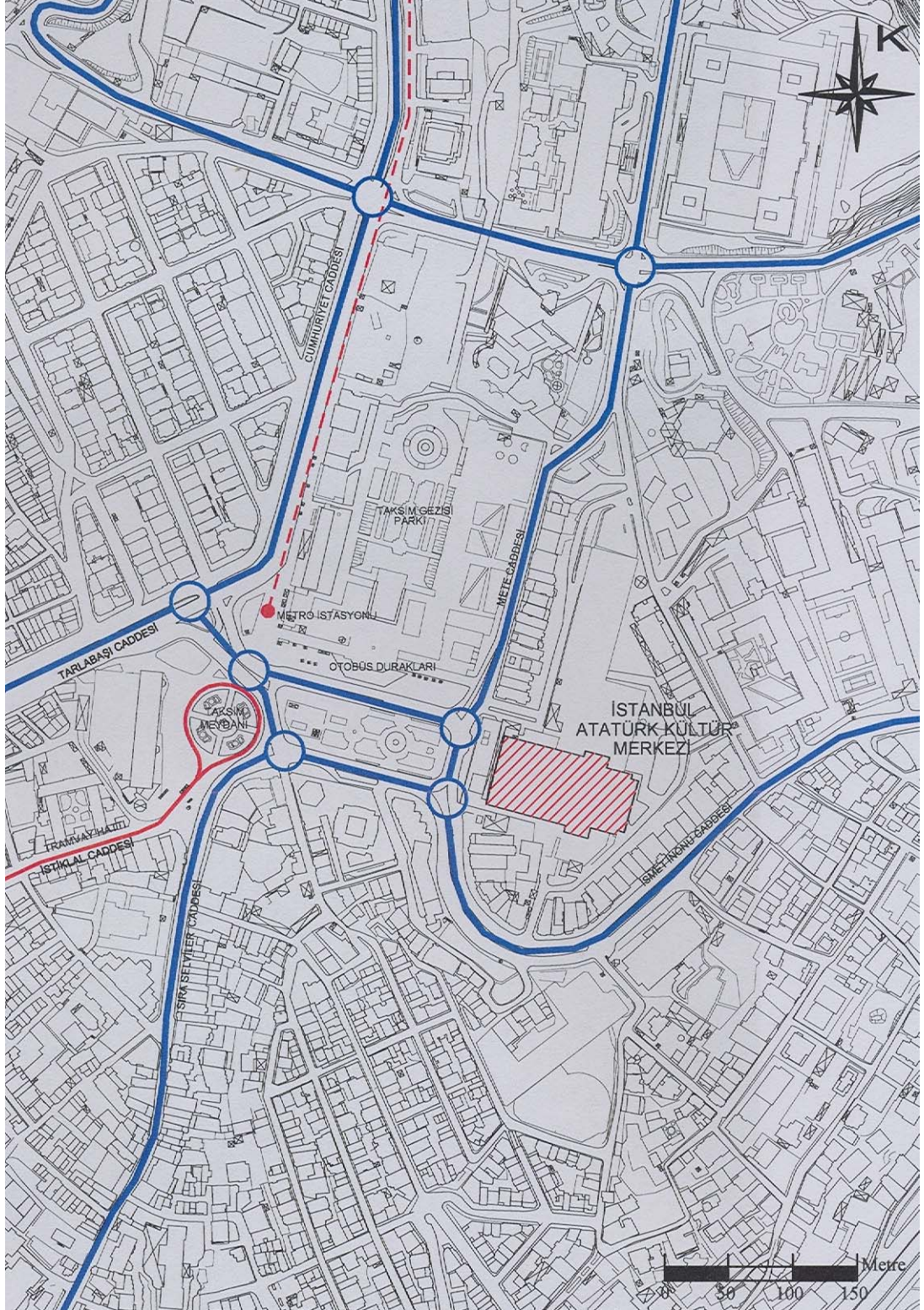
3. TÜRKİYE’DE UYGULANMIŞ KÜLTÜR MERKEZİ ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ

2005 yılı sonu itibari ile Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyet gösteren kültür merkezi sayısı 45, yapımı devam eden kültür merkezi sayısı 74’tür. Uygulaması tamamlanmış ve kullanılmakta olan kültür merkezleri arasından giriş bölümünde belirtilen nedenlerden ötürü seçilen örnekler mimari tasarım kriterleri açısından incelenecektir.

Tarihsel süreçleri içerisinde, kültür merkezlerinden 8 örnek üzerinden değerlendirilme yapılacaktır. Kültür merkezleri arasından seçilen karakteristik örnekler aracılığı ile bu yapıların ait oldukları dönemin politik kaygıları ve mimari özellikleri hakkında bilgi sahibi olunması, yeni tasarımlara kaynak ve örnek oluşturulması düşünülmektedir.

Devlet tarafından yaptırılan kültür merkezleri inşaatları, ölçeklerinin büyüklüğü ve kültüre ayrılan bütçenin yetersizliği sebebiyle uzun yıllarda tamamlanmıştır. Bu nedenle seçilen örneklerin sıralanmasında merkezin açılış yılı değil, tasarım yılı esas alınmıştır. Belirlenen yapı grubu “konum ve kentle ilişkiler, mimari biçimlenme, mimari yaklaşım, fonksiyon, kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme” başlıkları ile değerlendirilecektir.

3.1. İstanbul Atatürk Kültür Merkezi

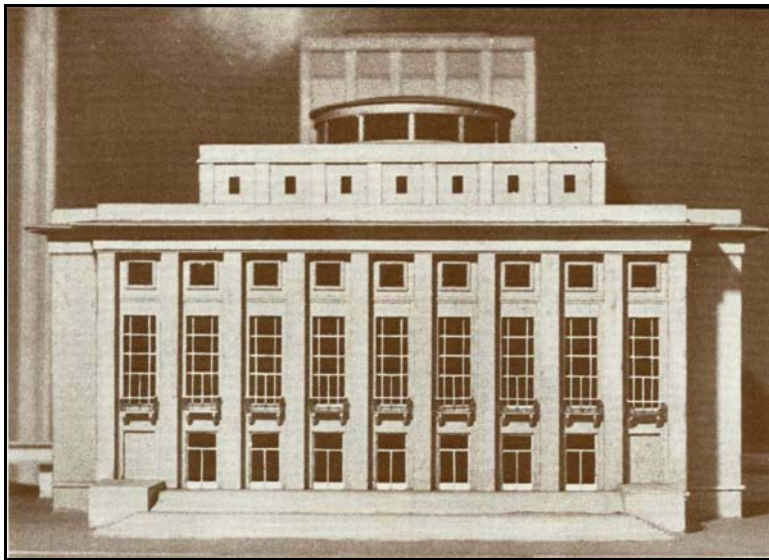

Harita 3.1. İstanbul AKM ve yakın çevresi [36]

3.1.1. Tarihçe

İstanbul’da Batılı anlamdaki sanat etkinlikleri için bir yapıya duyulan gereksinim, 1930’ların başlarında belirmiştir. Bu gereksinimi karşılayacak yapının tasarlanması amacıyla uluslar arası bir yarışma açılmıştır. Bu yarışmada birçok işlevi içeren bir kültür merkezi değil, ağırlıklı olarak operaların sahnelenebileceği bir yapı elde edilmek istenmiştir. II. Dünya Savaşı’nın getirdiği ekonomik zorluklar nedeniyle yarışmayı kazanan proje uygulanamamıştır [37].

Savaş bittikten sonra opera binası konusu tekrar gündeme gelmiştir. Konuyla ilgili Auguste Perret, Paul Bonatz gibi dönemin ünlü mimarları ile görüşülmüş, ancak bir sonuca varılamamıştır [38]. Daha sonra İstanbul Belediyesi projeyi ele almıştır. 29 Mayıs 1946’da Vali ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar zamanında Opera Binasının uygulanmasına başlanmıştır. Proje, Mimar Rükneddin Güney’in tasarımı doğrultusunda Belediye’nin kendi bürosunda hazırlanmıştır. Ancak İstanbul Belediyesi’nin kısıtlı kaynaklarından böyle bir yapının gerçekleştirilmesi için gerekli ödenek ayrılamadığından, kaba inşaatın bir bölümü tamamlanan yapı, 15.07.1953 tarihinde yürürlüğe giren 6165 sayılı kanunla Maliye Bakanlığına devredilmiştir [39] (Resim 3.1).

Resim 3.1. İlk projeye göre maket (1946) [39]

Yapının gerçekleştirilme görevi Bayındırlık Bakanlığı'na verilmiştir. Bakanlık, Opera Binasını genişletip bir kültür sitesine dönüştürmeyi öngörmüştür [37]. Tüm projelendirme ve uygulama görevleri tam yetki ile Bayındırlık Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü'ne doğrudan bağlı bir teşkilatla sağlanmıştır. Bayındırlık Bakanlığı'nda çalışmakta olan Hayati Tabanlıoğlu proje yöneticiliğine getirilmiştir. Tabanlıoğlu 1950 ile 1956 yılları arasında Almanya'da Mimar Gerhard Graubner'in bürosunda, Bremerhaven, Bachum, Gelsenkirchen, Kassel, Münih Tiyatrolarının proje ve yapılarında yardımcı olarak çalışmış, paralel olarak Hanover Teknik Üniversitesi'nde "Tiyatroda Seyirci ile Oyun Alanı Arasındaki İlişki" konulu doktora tezini tamamlamıştır. Tabanlıoğlu, sahip olduğu bu bilgi birikimi nedeniyle iskelet sistemi oluşmuş projenin değerlendirilmesi ile görevlendirilmiştir [39] (Resim 3.2).

Resim 3.2. İlk projeye göre gerçekleştirilen kaba yapı (1953) [39]

Konunun yeniden ele alınması sırasında, amaç ve program yönünden varılması gereken sonuçlar ile eski projenin bağdaştırılması olanağı bulunamamıştır. Bunun üzerine 1956 yılında projenin yeniden düzenlenmesine karar verilmiştir. Ancak ilk proje kaba inşaat aşamasında olup, % 4'ü gerçekleşmiştir. Tabanlıoğlu, kaba yapıyı

ve arsa koşullarını birer veri olarak ele almıştır. Ancak eski projelere göre yapılan seyirci bölümü inşaatı, yeniden düzenlenen projeleri kısıtlayıcı yönde etkilemiştir [39].

Hayati Tabanlıoğlu başkanlığında, statik, tesisat, sahne tekniği ve akustik uzmanlarının işbirliğiyle, 1957 Nisan ayına kadar düzenlenen projelerle, başlangıçta sadece opera binası olarak düşünülen yapı, içinde çeşitli üniteleri kapsayan, büyük bir “Kültür Merkezi” niteliğini kazanmıştır. Dönemin Hükümeti, düzenlenen projelerin, uluslar arası ölçüde değerlendirilmesine karar vermiştir. Bu amaçla tiyatro yapılarıyla ün yapmış Gerhard Graubner Türkiye’ye çağırılmış ve incelemesi sonucunda bir rapor hazırlamıştır. Raporunda “...harcanan çabanın yeterli bir sonuca ulaştığı, çok iyi bir çalışma yapıldığı, bu yeterli sonuca başarılı bir iş birliği ile varıldığı, ...projelerin gerek mimari, gerek tiyatro tekniği ve gerekse sahne tesisatı bakımından çok gelişmiş durumda olduğu ve uygulamanın bunlara göre yapılmasının gerektiği” belirtilmiştir. Bu aşamadan sonra Prof. Graubner’in önerisi üzerine, sahne tekniği projelendirme ve uygulamasında, sahne uzmanı Willi Ehle ile işbirliği yapılmıştır [39].

Koşulların değişmesi ve bütçeye konulabilen sınırlı ödenekler sebebiyle, yeniden düzenlenen projenin sonuçlanması gecikmiştir. Bina uzun bir yapım süreci sonunda 12 Nisan 1969’da “İstanbul Kültür Sarayı” adıyla hizmete açılmıştır [37]. Böylelikle İstanbul, yurtiçi ve uluslar arası kültür ve sanat aktivitelerini gerçekleştirebilecek nitelikte bir Kültür Merkezi’ne sahip olmuştur.

Bina ilk açılışıyla birlikte Devlet Opera ve Balesi ile Devlet Tiyatrolarının eserlerinin sahnelendiği önemli bir kültür yapısı niteliğini kazanmıştır. Ancak, 27 Kasım 1970’te çıkan yangının Büyük Salon ve sahnesini tahrip etmesi nedeniyle geniş bir onarım çalışmasına gerek duyulmuştur. Teknik tesisatta ve iç mekanda bazı değişiklikler yapılmıştır [37].

“İstanbul Opera Binası” fikriyle başlayan, “Kültür Sarayı” adıyla açılan ve geçirdiği yangın sonucu onarılıp yeniden işletmeye hazır hale getirilen yapı, 1977 yılı başlarında “Atatürk Kültür Merkezi” adıyla hizmete açılmıştır (Resim 3.3).

Mimarı Hayati Tabanlıoğlu’nun belirttiği üzere *kuruluş amacı*, yurt içi ve uluslar arası sahne sanatları ile güzel sanatları geniş halk kitlelerine, sunmak, yaymak ve tanıtmaktır [39]. İstanbul Atatürk Kültür Merkezi içerdiği fonksiyonların çeşitliliği, ölçeğinin büyüklüğü, mimarisi ve sahne tekniği bakımından kendisinden sonra yapılacak kültür merkezlerine örnek olma özelliği taşıyan bir binadır.

Resim 3.3. İstanbul Atatürk Kültür Merkezi [36]

3.1.2.Konum ve kentle ilişkiler

İstanbul Atatürk Kültür Merkezi Binası, konum açısından İstanbul'un hem kültürel hem de trafik yönünden önemli bir kavşağı olan Taksim Meydanı'nın doğu tarafında inşa edilmiştir. Cumhuriyet, Sıraselviler, İsmet İnönü, Mete ve Tarlabası Caddeleri Taksim alanına açılan taşıt yollarıdır (Bkz. Harita 3.1).

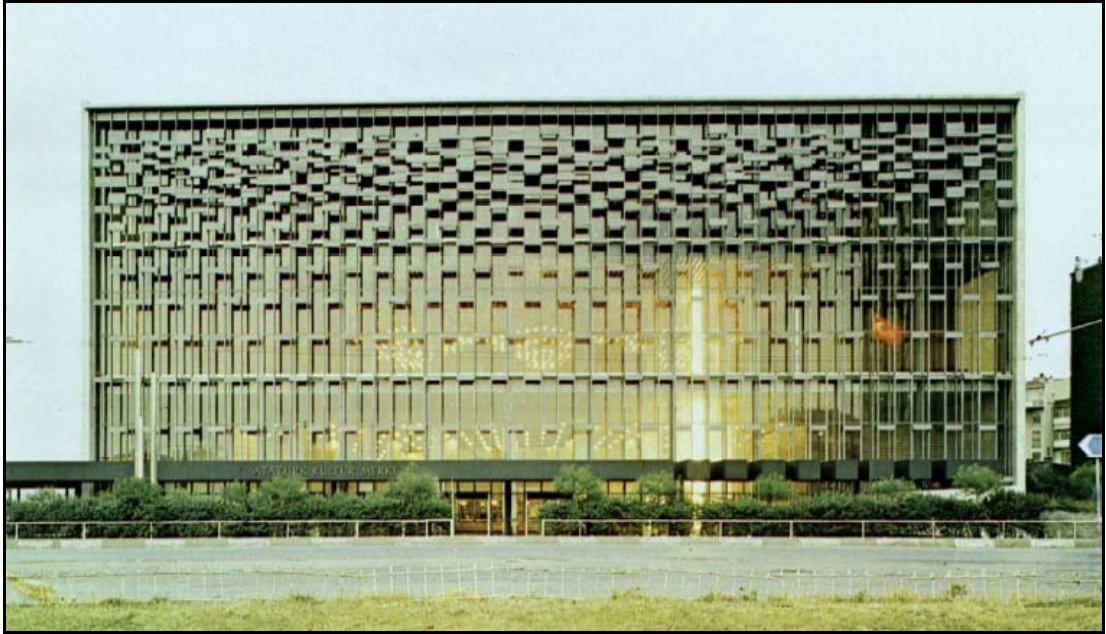
Taksim ağzındaki İsmet İnönü Caddesi Dolmabahçe Sarayı ve Boğaziçi yönüne doğru gitmektedir. Sıraselviler Caddesi ve Tarlabası Caddesi, İstanbul'un önemli ticaret alanlarından geçmektedir. İstiklal Caddesi ise Eklektik ve Art Nouveau yapılarını barındıran önemli bir yaya arteridir. Tünel'den Taksim'e kadar uzanan ana cadde, 1991 yılında yapılan düzenleme ile trafiğe kapatılmıştır. Tünel ile Taksim arasında yolcu taşımak üzere aynı yıl tramvay hattı kullanıma açılmıştır. İstiklal Caddesi, kentin en önemli iş, alışveriş, kültür ve eğlence merkezlerinden biridir. Geniş bir parkı kapsayan Taksim Gezisi alanı, İstanbul'un kültür varlıklarındandır. Taksim Meydanı'nın ortasında yükselen Cumhuriyet Anıtı (1928) kentin referans noktalarındandır [12]. Taksim taşıt yolları, tramvay ve metro hatlarının geçtiği önemli bir merkezdir. Ancak çevresindeki yapılaşmanın bilinçli kentsel tasarım yöntemleriyle ele alınmasıyla, trafik meydanı olmaktan çıkıp kent meydanı niteliğine sahip olabileceği düşünülmektedir.

İstanbul Atatürk Kültür Merkezi'nin ön cephesi Taksim Meydanı'na açılmaktadır. Seyirci girişleri meydan yönünden verilmiştir. Büyük Salon ve Konser Salonun ana girişleri ön cephede düzenlenmiştir. Oda Tiyatrosu, Çocuk Sineması ve Sanat Galerisi bölümlerinin Taksim Meydanı'ndan bağımsız girişleri bulunmaktadır. Aziz Nesin Sahnesinin ise arka cephe yönünden girişi bulunmaktadır. Yan cephelerden sanatçı ve görevlilerle atölye ve depo girişleri sağlanmıştır.

Binanın doğu cephesi İstanbul Boğazı yönünden, batı cephesi ise Taksim Meydanı yönünden şehir silüetine katılmaktadır. Oturma alanı çevresinde bahçe ve otopark düzenlemeleri yapılmıştır. 254 araçlık açık otopark ana giriş meydanı ile ilişkilendirilmiştir. Yaklaşık 320 araçlık kapalı otoparkı bulunmaktadır.

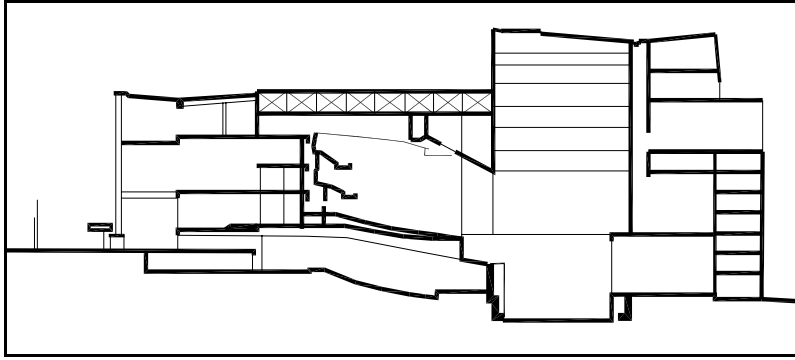
3.1.3. Mimari biçimlenme

İstanbul Atatürk Kültür Merkezi, tekil bir yapıdır. Dikdörtgen plan şemasına sahiptir. Mekanlar düzenli ve rasyonel biçimde kurgulanmıştır. Merkez aksından simetrik olarak tasarlanmıştır. Taksim Meydanına doğru yönelme esas alındığından cephe düzenlemesinde ön yüz kavramına özen gösterildiği gözlemlenmiştir. Diğer cephelerse sağır olarak tasarlanmıştır (Bkz. Resim 3.3). Simetrik kitle anlayışı binanın statik bir görüntüye sahip olmasına sebep olmuştur. Statik etki ön cephede yatay ve düşey bantlarla kırılmaya çalışılmıştır (Resim 3.4).

Resim 3.4. Taksim Meydanı yönünden İstanbul Atatürk Kültür Merkezi [39]

İstanbul Atatürk Kültür Merkezi binası, Taksim Meydanı yönünden 5 kat, Boğaziçi yönünden 10 kat yüksekliğindedir (Şekil 3.1).

Şekil 3.1. Kesit [36]

3.2.4. Mimari yaklaşım

İstanbul Atatürk Kültür Merkezi projesi 1940'lı yılların ortalarında başlanıp, 70'li yıllarda tamamlanmıştır. Bu dönem Türkiye'de ve Dünya'da Modernizm'in etkilerinin görüldüğü yıllardır.

Taksim alanı gibi tarihi doku içerisinde tasarlanan yapı, yeni kurulan devleti temsil eden çağdaş bir yapı niteliğini taşımaktadır. Modernizm'in yöreselliği reddeden, evrenseli amaçlayan tavrı bina genelinde gözlemlenmektedir. Binanın biçimsel özelliklerinin yalın ve net geometrik şekilden oluşması, fonksiyonun cepheye yansımaları, rasyonel çözümlerle abartıdan uzak olması, Uluslararası Stil'e ait nitelikleri taşıdığının göstergesidir.

Kültür Merkezi binasında Modernizm akımının etkileri net olarak okunabilmektedir. Planlamada ve kitle düzenlemesinde evrensel niteliklere sahip yapının iç dekorasyonunda az da olsa yerel izlere rastlanmaktadır. Oturma gruplarının olduğu kısımlarda zemine orijinal desenli Türk Halıları serilmiştir (Resim 3.5.a). Fuaye duvarına asılmış Osmanlı Tuğrası, modern bir üslupla ve çağdaş malzemelerle yorumlanmıştır (Resim 3.5.b). Ayrıca Detaylarda görülen bu öğeler; binanın genel atmosferini bozmadan, mekana farklılık katmışlardır. Binanın biçimlenmesini yönlendiren Modernizm ilkelerine karşılık, iç dekorasyonda geleneksel motif ve detayların stilize edilerek, kısmen kullanıldığı söylenebilir.

(a)

(b)

Resim 3.5. Detayda ve dekorasyonda kültürel ve yöresel öğeler a)Büyük fuayede bulunan 10m x10m'lik Türk halısı, b) Giriş holündeki Osmanlı tuğrası [36]

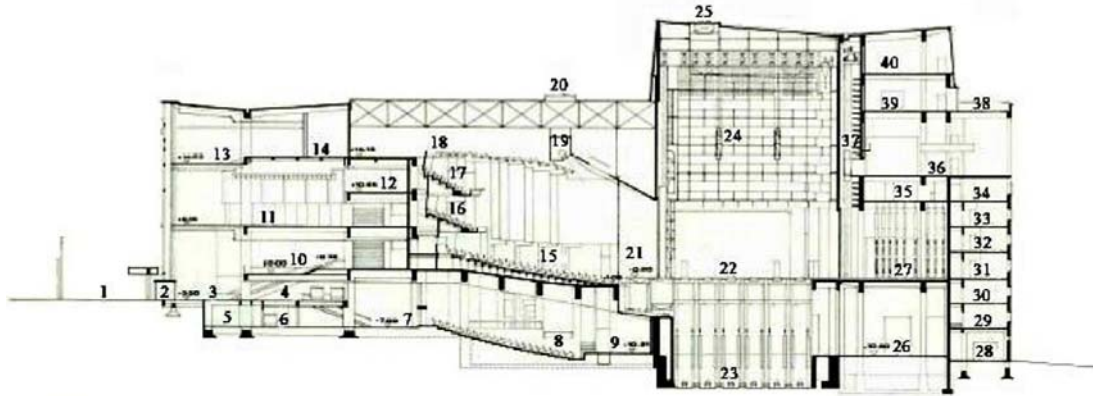
3.1.5. Fonksiyon

Önceleri Opera Binası olması düşünülen projeye ait kaba yapı, Bayındırlık Bakanlığına devredildikten sonra, çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Yapının programı, tek seyirci salonlu bir opera binası yerine çok sayıda aktiviteyi barındıran bir kültür merkezine dönüştürülmüştür.

İstanbul Atatürk Kültür Merkezi binası, 31702m²'lik arsada konumlanmaktadır. 14616m² oturum alanına ve 52000m² kullanım alanına sahiptir. 1317 kişilik Büyük Salon, Büyük Salon Fuayeleri, 530 kişilik Konser Salonu, 196 kişilik Oda Tiyatrosu, 206 kişilik Çocuk Sinema Salonu, 132 kişilik Aziz Nesin Sahnesi, sanat galerisi, 3 adet prova (çalışma) salonu, salonlara ait atölye ve üniteler, yemekhane, kafeterya, idari ve teknik mekanlardan oluşmaktadır.

Binanın Taksim Meydanı yönündeki kısmında, seyirci üniteleri yer almaktadır. Bu mekanlarda bina kullanıcıları kentle görsel ilişki kurabilmektedir. 5 kat boyunca yükselen mekanlar; ana giriş holü, büyük salon parter ön fuayesi, büyük fuaye, 2. balkon fuayesi ve sanat galerisidir. Boğaziçi yönündeki 11 kat yüksekliğindeki kısımda ise, sanatçı, yönetici, teknik görevliler için çalışma bölümleri, kafeterya, atölyeler, depolar ve teknik hacimler bulunmaktadır (Şekil 3.2).

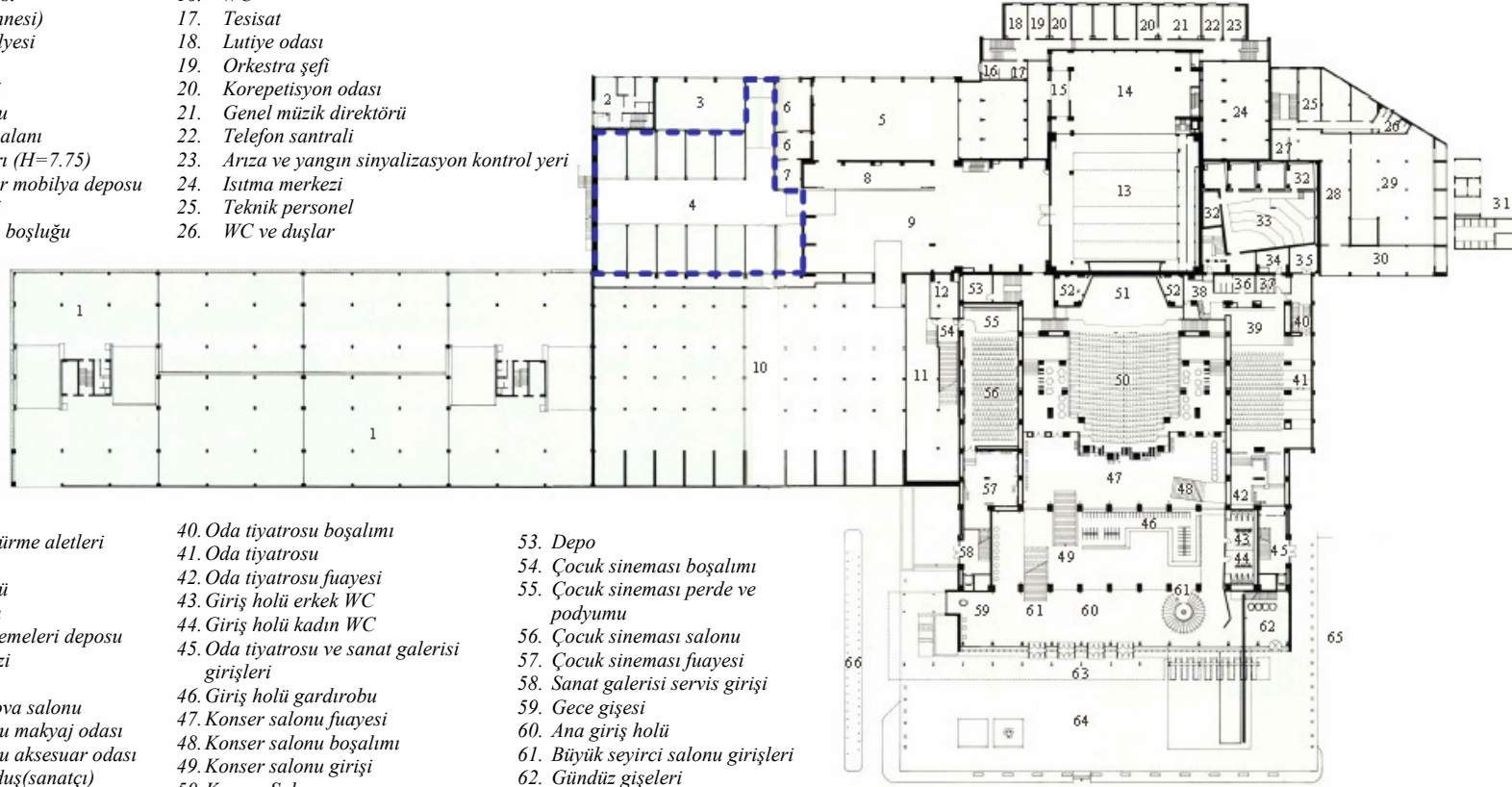
1. Seyirci giriş platformu	12. 2. Balkon fuayesi	21. Ön sahne ve orkestra çukuru	31. Solist odaları
2. Seyirci girişleri	13. Sanat galerisi	22. Ana sahne	32. Solist odaları
3. Ana giriş holü	14. Klima santrali	23. Ana sahne alt boşluğu	33. Sanat yöneticileri
4. Gardrop holü	15. Büyük seyirci salonu (parter)	24. Ana sahne üst boşluğu	34. Kafeterya
5. Tesisat	16. 1. Balkon	25. Esas sahne duman kapağı	35. Mutfak
6. Konser Salonu gardırobu	17. 2. Balkon	26. Arka sahne altı	36. Boyahane
7. Konser Salonu fuayesi	18. Büyük seyirci salonu üst boşluğu	27. Arka sahne(döner plak)	37. Prospekt asansörü
8. Konser Salonu	19. Işık köprüsü	28. Leonhard ve akü hacmi	38. Bale terası
9. Konser Salonu podyumu	20. Seyirci salonu duman kapağı	29. Müzik yöneticileri	39. Bale prova salonu
10. Büyük Salon parter ön fuayesi		30. Teknik hizmet grubu	40. Klima santrali ve soğutma kulesi
11. Büyük fuaye (1. Balkon fuayesi)			

Şekil 3.2. Boyuna kesit [39]

Binanın -3.50 kotundaki giriş holünde gardıroplar ve ıslak hacimler bulunmaktadır (Şekil 3.3). Bu mekanların yanı sıra dışarı ile direkt ilişkili gece ve gündüz gişeleri bulunmaktadır. Giriş holünden büyük salon parter ön fuayesine çıkılmaktadır. Giriş holü ile aynı kottaki gardırop holünden geniş merdivenlerle konser salonu fuayesine inilmektedir.

1. Kostüm ve dekor depoları	14. Arka sahne altı boşluğu
2. Teknik ve idari yönetici konutu	15. Yük asansörü
3. Çilingir atölyesi	16. WC
4. Aziz Nesin Sahnesi)	17. Tesisat
5. Marangoz atölyesi	18. Lutiye odası
6. Alet odası	19. Orkestra şefi
7. Klima santrali	20. Korepetisyon odası
8. Kereste deposu	21. Genel müzik direktörü
9. Dekor montaj alanı	22. Telefon santrali
10. Dekor depoları (H=7.75)	23. Arıza ve yangın sinyalizasyon kontrol yeri
11. Küçük salonlar mobilya deposu	24. Isıtma merkezi
12. Klima santrali	25. Teknik personel
13. Ana sahne altı boşluğu	26. WC ve duşlar

27. Yangın söndürme aletleri deposu	40. Oda tiyatrosu boşalımı	53. Depo
28. Bağlantı holü	41. Oda tiyatrosu	54. Çocuk sineması boşalımı
29. Yakıt deposu	42. Oda tiyatrosu fuayesi	55. Çocuk sineması perde ve podyumu
30. Tesisat malzemeleri deposu	43. Giriş holü erkek WC	56. Çocuk sineması salonu
31. Trafo merkezi	44. Giriş holü kadın WC	57. Çocuk sineması fuayesi
32. Ses odaları	45. Oda tiyatrosu ve sanat galerisi girişleri	58. Sanat galerisi servis girişi
33. Orkestra prova salonu	46. Giriş holü gardiobu	59. Gece gişesi
34. Oda tiyatrosu makyaj odası	47. Konser salonu fuayesi	60. Ana giriş holü
35. Oda tiyatrosu aksesuar odası	48. Konser salonu boşalımı	61. Büyük seyirci salonu girişleri
36. Erkek WC+duş(sanatçı)	49. Konser salonu girişi	62. Gündüz gişeleri
37. Kadın WC+duş(sanatçı)	50. Konser Salonu	63. Seyirci girişleri
38. Oda tiyatrosu ile sanat bölümü bağlantı holü	51. Konser salonu podyumu	64. Seyirci girişleri platosu
39. Oda tiyatrosu podyumu	52. Tesisat	65. Otopark
		66. Bayrak direkleri

Şekil 3.3. Giriş holü ve küçük salonlar katı [39]

-7.00 kotundaki konser salonu ve fuayesi topografya çizgisinin altında kalmaktadır. Herhangi bir açıklığı olmadığından fuaye, doğal olarak aydınlatılamamaktadır (Bkz. Şekil 3.3). Konser salonu 530 kişilik olup, gerektiğinde gösteriyi 200 kişi ayakta izleyebilmektedir. Çeşitli konserler, toplantılar, resitaller, konferanslar için uygun bir mekandır (Resim 3.6).

Resim 3.6. Konser salonu [36]

Oda Tiyatrosu 296 kişi kapasitelidir (Bkz. Şekil 3.3). Binanın güney cephesinden ayrı bir girişi bulunmaktadır. Fuaye, salon ve sahne mekan sürekliliği içerisinde tasarlanmıştır. Kadrosu geniş olmayan temsiller ve toplantılar yapılabilmektedir. (Resim 3.7).

Aynı katta bulunan Çocuk Sinemasına kuzey cephesinden ayrı bir giriş düzenlenmiştir (Bkz. Şekil 3.3). 294 kişilik seyirci kapasitesi bulunmaktadır. Salonda film gösterilerinin yanı sıra, kukla ve karagöz gösterileri, küçük paneller, açık oturumlar, toplantılar, slayt gösterileri yapılabilmektedir (Resim 3.8).

Resim 3.7. Oda tiyatrosu [36]

Resim 3.8. Çocuk sineması [36]

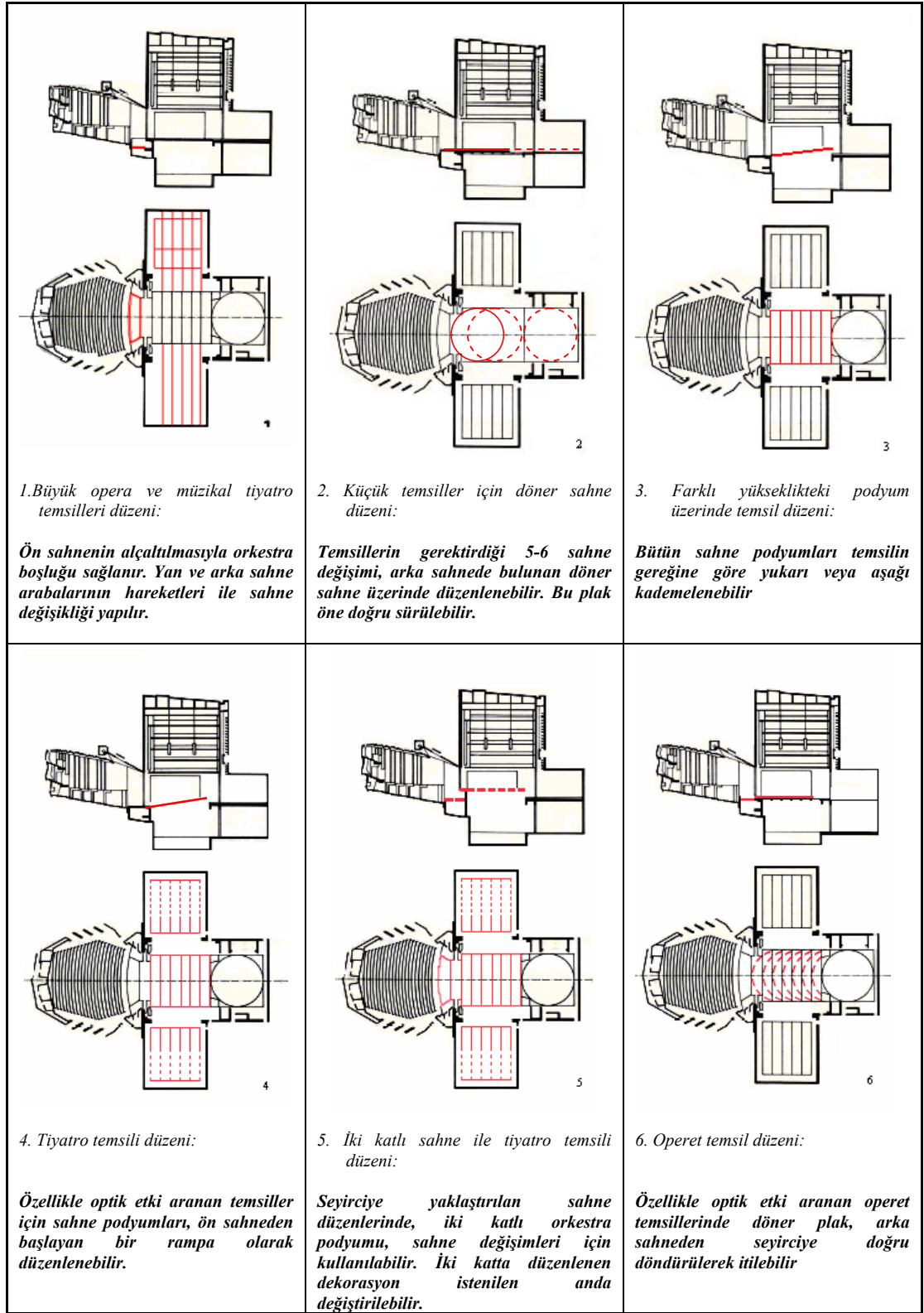
Aziz Nesin Sahnesi 188 kişilik seyirci kapasitesine sahiptir (Resim 3.9). 1993 yılında yapılan onarım çalışmaları neticesinde önceleri dekor ambarı olarak kullanılan mekan, tiyatro sahnesine dönüştürülmüştür. Gösteri sırasında sahne ve diğer alanların

birlikte kullanılabildiği salon, deneme sahnesi veya meydan sahnesi olarak kullanılmaktadır [40].

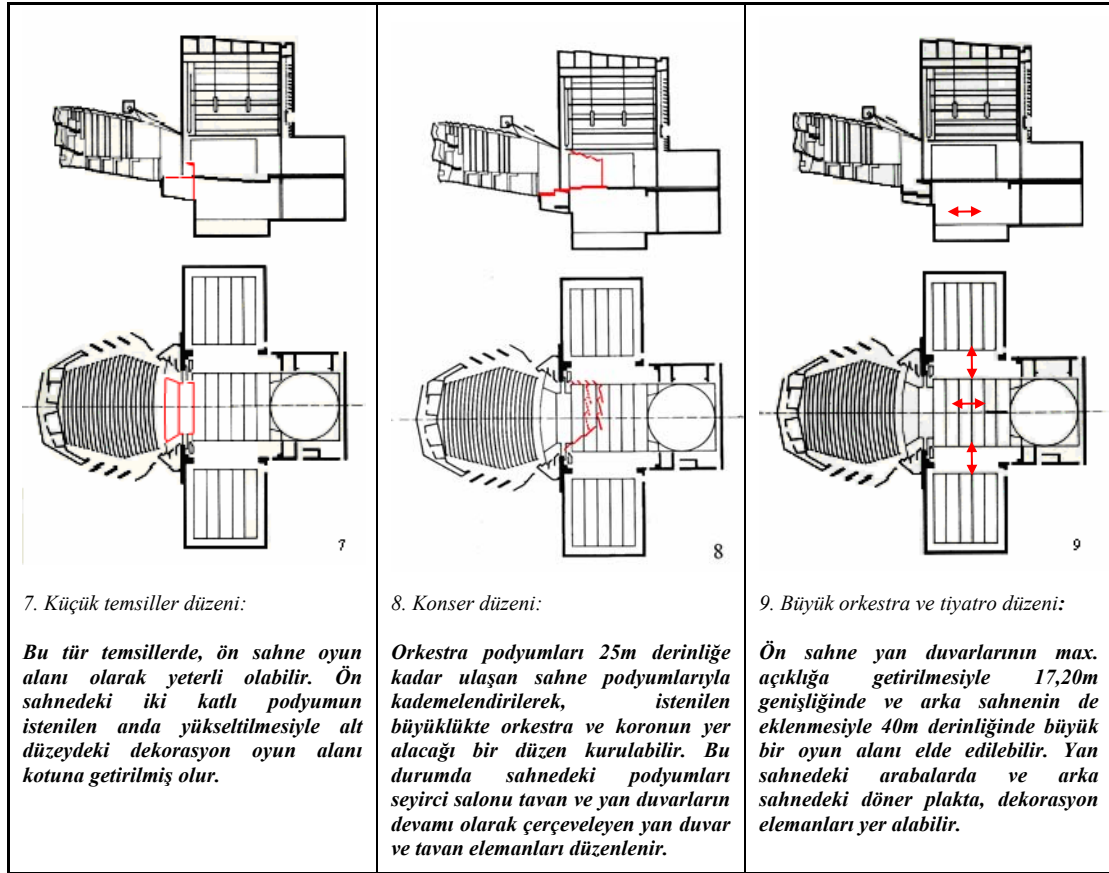
Resim 3.9. Aziz Nesin Sahnesi [36]

Çok amaçlı kullanıma yönelik tasarlanan Büyük Salon, İstanbul AKM binasında yoğun olarak kullanılan en önemli mekandır. Büyük Salonun ilk etapta, opera salonu olarak tasarlanmış olması, bu amaca uygun çok büyük ve kapsamlı bir sahne evine sahip olmasının nedenini oluşturmaktadır. Salonun çok amaçlı niteliğe kavuşturulmasıyla, İstanbul gibi çok fazla etkinliğin düzenlendiği bir kentte ihtiyaçlara cevap verebilme olanağı sağlanmıştır. Opera, bale, tiyatronun her boyutta eseri sahnelenebilmektedir. Bunların yanı sıra müzik, defileler gibi sanatsal aktiviteler, konferans, kongre, yarışmalar gibi sosyal etkinliklerin gerçekleştirilmesi için düzenekler sağlanmıştır. Ön sahne yan duvarları ve podyumlarının değişken niteliği, fonksiyonel ihtiyaçlara göre sahne boyutlarının değiştirilmesine ya da orkestra çukuru oluşturulmasına imkan vermektedir (Şekil 3.4).

Şekil 3.4. Büyük salonun çok amaçlı kullanımı (plan ve kesit)⁴

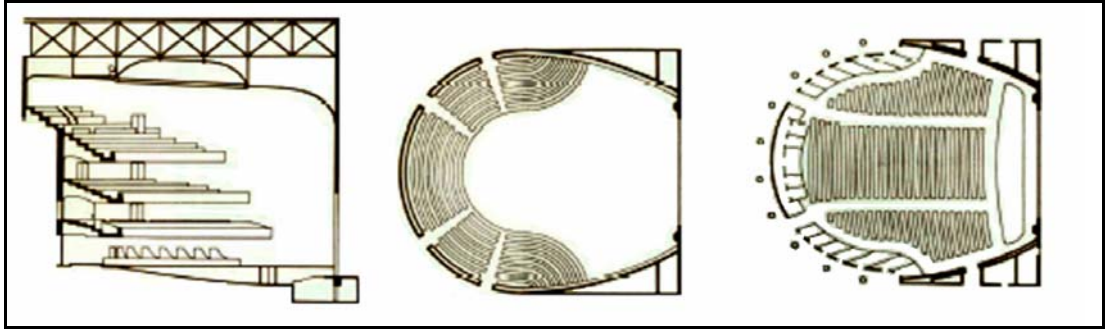
⁴ 39 numaralı kaynaktan yararlanılarak, Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden düzenlenmiştir.

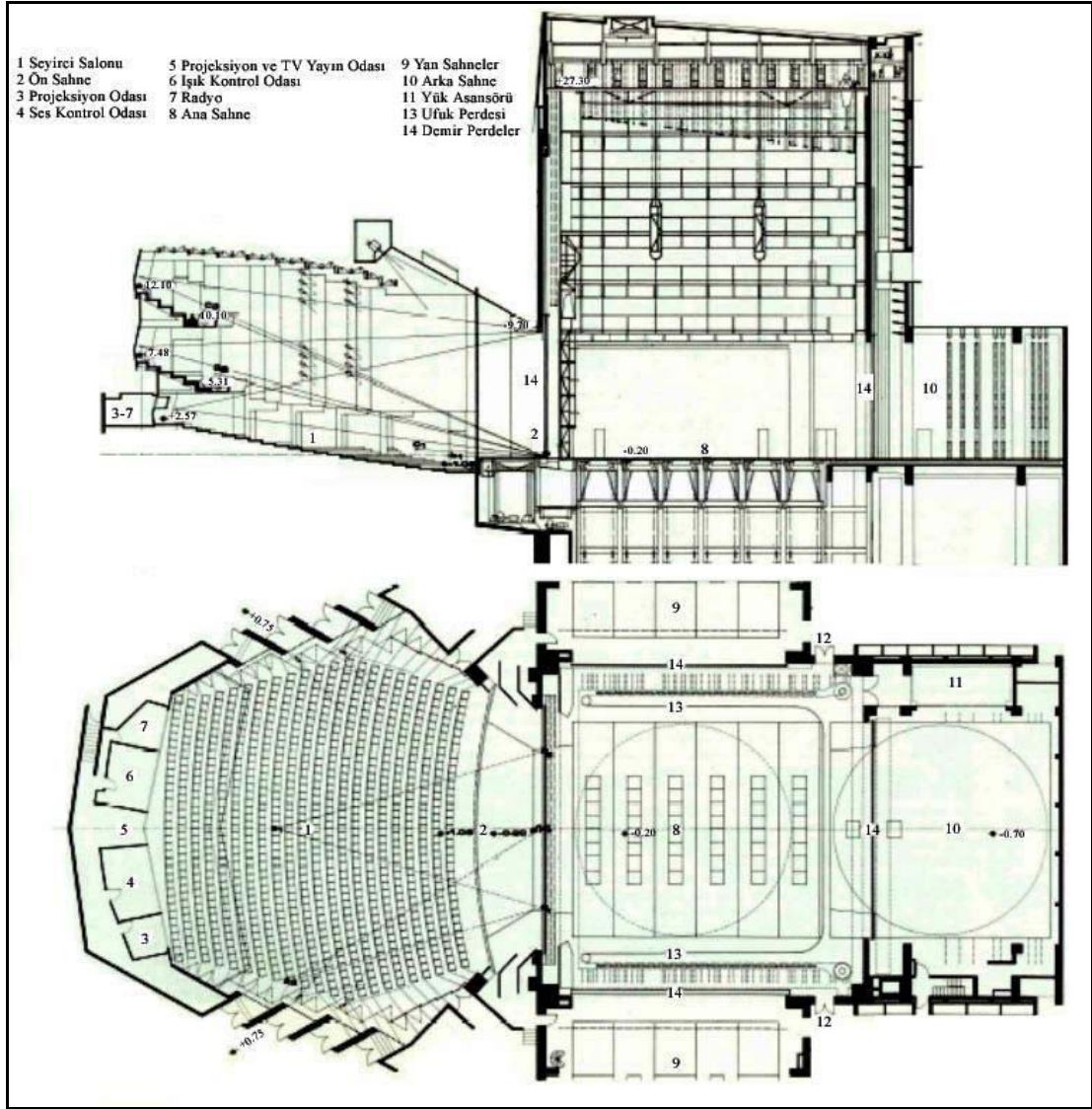
Şekil 3.4. (Devam) Büyük salonun çok amaçlı kullanımı (plan ve kesit)⁵

Büyük salon merkez aksından simetrik bir plan şemasına sahiptir. Opera salonu olarak ilk düzenlendiğinde at nalı şeklindeki plan tipi kullanılmıştır (Şekil 3.5). Daha sonra eğrisel yüzeyler yerine kırık düz yüzeyler tercih edilmiştir (Şekil 3.6). Salon sahnesi, ön sahne, ana sahne, 2 adet yan sahne ve arka sahneden oluşmaktadır. Seyirci salonu ise parterde 892, 1. Balkonda 230, 2. Balkonda 195 olmak üzere toplam 1317 kişiye hizmet verebilmektedir. Salonun arkasında, sahnenin tamamını karşıdan görebilecek şekilde, radyo-TV ses kayıt odası, ışık kontrol odası, projeksiyon ve TV yayın odası, ses kontrol odası, ve projeksiyon odası bulunmaktadır. Sahne arkasında ise aksesuar, teknisyen, solist, makyaj odaları ile ıslak hacimler vardır (Resim 3.10).

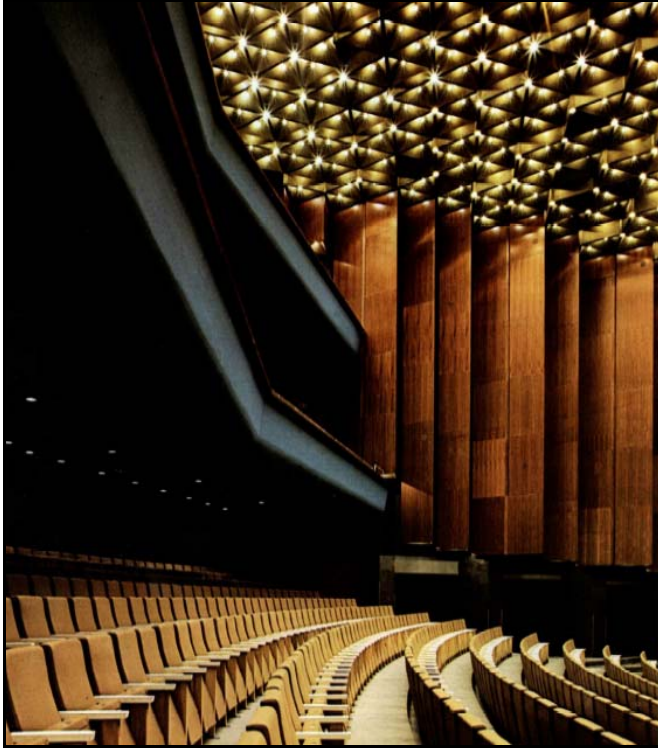
⁵ 39 numaralı kaynaktan yararlanılarak, Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden düzenlenmiştir.

Şekil 3.5. İlk projeye göre at nalı biçimindeki salonun kesiti ve planları [39]

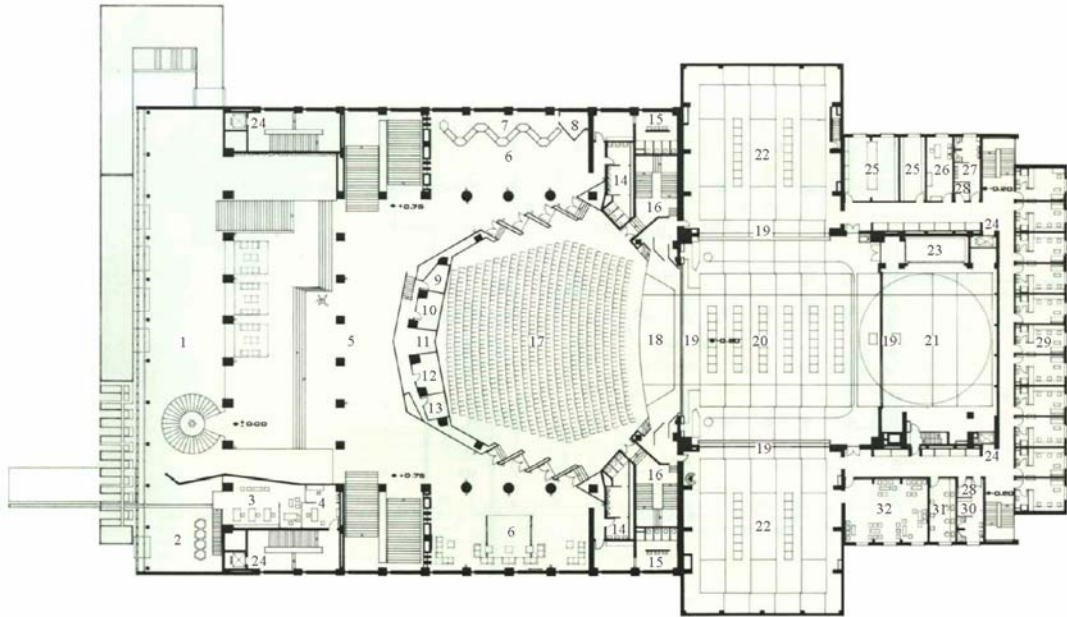
Şekil 3.6. Büyük salon-sahne plan ve kesiti [39]

Resim 3.10. Çok amaçlı salondan görünüşler [39]

Parter, ön fuayeye ve 2 yan fuayeye açılmaktadır (Şekil 3.7). Fuayede yapılan kademelenme, mekana hareketlilik katmaktadır. Ön fuayeye yuvarlak ve düz iki ayrı merdivenle çıkılabilmektedir. Yapılan galeri boşluğu sayesinde hem giriş holü yüksek ve ferah bir niteliğe kavuşmuş, hem de ön fuaye ile giriş holü arasında fonksiyonel ve görsel bir bağ kurulmuştur (Bkz. Şekil 3.2).

1. Giriş holü boşluğu	12. Ses kontrol odası	23. Yük asansörü
2. Gişe holü boşluğu	13. Projeksiyon odası	24. İnsan asansörleri
3. Gişeler günlük muhasebe	14. Erkek WC	25. Aksesuar odası
4. İlk yardım odası	15. Kadın WC	26. Işık ve sahne teknisyenleri
5. Parter ön fuayesi	16. Yangın merdiveni	27. Erkek WC
6. Parter yan fuayesi	17. Büyük seyirci salonu	28. Tesisat odası
7. Büfe	18. Ön sahne (orkestra)	29. Solist odaları
8. Büfe deposu	19. Demir perdeler	30. Kadın WC
9. Radyo	20. Ana sahne	31. Berber
10. Işık kontrol odası	21. Arka sahne	32. Bekleme+konversasyon+okuma+prova salonu
11. Projeksiyon odası	22. Yan sahneler	

Şekil 3.7. Sahne katı (parter) [39]

1. Balkon katında sanat yöneticileri odası, sanatçılara yönelik kitaplık, okuma ve toplantı odaları ve 1700m² alana sahip büyük fuaye bulunmaktadır (Resim 3.11). Servis odası ve büfe fuayenin hizmet birimleridir (Şekil 3.8). 2. Balkon katındaki fuaye iki aks geride düzenlendiği için büyük fuayenin kat yüksekliği artmış ve ferah bir mekan niteliği kazanmıştır. Yan fuayeler de iki kat yüksekliğinde olup, galeri boşlukları sayesinde üst kattaki fuaye ile görsel ilişki kurabilmektedir.

Resim 3.11. Büyük fuaye [36]

Büyük Salon fuayeleri kokteyl ve resepsiyonlara uygun özelliktedir. Ulusal ve uluslar arası kongrelerde stantlar oluşturulabilmektedir. Modern bir tasarıma sahip, aynı çizgide dekoratif unsurlarla donatılmış mekanlardır. Ancak yan fuayelerde kuzey ve güney cephelerdeki açıklık miktarı yeterli olmadığından, gün boyu yapay aydınlatma kullanılmaktadır. Bu durum kullanım maliyetini arttırdığı gibi, kullanıcının dış mekanı duyumsama olanağını kısıtlamaktadır (Resim 3.12)

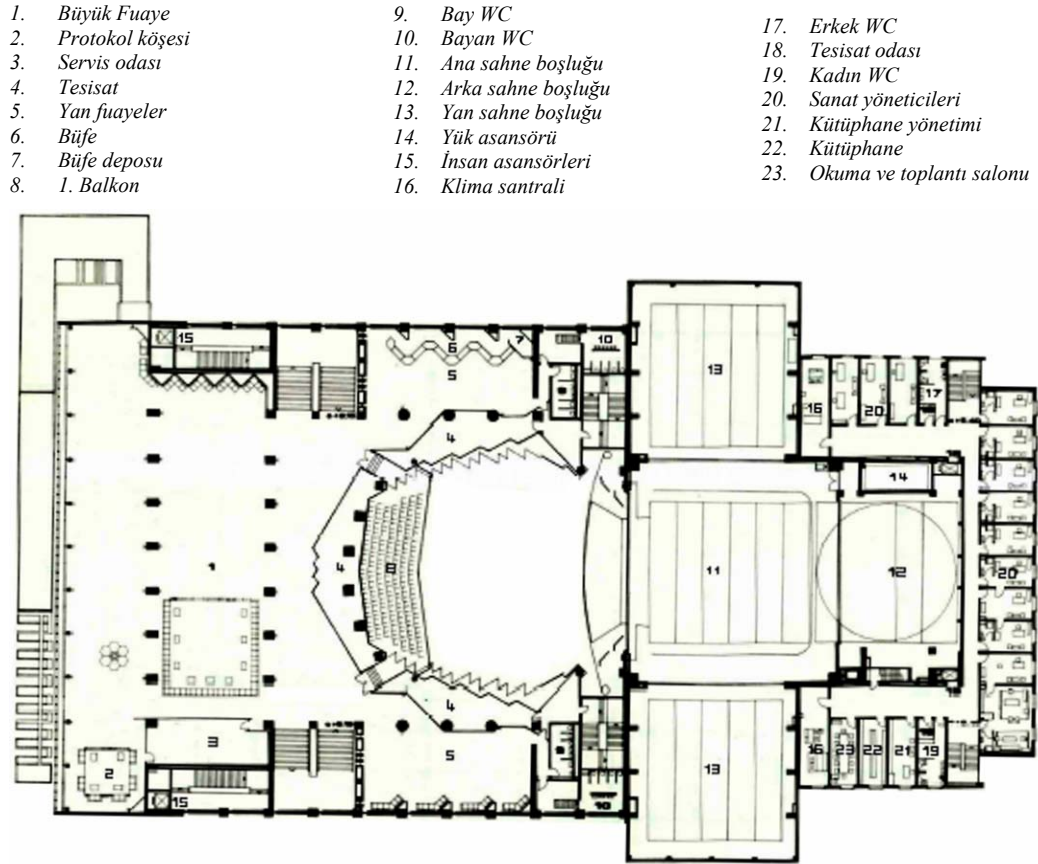

(a)

(b)

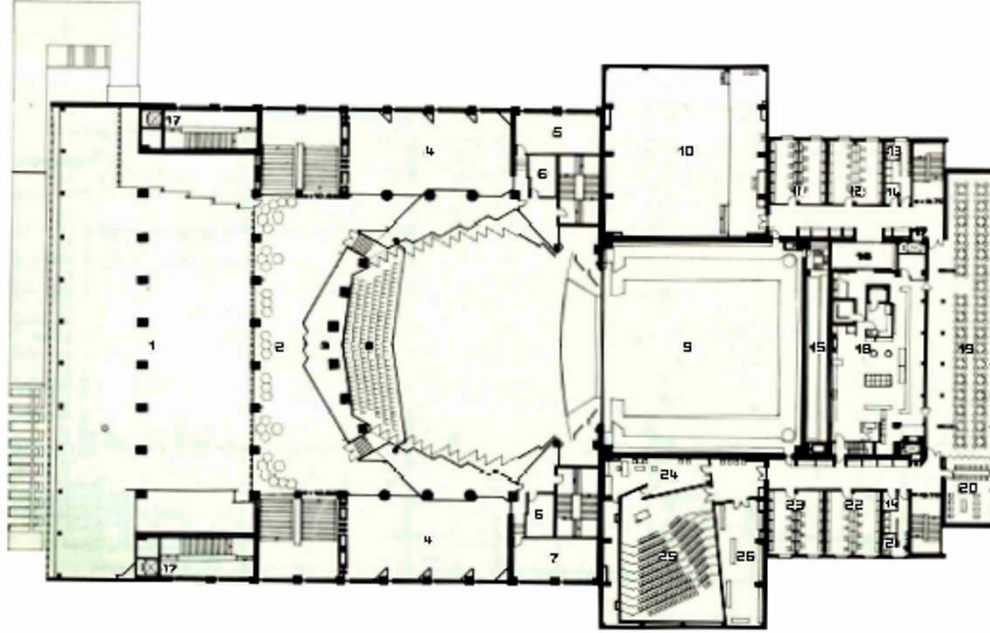
Resim 3.12.Yan fuayeler a) 1. Balkon katı, b) Parter katı [36]

Şekil 3.8. Sahne üstü 2. kat planı (1. balkon) [39]

2. Balkon katında TV stüdyosu, koro şefi, koro dinlenme salonu ve makyaj odaları bulunmaktadır. Sağ yan sahne üzerinde 152 koristin yer alabileceği kademelenmiş Koro Prova Salonu, sol yan sahne üzerinde ise ana sahnedeki oyun alanı ölçülerinde Sahne Prova Salonu bulunmaktadır. Tüm personele hizmet veren personel kafeteryası, doğu cephesinde, Boğaz manzarasına hakim şekilde konumlanmaktadır (Şekil 3.9). 195 kişilik 2. Balkona ait fuaye 820m² alana sahiptir. Birbirine simetrik iki geniş merdivenle alt kata bağlanmaktadır.

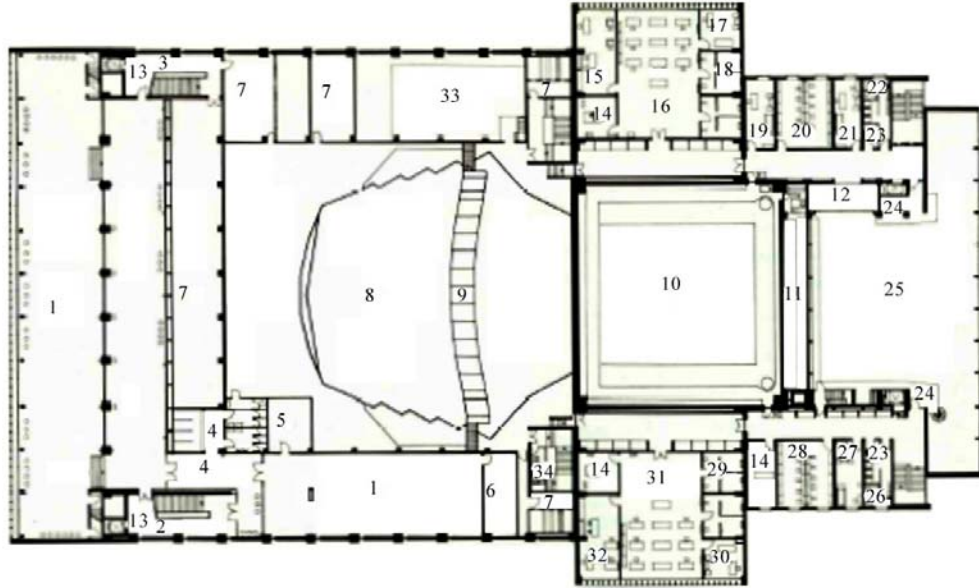
1. Büyük fuaye boşluğu	9. Ana sahne boşluğu	15. Prospekt asansörü	22. Kadın koristler makyaj ve gardırop
2. 2. Balkon fuayesi	10. Sahne prova salonu	16. Yük asansörü	23. Erkek koristler makyaj ve gardırop
3. Tesisat	11. Erkek figüran makyaj ve gardırop	17. İnsan asansörleri	24. Koro şefi
4. Yan fuaye boşlukları	12. Kadın figüran makyaj ve gardırop	18. Mutfak	25. Koro prova salonu
5. TV stüdyosu	13. Erkek WC+duş	19. Personel kafeteryası	26. Koro dinlenme salonu
6. Depo	14. Tesisat odası	20. Özel yemek köşesi	
7. Su deposu		21. Kadın WC+duş	
8. 2. Balkon			

Şekil 3.9. Sahne üstü 3. kat planı (2. balkon) [39]

+14.25 kotunda bulunan sanat galerisi, batı ve güney cepheye yerleştirilmiştir (Şekil 3.10). Toplam 1000m² alana sahip galeriye diğer mekanlardan bağımsız olarak, asansör ve merdivenle ulaşılmaktadır. Galeri; resim, fotoğraf, heykel, grafik, seramik, el sanatları yapıtlarının sergilenebilmesi için gerekli donanımına sahiptir. Toplantı ve açılış gibi etkinliklerde de kullanılabilir (Resim 3.13).

1. Sanat galerisi	10. Ana sahne boşluğu	20. Baletler makyaj ve gardıropları	28. Balerin makyaj ve gardıropları
2. Sanat galerisi girişi	11. Prospekt asansörü	21. Baş bilet	29. Prova odaları
3. Sanat galerisi servis girişi	12. Yük asansörü	22. Erkek WC+ duş	30. Atölye şefi
4. Sanat galerisi giriş holü+gardırop+WC	13. İnsan asansörleri	23. Tesisat	31. Kadın terzi atölyesi
5. Sanat galerisi deposu	14. Klima santrali	24. Boyahane	32. Şapka ve peruk atölyesi
6. Sanat galerisi yöneticisi	15. Ayakkabı atölyesi	25. Boyahane	33. Kostüm deposu
7. Klima santrali	16. Erkek terzi atölyesi	26. Kadın WC+duş	34. Çatı çıkış merdiveni
8. Büyük Salon üst boşluğu	17. Atölye şefi	27. Baş balerin	
9. Işık köprüsü	18. Prova odaları		
	19. Bale şefi		

Şekil 3.10. Sahne üstü 5. kat planı (sanat galerisi) [39]

Resim 3.13. Sanat galerisi [36]

Sanat Galerisi ile aynı katta, kuzey cephede klima santrali ve kostüm deposu düzenlenmiştir (Bkz Şekil 3.10). Ana sahne boşluğunun iki yanında simetrik olarak terzi, ayakkabı, şapka ve peruk atölyeleri ile kostüm prova salonları düzenlenmiştir. Binanın doğu cephesinde ise boyahane düzenlenmiştir. 18,00m boyuta kadar panoların boyanabileceği bu mekandan, rulo halinde getirilen, dekor panoları, 18,00m uzunluğunda özel bir asansörle sahneye doğrudan indirilebilmekte veya bu asansörün hareket ettiği mekanda, üst kısımlarda düzenlenen raflarda depolanmaktadır. Aynı katta bale sanatçılarına ait mekanlar da bulunmaktadır. Bu mekanlardan koridorun sonunda bulunan merdivenlerle +21.50 kotundaki bale prova salonuna ulaşılmaktadır. Prova salonunun önünde jimnastik terası yer almaktadır. Prova salonu ve teras doğu cephesi boyunca konumlandığından Boğaz manzarasına hakim durumdadır. En üst katta ise klima santrali ve soğutma kulesi yer almaktadır. Katlar arasında ve sahne ile bağlantıyı, yüksek hızda iki asansör ve simetrik iki merdiven sağlamaktadır.

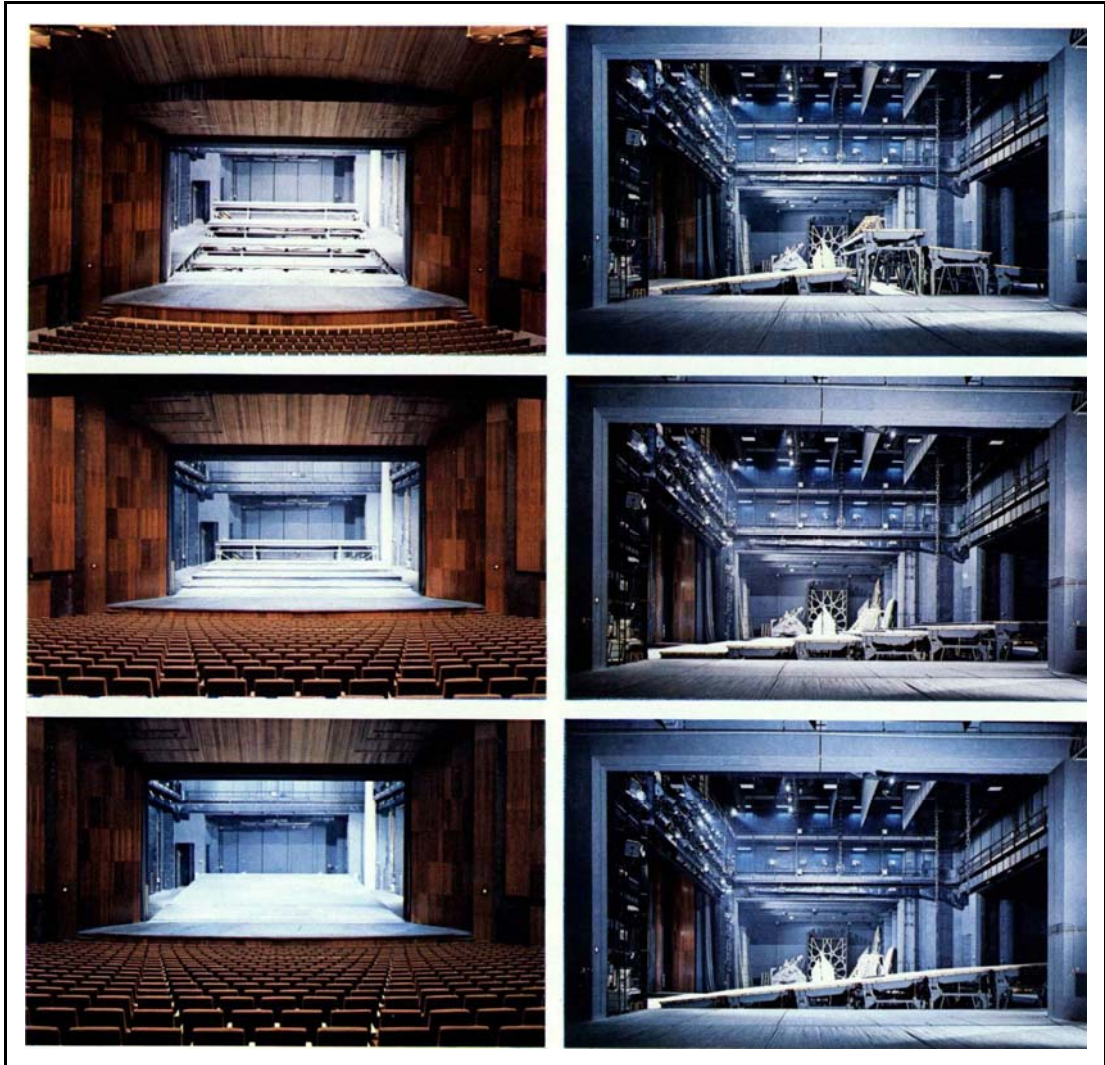
3.1.6. Kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme

İstanbul AKM binası, 1977 yılında işletilmeye başlanmıştır. Türkiye'nin ilk kültür merkezi olma niteliğinin yanı sıra bazı teknik özelliklerinin günümüzde halen bir örneği bulunmamaktadır. Plan çözümleri, aydınlatma teknikleri, sahne düzeneği ve akustik performansı açısından teknolojide ileri bir projedir.

Büyük Salonun, sahne düzenleme tekniği Türkiye'de tektir. 24,80m x 23,00m ebatlarındaki ana sahne, hareketli 6 adet sahne podyumu ve arka sahnede bulunan 16m çapındaki döner sahneden oluşmaktadır. Podyumların her biri 5 ton yük kapasiteli ve +3.00 kotundan -10.50 kotuna kadar seyir yapabilme özelliğine sahiptir. Podyumlarla belli açılarda eğim ve kademe yapılabilir. Dekor değişimi için sağ ve sol yan sahnelerdeki, kendi içlerinde bölünebilir platolardan yararlanılmaktadır. Döner plak, hareketli ana podyumları aracılığıyla alt sahne kotuna indirilip, arka sahne altına sürülebilmekte ve burada dekorasyon montajı yapılabilir (Resim 3.14). Sahnedeki tüm hareketli elemanlar, sahne altındaki

tablodan veya sahneyi görebilecek taşınabilir bir kürsüden kumanda edilebilmektedir [39].

Ana sahne boşluğunun 30m olan kule yüksekliğinin 27m'lik kısmı kullanılmaktadır. Kuleyi üst üste düzenlenen çalışma galerileri ve gerekli yerlere ulaşmayı sağlayan merdivenler, geçitler çevrelemektedir. Ana sahnenin etrafında 4 adet çelik yangın perdesi bulunmaktadır. Sahne kulesinde yangın duman kapağı olup, sahne yaş ve kuru söndürme sistemlerine sahiptir. Programlarda kullanılmak üzere orkestra perdesi, oyun ufki sema perdesi, ses perdeleri, dekor askı vinçleri, ufki ışık köprüleri, yardımcı dekor arabaları bulunmaktadır.

Resim 3.14. Sahne podyumlarının farklı kademelendirilmesi [39]

İstanbul AKM binasında, elektronik bilgisayar programlaması düzeninde, ışık kontrol sistemi bulunmaktadır. Temsil sırasında ışıklandırma değişimi, elektronik ve otomatik bir sistemle yapılabilmektedir. Tekrar kullanılabilmeye uygun şekilde, ışık kombinasyonları kaydedilebilmektedir. Bunun yanı sıra, kurulan sinyalizasyon sistemi ile anons ve çağrılar yapılabilmektedir. Sahnede modern seslendirme araçları ve iç televizyon sistemi bulunmaktadır. İTÜ Elektrik Fakültesi deney raporu sonuçlarına göre Büyük Salonda anlaşılabilme derecesi %16 olarak gerçekleşmektedir. Bu sonuç akustik için iyi bir değer sayılmaktadır [39].

Büyük Salon sahnelerine ait zemin döşemesi, fırın çam ve gürgen ağaçlarından yapılmıştır. Zıvana geçme tekniği kullanılmıştır. Özellikle ana sahne döşemesi fonksiyondan ötürü ağır yük altında kaldığından ve sürekli kullanıldığından deformasyona uğramaktadır. Üçgen piramidal alüminyum elemanlardan oluşan Büyük Salon tavanı, özel ışıklandırma düzeniyle arkadan öne doğru kademelerle alçalmakta, ışık köprüsünden sonra sahne portaline kadar, düz olarak devam etmektedir. Tavan yan üçgen kasetlerinden prizmatik maun kaplı elemanlar, parterde seyirci girişlerini tanımlayacak şekilde düzenlenmiştir. Parter düzeyindeki geri çekilmiş yan duvarlar, salon dış duvarları gibi seramik kaplıdır. Parterin gerisinde, sahne ışıklandırması, elektro-akustik, televizyon ve radyo yayın merkezleri yer almaktadır. Salonun tavanında, ışık köprüsünde ve yan duvarlardaki kademelerde, sahne ışıklandırması için gerekli sayıda ve güçte projektörler yerleştirilmiştir.

Projenin asma tavanları özel olarak tasarlanmıştır. Büyük fuaye asma tavanı farklı kombinasyonlardan oluşmaktadır. Ön cepheye yakın kısmında maun kaplı ahşap şeritler şeklinde düzenlenmiştir (Bkz. Resim 3.11). Orta fuayede ise ahşap kasetler şeklindedir. Şeritlerin arasında spotlar dizilmiştir. Kasetler arasında ise reflektörlü ampuller ve üç grup halinde diyagonal düzende askılı fûme camlar ile bunlara yansiyacak düzende ampuller tasarlanmıştır. Fuayenin büyük yan duvarındaki aynalara ışıklandırmanın yansımasıyla etki daha da arttırılmıştır. Yan fuayelerde ise üçerli gruplar halinde, iç içe iki çember konstrüksiyona dizili ampuller ile aydınlatma sağlanmaktadır (Bkz. Resim 3.12.a).

Binanın girişinin olduğu Taksim alanına bakan batı cephesi, 51,00m genişlik ve 25,90m yüksekliğe sahiptir. Tamamen cam kaplı cephe binanın iç aktivitesini dışarıya yansıtmaktadır. Bu cam cephenin 37cm önünde 1,00m aralıklı düşey şeritlerle, aşağıdan yukarı doğru sıklaşan düzende yatay elemanlar bir kafes oluşturmaktadır (Resim 3.15). Tüm cephe elemanları koyu renkli grinalal alüminyumdandır. Cephe dıştan temizlenmektedir.

Resim 3.15. Giriş cephesindeki güneş kırıcılar [36]

Ana seyirci holünde bulunan yuvarlak merdiven, basamak, korkuluk ve ortasında düzenlenen aydınlatma elemanlarındaki malzemelerle detaylandırılmıştır. Merdiven basamakları çelik elemanlarla tavan ve zemin döşemesine bağlanmıştır. Basamaklar çelik konstrüksiyon ve paslanmaz çelik kaplıdır. Merdivenin ortasında bulunan cam kürelerden oluşan ışıklandırma demeti üst kat fuayesinde de kullanılmaktadır (Resim 3.16). Işılandırma elemanlarının aydınlatılması ile Kültür Merkezi yaşantısı gece Taksim Meydanı yönünden algılanmaktadır.

(a)

(b)

Resim 3.16. Işıklandırma demeti a) Ana giriş holünde bulunan merdiven b) Büyük fuaye [36]

3.1.7. Öneriler ve eleştiriler

İstanbul AKM binası gerek yapıldığı dönem için gerekse günümüzde tasarımı ve kullandığı teknik açısından ileri bir projedir. Tasarlandığı zamanın kültürel hedeflerine karşılık gelen ve dönemin mimari eğilimini yansıtan bir yapıdır. Kentin en yoğun meydanının silüetine katıldığından, kentlinin hafızasında da imge olarak yer almaktadır.

Bu projenin Taksim Meydanına doğru yönelmesi söz konusudur. Bu nedenle yapıda ön yüz kavramına çok önem verilmiştir. İstanbul AKM, bir kenar yapısı ya da bitişik nizamda yerleşmiş bir bina olmadığından yan cepheleri de meydan yönünden algılanmaktadır. Projenin ön cephesinde gözlemlenen hassasiyet ve özen yan cephelerinde yeterince bulunmamaktadır. Düzenlenen ince, dikey yarıklar şeklindeki açıklıklar dışında yan cepheler sağır görünümlüdür (Resim 3.17) Dolayısıyla iç

mekanlardaki çevre ile bütünleşebilecek fonksiyonlar, yerin getirdiği avantajlardan yararlanamamaktadır.

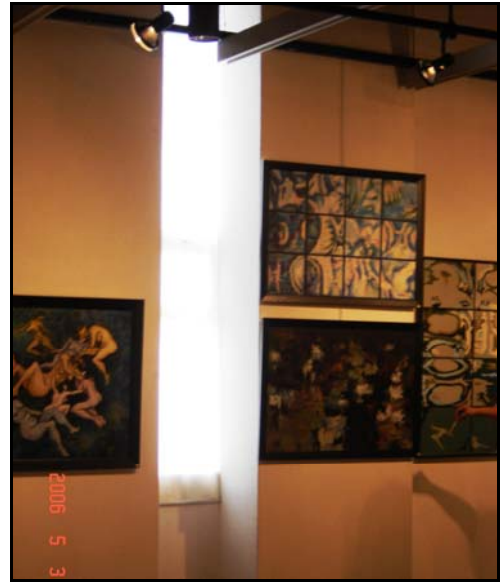
Resim 3.17. Taksim Meydanı yönünden algılanan yan cepheler [36]

İstanbul AKM binasının Taksim Meydanı yönünde en üst katı sanat galerisi olarak tasarlanmıştır. İçinde sergilenen eserlerin kontrollü ışığa ihtiyaç duymasından ötürü,

kullanımda boydan boya cam olan cephe perdeler ile örtülmüştür (Resim 3.18.a). Yan cephede bulunan açıklıklar benzer bir uygulama ile kapatılmıştır (Resim 3.18.b). Manzaraya hakim bu mekanların sosyal etkinliklerin gerçekleşebileceği kafeterya, restoran gibi bir işlevde kullanılması önerilebilir. Benzer şekilde arka cephede Boğaz'a bakan bale salonu terası ve boyahane mekanları için Kültür Merkezi'ne katılımı arttırabilecek yeni işlevler sunulabilir (Resim 3.19).

(a)

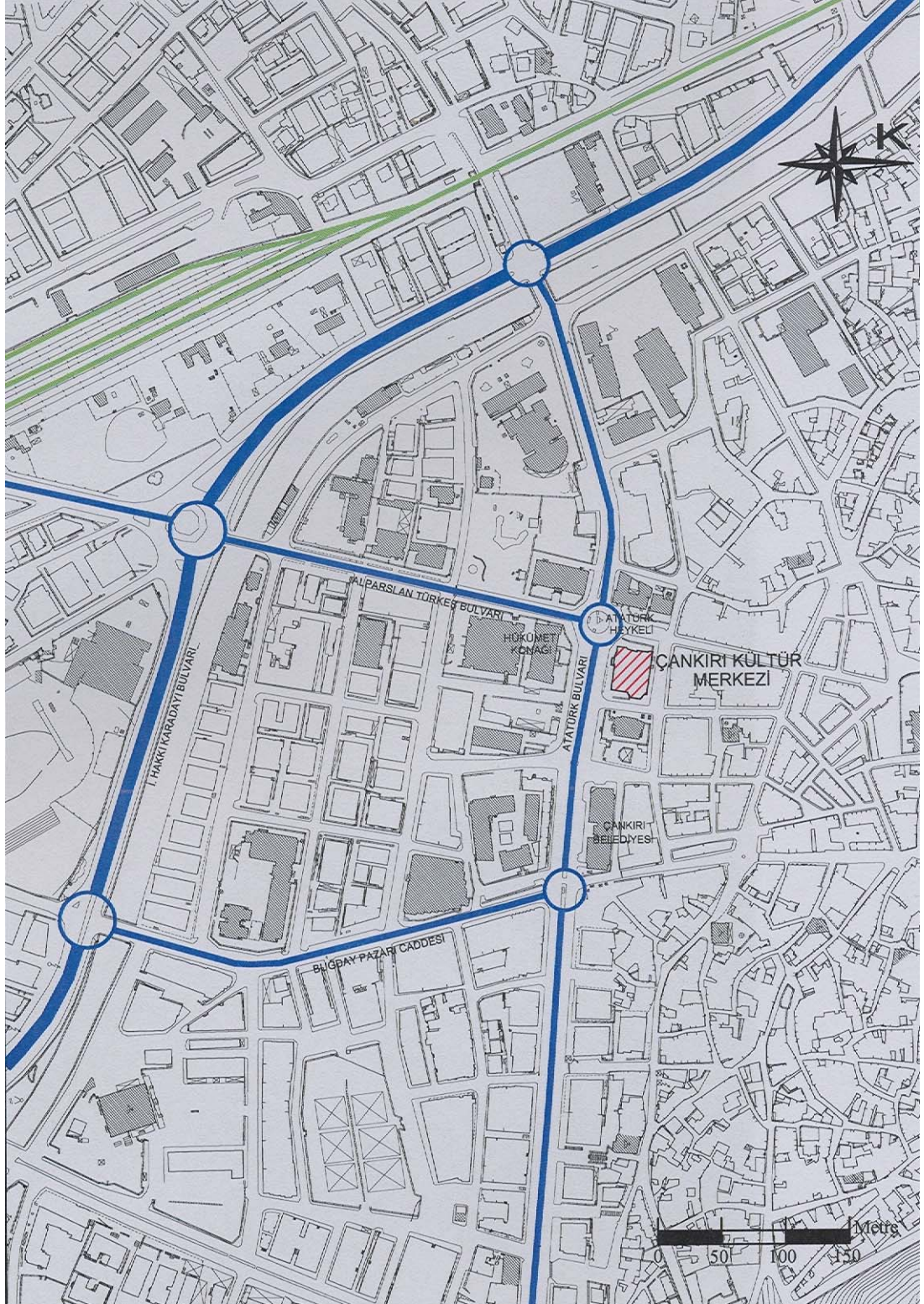
(b)

Resim 3.18. Sanat galerisi a) Ön cephe b) Yan cephe [36]

Resim 3.19. Arka cephede bulunan bale terası [36]

3.2. Çankırı Kültür Merkezi

Harita 3.2. Çankırı Kültür Merkezi ve yakın çevresi [36]

3.2.1. Tarihçe

Çankırı Kültür Merkezi (Resim 3.20), Kültür Bakanlığınca yapılan ilk kültür merkezi olma özelliğini taşımaktadır. Avan projesi 1976 yılında çizilmiştir. 23.08.1981 yılında açılışı yapılmıştır. Atatürk'ün doğumunun 100. yılında açıldığından 100.Yıl Kültür Merkezi adıyla da anılmaktadır. İlin kültürel ve toplumsal faaliyetlerine hizmet vermektedir [2].

Resim 3.20. Atatürk Bulvarı üzerinden Çankırı Kültür Merkezi [41]

3.2.2.Konum ve kentle ilişkiler

Çankırı Kültür Merkezi, kent merkezinde önemli bir ulaşım aksı olan Atatürk Bulvarı üzerinde konumlanmaktadır (Bkz. Harita 3.2). Bulvarda, Atatürk'ün şapka inkılabını sembolize eden heykeline yakın konumda yer almaktadır (Resim 3.21).

Resim 3.21. Atatürk'ün şapka inkılabını simgeleyen heykeli [41]

Eğimli bir arazi üzerinde bulunmaktadır. 1458m² alana sahip bir arsada yer almaktadır. Bir ana giriş, bir tali giriş, bir servis girişi olmak üzere toplam üç adet girişi bulunmaktadır. Binanın zemin katında olan ana giriş, Atatürk Bulvarı üzerindendir. Eğim nedeniyle arka cephede 1. kat hizasında ikincil bir giriş daha verilmiştir. Servis girişi ise binanın yan cephesinden verilmiştir.

3.2.3. Mimari biçimlenme

Bina dikdörtgen forma sahiptir. Tekil bir binadır. Bodrum, zemin ve üç normal kattan oluşmaktadır. Planlama açısından doğrusal bir şemaya sahiptir.

Kütlerde bir, iki ve üçüncü katlar zemin kat üzerine çıkma yapmaktadırlar. Bu durum zemin katın giriş kısmının korunaklı olmasını sağlamaktadır. Dördüncü kat ise üçüncü kata göre geriye çekilmiştir. Bu nedenle bina Atatürk Bulvarı cephesinden 4 katlı olarak algılanmaktadır. Bulvar yönünde yüksek bina bulunmadığından, bu şekilde bir ölçek kırılmasına gidilmiştir.

Cephede dolu-boş oranları kullanılarak mimari bir estetik yakalanmaya çalışılmıştır. Ön cephede 4 kat yüksekliğindeki dikey, sağır, beton yüzey ile yatay pencere açıklıkları dengeli bir görüntü oluşturmaktadır. Cephenin çatı hizasında dışarı çıkıntı yapacak şekilde betonarme parapet düzenlenmiştir. Yağmur oluğu işlevine sahip parapet, binanın çatısını gizlemektedir. Binanın çatısı Bulvar üzerinden algılanmamaktadır (Bkz. Resim 3.20).

Binanın kuzey batı cephesi her katta aynı pencere boşlukları olacak şekilde düzenlenmiştir. Pencereler yatay bantlar şeklinde aks aralıkları boyunca yerleştirilmiştir. Ön cepheden itibaren iki aks 4 kat yüksekliğindeyken, diğer akslarda ise bina 5 kat yüksekliğe sahiptir. Cephenin en uç aksında bulunan merdivenkovanının boydan boya cam olan cephesinin üzerinde, dikey ahşap çubuklar düzenlenmiştir. Ön cephede oluşturulmaya çalışılan yatay- düşey dengesi bu cephede de kurulmaya çalışılmıştır (Resim 3.22).

Resim 3.22. Merdivenkovası ile oluşturulan dikey hareket [41]

Güney doğu cephesi binanın en sağır olan cephesidir. Zemin kattan servis merdivenine bir giriş verilmiştir. Kapının bulunduğu aksta üst katlarda pencereler düzenlenmiştir.

Binanın arka cephesi, kuzey doğu cephesidir. Pencerelerin yer aldığı yüzeylerin planda geriye doğru çekilmesiyle, cephe dikey olarak bölünmüştür. Çatı hizasında bu dikeylik yatay parapet ile sonlandırılmıştır. Cephe eğimin en yüksek olduğu kotta bulunduğundan 4 kat yüksekliğe sahiptir. Bu cepheden birinci kata giriş verilmiştir (Bkz. Resim 3.22).

Üst üste gelen pencereler diğer cephelerde olduğu gibi her katta aynı forma ve ölçüye sahiptir. Dolayısıyla fonksiyonun cepheye yansıması söz konusu değildir. Cephe düzenlemelerinde daha çok bir denge arayışı söz konusudur. Çıkmalar, geri çekilmeler ve eğime uygun olarak binanın kademelenmesi ile hareketli bir kütle oluşturulmuştur.

3.2.4. Mimari yaklaşım

Bina, Çankırı İli için önemli bir kültürel boşluğu doldurmuştur. 70’li yılların ikinci yarısında projesi yapıldığından bu dönemde etkili olan Modernizm akımının etkileri bina genelinde gözlemlenmektedir.

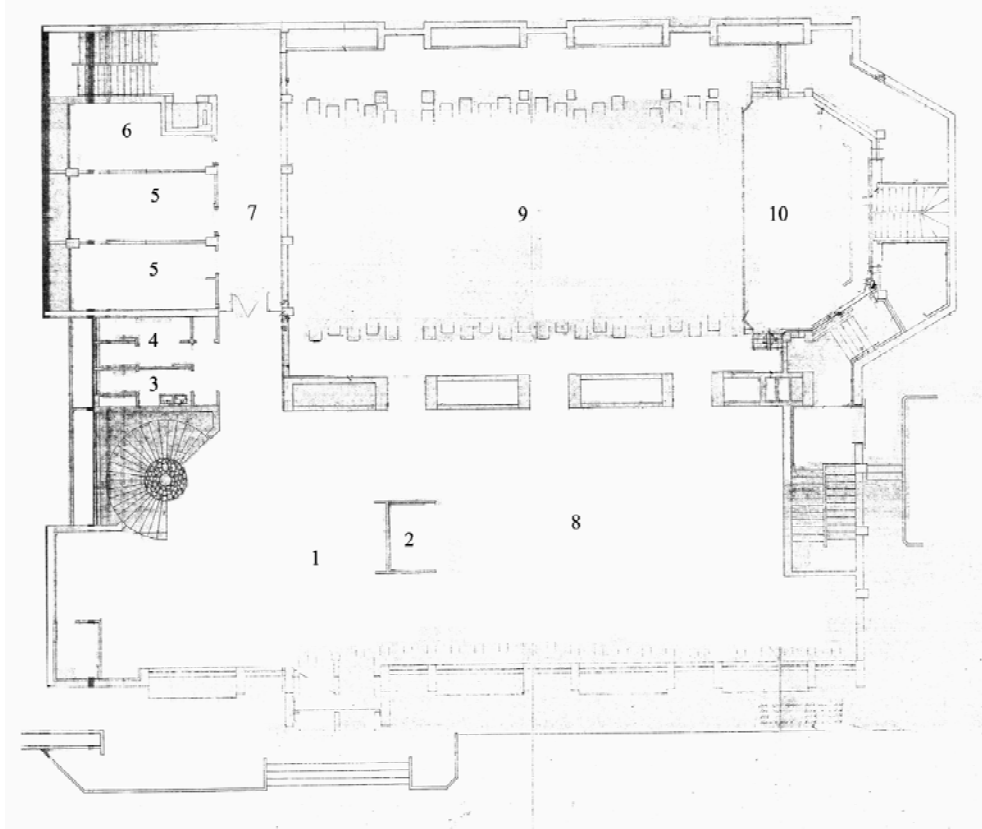
Dik açılı formların ve düzgün geometrilerin kullanımı, planda; cephede gözlemlenen yatay ve düşey dengesi, aks boyunca düzenlenen bant pencereler ise kütlede gözlemlenen akım etkileridir. Fonksiyonun cepheden okunması ise binada gözlenmemektedir. Bu bakımdan “işlevci” yaklaşım yerine “biçimci” bir tavır benimsendiği söylenebilir.

Gözün kolaylıkla algılayabileceği, abartıdan ve süsten uzak, yalın kültür merkezi binası, dönemin çağdaş Cumhuriyet kentini simgelemesi açısından önemlidir. Dönem için yenilik olan güneş kırıcılar projenin ön cephesinde gözlemlenmektedir.

3.2.5.Fonksiyon

Çankırı Kültür Merkezi binası, 1240m² oturum alanına ve 6193m² kullanım alanına sahiptir. 350 kişilik Çok Amaçlı Salon, çeşitli sergiler için güzel sanatlar galerisi, arkeolojik ve etnografik eserlerin sergilendiği müze ve kütüphane bölümünden oluşmaktadır [2].

1. Giriş holü	4. Kadın WC	7. Koridor
2. Büfe	5. Müdür odası	8. Fuaye
3. Erkek WC	6. Özlük işleri odası	9. Çok Amaçlı Salon

Şekil 3.11. Zemin kat planı⁶

Zemin kat, Çok Amaçlı Salonun düzenlendiği kattır (Şekil 3.11). Giriş holünden fuaye mekanına ve Çok Amaçlı Salona, ayrıca bir koridor vasıtasıyla idari odalara ulaşılmaktadır. Caddeye bakan fuaye mekanından salona 3 ayrı giriş verilmiştir.

⁶ Çankırı Kültür Merkezi paftaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden düzenlenmiştir

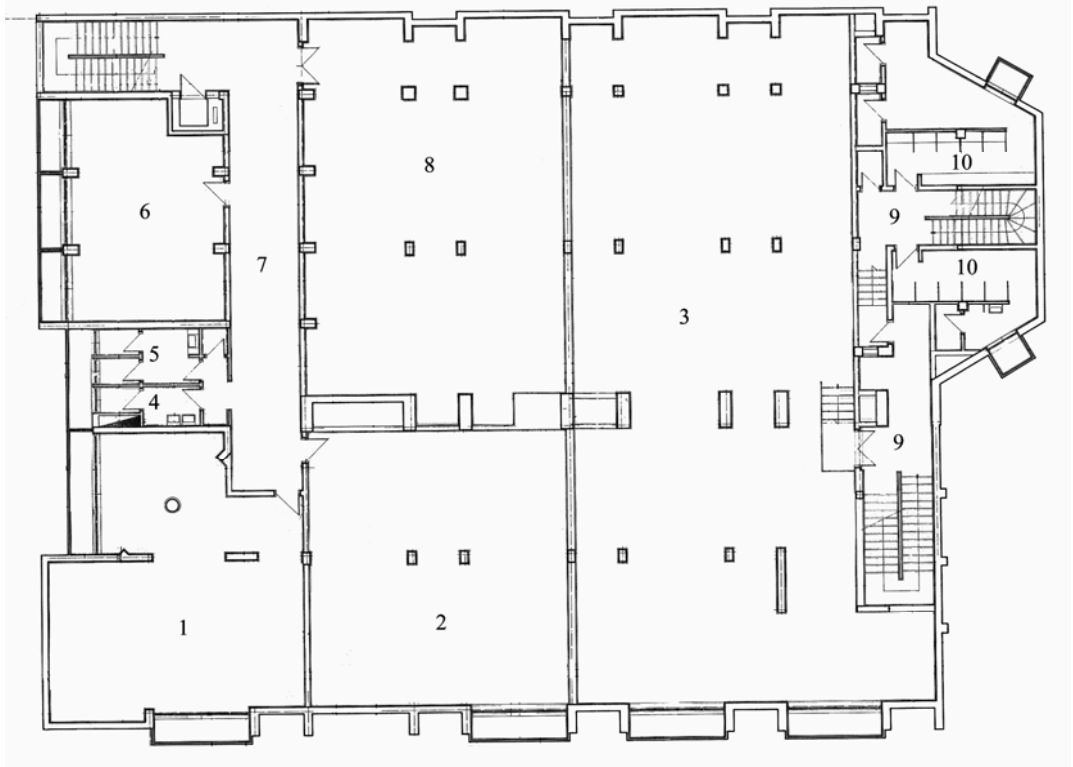
Giriş holü ve fuaye mekanları, boydan boya cam kaplı ön cepheden aydınlanmaktadır. Giriş holü ve fuayeyi bölen büfe, fuayeye hizmet vermektedir. Giriş holünde yer alan yuvarlak geniş merdiven, 1. katta bulunan balkon fuayesine bağlanmaktadır. Fuaye mekanın duvarına bitişik olarak yan cephede yer alan merdiven ise, tabi zemin kotundan bodrum kattaki sanatçı odalarına bağlanmaktadır. Giriş holünden bir kapı ile ayrılan idari koridorun sonunda dikey sirkülasyon elemanları bulunmaktadır. Bina köşesinde bulunan merdiven bodrum kata dahil tüm katlara hizmet vermektedir. Asansör ise 3. katta makine dairesi ile sonlanmaktadır.

Salon, 1. katta bulunan balkonla birlikte toplam 350 kişi kapasitelidir. Dikdörtgen forma sahip salonun zemini düz olarak tasarlanmıştır. Sahne, salondan 80cm yukarıya kurulmuştur. Arka sahne bodrum kattaki birimlerle bir merdiven yoluyla bağlanmaktadır.

Salonda; konserler, resitaller, tiyatro gösterileri, halk oyunları, sema gösterileri, şiir dinletileri, sempozyumlar, paneller, kongreler, konferanslar, toplantılar, yarışmalar gibi çeşitli etkinlikler gerçekleştirilebilmektedir. Orkestra çukuru ve sofiti olmadığından büyük orkestra ve müzikal tiyatro gösterileri düzenlenememektedir. Ancak salon genel olarak kentin kültürel ihtiyaçlarına cevap vermektedir.

Bodrum katta ise teknik mekanlar bulunmaktadır (Şekil 3.12). Zemin kattan üç merdiven, bir asansör ile bodrum kata ulaşılmaktadır. Binanın köşesinde yer alan merdiven üst katlardaki güzel sanatlar salonu ve müze ile ilgili teknik mekanları bağlamaktadır. Sahne arkasından inen merdiven ise sanatçı odalarıyla ilişkiyi kurmaktadır. Yan cepheden inen merdiven ise ısı merkezine dışarıdan ulaşımı sağlamaktadır. Bina dar bir arsada konumlandığından, bodrum kat tamamen toprak altında kalmakta, ısı merkezine doğrudan veya servis rampası ile ulaşım mümkün olamamaktadır. Bu durum teknik açıdan çıkabilecek sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır.

1. Atölye	4. Erkek WC	7. Koridor
2. Güzel sanatlar deposu	5. Kadın WC	8. Müze deposu
3. Isı merkezi	6. Sanat Eserleri yıkama- kurutma odası	9. Hol
		10. Sanatçı soyunma

Şekil 3.12. Bodrum kat planı⁷

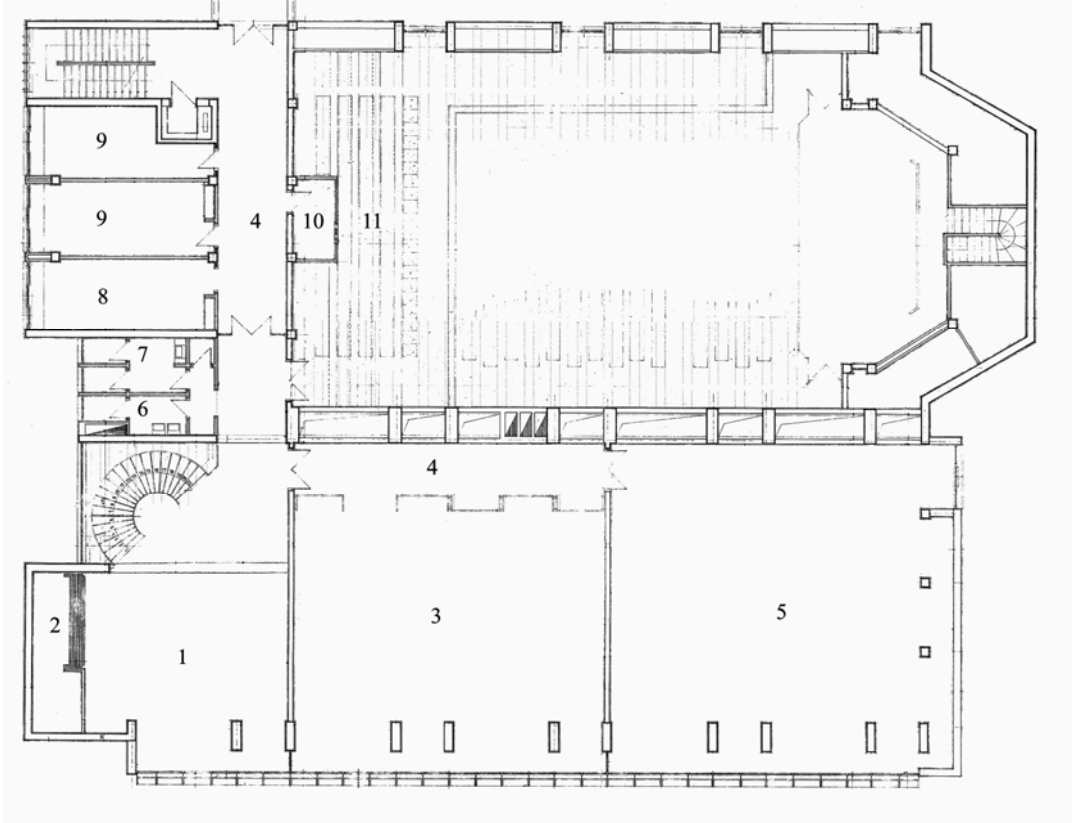
Birinci katta idari mekanlar, salon balkonu ve Güzel Sanatlar Galerisi bulunmaktadır (Şekil 3.13). +3.00 tabii zemin kotundan +4.65 kotundaki birinci kata ikincil bir giriş verilmiştir. Balkon yönünde cephede 4 adet pencere boşluğu verilmiştir. Herhangi bir fonksiyonel gereklilik olmamasına rağmen bu açıklıkların yapılması cephe kaygılarından ötürüdür. Ön cephe ise Bulvar yönünden tekil bir mekan olarak algılanmaktadır. Ancak bu cephede 3 farklı işlev konumlanmaktadır. Balkon fuayesi ve Güzel Sanatlar Galerisine ait iki salon bu mekanlardır. Güzel Sanatlar Galerisinde, resim, fotoğraf, grafik, heykel, el sanatları ürünleri vb. sergilenmektedir. Güzel Sanatlar Galerisi işlevi nedeniyle kontrollü ışığa ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle kullanımda perdeler ile gün ışığı kesilmeye çalışılmaktadır. Fuaye, aydınlık bir mekandır. Yan cephede bulunan idari odalar fonksiyonel ve aydınlıktır.

⁷ Çankırı Kültür Merkezi paftaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden düzenlenmiştir

1. *Fuaye*
2. *Vestiye*
3. *Geçici Sergi Salonu*

4. *Koridor*
5. *Daimi Sergi Salonu*
6. *Erkek WC*
7. *Kadın WC*

8. *Müdür odası*
9. *Büro*
10. *Makine dairesi*
11. *Balkon*

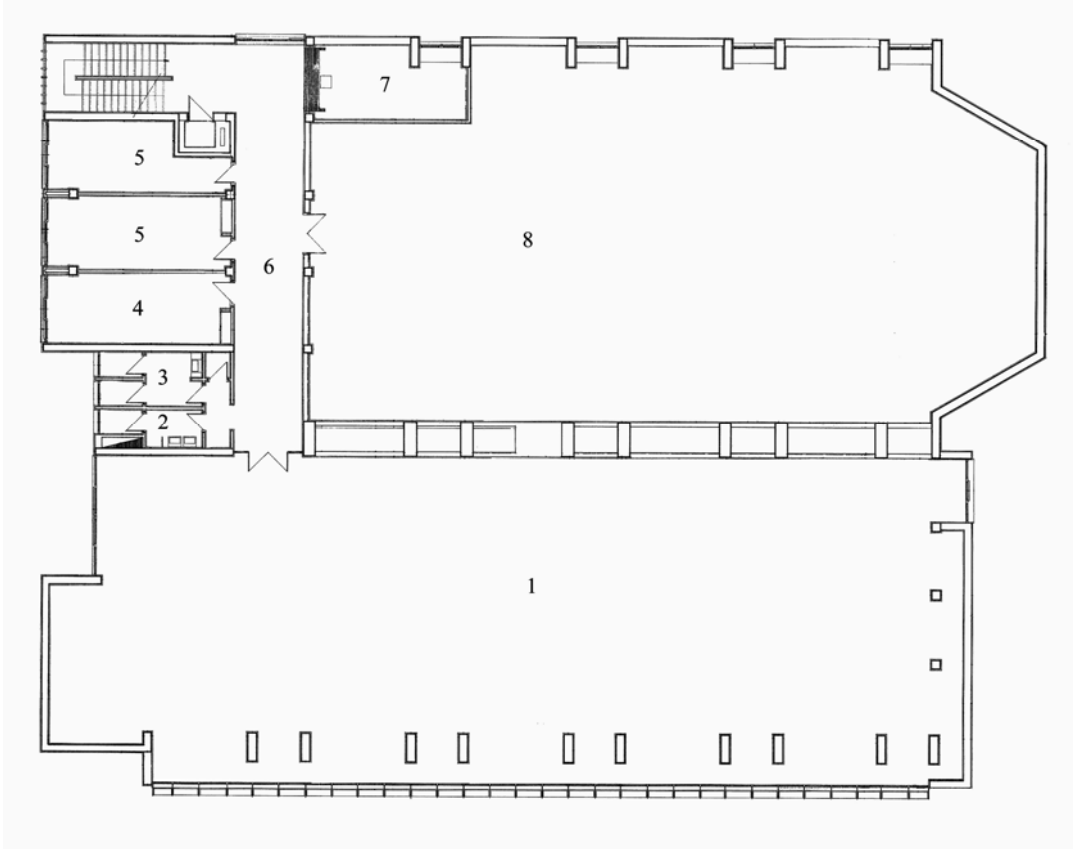

Şekil 3.13. Birinci kat planı⁸

Binanın ikinci katı Çankırı Müzesi Müdürlüğü tarafından kullanılmaktadır (Şekil 3.14). Daha önceleri İl Halk Kütüphanesinin bir katında yer bulan müze, Kültür Merkezi'nin açılmasıyla bu binaya taşınmıştır. Bulvar yönünde, tretuvar üzerinde çeşitli medeniyetlere ait tarihi eserler bulunmaktadır [42].

⁸ Çankırı Kültür Merkezi paftaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden düzenlenmiştir

1. Daimi gezilebilen salon	4. Müze müdür odası	7. Müze memuru
2. Erkek WC	5. Büro	8. Kıymetli eserler salonu
3. Kadın WC	6. Koridor	

Şekil 3.14. İkinci kat planı⁹

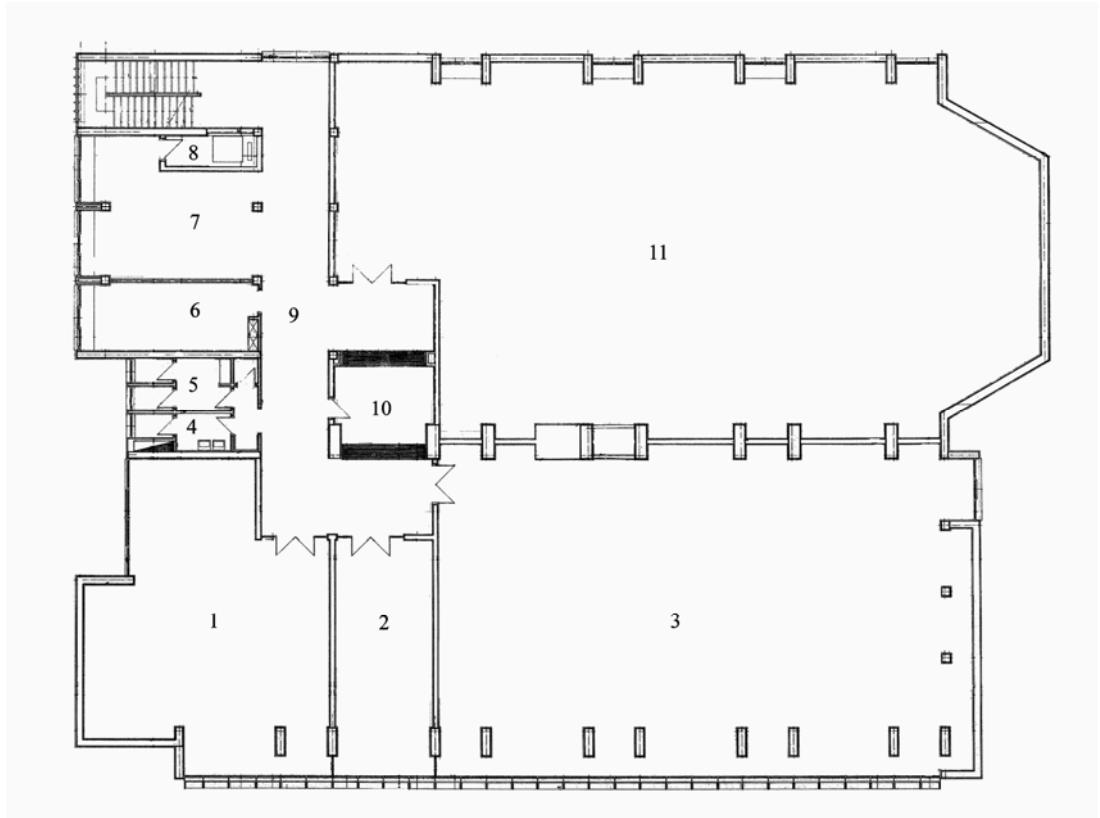
Çankırı Kültür Merkezinde, müze için iki salon tasarlanmıştır. Arkeoloji salonunda, Tunç çağı, Hitit, Roma ve Bizans Dönemlerinden yapıtlar bulunur. Etnografya salonundaysa Çankırı ve çevre yörelerden derlenmiş çeşitli eserler sergilenmektedir [12]. Sergilenen eserlerin 2096 adedi arkeolojik eser, 1218 adedi etnografik eser ve 9118 adedi de sikkedir [2]. Sergileme vitrinleri camlı ve içten aydınlatılmalıdır. Ayrıca bir ışıklandırma sistemi kurulmamıştır.

Binanın üçüncü katı İl Halk Kütüphanesi tarafından kullanılmaktadır (Şekil 3.15). Ön cephe 1.katta gözlemlendiği gibi bu katta da üç bölüme ayrılmıştır. Cepheye komşu olarak Çocuk Kütüphanesi ve kütüphane destek birimleri düzenlenmiştir.

⁹ Çankırı Kültür Merkezi paftaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden düzenlenmiştir

Büyükler Kütüphanesi ise arka cephede bulunmaktadır. İki salonun girişlerinin açıldığı holde, fonksiyonel olarak kütüphane memuru bankosu, müdür odası, ıslak hacimler, merdiven ve oturma mekanı düzenlenmiştir.

1. <i>Kitap Deposu</i>	4. <i>Erkek WC</i>	8. <i>Asansör dairesi</i>
2. <i>Çocuk kitapları deposu</i>	5. <i>Kadın WC</i>	9. <i>Hol</i>
3. <i>Çocuk okuma salonu</i>	6. <i>Müdür odası</i>	10. <i>Kütüphane memuru</i>
	7. <i>Oturma</i>	11. <i>Büyükler okuma salonu</i>

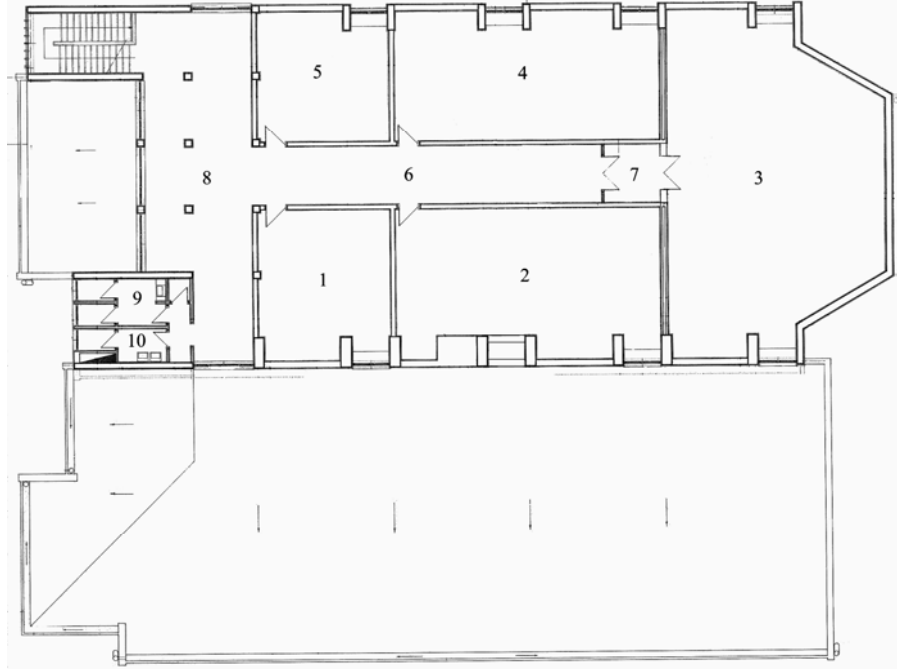

Şekil 3.15. Üçüncü kat planı¹⁰

Dördüncü kat ön cepheden iki aks geride düzenlenmiştir (Şekil 3.16). Bu katta çalışma salonları bulunmaktadır. Salonlarda ses izolasyonu uygulanmıştır. Alt katlarda büyük açıklıkların geçildiği tekil mekanlar kurgulanmasına rağmen bu katta birden fazla mekanın bir arada düzenlenmesi strüktürel olarak sakıncalı olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra planlamadaki bir diğer sakınca, ön cephede düzenlenen salonların, öndeki çatıya bakacak şekilde konumlanmasıdır.

¹⁰ Çankırı Kültür Merkezi paftaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden düzenlenmiştir

1. Büro	4. Resim çalışma salonu	7. Antre
2. Müzik çalışma salonu	5. Müdür odası	8. Hol
3. Folklor çalışma salonu	6. Koridor	9. Kadın WC
		10. Erkek WC

Şekil 3.16. Dördüncü kat planı ¹¹

3.2.6. Kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme

Bina betonarme sistem ile inşa edilmiştir. Büyük açıklıklar geçildiğinden dikdörtgen plan şemasına uygun nervürlü kirişler kullanılmıştır. Bu amaçla kolonların aks aralıkları az tutulmuştur. Islak hacimlerde düşük döşeme kullanılmıştır. Günümüzde bu sistem tamiri ve bakımı zor olduğundan tercih edilmemektedir. Projede yan cephede düzenlenen ıslak hacimlerin tesisatındaki bozukluk bu sebeple düzeltilememektedir. Su sızıntısından dolayı cephenin boyasında bozulmalar meydana gelmektedir.

Yapıda standart yangın söndürme tedbirleri mevcuttur. Genel aydınlatmanın yeterli ve tasarruflu olmasına özen gösterilmiştir. Jeneratör, havalandırma ve soğutma sistemi yoktur. Isıtmada katı yakıtlı kalorifer sistemi kullanılmaktadır. Çok amaçlı

¹¹ Çankırı Kültür Merkezi paftaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden düzenlenmiştir

salonda özel aydınlatma sistemi bulunmaktadır. Sahne aydınlatmasında tiyatro, konferans gibi etkinlikler için orta düzeyde aydınlatma mevcuttur. Salonda mekanik sahne perdesi ile sinema perdesi bulunmaktadır. Bunların yanı sıra, Güzel Sanatlar Galerisinde mekanik ses düzeni kurulmuştur. Mekan, raylı ışıklandırma sistemine sahiptir.

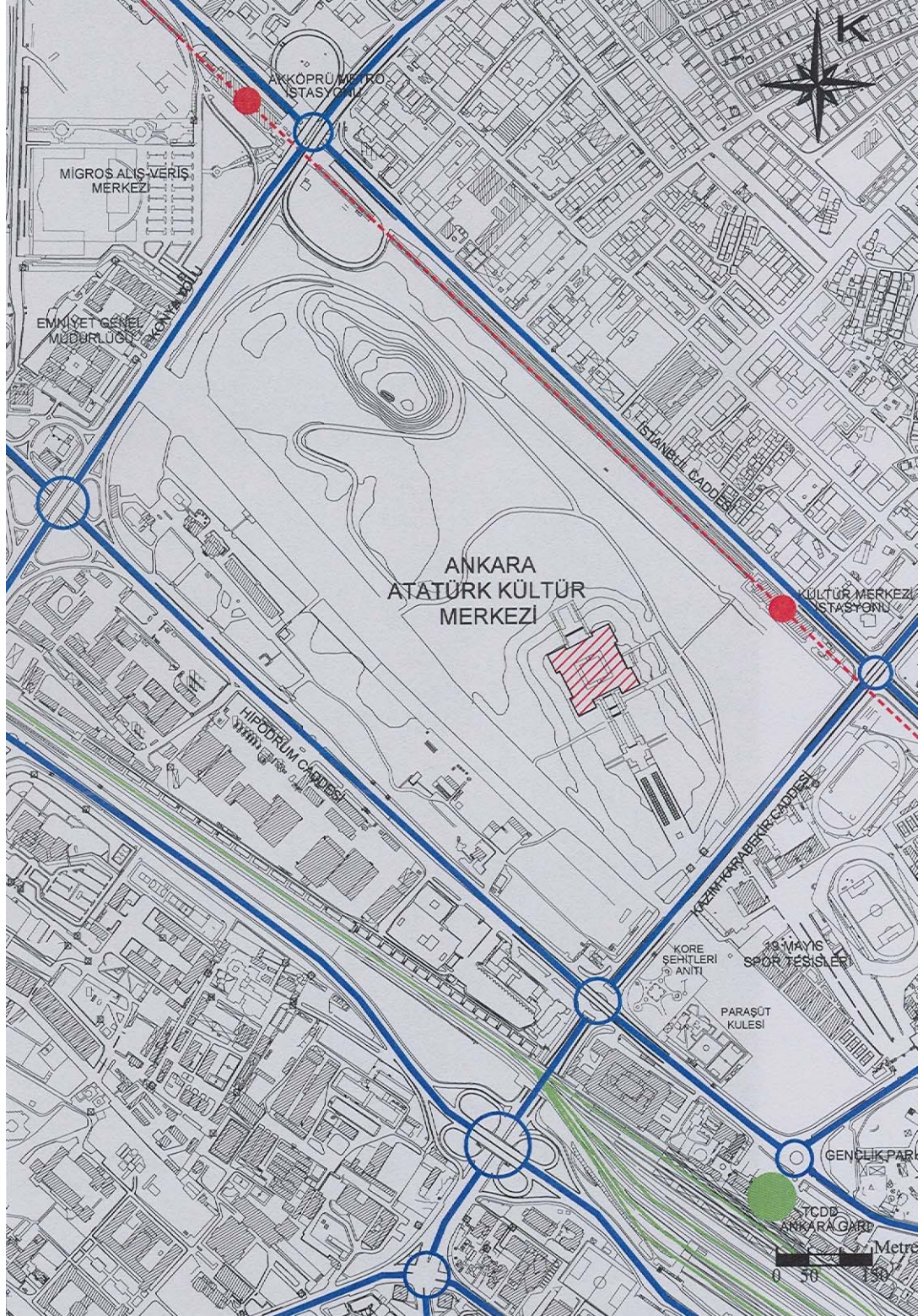
Çankırı Kültür Merkezi yapıldığı dönem için büyük bir yenilik olan güneş kırıcılara sahiptir. Bulvara bakan ön cephe güneybatı gibi ışık ve ısı kontrolü zor olan bir cephede olduğundan bu tür bir uygulamaya gidilmiştir. Ön cephe boyunca dikey olarak düzenlenen kutu profillere pleksiglas güneş kırıcılar monte edilmiştir. Sağır olan yüzeylere sıva ve boya uygulanmıştır. İç mekanlarda genel olarak ekonomik malzemeler tercih edilmiştir. Bodrum katta, ısı merkezinin zemininde şap, diğer mekanlarda ise yerinde dökme mozaik kullanılmıştır. Üst katlarda idari mekanlarda ve kütüphanede marley, salonlarda çimento esaslı suni taş, koridorlarda ise yerinde dökme mozaik kullanılmıştır. Çatıda ise alüminyum çatı kaplaması kullanılmıştır.

3.2.7. Öneriler ve eleştiriler

Çankırı Kültür Merkezi'nin projesinde kafeterya bulunmamaktadır. Zemin katta ara bölmelerle düzensiz bir şekilde büfe, çay ocağı gibi bölümler oluşturulmaya çalışılmıştır. Kullanım sürecinde gerek duyulan bu hacimler ilk tasarım aşamasında şekillenmediğinden mevcut durumda tesadüfi olarak konumlanmaktadır.

Kültür Merkezi, genel olarak rasyonel bir projedir. Ancak biçimsel kaygılar nedeniyle işleyişte bazı aksaklıklar gözlemlenmektedir. Kültür Merkezi bünyesinde çok sayıda tarihi eserin sergilendiği bir müzeyi bulundurmaktadır. Salonlar düzgün geometrik biçimleri ve geniş açıklıkları ile sergileme fonksiyonuna elverişlidir. Ancak İstanbul AKM'nde olduğu gibi sergileme fonksiyonları geniş cam yüzeylere sahip ön cepheye yerleştirilmiştir. Dolayısıyla, teşhir salonlarının doğal ışık kapasitesi oldukça yüksektir. Güneybatı cephesinden gelen gün ışığı sergilenen eserleri olumsuz yönde etkilemektedir. Kontrollü ışığa ihtiyaç duyan müze salonlarına ait pencereler, perdeler ile kapatılmıştır.

3.3. Ankara Atatürk Kültür Merkezi

Harita 3.3. Ankara AKM ve yakın  evresi [36]

3.3.1. Tarihçe

Ankara’da bir kültür merkezi yapılması düşüncesi, ilk kez 1954 yılında Ankara Belediyesi İmar Komisyonu raporu ile dile getirilmiştir. Raporda şehrin ihtiyaçlarından belki de en önemlisi olarak tariflenen kültür merkezine Ankara’nın yeni imar planında yer verilmesi istenmektedir. Ancak açılan yarışmayı kazanan Yücel-Uybadin Planı’nda kültür merkezine yer verilmemiştir. Fikri daha sonra gündeme getiren ve projelendirmek üzere alt yapı ve fizibilite çalışmaları yapan ise Nazım Plan Bürosu olmuştur. 70’li yıllarda daha çok kentin makroformu üzerinde çalışmalar yapan Nazım Plan Bürosu’nun kent içinde uygulama ölçeğinde verdiği sınırlı sayıdaki kararlardan bir tanesi de kültür merkezinin yer seçimine ilişkindir [43].

Ankara AKM müze-sergi binası, 1980’lerin başında mimarlık gündemine girmiştir. Dönemin Ankara Belediyesi yönetimi, kentin içinde kalan hipodrom alanının kullanımının değiştirilmesine; alanın park olarak kullanılmasına ve park içerisinde kentsel aktiviteyi arttıracak bir müze yapılmasına karar vermiştir [44]. Nazım Plan Bürosu’nun kültür merkezi fikrinin, Ankara Belediye’sinin önerdiği alanda gerçekleştirilmesi gibi bir eğilimle sonuçlanmış, bu sonuç 80 ihtilalinin ardından yasalaştırılarak kesinleşmiştir [43]. Atatürk’ün doğumunun 100. yıl faaliyetlerini yürütmekle görevli 100. Yıl Kutlama Koordinasyon Kurulu, 2302 Sayılı Kanun gereğince Atatürk Kültür Merkezi’nin projelendirme işinin Bayındırlık Bakanlığınca yürütülmesini ve projenin ulusal bir yarışma ile elde edilmesini uygun görmüştür [2].

“Atatürk Kültür Merkezi Kompleksi”, 1981 yılında temeli atılan Müze- Sergi- Halk Oyunları Salonu- Kütüphane’den oluşan ilk yapının yanı sıra, henüz inşa edilmemiş Kongre Salonu, Konser Salonu, Opera- Bale Binası, Tiyatro Binası ve Genel Hizmetler Binasından meydana gelmektedir. Kompleksin tamamının yaklaşık inşaat alanı 81420 m²’yi bulmaktadır [45]. Bu tez kapsamında kompleksin birinci bölümünü oluşturan Müze- Sergi- Halk Oyunları Salonu- Kütüphane işlevlerine sahip, Atatürk Kültür Merkezi Binası incelenecektir.

Yarışma açıklama raporunda kompleksin birinci bölümünün, öteki yapılar yapılmıyca kadar Atatürk'ün anısına yakışacak şekilde, görkemli bir yapı olması, bu alanda yalnız ve etkisiz kalmaması istenmiştir [46]. Yarışmaya 52 adet proje katılmıştır. Projeler jüri tarafından 22–26 Haziran 1981 tarihleri arasında değerlendirilmiştir. Y.Mimar Filiz Erkal ve Y. Müh. Mimar Coşkun Erkal'a ait proje birincilik ödülüne layık bulunmuştur [2].

Ankara Atatürk Kültür Merkezi'nin temeli, Atatürk'ün doğumunun 100. yılında (29 Ekim 1981), dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından atılmıştır. Atatürk'ün anısına armağan ve Cumhuriyet'in sembolü olması amacıyla kurulmuştur [47]. Kültür Merkezi, 27.12.1987 tarihinde kullanıma açılmıştır [2].

3.3.2. Konum ve kentle ilişkiler

Ankara Atatürk Kültür Merkezi, eski hipodrom alanının bulunduğu, Hipodrom Caddesi, Konya Yolu, İstanbul Caddesi ve Kazım Karabekir Caddesi ile çevrili alanın kuzeydoğu köşesinde bulunmaktadır (Bkz. Harita 3.3).

Resim 3.23. Ankara Atatürk Kültür Merkezi'nin havadan görünümü [45]

Arsa, Ankara'nın rakım olarak düşük sayılabilecek bir yerinde bulunmaktadır. Hemen hemen hiç eğimin olmadığı düz bir arazidir (Resim 3.23). Bu nedenle binanın "Ankara'nın silüetinde kendisini gösteremeyecek, kentin muhtelif yerlerinden görünemeyecek" olması eleştirilmiştir [48]. Projenin 30° gibi az bir eğimle yükselen kesik piramit formu, düz arazide basık bir görünüme sahip olmasına sebep olmuştur ve kent silüetinde algılanmasını zorlaştırmıştır. Bu basık etkinin nedeni Merih Karaaslan tarafından şöyle açıklanmıştır [49]:

"... piramidal kurgu, yapılarda bir tepe oluşturulduğunda, istenilen güçlü etkinin yaratıldığı, düz alanlarda ise basık izlenimin ortaya çıktığı görülmektedir. Bunun çok basit bir geometrik nedeni vardır. Düz arazide piramidal binalar yakından algılanmak zorunda olduklarından basık görünürler. Tepe üstündeki piramidal binalar ise uzak perspektiften algılanacaklarından ve tepe ile de bütünleşeceklerinden daha etkili görünürler".

Yapı konumlanması ile araziye saran ana ulaşım akslarına uzak kalmaktadır. Kültür Merkezi'nin esas girişine, doğu kapısından (Kazım Karabekir Caddesi) geniş bir alle ile yaklaşılmaktadır. 300m uzunluğundaki bu alle yarışma jürisi tarafından iyi "ölçülendirilememiş" ve "abartılı" bulunmuştur [46]. Geniş ve uzun allesi Anıtkabir'deki aslanlı yol gibi daha çok resmi ve törensel geçitlerde kullanılmaktadır [49]. Alle üzerinde yürüme eylemini zenginleştirecek, keyifli hale getirecek herhangi bir faaliyet bulunmamaktadır. Bu mesafeli duruş (hem fiziksel hem algısal anlamda bina ile kentlinin uzaklaşmasına sebep olmaktadır. Kültür merkezinin arazi üzerindeki konumunun jüri tarafından "tesadüfi" olarak nitelendirilmesi, abartılı yaya allesi ve topografyanın olduğu gibi bırakılıp, herhangi bir müdahale yapılmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Uzun yaya aksı, merkeze ulaşmayı zorlaştırmaktadır.

Bir kompleksin parçası olması planlanan, buna karşın halen geniş ve boş bir alanda tek başına duran AKM binasını yakın çevresinde destekleyen, kültür sanat aktiviteleri bulunmamaktadır. Arsanın etrafındaki yolların hızlı trafik yolları olması ulaşımı zorlaştıran faktörlerdendir. Günlük yaşantının ve insan sirkülasyonunun yoğun olduğu kent merkezinden yürüyerek Kültür Merkezi'ne gelmek zordur. Yapıya özel araçlarla ve toplum taşıma araçları ile gelmek ise rahattır. Binanın geniş

otopark alanı ve yakınında bulunan metro durağı Ankara'nın çeşitli bölgelerinden ulaşımı kolaylaştırmaktadır (Bkz. Harita 3.3). Metro durağından AKM' ye yaya allesi üzerinden değil, düzenlenmemiş bir patikadan ulaşılmaktadır. Fonksiyonel gereklilik sonucunda eklemelenen, estetik kaygıları olmayan yaya yolunun, fiziksel sakıncaları da bulunmaktadır (Resim 3.24).

Resim 3.24. Metrodan AKM binasına ulaşımı sağlayan patika [36]

3.3.3. Mimari biçimlenme

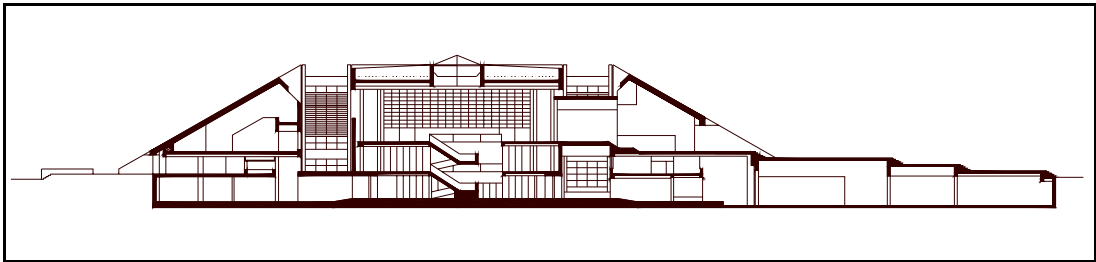
Ankara Atatürk Kültür Merkezi tekil bir binadan oluşmaktadır. Kare tabanlı kesik piramit biçiminde tasarlanmıştır (Resim 3.25).

Proje eğimli duvarların sağır olması nedeniyle kitlesel bir etki yaratmaktadır. Bu durum projenin anıtsallığını arttırmaktadır. Ancak, içe dönük bu biçimlenme binanın dış mekan yaşantısına katılmasını engellemektedir. Merkezi ve serbest plan anlayışı gözlemlenmektedir.

Binanın simetrik plan ve kütleye sahip olması, statik bir etkiye neden olmuştur. Geniş bir taban alanına sahip olup bodrum katla birlikte toplamda 3 kat yüksekliğinde olması ve eğimli düzenlenmesi ölçeğin kırılmasını sağlamıştır (Şekil 3.17).

Resim 3.25. Görünüş [41]

Şekil 3.17. Kesit [50]

3.3.4. Mimari yaklaşım

Ankara Atatürk Kültür Merkezi Modernizm akımının etkisiyle planlanmıştır. Evrensel, yalın, rasyonel, akılcı, işlevsel tutuma sahiptir. Plan şeması olarak dik açılı, düzgün geometrik biçim olan karenin seçilmesi binanın kolayca algılanmasını sağlamaktadır. Kütlerde “beyaz”ın kullanımı görülmektedir.

Büyük ölçekli tekil yapılarda Türk yapı geleneği olan açık ve kapalı orta mekan kurgusuna projede rastlanmaktadır (Resim 3.26). Avlu kavramının mimari projelere katkısı Selim Velioğlu tarafından şu şekilde belirtilmiştir [51]:

“Bir yapı tarafından tanımlanmış ya da yapının etrafında şekillendiği bir avlu dış mekanı; yapı kabuğu tarafından sınırlandırılmış yapı içi yaşantısı ile “ana dış mekanlar sistemi”nin içerdiği “dış mekan yaşantısı” arasında yumuşak bir geçiş ve hazırlık mekanı olarak son derece önem kazanmaktadır”.

Avlular toplayıcı mekan olma ve kullanıcıyı çekme nitelikleri ile kültür merkezleri gibi binalarda önemli rol oynarlar. İç mekan yaşantısının dış mekan ile bütünleşmesi Ankara AKM binasında görülememektedir. Kültür merkezinin ortasına yerleştirilen müze bloğu avlunun kullanım alanını daraltmaktadır. Sağır duvarlar dışardan iç avlu olarak nitelendirilen bahçenin okunmasını engellemektedir. Bu alan daha çok iç mekanların kısmen ışık almasını sağlayan bir kuyu görevi görmektedir. Yeterince güneş görmeyen ve diğer mekanlarla sadece görsel ilişki kuran alan yeşillendirilmesindeki zorluklar nedeniyle merkezin yaşantısını zenginleştirememektedir. Ana toplayıcı mekan olarak kullanılabilecek avlunun müze kütlesi ile yaşama alanı kısıtlı hale gelmekte ve yüzeyde herhangi bir yırtılmanın olmaması sonucunda kent ile biçimsel ve eylemsel olarak ilişki kurması engellenmektedir.

Resim 3.26. İç avludan görüşler [36]

Müellifler, binanın geleneksel Türk yapı sanatının kurgu ve geometrisi ile biçimlendiğini belirtmektedir. Plan çözümlerinde gerek Türk evinin ve gerek Anadolu Türk geleneğinin büyük ölçekli yapılarının açık ve kapalı orta mekanlı, güçlü geometrik kurgusunu günümüz teknolojisi ile birleştirmeye çalıştıklarını söylemektedirler. Ancak Türk evinin ölçeği ile kültür merkezinin ölçeklerinin çok ayrı olduğu bir gerçektir. Dolayısıyla plan çözümlerinde büyük farklılıklar görülmektedir. Büyük ölçekli yapılardaki anıtsallık ve merkezi plan anlayışı Atatürk Kültür Merkezi’de de gözlemlenmektedir. Merkezi plan insanların toplaması ve bütünleşmesini sağlayan bir şema olup kültür merkezinin hedeflerine uymaktadır.

Piramit formu zihinde firavun mezarları imgesini yaratmaktadır. Ancak günümüzde dünya çapında bu formu farklı anlayışlarla kullananlar çoğalmıştır. Çinli Ieoh Ming Pei’nin Paris’teki Louvre Müzesinin girişine planladığı “cam piramit”, İsviçreli Justus Dahinden’in Zürih’teki büro ve konut binası gibi... Bu iki mimarın projelerinde piramit formunu, tarihteki anlamıyla değil farklı yaklaşımlarla kullandıklarını görülmektedir. Pei, “cam piramit”i tasarlarken tasavvufi düşüncelere girmemiştir. Louvre Müzesi’nin perspektifini en az engelleyen form olarak cam piramit tasarlanmıştır (Resim 3.27). Dahinden ise eğim ile şehirciliğe refah geldiğini öne sürmektedir. Zürih’te tasarladığı bina yüzeyden geriye doğru yıkılan eğimli camlarıyla çevreyi tehdit etmemekte ve gökyüzüne açılmayı getirmektedir [52].

Resim 3.27. Pei’nin “cam piramit”inden görünüş [53]

Ankara AKM yapısında mimarlar; piramit formuna simgesel bir anlam yüklemeye çalışmışlardır. Müelliflerin bu amaçları, açıklamalarından anlaşılmaktadır [45]:

“...eğik yüzeyli biçimlenmesiyle, çok geniş ve sağlam tabanlı Türk Kültürünün Atatürk ve Cumhuriyet ile bütünleşip sonsuza dek yükselme ve var olma isteği simgelenmektedir”.

Piramit net geometrisi ile gözün kolayca algılayabileceği, hafızada güçlü bir imge yaratabilecek bir formdur. Zihinde “mezar yapı” imgesi dışında “anıtsal” bir etki de bırakmaktadır. Erkalların, yarışma açıklama raporunda belirtilen “...Atatürk’ün anısına yakışacak şekilde, görkemli bir yapı...” isteğine uygun bir düşünceyle projelerini tasarladıklarını şu açıklamaları ile görülmektedir [46, 45]:

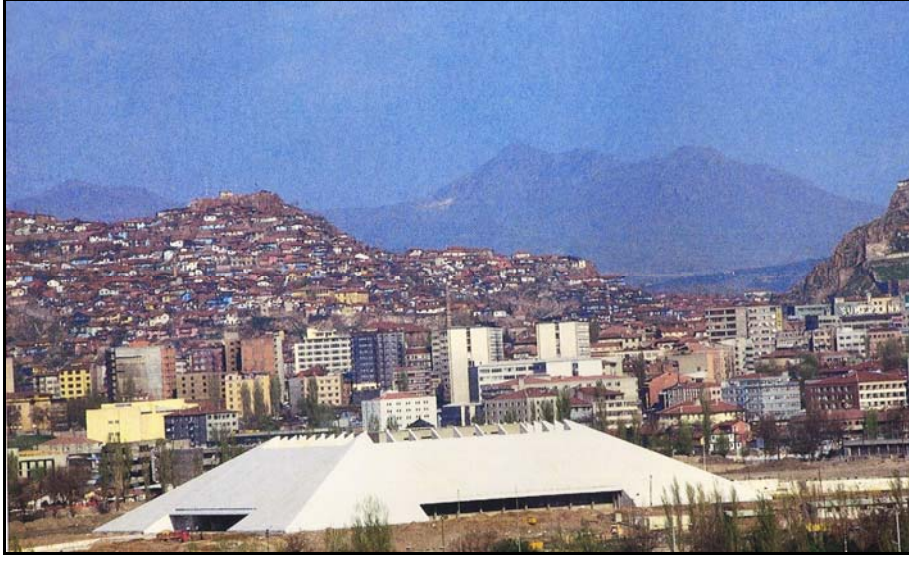
“Atatürk’ün büyüklüğünü simgeleştirmek ve O’nun anısına armağan ve Cumhuriyet’imizin sembolü olarak tasarımılanan Atatürk Kültür Merkezi yapısı bu düz rekreasyon yeşil alanı içinde insan ölçeğinde anıtsallığa ulaşma amacı ve düşüncesi ile biçimlendirildi”.

Yapının çevresi ile bütünleşmesi ve yere ait olmak kaygıları ile mimarlar biçimlenmede ve detaylarda tarihsel biçimlere ve detaylara başvurmuşlardır. Biçimlenme ile piramit formunun zihinde oluşturduğu imge dışında, “tümülüsvari” bir imaj yaratılmak istenmiştir. Tümülüs formunun seçilmesi ile ilgili olarak Coşkun Erkal şöyle demiştir [54]:

“Pek çok Anadolu gezisinde geniş düzlükler üzerinde, içinde antik dönemlerden kalma çok değerli varlıkların olduğu höyükleri, tümülüsleri görmüşsünüzdür. Biz de yapıya böyle bir etki bırakmak istedik”.

Biçimlenmede gözlenen tarihsel referansların kullanımının yanı sıra detaylandırmada da benzer bir yaklaşımın olduğu Coşkun Erkal’ın şu sözleriyle anlaşılmaktadır [54]:

“Hipodrom alanı içerisinden bakıldığında, yapı, kale boşluklarıyla bütünleşen bir silüetin parçası oluyor. Ve kalenin altındaki burçlarla burada sivrileşen uçlar arasında bir atıf var. Bu strüktürel bir atıf olduğu için, geleceğe dönük bir gücün ifadesini de beraberinde getiriyor” (Resim 3.28).

Resim 3.28. Ankara Atatürk Kültür Merkezi'nin genel görünümü [45]

Müelliflerin söylemlerinden simgesel ve biçimci bir yaklaşım izledikleri anlaşılmaktadır. Ancak projenin okunması sırasında imajlar yolu ile verilmesi istenen mesajların algılanması g   bulunmuştur. Modern bir yapı olan Ankara Atatürk Kültür Merkezi, gelenek ve tarihle de ilgili kaygıları olan bir yapıdır.

3.3.5. Fonksiyon

Ankara AKM binası; Cumhuriyet Devri Müzesi, Resim Heykel Müzesi, Güzel Sanatlar Galerisi, Atatürk İhtisas ve Folklor İhtisas Kütüphanesi, toplantı salonu, halk oyunları ve halk müziği çalışma salonları, atölyeler, kafeterya, idari birimler, depolar ve teknik servislerden oluşmaktadır.

Yapının projesinde    giriş bulunmektedir. Bunlar; müze katına yükselerek ulaşan esas giriş platosu, park kotundan çalışma alanlarına ba lanan, aynı zamanda  ıkı ı sağlayan alt giriş platosu, üst giriş platosunun altından binaya ba lanan servis girişinden oluşmaktadır.

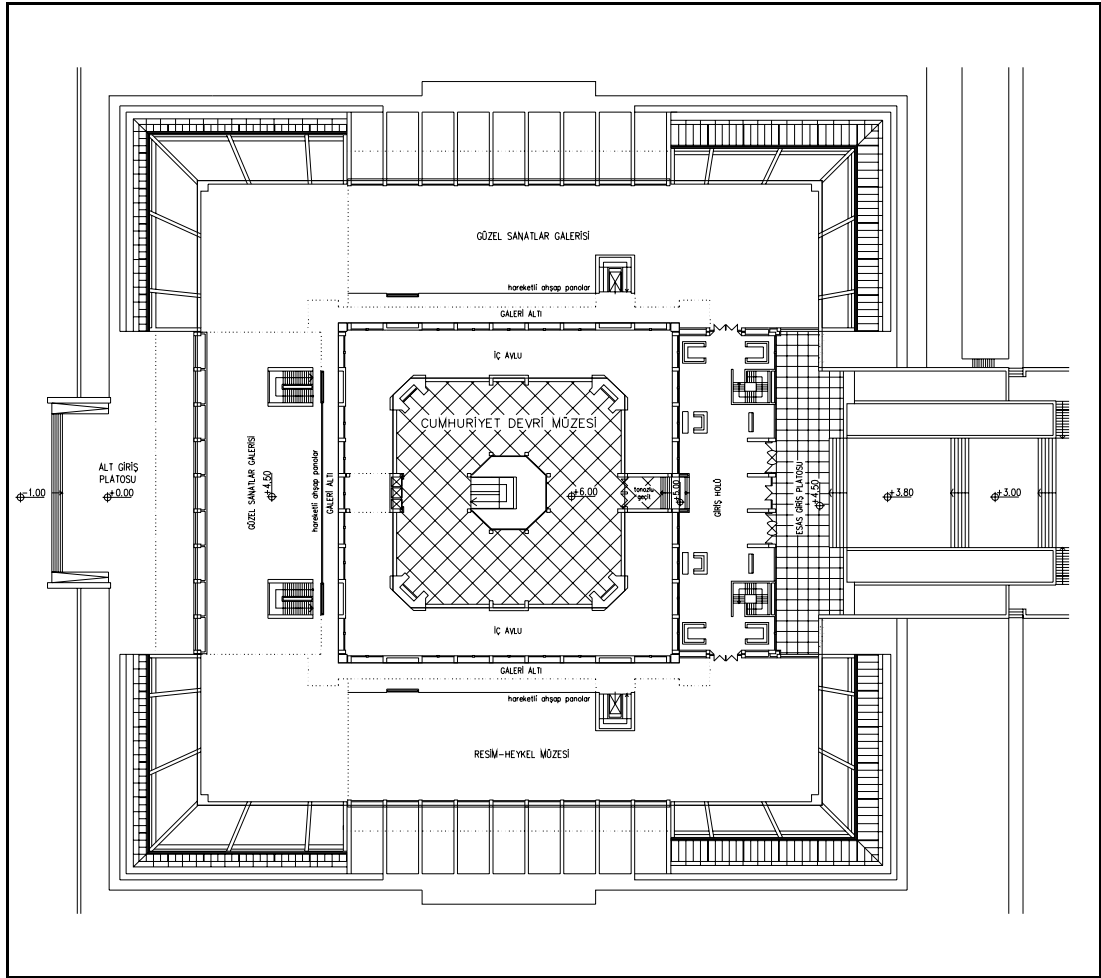
Jüri raporunda binaya ait girişler kullanışlı ve fonksiyonel bulunmuştur. Bu düşünceleri  u sözlerden anlıyoruz [46]:

“Piramidin k t le etkisinde yer yer girişlere veya dışa açılan girişlere veya dışa açılan mekanlara olanak verecek şekilde boşaltılarak düzenlenmiş olması, hem kütlenin mimari etkisi, hem de fonksiyonel yararlar sağlaması bakımından olumlu görülmüştür”.

Metronun yapılmasının ardından Kazım Karabekir Caddesi’ne bağlanan esas giriş platosu, ana giriş yolu olma özelliğini yitirmiş daha çok açık tören alanı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Metrodan gelen düzenlemesi yapılmamış yaya yolu ise esas giriş platosuna bağlanmaktadır. Alt giriş platosu ise bugünkü kullanımda tel örgülerle çevrilmiştir. Servis girişinin sağlandığı alan aynı zamanda personel otoparkı olarak da hizmet vermektedir.

Kare tabanlı piramit biçimli binanın ortasında, Bilim- Teknoloji, Tabiat Tarihi ile Kurtuluş Savaşı ve Atatürk Müzelerinin bulunduğu “Cumhuriyet Devri Müzesi”, üç katlı bir çekirdek blok olarak yer alır. Esas giriş holünden Cumhuriyet Devri Müzesine ve müzeyi saran Resim Heykel Müzesi ile Güzel Sanatlar Galerisine ulaşılmaktadır (şekil 3.18). +0.00 kotunda sergileme alanlarının altında atölyeler, halk oyunları çalışma salonu, kütüphaneler ve idari hacimler yer almaktadır.

Ankara AKM binası sağır y zeylelere sahip olmasından ötürü aydınlık i  mekanlara sahip değildir. Piramidin dört yan yüzeyinde, yer hizasında kısmi boşaltmalar yapılması ve kesik piramidin tepesindeki açıklıklar ile i  mekanlara gün ışığı alınmaktadır. Sergileme ve müze işlevleri için doğal ışığın kontrollü olarak alınması önemlidir. Ancak aynı zamanda kültür merkezi olma özelliği gösteren binanın aydınlık mekanlara da ihtiya ı bulunmaktadır.

Şekil 3.18. Zemin kat planı (+4.50 kotu) [50]

AKM binası sergileme fonksiyonu açısından süreklilik sağlayan, başarılı bir plana sahiptir (Şekil Bkz. 3.18). Eğimli duvarlar ve galeri kat çözümü ile etkileyici mekanlar yaratılmıştır. Fonksiyonel gereklilik nedeniyle yüksek olan sergileme mekanları, yapılan bu düzenlemelerle insan ölçeğine inmektedir (Resim 3.29). Sergi salonu, tepe ışıklıkları ile gün içinde doğal olarak aydınlanabilmektedir. Geniş, yalın, net forma sahip akıcı salonlarda insanlar sergilenen objeleri rahatlıkla inceleme şansına sahip olmaktadır.

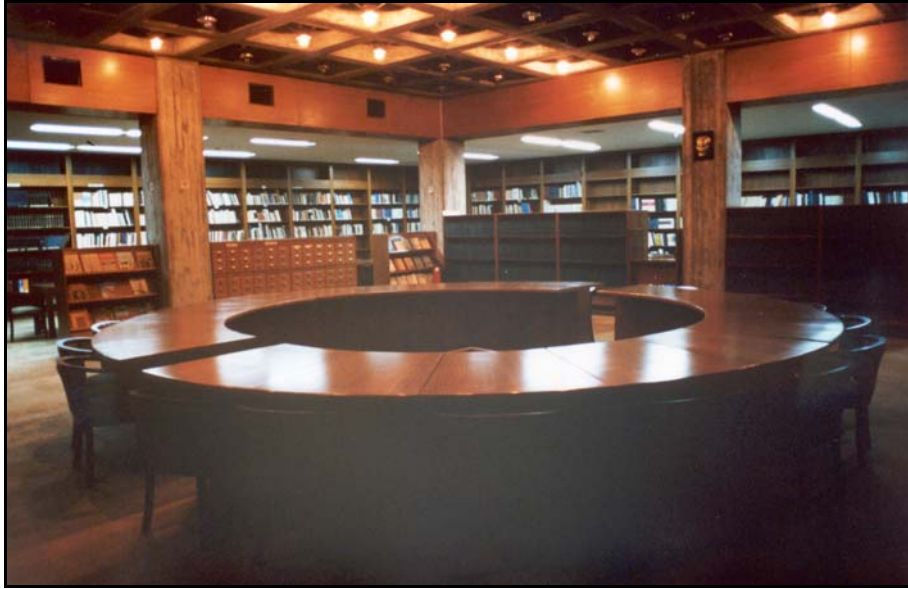
(a)

(b)

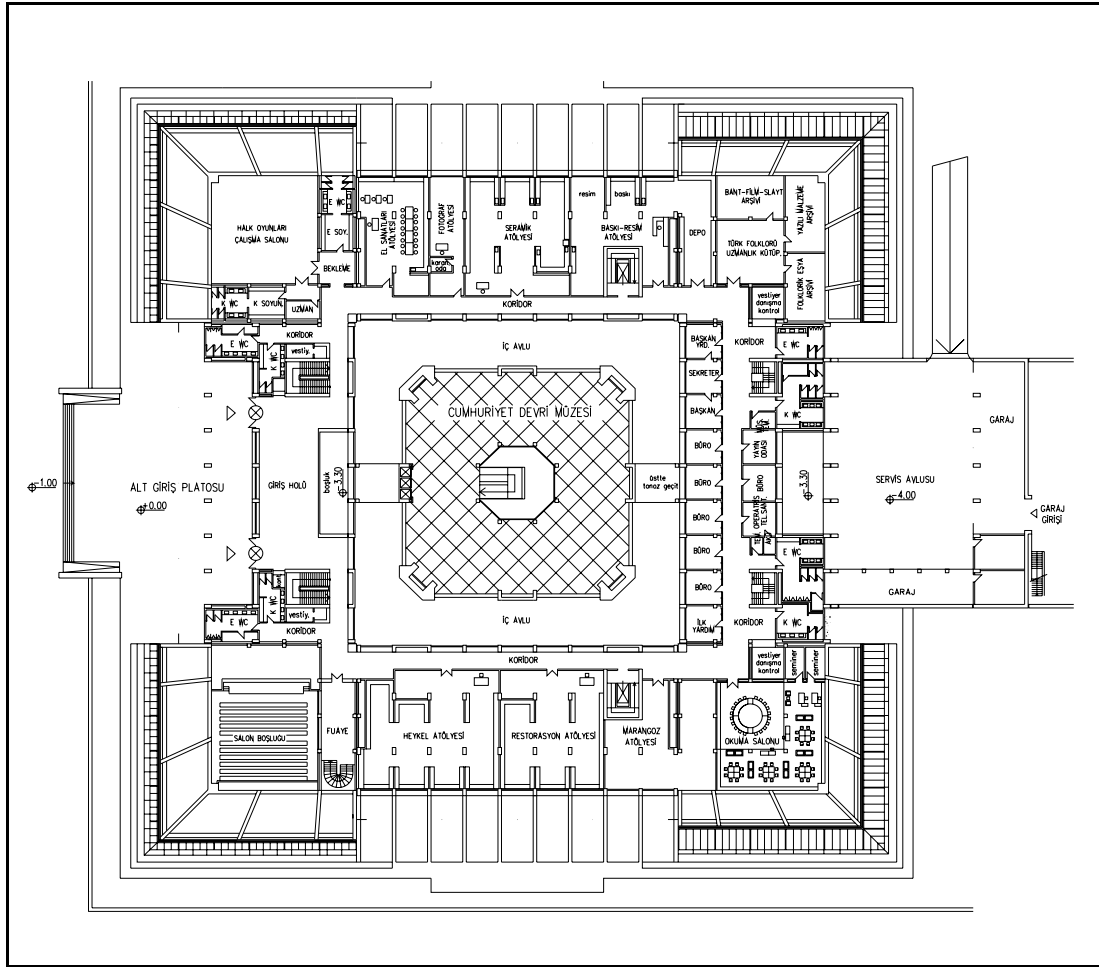
Resim 3.29. Sergileme mekanları a) Cumhuriyet Devri Müzesi b) Sergi salonu [45]

AKM binasında +0.00 kotunda iki küçük ihtisas kütüphanesi bulunmaktadır (Resim 3.30). Bunlar Atatürk İhtisas Kütüphanesi ve Folklor İhtisas Kütüphanesi'dir. Atatürk İhtisas Kütüphanesi'nde Atatürk, Kurtuluş Savaşı ve devrimlerimiz ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuyla ilgili çeşitli kitaplar, Folklor İhtisas Kütüphanesi'nde ise halk kültürümüzle ilgili kaynakça ve kitaplar bulunmaktadır [2]. Bu kütüphaneler özelleşmiş konularda hizmet verdiklerinden sadece konu ile ilgilenen kişiler tarafından kullanılmaktadır. Kütüphane ve okuma salonu binanın sağır köşelerine yerleştirildiğinden doğal ışık alamamaktadır (Şekil 3.19). Yapay aydınlatma kullanılmaktadır.

Resim 3.30. İhtisas Kütüphanesi [41]

Binanın bir diğer köşesinde toplantı salonu yer almaktadır (Bkz. Şekil 3.19). Bu mekan doğal aydınlatmaya ihtiyaç göstermediğinden yerleşimi uygundur. 230 izleyici kapasiteli salon, çeşitli toplantıların yapılmasına uygun olacak şekilde tasarlanmıştır. Özellikle çocuk tiyatrosu ve yoğun dekoru olmayan tiyatro oyunları, sinema filmleri gösterimi için de kullanılabilir.

Şekil 3.19. Alt zemin kat planı (+0.00 kotu) [50]

Bina içerisindeki çalışma salonları, Çok Sesli Koro, Klasik Türk Müziği Korusu, Halk Müziği Korusu, Devlet Halk Dansları Topluluğu ve Çocuk Korusu salonlarından oluşmaktadır. Bu korolar ve dans toplulukları çocuklara ve gençlere yönelik kurslar düzenlemektedirler.

Yarışma projesinde programın içerisinde oturma, dinlenme, kafeterya gibi sosyal aktiviteler bulunmamaktadır. Kültür merkezinin yakın çevresinde böyle bir işlevi karşılayabilecek herhangi bir bina da bulunmamaktadır. Kullanımdan sonra ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda personel ve ziyaretçilere hizmet eden bir kafeterya çözümüne gidilmiştir. Projede +0.00 kotunda giriş holü olarak gösterilen alan bugün kafeterya olarak kullanılmaktadır. Mekan geniş cam yüzeyi ile doğal olarak

aydınlanmaktadır. Alt giriş platosu projede parka açılan bir işleve sahiptir. Güvenliği sağlamak gerekçesi ile plato tel örgü ile çevrilmiştir. Bu mekan yazın kafeteryanın bina dışında da faaliyet göstermesi amacıyla kullanılmaktadır (Resim 3.31). Binada düzenlenen faaliyetlere göre kafeterya akşam geç saatlere kadar hizmet vermektedir. Programda yer almayıp sonradan eklenen kafeterya, ihtiyaca cevap vermektedir. Ancak sonradan eklenen ahşap doğramalarla estetik bir görüntü yakalanamamıştır (Resim 3.32).

Resim 3.31. Kafeterya a) Dışarıdan genel görünüm b) Tel örgü ile çevrilmiş alan [36]

Resim 3.32. Kafeteryadan görüşler [36]

Kültür Merkezi atölyelerinde resim, heykel, seramik ve desen kursları verilmektedir. Bu tür aktiviteler kullanıcı sayısını arttırmaktadır. Elde edilen ürünlerin galeride sergilenme olanağı bulunmaktadır.

3.3.6. Kullanılan yapıım teknolojisi ve malzeme

Ankara AKM binasında Türkiye’de daha önce kullanılmamış bir formun seçilmiş olması ve barındırdığı işlevler sebebiyle büyük açıklıkların geçilmesi strüktürel anlamda yeni çözümleri zorunlu kılmıştır. Abdi Güzer, AKM binasını tanıttığı yazısında bu durumu şöyle açıklamaktadır [55]:

“...Cumhuriyet Devrimleri Müzesi’nde ortaya çıkan 42m açıklığı geçerken strüktürün iç mekana görsel katkılarda sağlayacak biçimde çözülebilmesi, köşe bloklarda 30 metreyi bulan diyagonal kirişlerin kutu kiriş olarak ele alınması statik çalışmalar sürecinde olağan dışı çalışmalar gerektirmiştir”.

Strüktürün getirdiği yenilikler ve özgün anlayışlar neticesinde, etkileyici iç mekanlar oluşmuştur. Binanın dışarıdaki statik görüntüsünün aksine iç mekanlar kirişlemeler ile dinamik bir hal almıştır.

Binada gerek iç gerekse dış mekanlarda malzeme olarak mermer ve brüt beton kullanılmıştır. Yapının tamamında aynı malzemenin kullanılması konusunda Coşkun Erkal şöyle demiştir [54]:

“Yapının bütününe beyaz renkli bir mermerle kaplayarak, bir anlamda sanki burada büyük bir mermer kütlesi vardı da, bu yapı o kütlenin oyularak şekillendirilmesi ile elde edildi gibi bir temayı da işlemek istemiştik”.

Duvarlarda, döşemede sürekli aynı malzemenin kullanılması sergilenen eserlerin ön plana çıkmasını sağlamakta ve binaya yalın bir görünüm kazandırmaktadır. İç mekanlarda sergileme işlevine hizmet eden bu durum, aynı zamanda bütünlük hissi de vermektedir. Fakat taşın malzeme olarak yarattığı sert etki, ciddi bir atmosferin oluşmasına sebep olmaktadır.

Bina piramit şeklinde olduğundan hem çatı hem dış duvar görevini gören eğimli yüzeyler hava koşullarına (yağmur, kar, rüzgar) daha çok maruz kalmaktadır. Bu açıdan dış etkenlerden korunabilmesi çok güçtür ve sürekli bakım ve onarım

gerektirmektedir. Bugünkü haliyle dış duvar boyunca kullanılan mermerlerde kırılmalar, dökülmeler ve renk değişimi görülmektedir (Resim 3.33).

Resim 3.33. Dış cephede kullanılan mermerin bugünkü durumu [36]

İç mekanlarda da yer yer mermer yüzeylerde dökülmeler görülmektedir. Sürekli bakım isteyen binada, ödenek yetersizliği nedeniyle onarım yapılamamaktadır.

3.3.7. Öneriler ve eleştiriler

Kültür merkezleri halkın kullanımı için yapılan binalardır. Bu amaçla sıcak, davetkar ve çekici mekanlar olarak odak noktası olabilirler. Devlete ait resmi, ciddi, otoriter binaların aksine; halkı toplayıcı, iletişim ve etkileşimi sağlayıcı binalar olarak hizmet vermelilerdir. Ankara AKM yapısında kentliyi kucaklayan, davet eden, aktivitelerle zenginleştirilmiş bir yürüyüş yolu ile halkın kültür merkezine katılımı sağlanabilir.

Atatürk'ün anısına, Ankara'nın ve ülkemizin sanat yaşamına katkıda bulunması amacıyla inşa edilen yapı bugün çok farklı özel günlerde, hediyelik eşya fuarı olarak kullanılmaktadır. Müze ve galerilerin bulunduğu kat bu günlerde panayır alanı haline gelmektedir (Resim 3.34). Binanın en çok ziyaretçi aldığı ve halkla buluştuğu bu günlerde projelendirilme aşamasında böyle bir işlev düşünülmediği ve daha sonra da tasarlanmadığından uygulamaya geçildiği için büyük bir karmaşa olmaktadır. Binanın dışına ve giriş platosuna kurulan çadırlar ve eklentiler bu kargaşanın

artmasına sebep olmakta ve çirkin görüntüler oluşturmaktadırlar (Resim 3.35, Resim 3.36).

Resim 3.34. Ankara AKM binasının fuar amaçlı kullanımı [36]

Resim 3.35. Promat yolu üzerine kurulan çadır [36]

Resim 3.36. Girişin önünde oluşan düzensiz görünüm [36]

Atatürk Kültür Merkezi Alanı yarışma projesindeki diğer destekleyici birimlerin uygulamaya geçmemesi zaten halka uzak duran binanın daha da yalnızlaşmasına sebep olmuştur. Binanın salt müze olarak değil kültür merkezi olarak hizmet vermesi beklenmektedir. Barındırdığı işlevlerin az olması ve bunlarında içe dönük olması halkın ilgisini çekememesine neden olmuştur. Hediyelik eşya fuarlarının düzensizlik ve kargaşaya rağmen halka çekici gelmesi, derme çatma eklentilerle de olsa içteki yaşantının dışa yansıtılması, aktivitenin çeşitlenmesi ve kentte billboardlarla halka duyurulması olarak açıklanabilir. Çok yönlü aktiviteler belirli tasarımlar doğrultusunda bilinçli olarak uygulamaya geçtiğinde yapı canlılık kazanmasının yanında başkente yaraşır bir cazibe merkezi haline de gelecektir.

3.4.1. Tarihçe

Samsun, Anadolu yarımadasının kuzeyinde, Orta Karadeniz Bölgesi'nde, Kızılırmak ile Yeşilırmak nehirlerinin denize döküldüğü yerler arasında yer almaktadır. Kentte ilk yerleşimin Paleolitik çağa kadar uzandığı saptanmıştır. Tarih boyunca Hitit, Yunan, Roma, Ceneviz, Moğol, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı uygarlıkları bu şehre yerleşmişlerdir. 19 Mayıs 1919'da, Atatürk'ün kente gelmesiyle, Milli Mücadelenin başladığı yer olarak tarihe geçmiştir [56].

Cumhuriyetle birlikte Samsun; sosyal, kültürel ve ekonomik yönden hızlı ve planlı bir kalkınma dönemine girmiştir [57]. Atatürk'ün doğumunun 100. yılı dolayısıyla, 1981 yılında, Kurtuluş Savaşının başlangıç noktası kabul edilen Samsun'da bir kültür merkezi yapılması gündeme gelmiştir. Proje 1984 yılında Devlet Planlama Teşkilatı yatırım programı içerisine alınmıştır. Mimari avan projesi Kültür Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı mimarlarından Levent Ercan tarafından tasarlanmıştır. Projenin uygulaması ise özel bir mimari büro olan Uygur Mimarlık Ltd. Şti'ne yaptırılmıştır. 1988 yılında temeli atılan Samsun Kültür Merkezi (Resim 3.37), 19.05.2001 yılında hizmete açılmıştır [2].

Resim 3.37. Samsun Kültür Merkezi [41]

3.4.2. Konum ve kentle ilişkiler

Resim 3.38. Binanın kent içerisindeki genel görünümü [41]

Samsun, Doğu ve Batı Karadeniz'in birleştiği, Karadeniz kıyılarını Anadolu'nun iç kısımlarına bağlayan, önemli bir noktada bulunmaktadır. Samsun Kültür Merkezi'nin, bir "Bölge Merkezi" olması hedeflenmiştir [2]. Samsun Kültür Merkezi binası, kent merkezinde, Atatürk Bulvarı üzerinde, deniz kıyısında yer almaktadır.

Atatürk Bulvarı, Samsun'da kültürel, idari ve ticari yapıların konumlandığı önemli bir ulaşım aksıdır. Bulvar üzerinde bulunan Samsun Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde, çeşitli dönemlere ait kalıntılar ve eserler sergilenmektedir. Bunun yanı sıra Cumhuriyet dönemi eserleri arasında Atatürk'ün Samsun'a çıkışını tasvir eden, iki heykel de bu alanda yer almaktadır. Bunlar "Onur Anıtı" ve "İlk Adım Anıtı"dır. Samsun eski fuar alanı içerisinde açılan Atatürk Müzesinde ve Kale Mahallesi'ndeki Gazi Müzesi'nde Atatürk'e ait eşyalar sergilenmektedir. Bulvar üzerinde yer alan çeşitli fonksiyonlara sahip binalar yeşil alanlarla bütünleşmektedirler. Samsun Kültür Merkezinin komşu parseli de açık ve yeşil olarak tasarlanmıştır (Bkz. Harita 3.4).

Kültür Merkezi projesi 12080m² arsa alanına sahiptir. Arsanın yaklaşık 9000m²'lik bölümü açık ve yeşil alan olarak tasarlanmıştır. Alanın 4500m²'lik kısmı sert zemindir. Odeon, otopark, servis yolu ve yürüme yolları sert zemini oluşturmaktadır. Arazinin diğer yarısı ise yeşil doku ile değerlendirilmiştir. Samsun ilinin iklimine ve bitki florasına uygun bitkiler çevre düzenlemesinde kullanılmıştır [2]. Tasarımda

kontrast renklerden oluşan bitkisel fonlar vardır. Kent mobilyaları ile açık alan düzenlemesi fonksiyonel hale getirilmiştir (Bkz. Resim 3.37). Bunların yanı sıra özörlülerin binayı kullanımlarına yönelik çeşitli düzenlemelere gidilmiştir (Resim 3.39).

Resim 3.39. Rampa düzenlemesi [41]

3.4.3. Mimari biçimlenme

Samsun Kültür Merkezi deniz kenarında konumlanmaktadır. Ancak planlamada, sırtını denize dönen, kent merkezine yönelen bir bina olarak tasarlanmıştır. Bunun yanı sıra cephe kararlarında ve fonksiyonların yerleştirilmesinde de bu yönelme devam ettirilmektedir. Kent merkezi yönüne açık hacimler yerleştirilip cephede şeffaf yüzeyler kullanılırken, deniz yönünde daha içe dönük mekanlar ve sağır yüzeyler kurgulanmıştır (Bkz. Resim 3.37, Resim 3.38).

Samsun Kültür Merkezi, tekil bir binadır. U şeklinde plan şemasına sahip olan binanın, üçüncü boyutta biçimlenmesinde de eğrilikler ve kırıklıklar gözlemlenmektedir (Resim 3.41). 9 katlı olarak kurgulanmıştır. Oluşturulan meyil ile binanın kitleselliği ve kent içerisindeki ölçeğinin kırılması sağlanmıştır. Tek yöne eğimli çatı biçimi fonksiyon ile ilişkisi de bulunmaktadır. Eğimin en düşük olduğu

kısımda çok fazla kat yüksekliğine gerek duymayan birimler yerleştirilmişken, en yüksek kısmında ise büyük hacimlere ihtiyaç duyan mekanlar tasarlanmıştır.

Resim 3.40. Görünüş [41]

Farklı yapılaşması ile kentte referans noktası oluşturmaktadır. Bina gerek plan şeması gerek ölçeği ile kent dokusuna kontrast bir görüntü sergilemektedir. Binanın dışında gözlemlenen kitlesel etki binanın içinde de hissedilmektedir. Ancak iç mekanda yapılan kot farklılıkları ile dinamik bir atmosfer oluşturulmuştur. İç mekanda hissedilen hareketlilik; merdivenler, galeriler ve balkonlar gibi mimari öğelerin kullanılmasıyla elde edilmiştir (Resim 3.41). İç cephelerde açılan farklı kotlardaki yüzeyler ve binanın dış kabuğundaki açıklıklarla, projede “kültür sokağı” olarak tariflenen iç sokağa, hem kent yönünden hem de bina içinden dahil olunabilmektedir. Projenin eğrisel/lineer bir planlamaya sahip olduğu gözlemlenmektedir. “U” şeklinde olan planlamadan dolayı sokağın uyandırabileceği kapanma etkisinin önüne şeffaf cephe kullanımıyla geçildiği gözlemlenmiştir.

Binanın ana girişi meydan düzenlemesinin yapıldığı yönde tasarlanmıştır. Ana giriş kültür sokağının bir ucunda düzenlenmiştir (Bkz. Resim 3.38). Kültür sokağı üzerinde binaya ikincil girişler de verilmiştir.

Resim 3.41. Kültür sokağı [41]

3.4.4. Mimari yaklaşım

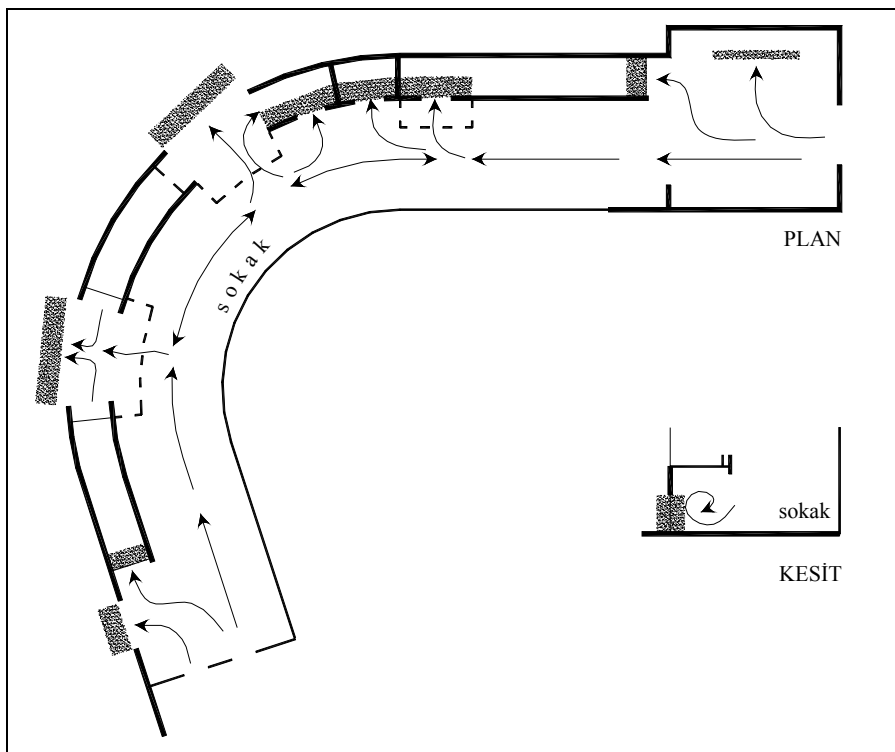
Yapının tasarım tarihi 80’li yıllara denk düşmektedir. Bu dönemde yapı dili önceki yıllara göre serbestleşmiş, dik açılı formların yanı sıra, yüzey düzenlemelerinde eğiklikler, eğriler ve yuvarlakların kullanımı görülmeye başlanmıştır [58]. Dönem yapısı Samsun Kültür Merkezi’nde de biçimde farklılaşmaya gidilmiş ve tasarımda eğrisel formlar kullanılmıştır (Bkz. Resim 3.40).

İ mekanda sokak dokusu oluşturularak birbirini izleyen farklı fonksiyonlu mekan dizileri ilişkilendirilmiştir. Kapalı hacimler içinde gerçekleşen eylemlerin devamlılığını ve akıcılığını sağlama, merkez içindeki yaşantıyı kentle buluşturma niteliğine sahiptir. Kentsel dış mekan ögesi olan sokağın bina içinde kullanılması ve monotonluğu önleyen, sürekli ve değişik mekanlarla desteklenmesi kültür merkezi tasarımına yenilik getiren bir yaklaşımdır (Bkz. Resim 3.41). Agrest (1991), sokağı kentsel bir metin olarak tanımlar [59]:

“Kamusal alanlar özel öneme sahiptir, çünkü kentsel çevrede en önemli ve anlamlı (significant) yapılaşmalardır. Kentsel metinde en belirgin heceler olarak ortaya çıkarlar. Bu bölgeleri, içlerinde çeşitli toplumsal ve kültürel kodların özel kombinasyonlarının bulunabileceği, sınırları ve strüktürleri ile kendilerini kurmuş,

yumrular olarak karakterize etmek mümkündür. Bu yerlerden en önemlilerinden birinin sokak olduğu iddia edilebilir”.

Rapoport ise sokağı aktivitelerin gerçekleştiği yer olarak değerlendirmektedir [60]. Samsun Kültür Merkezi’nde, sokak çeperinde tasarlanan girinti, çıkıntı, delik ve çıkıntılarla yakalanan hareketlilikle, eylemler için aktivite cepleri oluşturulmaktadır. Hareket, hem planda hem de 3. boyutta okunabilmektedir (Şekil 3.20).

Şekil 3.20. Sokakta aktivite ceplerinin oluşumu (plan, kesit) [36]

3.4.5.Fonksiyon

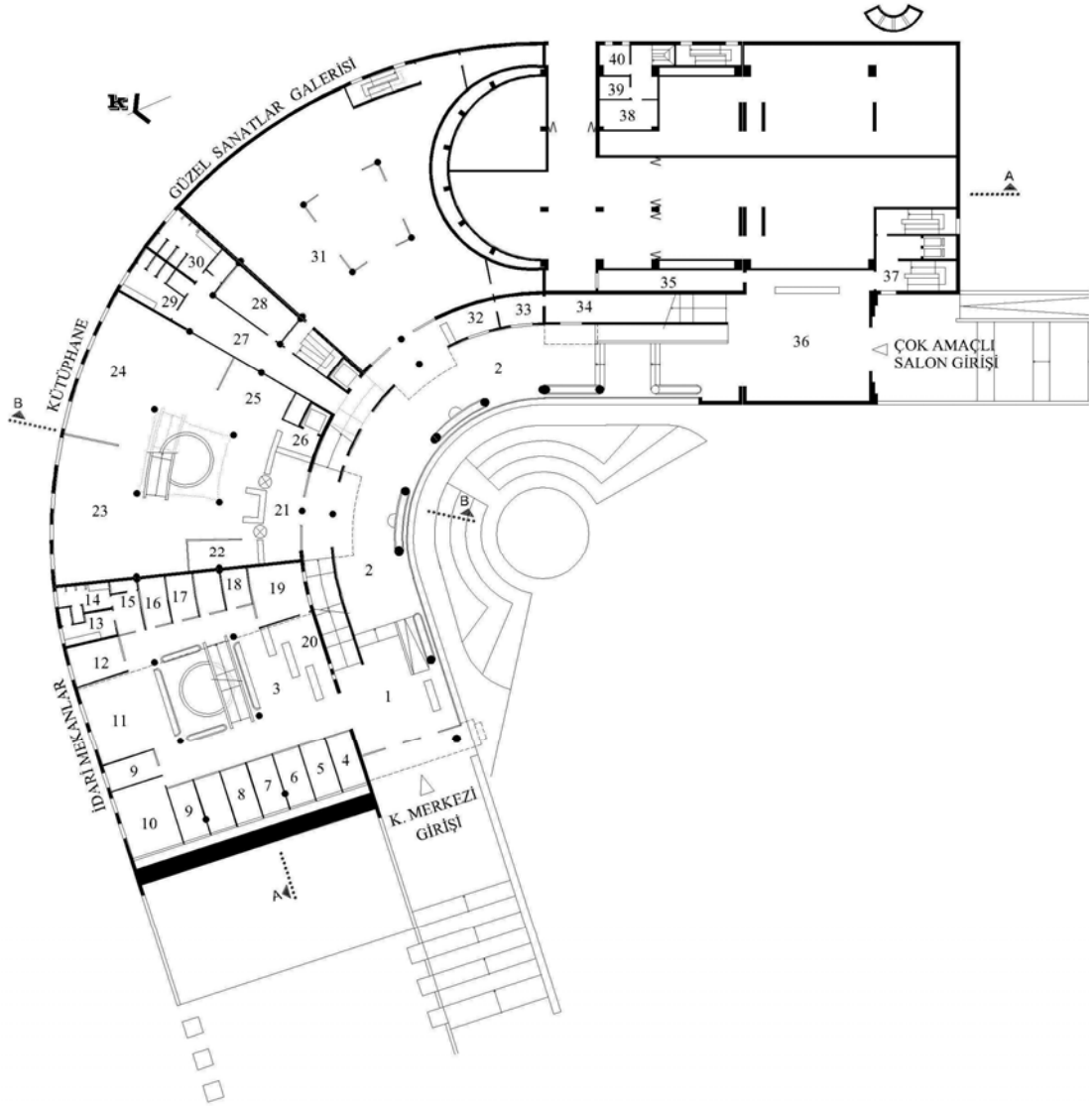
Samsun Kültür Merkezi binası, 3954m² oturma alanına ve 16886m² kullanım alanına sahiptir. 608 kişilik çok amaçlı büyük salon, 212 kişilik konferans salonu, çok amaçlı kullanılan küçük salon, kültür sokağı, kütüphane (büyükler ve küçükler bölümü), okuma ve çalışma salonları, halk kültürlerini araştırma birimi, güzel sanatlar atölyeleri ve galerisi, müzik, folklor, bale çalışma salonları, sergi salonları, sanatçı

lokali, restoran, misafirhaneler, döner sermaye satış mağazası, açık gösteri alanı, idari ve teknik mekanlardan oluşmaktadır.

Yapının ana girişi +3.40 kotunda bulunmaktadır. +0.53 tabii zemin kotundan merdivenlerle giriş kotuna ulaşılmaktadır. “U” şeklindeki binanın bir kolunda ana giriş diğer kolunda ise 2. katta bulunan çok amaçlı salona ulaşımının sağlandığı ikincil bir giriş bulunmaktadır. İlk giriş holü eğrisel formda oluşturulmuş kültür sokağı ile bağlanmaktadır. İkincil giriş +3.00 kotunda bulunmaktadır. Tabii zemin kotundan yaya ulaşımı merdivenlerle sağlanmıştır. Bunun yanı sıra özürülülerin binaya ulaşımı için rampa düzenlenmesi yapılmıştır. Ana giriş holünden üst kata ulaşımı sağlayan geniş bir düz merdiven, kültür sokağına bağlayan rampa ve birkaç basamaklı merdiven bulunmaktadır (Şekil 3.21).

+3.40 kotunda bulunan giriş holü direkt olarak idari mekanların bulunduğu kısma bir koridor ile bağlanmaktadır. İdari bürolar mekan merkezinde oluşturulmuş galeri boşluğunun etrafında düzenlenmiştir. Galeriye saran koridorda oturma birimleri ile üst kata ve alt zemin kata ulaşımı sağlayan düz ve geniş bir merdiven bulunmaktadır. Galeri boşluğu ile alt kattaki havuz ile görsel ilişki kurulmaktadır. İdari bölümde büroların yanı sıra deniz yönünde geniş açıklıkları bulunan daimi bir açık sergi de tasarlanmıştır. Bu mekan idari bölümde görsel bir kaçış noktası oluşturmasıyla birlikte doğal aydınlanmayı da sağlamaktadır. Giriş yönüne bakan ofis mekanları cephede düzenlendiklerinden açıklıklarla doğal olarak aydınlanmaktadır. Ancak simetriğinde bulunan diğer ofisler kütüphane mekanına komşu oldukları için, bu yüzeyde pencere düzenlenmesi yapılamamıştır. Galeri boşluğuna bakan yüzeylerinde camekan uygulaması yapılarak mekanlara dolaylı olarak doğal ışık giriş sağlanmıştır. Ancak doğal havalandırma direkt olarak yapılamamaktadır. İdari mekanın genel olarak fonksiyonel ve yeterince aydınlık olduğu söylenebilir (Bkz. Şekil 3.21).

1. Ana giriş holü	13. Kadın WC	27. Servis
2. Kültür sokağı	14. Erkek WC	28. Çay ocağı
3. Kat holü	15. Temizlik odası	29. Kadın WC
4. Turizm işleri bürosu	16. Tiyatro müdürü	30. Erkek WC
5. Güzel sanatlar galerisi bürosu	17. Tiyatro müdürlüğü bürosu	31. Güzel Sanatlar Galerisi
6. Güzel sanatlar galerisi müdürü	18. Daktilograf	32. Vestiyer
7. Kütüphane müdürü	19. Genel arşiv	33. Bilet satış
8. Kütüphane müdürlüğü büroları	20. Danışma	34. Kitap satış
9. Kültür merkezi müdürlüğü bürosu	21. Kütüphane giriş holü	35. TV kumanda odası
10. Kültür merkezi müdürlüğü teknisyenleri	22. Vestiyer	36. Giriş holü
11. Daimi açık sergi	23. Periyodik okuma salonu	37. Hol
12. Kültür merkezi müdürü	24. Serbest okuma salonu	38. Kaloriferli daire
	25. Kartoteks	39. Banyo
	26. Ödünç kitap	40. Mutfak

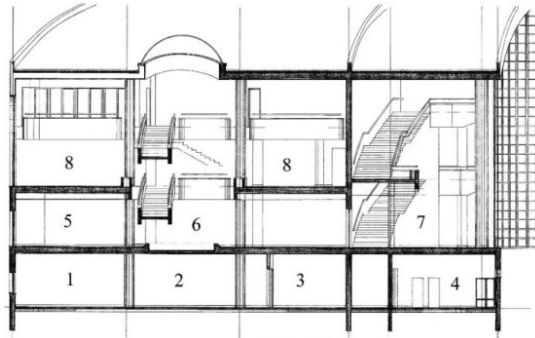

Şekil 3.21. Zemin kat planı¹²

¹²Samsun Kültür Merkezi paftaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiş ve düzenlenmiştir.

Giriş holünden kültür sokağına geçilmesiyle +4.00 kotunda bulunan kütüphane mekanına ulaşılmaktadır. Kütüphane 3 kat ve 1 galeri katından oluşmaktadır. Zemin katta büyükler bölümüne giriş düzenlenmiştir. Kütüphane mekanı işletmesi gereği giriş çıkışların kontrollü olduğu bir fonksiyona sahiptir. Dolayısıyla ana girişin bulunduğu zemin kat dışında, diğer mekanlarla aynı sirkülasyona açılan kütüphane katı yoktur. Mekanın fonksiyonun işleyişi kendi içinde bitmektedir. Vestiyer, kartoteks ve ödünç kitap alma giriş kısmında bulunmaktadır. Katta büyükler bölümüne ait periyodik okuma salonunda serbest tefrişli oturma grupları düzenlenmiştir. Bu mekanın yanı sıra serbest okuma salonu grup çalışmalarına imkan verecek şekilde tasarlanmıştır. Kütüphanenin merkezinde bulunan havuz ögesi mekanların sınırlarını 2. boyutta görsel olarak belirlemektedir. Havuzun üzerine denk gelen galeri boşluğu ise 3. boyutta mekana hareketlilik katmaktadır (Şekil 3.22). Geniş düz bir merdivenle kütüphanenin üst kattaki bölümlerine bağlanılmaktadır. Okuma salonları, deniz yönünde düzenlenen açıklıklarla manzaraya hakim konumdadır. Kütüphanenin bu bölümü cephedeki pencereler ve galeri boşluğundan gelen doğal ışıkla aydınlanmaktadır.

1. El sanatları atölyesi	4. Bayan soyunma+WC	7. Kültür sokağı
2. Büro	5. Serbest okuma salonu	8. Okuma salonu
3. Koridor	6. Kütüphane	

Şekil 3.22. B-B Kesiti

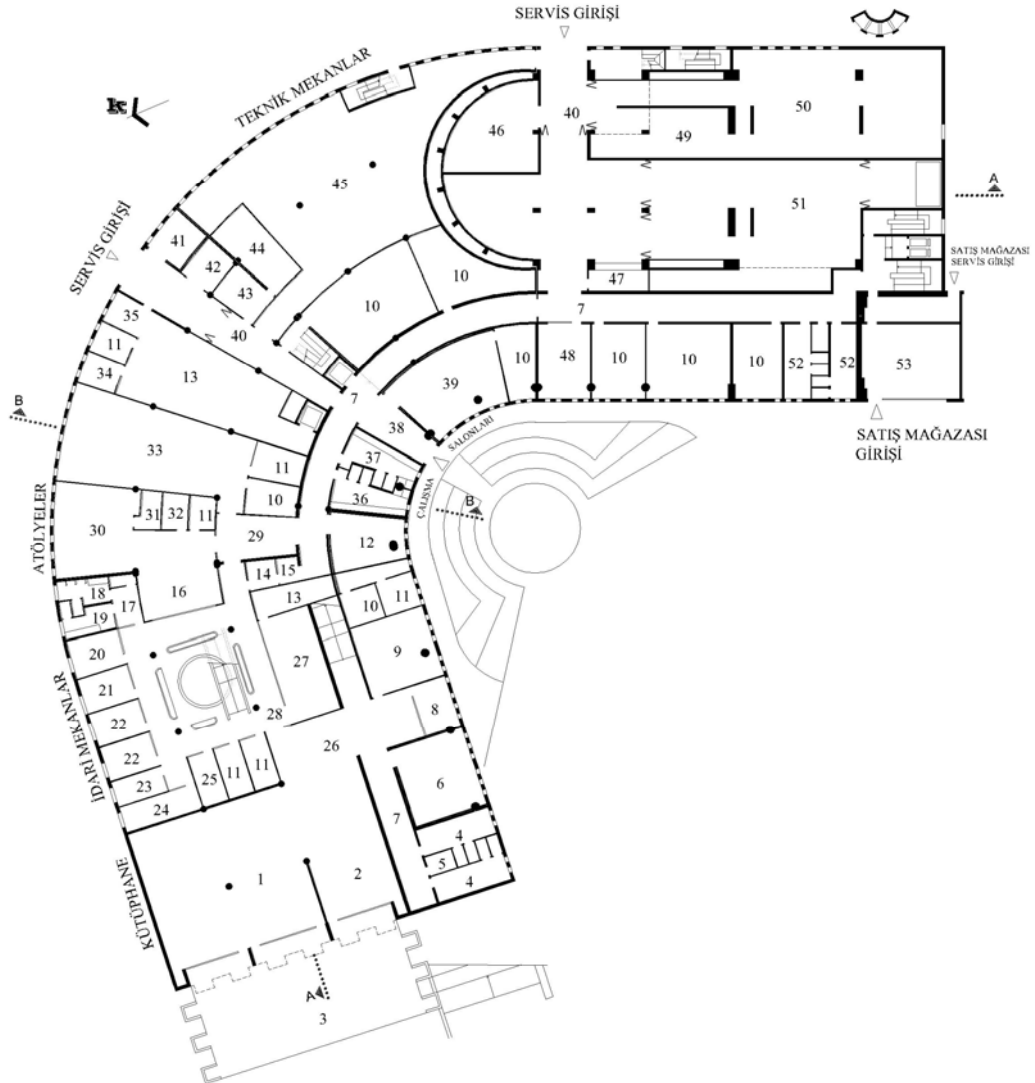
Zemin katta kütüphanenin yanında kültür sokağı üzerinde +4.00 kotunda Güzel Sanatlar Galerisi düzenlenmiştir. Giriş holünde düzenlenen vestiyer mekanın bütünlüğünün bozmayacak şekilde konumlanmıştır. Mekan resim, fotoğraf, grafik, seramik, heykel ve el sanatları ürünlerinin sergilenmesi için gerekli donanım

sahiptir. Sabit bölücü elemanların olmadığı geniş bir mekandır. Ortada panolarla oluşturulan alanda serbest tefriş elemanlarıyla oturma düzeni oluşturulabilmekte ve çay- meşrubat servisi yapılabilir. Duvarlarda sabit panolar bulunmakta, sergi türüne göre hareketli panolar ile mekan düzenlenmesi yapılabilir. Mekanın düzgün geometrisi olmayan daralan köşelerinde, hareketli panolar depolanmaktadır. İçerdiği fonksiyon gereğince, giriş kısmı dışında Güzel Sanatlar Galerisi yapay olarak aydınlatılmaktadır. Mekanı çevreleyen duvarlar sağır olarak düzenlenmiştir. Katlar arası ulaşımı sağlayan merdiven mekan bütünlüğünü bozmayacak şekilde cepheye bitişik olarak düzenlenmiştir. Projesinde alt zemin katta galeriye direkt girişin düşünüldüğü merdiven kullanımda güvenlik sorunu nedeniyle kapatılmıştır. Ancak galeriden üst kata ulaşım için merdivenin kullanımı sürmektedir. Kütüphane ile Galeri Salonu arasında düzenlen ıslak hacimler, servis merdiveni ve genel kullanıma açık asansör bulunmaktadır. Galeri, kurulan fonksiyonel ilişkiler ve mekan özellikleri ile ihtiyaca cevap vermektedir (Bkz. Şekil 3.21).

Kültür sokağında, katlar arası geçişin sağlandığı merdivenlerin altı çeşitli mekanlarla değerlendirilmiştir. Galeri Salonuna ait vestiyer ile kitap satış ve bilet satış üniteleri zemin katta sokağa açılan mekanlardır (Bkz. Şekil 3.21). Bu birimler fonksiyonel ve biçimsel olarak sokak yaşantısına katılmaktadır. Güney ve batı yönlerine bakan iç sokak cephesi cam ile kaplanmıştır. Bu durum sokakta yaz- kış sıcak ve aydınlık bir ortamın oluşmasını sağlamıştır. Sokağın sonunda, aynı zamanda salonlara dağılımının sağlandığı ikincil bir giriş holü bulunmaktadır. Geniş ve düzgün geometriye sahip bu giriş holünde karşılama mekanı olarak danışma birimi düzenlenmiştir. Zemin katta teknik mekanlar da yer almaktadır. Kaloriferli dairesine ait hacimler servis merdiveni ile alt zemin kata bağlanmaktadır.

Alt zemin kat Kültür Merkezi binasının doğal zemine oturan, formdan dolayı en geniş alana sahip katıdır (Şekil 3.23). +0.00 kotunda bulunan katta, çocuk kütüphanesi, ana okulu kütüphanesi, çok amaçlı çocuk çalışma salonu, folklor kitaplığı, kütüphaneye ait depolar, müzik çalışma salonu, bale- folklor çalışma salonu, fotoğrafane, seramik atölyesi, el sanatları atölyesi, heykel atölyesi, Döner Sermaye Satış Mağazası ve teknik mekanlar bulunmaktadır.

1. Çocuk Kütüphanesi	19. Kadın WC	37. Erkek Soyunma
2. Ana Okulu Kütüphanesi	20. Folklor Arşivi	38. Giriş Holü
3. Çakıl Havuzu	21. MİFAD Müdürü	39. Bale Folklor Çalışma Salonu
4. Çocuk WC	22. MİFAD Müdürlüğü Bürosu	40. Servis Holü
5. Temizlik Odası	23. Şoför Odası	41. Jeneratör
6. Çocuk Çalışma Salonu	24. Telefon Santral Odası	42. Trafo
7. Koridor	25. Ses Kayıt Odası	43. Teknisyen Odası
8. Çocuk Kütüphanesi Bürosu	26. Hol	44. Tablo
9. Çocuk Kütüphanesi Deposu	27. Folklor Kitaplığı	45. Havalandırma Santrali
10. Depo	28. İdare Holü	46. Su Deposu
11. Büro	29. Atölyeler Giriş Holü	47. Kontrol
12. Müzik Çalışma Salonu	30. Seramik Atölyesi	48. Atölyeler İdaresi
13. Kitap Deposu	31. Alçı Odası	49. Kömür Deposu
14. Fotoğrafhane	32. Laboratuvar	50. Isı Santrali
15. Karanlık Oda	33. El Sanatları Atölyesi	51. Dekor Deposu
16. Heykel Atölyesi	34. Cilt Onarım	52. Personel Soyunma
17. Hol	35. Paket Açma	53. Döner Sermaye Satış
18. Erkek WC	36. Kadın Soyunma	Mağazası

Şekil 3.23. Alt zemin kat planı¹³

¹³Samsun Kültür Merkezi paftaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiş ve düzenlenmiştir.

Alt zemin katta, çocukların eğitimine yönelik fonksiyonlar bulunmaktadır. Çok Amaçlı Çocuk Çalışma Salonu heykel, resim, oyun gibi faaliyetler için kullanılmaktadır. Bina çatı eğiminin en alt seviyeye düştüğü, ölçeğin azaldığı kısımda düzenlenen çocuklara ait kütüphaneler dış mekan ile bağlantılıdır. Çocuk kütüphanesinden önünde düzenlenen çakıl havuzuna çıkışlar bulunmaktadır.

Zemin kattaki idari mekanlarla bağlantılı holün ortasında havuz ögesi bulunmaktadır. Cephede düzenlenen büro mekanları doğrudan doğal ışık ve hava alabilmekteyken içeride bulunan folklor kitaplığı ve bürolar bir yüzeylerinin camekan olarak düzenlenmesiyle galeriden süzülen ışık ile aydınlanabilmektedir (Bkz. Şekil 3.23).

Binanın ortasından verilen girişle atölyelere ve çalışma salonlarına ulaşılmaktadır (Resim 3.42). Seramik atölyesinin çalışma bölümü fonksiyonu gereği aydınlık bir ortama ihtiyaç duyulduğundan cepheye yakın kısımda düzenlenmiştir. Alçı odası ve laboratuvar gibi doğal ışık gerekmeyen mekanlar ise daha içerilerde düzenlenmiştir. Çamur teknesi, raf ve fırın gibi teknik donanımları bulunmaktadır. El sanatları atölyesi de cepheye yakın konumlanmıştır. Ancak 17 metreye yakın bir derinliği olduğundan mekan yapay olarak aydınlatılmaktadır. Fotoğrafhanede fonksiyon gereği karanlık bir ortama ihtiyaç duyulmaktadır. Düzgün dikdörtgen forma sahip heykel atölyesi ise açık mekan düzeninde kurgulanmıştır. Bale- folklor ve müzik çalışma salonu ise lineer olarak koridor kenarına dizilmiştir. Binanın eğrisel formunun sardığı iç bahçeye bakan cephelerindeki pencereleri yukarıda düzenlendiğinden, görsel bağlantı kurulamamaktadır. Bale salonunun duvarları ayna ile kaplı olduğundan bu durum fonksiyonu zedelememektedir.

Binanın deniz yönündeki cephesini bir servis yolu dolaşmaktadır. Servis girişleri teknik mekanlar ve depolar ile bağlantılı olarak kurgulanmıştır. Binanın meydana bakan ucunda Döner Sermaye Satış Mağazası bulunmaktadır (Bkz. Şekil 3.23). Mağazanın boydan boya cam olarak düzenlenen meydan cephesi dış mekan ile bütünlüğü sağlamaktadır. Meydan yönünden sağır görünümlü alt zemin katta bu mekanın cephesinin şeffaf olarak düzenlenmesi, girişin tanımlanması bakımından olumludur (Resim 3.42). Mekanın arka cepheden servis girişi bulunmaktadır.

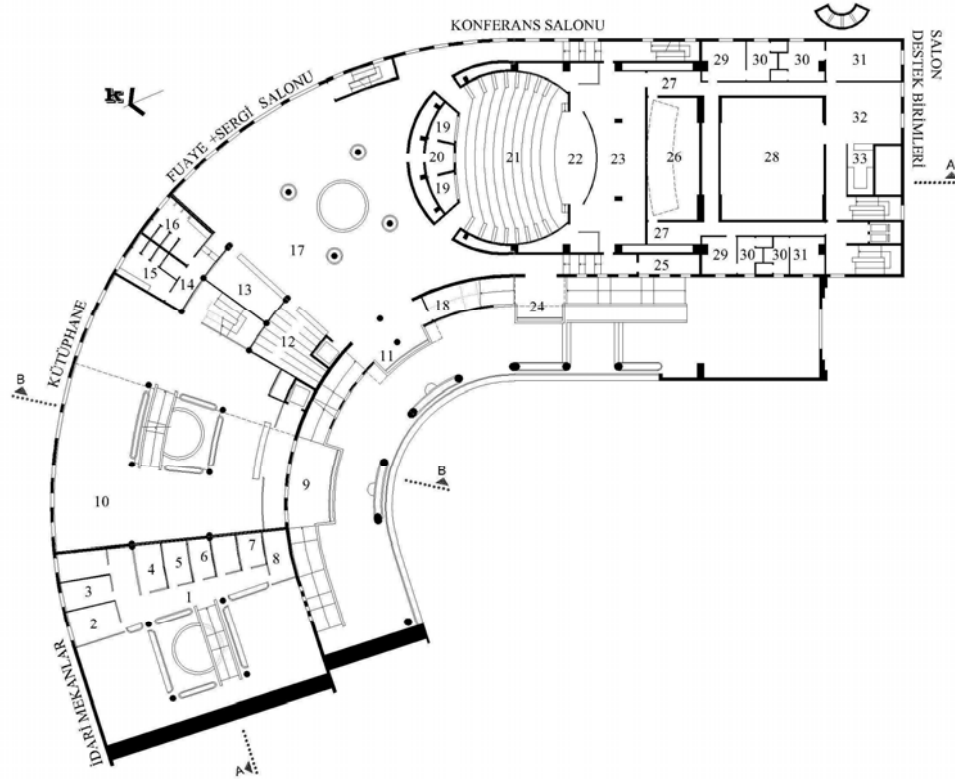

Resim 3.42. Alt zemin katta meydan yönünden girişler [41]

1. katta; idari mekanlar, kütüphaneye ait okuma salonu, konferans salonu ve fuayesi, sergi salonu ile salonlara hizmet veren destek birimleri bulunmaktadır (Şekil 3.24). İdari mekanlar +6.80 kotunda zemin kata galeri oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir. Zemin kat ile görsel ve fonksiyonel ilişkisi galeriye çıkan merdiven ile kurulmuştur. 1. kattaki diğer birimler ve kültür sokağı ile doğrudan bağlantısı yoktur. İdari mekanların kendi içlerinde sirkülasyon ilişkisi rahat sağlanırken, diğer mekanlarla fonksiyonel bağlantısı dolaylı olarak kurulmuştur, denilebilir. Zemin katta düzenlenen havuz çatıdaki pencerenin iz düşümünde oluşturulmuştur. 1. kat galerisi daha çok bu geniş çaplı pencere ile aydınlanmaktadır. Galeri tek taraflı koridor olarak işlemektedir. Galeri boşluğuna bakan kısımda oturma birimleri düzenlenmiştir. Zemin katta olduğu gibi cephede düzenlenen odalar direkt doğal ışık almakta, diğer odalar ise galeriden ışık alarak dolaylı olarak aydınlanmaktadır.

1. katta bulunan bir diğer mekan, kütüphaneye ait okuma salonudur. +8.00 kotunda düzenlenen salon tekil geniş bir mekandır. İdari mekanlara göre daha fazla kat yüksekliğine sahiptir. Açık raf ve depo sisteminin bulunduğu 380m² alana sahip salon 200 kişiye hizmet verebilmektedir. Ortada bulunan galeri boşluğu çiçeklik şeklinde düzenlen korkuluklar ile çevrilidir. Deniz ve iç sokak yönlerinde açıklıklar düzenlenerek görsel kaçış noktaları oluşturulmuştur.

1. Kat holü	12. Vestiyer	23. Sahne arkası
2. Müdür	13. Büfe	24. Sahanlık
3. Müdür yardımcıları	14. Koridor	25. Depo
4. Sekreterlik	15. Kadın WC	26. Orkestra çukuru
5. Şube müdürleri	16. Erkek WC	27. Koridor
6. Mali işler bürosu	17. Fuaye+Sergi Salonu	28. Bale çalışma salonu
7. Personel işleri	18. Pano deposu	29. Kadın soyunma
8. Kültür işleri	19. Simultane	30. Duş-WC
9. Sahanlık	20. Projeksiyon	31. Erkek soyunma
10. Okuma Salonu	21. Konferans Salonu	32. Sanatçı dinlenme
11. Sahanlık	22. Sahne	33. Çay ocağı

Şekil 3.24. Birinci kat planı¹⁴

1. katta kültür sokağı ile sirkülasyon ilişkisi olan mekanlar konferans salonu ile fuayesidir. Ana giriş holünden ve ikincil giriş holünden düz merdivenle iki yönlü ulaşım sağlanmaktadır. Merdivenlerin sahanlıkları zemin katta kütüphane ve galeri salonunun girişlerini, kitap satış bölümünü tanımlayacak şekilde fonksiyonel olarak tasarlanmıştır. Sokağa galeri yapan sahanlıklar farklı kotlarda olduklarından, mekana 3. boyutta hareket katmaktadır. Fuayeye hemzemin olarak bağlanan iki sahanlık, bu mekanın iç sokak ile görsel ilişkisini de kurmaktadır (Şekil 3.24).

¹⁴Samsun Kültür Merkezi paftaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiş ve düzenlenmiştir.

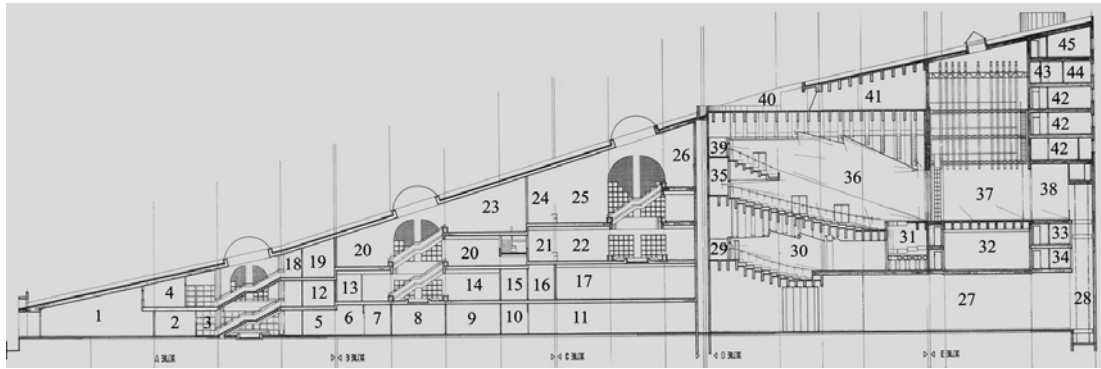
+8.50 kotunda bulunan Fuaye sergi salonu olarak da hizmet verebilmektedir (Bkz. Şekil 3.24). Vestiyer, büfe ve ıslak hacimler fuayenin servis hacimleridir. Asansör ile mekana direkt ulaşım mümkündür. Merkezde havuz ögesi bulunmaktadır. Deniz manzarası yönünde düzenlenen açıklıklarla dış mekan ile ilişki kurulmaktadır. Havuz ögesi üzerinde düzenlenen galeri boşluğu ile mekana derinlik kazandırılmıştır. Fuayeden daire formunda tasarlanmış konferans salonuna 2 ayrı giriş verilmiştir. Eğimli düzenlenen salonun girişleri üst kottan sağlanmaktadır. İki girişin ortasında kalan alanda sahneyi direkt görecektir şekilde projeksiyon ve simültane çeviri odaları yerleştirilmiştir. 212 kişi kapasiteli salon konferans salonu olarak kullanılmasının yanı sıra, çok amaçlı salon olarak da faaliyet göstermektedir (Resim 3.43). Konserler, tiyatro gösterileri, sahne gösterileri, sempozyumlar, paneller, kongreler, toplantılar vb. etkinlikler için gerekli donanımına sahiptir. Konferans salonunun arkasında +7.10 kotunda Kültür Merkezinin salonlarına hizmet veren sanatçı soyunma odaları, dinleme ve çalışma odası, üst katta bulunan büyük salona ait orkestra çukuru bu katta bulunmaktadır. İki kat yüksekliğindeki bale çalışma odası ayna kaplı olup ses izolasyonu yapılmıştır.

Resim 3.43. Konferans salonu [41]

Konferans Salonunun işlevinden dolayı yüksek bir mekan olması ve eğimli düzenlenmesi kesitte sahne arkasında ara bir kat oluşmasına sebep olmuştur (Şekil 3.25). +9.95 kotundaki ara katta sanatçılara ait özel çalışma odaları, giysi onarım ve ütü odası düzenlenmiştir.

1. Çocuk kütüphanesi	16. Çay ocağı	31. Orkestra çukuru
2. Büro	17. Güzel Sanatlar Galerisi	32. Bale Çalışma Salonu
3. İdare holü	18. Kat holü	33. Giysi onarım
4. Kütüphane müdürü	19. Şube müdürü	34. Çay ocağı büfe
5. Heykel atölyesi	20. Okuma salonu	35. Işık-ses kontrol
6. Hol	21. Büfe	36. Tiyatro Salonu
7. Büro	22. Fuaye/sergi salonu	37. Ana sahne
8. El sanatları atölyesi	23. Salon	38. Yan sahne
9. Kitap deposu	24. Büfe	39. Projeksiyon
10. Servis holü	25. Tiyatro Salonu fuayesi	40. Teras
11. Havalandırma santrali	26. Balkon fuayesi	41. Yemekhane
12. Tiyatro müdürlüğü bürosu	27. Dekor deposu	42. Erkek WC
13. Vestiyer	28. Dekor asansörü	43. Banyo
14. Kartoteks	29. Projeksiyon	44. Misafir odası
15. Servis	30. Konferans Salonu	45. Çamaşır odası

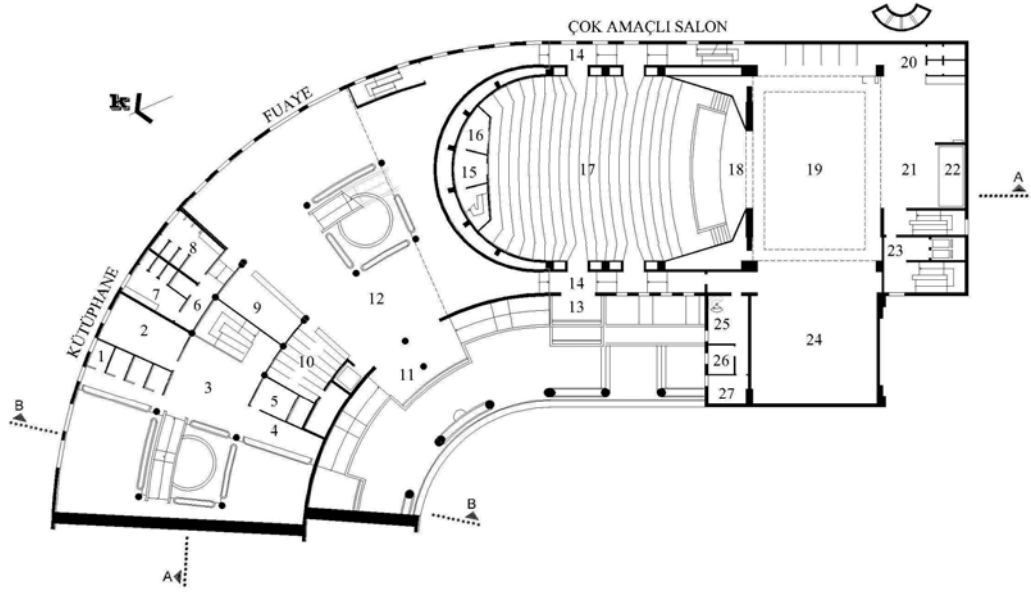

Şekil 3.25. A-A Kesiti

İkinci katta kütüphaneye ait galeri katı ile Çok Amaçlı Salon yer almaktadır (Şekil 3.26). Kütüphanenin galeri katı olan +12.00 kotunda Nadir Eser Okuma Salonu, özel okuma odaları, harita odası gibi özelleşmiş araştırma ve okuma birimleri yer almaktadır. Çatıda bulunan pencere ile mekanlara doğal ışık sağlamaktadır.

İç sokağa bakan +8.50 kotundaki sahanlıklarından düz basamaklarla +13.00 kotundaki fuaye giriş holünü oluşturan sahanlığa çıkılmaktadır. Bu galeri mekanı, alt kattaki konferans giriş holünü de tanımlamaktadır. Ortadaki galeri boşluğu ile alt kattaki konferans salonu fuayesi ile ilişki kurulmuştur. İki fuayenin de mekan özellikleri benzerdir.

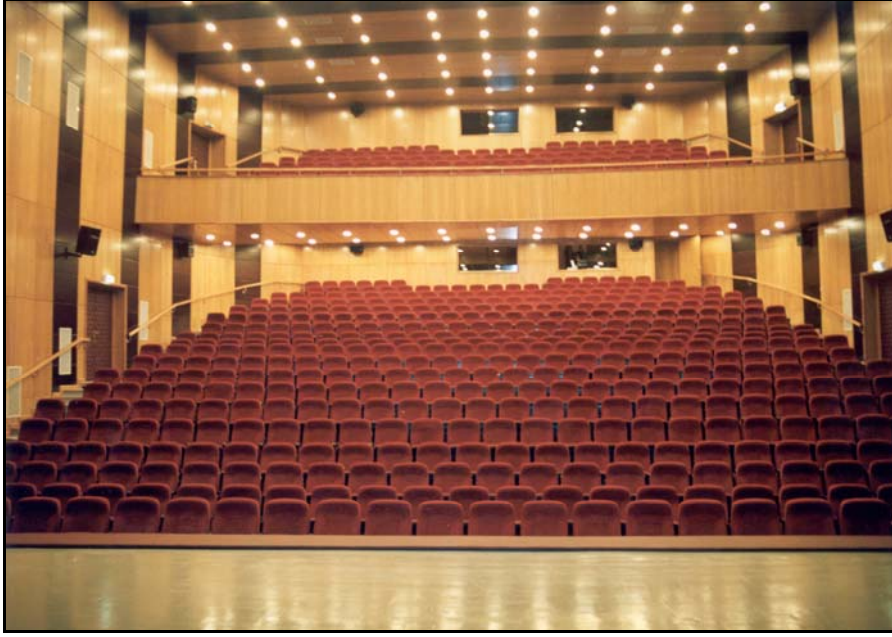
1. Özel okuma odaları	10. Vestiyer	19. Sahne
2. Harita odası	11. Sahanelik	20. WCler
3. Salon	12. Fuaye	21. Arka sahne
4. Nadir eser okuma salonu	13. Sahanelik	22. Dekor asansörü
5. Nadir eser deposu	14. Geçiş koridoru	23. Hol
6. Koridor	15. Işık kontrol	24. Yan sahne
7. Kadın WC	16. Ses kontrol	25. Bekleme
8. Erkek WC	17. Çok Amaçlı Salon	26. Sahne amiri
9. Büfe	18. Ön sahne	27. İlk yardım

Şekil 3.26. İkinci kat planı¹⁵

Fuayeden salona 4 adet giriş verilmiştir. Çok amaçlı Salon parterde 465, balkonda 143 kişi olmak üzere toplamda 608 kişi kapasitelidir (Resim 3.44). Eğimli olarak tasarlanan salonun arka kısmında ışık ve ses kontrol odaları bulunmaktadır. Bu mekanlardan servis merdiveni ile balkon katındaki projeksiyon odasına ulaşılmaktadır. Salon 100 kişilik orkestra grubunun konser vermesine imkan tanıyan orkestra çukuruna sahiptir. +12.72 kotundaki sahne, ön sahne, ana sahne, yan sahne ve arka sahneden oluşmaktadır. Arka sahnede alt zemin kattaki dekor deposu ile ilişkili dekor asansörü bulunmaktadır. Çok Amaçlı Salon konserler, resitaller, tiyatro gösterileri, bale gösterileri, halk oyunları, sema gösterileri, şiir dinletileri, sempozyumlar, paneller, kongreler, konferanslar, toplantılar, yarışmalar vb. etkinliklerin gerçekleştirilebileceği özellikleri taşımaktadır.

¹⁵Samsun Kültür Merkezi paftaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiş ve düzenlenmiştir.

Resim 3.44. Çok amaçlı salon [41]

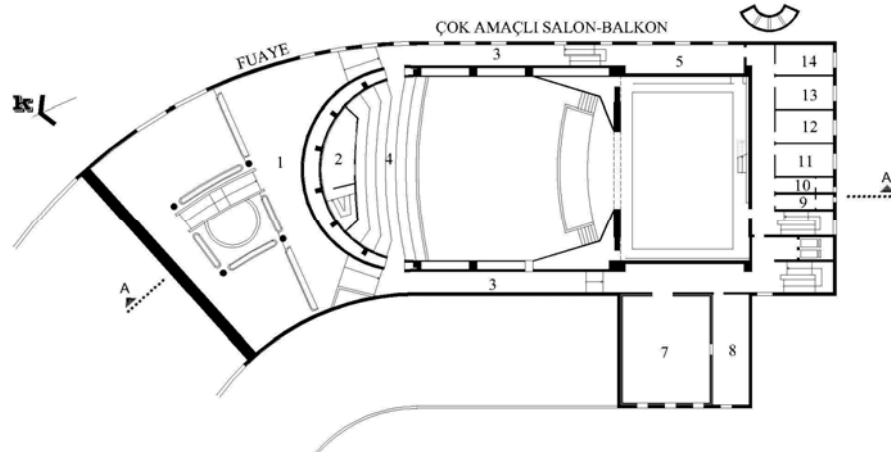
3. katta bulunan Çok Amaçlı Salona ait balkondan, +17.00 kotunda galeri şeklinde düzenlenen fuayeye inilmektedir (Şekil 3.27). Balkon fuayesi düz bir merdivenle ana fuaye mekanına bağlanmaktadır. Fuayelerin galerili olarak çözümlenmesi, 3. boyutta hareketlilik sağlamıştır. Geniş mekanın yüksekliğinin artmasıyla daha ferah bir mekan oluşmuştur. Mekanın eğimli çatısında bulunan çatı penceresinden sağlanan ışık bu etkiyi güçlendirmiştir.

3. katta, sahne boşluğu etrafında salon ile ilgili idari ve teknik mekanlar düzenlenmiştir (Şekil 3.27). Çok Amaçlı Salon yan sahnesinin üzerine gelen alan, amatör tiyatro, müzik gruplarının temsiller düzenlediği küçük bir salon olarak kullanılmaktadır. Bu salona yan fuayeden ve zemin kattan sirkülasyon elemanlarıyla ulaşılmaktadır. Ses izolasyonunun yapıldığı salon düz bir zemine sahiptir.

4. katta Sanatçı Lokali, Tiyatro Kitaplığı ve Müzik Arşivi bulunmaktadır (Şekil 3.28). Sanatçı Lokali, Samsun kent merkezi manzarası yönünde tamamen cam uygulanmıştır. Lokalin önündeki teras, kat yüksekliğince duvarlarla çevrilmiştir. Ön duvarda yapılan açıklıklarla kent merkezi manzarası çerçevelenmiştir. Havanın güzel

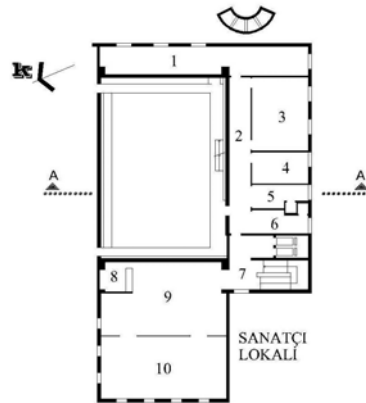
olduğu günlerde teras lokale katılmaktadır. Soğuk büfesi bulunan lokal, ziyaretçilerin ve personelin kullanımına açıktır. Mekana zemin kattaki ikincil girişten sirkülasyon elemanlarıyla ulaşılabilir.

1. Balkon Fuayesi	6. Vestiyer	11. Sanat Teknik Müdürü
2. Projeksiyon	7. Çok Amaçlı Küçük Salon	12. İdare Büro
3. Yan Fuaye	8. Kondüitler	13. Rejisör
4. Balkon	9. Kadın WC	14. Işık Teknisyeni
5. Dekoratifler	10. Erkek WC	15. Koridor

Şekil 3.27. Üçüncü kat planı¹⁶

1. Müzik Arşivi	4. Büro	7. Kat Holü
2. Koridor	5. Erkek WC	8. Büfe
3. Tiyatro Kitaplığı	6. Kadın WC	9. Sanatçı Lokali
		10. Teras

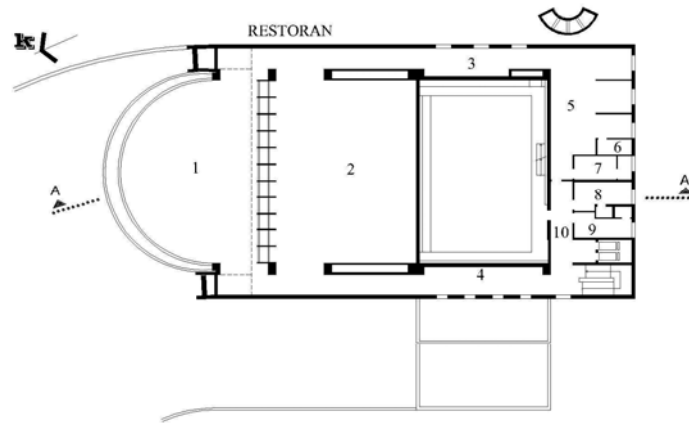

Şekil 3.28. Dördüncü kat planı²

¹⁶⁻²Samsun Kültür Merkezi paftaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiş ve düzenlenmiştir.

5. katta restoran bulunmaktadır (Şekil 3.29). Sahne boşluğunun arkası mutfak ve ıslak hacimler gibi hizmet mekanlarından oluşmaktadır. Restoranın yerleşimi, bulunduğu yükseklik bakımından hem kent merkezine hem de deniz manzarasına hakim bir konumdadır. Ancak salon tesisat şaftlarının mekanın içinden geçmesi ve yemekhanenin iki yan duvarının tamamen sağır olarak tasarlanması sonucunda restoran, manzaraya yönelimi tam olarak değerlendirememiştir. Restoranın kültür merkezi arsasına komşu olan kent parkına ve açılı olarak denize yönelen ön cephesi kat yüksekliği boyunca cam ile kaplıdır. Bu cephenin önündeki teras manzaraya hakim konumdadır (Resim 3.45). Yerli ve yabancı ziyaretçiler mekanın kullanıcı profilini oluşturmaktadır. Restoran düğün, nişan kokteyl, kutlama gibi etkinliklerde de kullanılabilir.

1. Teras	4. Vestiyer	7. Günlük Depo
2. Yemekhane	5. Mutfak	8. Erkek WC
3. Bulaşık	6. Soğuk Depo	9. Kadın WC
		10. Koridor

Şekil 3.29. Beşinci kat planı¹⁷

¹⁷Samsun Kültür Merkezi paftaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiş ve düzenlenmiştir.

Resim 3.45. Restoran [41]

6. ve 7. kata çıkıldıkça binanın formu gereği kat alanları gittikçe azalmaktadır. +28.80 kotunda düzenlenen 6. katta misafirhane yer almaktadır (Şekil 3.30). Kültür merkezinin ziyaretçilerine konaklama imkanı tanınmaktadır. +31.80 kotundaki en üst kat olan 7. kat ise tesisat katıdır. Katta teknik mekanlar bulunmaktadır.

1. Grup Yatak Odası
2. Duş

3. WC
4. Koridor

5. Misafir Odası
6. Banyo
7. Büro

Şekil 3.30. Altıncı kat planı¹⁸

¹⁸Samsun Kültür Merkezi paftaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiş ve düzenlenmiştir.

3.4.6. Kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme

Binada betonarme taşıyıcı sistem kullanılmıştır. Konferans salonu ve çok amaçlı salonda 17,50m açıklık geçildiğinden strüktürel olarak mekanlar planda üst üste tasarlanmıştır. Salonlar, bale çalışma salonu ve en üst katta bulunan restoran döşemelerinde nervür kirişleri kullanılmıştır. Binanın diğer mekanlarında 40cm kalınlığında asmolen döşeme kullanılmıştır. Teras çatı ilkelerine uygun olan eğimli çatı döşemesinde de 40cm'lik asmolen döşeme uygulamasına gidilmiştir.

Havalandırma ve klima sisteminde Amerikan Isıtma ve Havalandırma Mühendisler Birliği (A.S.H.A.E.)'nin GUIDE esasları dikkate alınmış ve mahallerin konfor koşulları buna göre gerçekleştirilmiştir. Çok amaçlı salon, konferans salonu, güzel sanatlar atölyeleri, güzel sanatlar galerisi, kütüphane ve okuma salonları, çalışma salonları, sanatçı lokali, restoran, mutfak mahalleri klimatize edilmiştir ve bu mekanlarda havalandırma sistemi kurulmuştur [2].

Gün içinde aydınlatmanın yeterli ve tasarruflu olmasına planlama aşamasında dikkat edilmiştir. Cephelerden, çatıdan ve galeri boşluklarından doğal ışığın bina içerisine alındığı görülmektedir. Tiyatro ve konferans gibi faaliyetlerde sahne aydınlatmasında özel aydınlatma teknolojileri kullanılmıştır. Bina kent merkezinde önemli bir bulvar üzerinde bulunduğundan gece aydınlatması uygulanmıştır. Çevre düzenlemesinde ve cephede merkezin gece de algılanmasını sağlayacak aydınlatma düzeneği kurulmuştur. Yangın gibi olağanüstü durumlar için yönlendirme aydınlatması kullanılmıştır.

Salonlar çok amaçlı faaliyetler için kullanıldığından akustiğine dikkat edilmiştir. Özel öneme sahip ses düzeni mekanik olarak çözülmüştür. Salonlarda her türlü faaliyet için profesyonel ses sistemi kurulmuştur.

Çok amaçlı salonda mekanik sistem, opera, bale, tiyatro, konser gibi etkinliklerin gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır. Orkestra çukurunda ayarlanabilir hidrolik podyum kullanılmıştır. Kurulan bu mekanik sistem ile 180cm hareket yeteneğine

sahip bir platform elde edilmiştir. Orkestra çukuru platformu kullanılacak fonksiyona göre ön sahne kotuna çıkarılarak geniş bir podyum elde edilebilmektedir. Bunun yanı sıra; kulis perdesi, antrakt perde, friz perdesi, dekor perdesi, sema perdesi, hareketli ön portal (ışık hertzi), yangın perdesi, duman kapağı mekaniği de mekanik sistem içinde çözülmüştür [2].

Yapının yangın söndürme sistemi, can güvenliğini sağlamak ve kıymetli eser ile belgeleri korumak için, dünyada kullanılan “Action on HFFA Codes & Standarts” normları esas alınarak projelendirilmiştir. Yapının tümü için analog tip, elektronik, tam otomatik, adreslenebilir yangın ihbar ve ikaz sistemi kurulmuştur [2].

İç mekanlarda ise fonksiyona göre farklı malzeme kullanımı görülmektedir. İdari mekanlarda zemin kaplaması olarak suni mermer, duvarlarda ve tavanda sıva ve fasarit uygulanmıştır. Sirkülasyonun en yoğun olduğu mekanlar olan girişler, merdivenler ve kültür sokağında dayanıklı malzemeler kullanılmıştır. Bina girişlerine ulaşımı sağlayan dış merdivenlerde, doğal taş parke ve traverten anolar uygulanmıştır. Giriş holünün önündeki dış merdiven sahanlığında; kırmızı traverten arası sarı traverten anolar kullanılmıştır. Giriş holünde kültür sokağı ile devamlılık sağlamak için benzer malzeme seçimine gidilmiştir. Bu mekanların zemin kaplamasında traverten taş kaplamalar arasında siyah mermer anolar düzenlenmiştir. Sokaktaki yuvarlak kolonlar ve merdiven basamaklarında mermer kullanımına gidilmiştir. Giriş holü ve kültür sokağının üzerinde dekoratif asma tavan uygulanmıştır.

Alt zemin katta atölyelerde döşeme malzemesi olarak suni mermer kullanılmıştır. Teknik mekanlarda ise ekonomik birer malzeme olan karo plak ve dökme mozaik uygulamasına gidilmiştir. Servis merdivenleri de ekonomik olması açısından yerinde dökme basamaklara sahiptir. Döner Sermaye Satış Mağazası giriş cephesi malzeme olarak kültür sokağı cephesiyle benzer yapıdadır. Zemin döşemesi olarak mermer arası pirinç anolar kullanılmıştır. Mekanda dekoratif asma tavan uygulaması yapılmıştır.

Kütüphane mekanlarında döşemelerde ses yalıtımı sağlamak amacıyla kauçuk esaslı malzeme kullanılmıştır. Duvarlarda sıva ve faserit uygulaması yapılmıştır. Asma tavan kullanılmıştır. Güzel sanatlar galerisinde döşemede mermer kaplama duvarda sıva ve faserit ile özel akustik lambri kullanılmıştır.

Konferans salonunda ve çok amaçlı salonda döşemede kauçuk esaslı malzeme ses yalıtımı açısından uygulanmıştır. Duvarlara özel akustik sağlayan lambri kullanılmıştır. Tavanda özel akustik asma tavan kurulmuştur. Sahnelerde sesin yutulması açısından kadronajlı ahşap döşeme kullanılmıştır. Ahşap kadronların arası taş yünü ile doldurulmuştur. Taş yünü gözenekli dokusu sayesinde ses emici özelliğe sahiptir [61]. Çok amaçlı salon fuayesinde döşemede mermer arası pirinç anolar uygulanmıştır. Aynı kottaki sahanlıklarda mekan devamlılığı açısından benzer malzeme kullanımı görülmektedir. Konferans salonu ile balkon fuayesinde zeminde mermer döşeme görülmektedir. Alçı asma tavan uygulaması yapılmıştır.

Sanatçı lokalinde suni mermer zemin döşemesi ve duvarlarda lambri uygulanmıştır. Restoranda ise zeminde doğal mermer, duvarda faserit ve lambri kullanılmıştır. Her iki mekanda da dekoratif asma tavan kullanılmıştır.

Misafirhane yatak odalarında zeminde halı, ıslak hacimlerinde seramik zemin döşemesi kullanılmıştır. Oda duvarlarında sıva ve faserit, ıslak hacimlerde seramik uygulanmıştır.

Tretuvarlarda traverten ve taş parke uygulanmıştır (Resim 3.46). Arsa içi yollarda ve meydan düzenlemesinde, mermer ve traverten çim kilitli parke kullanılmıştır. Binanın cephesinde traverten taş kaplama ve cam kullanımı görülmektedir.

Projenin kent merkezine açılan kültür sokağı cephesi kat yüksekliği boyunca cam ile kaplanmıştır. Giydirme cam cephenin kırmızı elektrostatik boyalı alüminyum yatay ve düşey kayıtları bulunmaktadır (Bkz. Resim 3.37). Kayıtlar ısı köprülülü olarak uygulanmıştır. Reflekte çift cam kullanılmıştır. Binanın dış cephesinde kullanılan tüm camlar benzer özellikleri göstermektedir. Oldukça sert bir taş olan traverten,

istenilen Őeklin kolayca verilebildiği dayanıklı bir taş olmasđ nedeniyle ŐeĐilmiŐtir [62]. atı kaplamasında mekanik taraklı beyaz traverten ve fiber ışıklık kubbeleri kullanılmıştır (Resim 3.47).

Resim 3.46. Dış mekanda malzeme kullanımı [41]

Resim 3.47. Çatıda kullanılan fiber ışıklık kubbeleri [41]

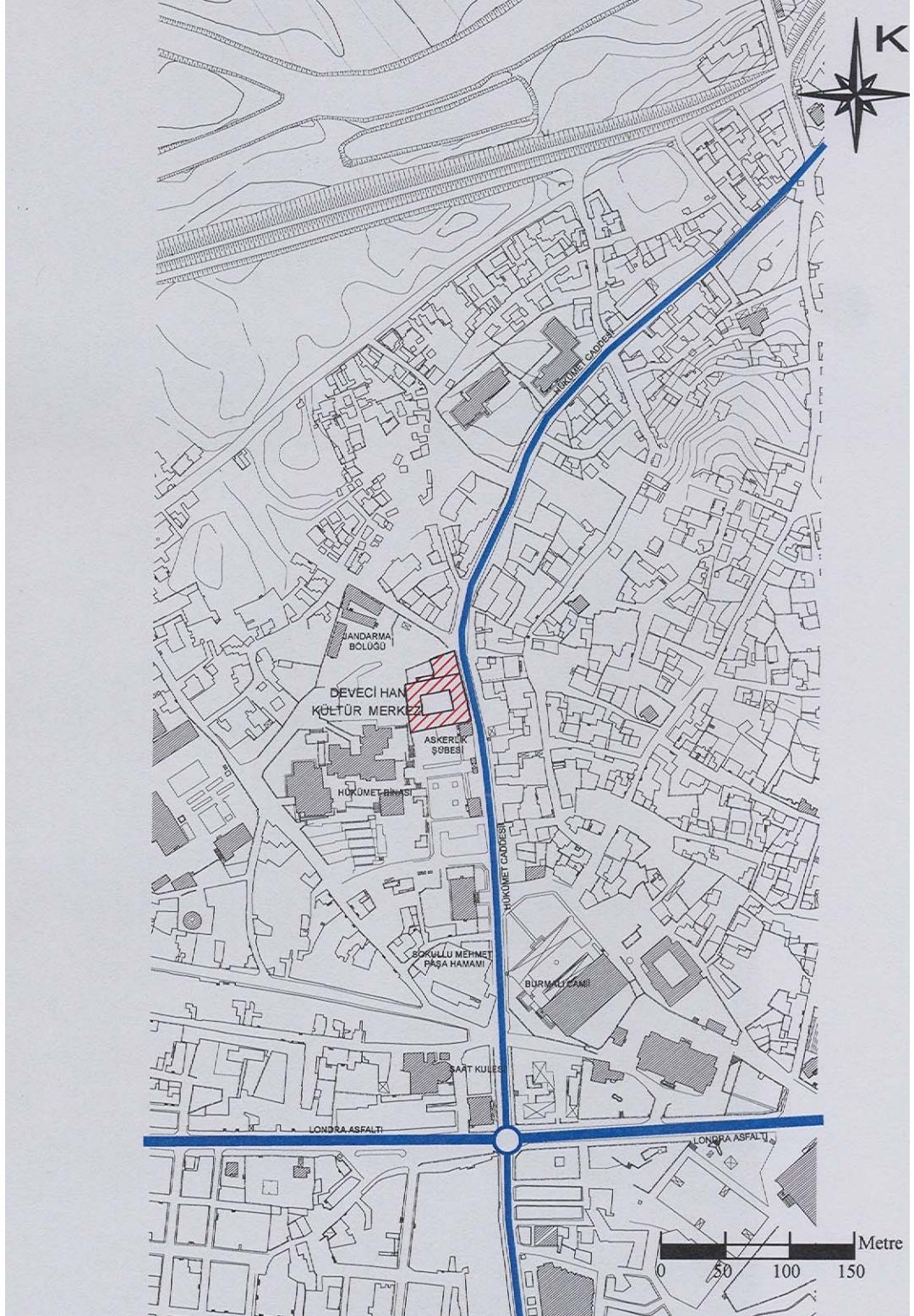
3.4.7. Öneriler ve eleştiriler

Samsun Kültür Merkezi, deniz kıyısında konumlanan bir proje olmasına rağmen bu avantajı, yerleşim kararları ve bina biçimlenmesi ile kullanamamıştır. “U” formu ile sırtını denize dönmüştür. Deniz yönünde kapalı hacimler gerektiren fonksiyonlar yerleştirildiğinden, bu cephesi sağır görünüme sahiptir.

Samsun Kültür Merkezi, biçimde yeni denemelerin yapıldığı bir projedir. Projenin eğimli çatı düzenlemesinden kaynaklanan bir takım aksaklıkları bulunmaktadır. Eğimli tek bir kütle içerisinde yüksek hacimlere sahip mekanlarla, daha alçak olan mekanlar bir arada kurgulanmıştır. Kesitte birden fazla ara kat ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu mekanların diğer işlevler ile ilişkilendirilmesinde zorluklar çıkmıştır.

Projenin en önemli mekanlarından olan sokak çeşitli aktivitelerle zenginleştirilmiştir. Kültür merkezi üst katlarda lokal ve restoran gibi mekanlara sahipken sokak kotunda yeme-içme birimi bulunmamaktadır. Düğüm noktalarına ve girişlere yakın kısımlarda tasarlanacak büfelerle sokak yaşantısı zenginleştirilip, kültür merkezinde geçirilen zaman arttırılabilir.

3.5. Devecihan Kültür Merkezi

Harita 3.5. Devecihan Kültür Merkezi ve yakın  evresi [36]

3.5.1. Tarihçe

Edirne jeopolitik konumu nedeniyle geçmişten gelen ve uzun yıllar devam eden yerleşim merkezi olarak tarihi bir makroforma sahiptir. Osmanlı İmparatorluğuna yaklaşık bir asır başkentlik yapmış olan kent, birçok önemli anıtsal ve sivil mimari örneğini barındırmaktadır [63]. Edirne kentinde, tiyatro, dans, konser gibi sanatsal ve kültürel etkinlikleri sergileyecek, kongreler düzenleyecek salonları da içeren bir mekana duyulan ihtiyaçtan dolayı Edirne Valiliği ve Edirne Belediyesi, Kültür Bakanlığı ile irtibat kurmuştur. Bu amaca hizmet edebilecek bir kültür merkezinin elde edilmesi işi Bakanlıkça üstlenilmiştir [2].

Mevcut ihtiyacı karşılayacak yeni bir kültür merkezi kompleksinin yapımı ve faaliyete geçmesinin çok uzun zaman alacağı düşünülmüştür. Bunun yerine tarihi bir binanın restore edilip, Kültür Merkezi fonksiyonun verilmesi kararlaştırılmıştır (Resim 3.48). Bu amaçla yapılan incelemelerle tarihi Edirne Deveci Han ve bitişiğindeki ek binasının kültür merkezine dönüştürülmesine uygun yapıda olduğu düşünülmüştür [2].

Resim 3.48. Restorasyon öncesi Edirne Deveci Han'ın görünümü [64]

Deveci Han'ın tarihçesiyle ilgili çok fazla kaynak yoktur. Ancak, yapım tekniği, malzeme kullanımı ve benzer yapılar ile yapılan karşılaştırmalı çalışma sonucunda, yapıyı XV. yy. ilk yarısına tarihlemek mümkündür [65, 66].

Yapı, Osmanlı Hanlarının erken örneklerinden biridir. Osmanlı İmparatorluğunun başkentinin Edirne'den İstanbul'a taşınmasından sonra yapı kullanılmamıştır. Edirne Valisi Bekir Rüstem Paşa zamanında ise hapishaneye dönüştürülmüştür. Bu işleve ait 1845 tarihli kitabe yapının güney cephesindeki kapının üzerindedir. Daha sonra, 1891-92'de kapsamlı bir restorasyon çalışması yapılmış ve bu arada da çalışanlar için 4 adet oda ve kuzey cepheye bitişik hastane ve kadınlar hapishanesi eklenmiştir. 1942 yılına kadar Edirne hapishanesi olarak kullanılan yapı bu tarihten sonra boşaltılmıştır. 1992 yılına kadar çeşitli resmi kurumlar tarafından depo olarak kullanılmıştır. Belirli bir işlevin olmaması ve bakımsızlık, binanın harap ve kirli bir görüntüye sahip olmasına neden olmuştur [2, 65, 66].

Deveci Han'la ilgili çalışmalar, 1989'da, N. Cansen Kılıççöte'nin yapıyı yüksek lisans tezi olarak seçmesiyle başlamıştır. Deveci Han'la ilgili yapılan tezin amacı, restorasyon kriterleri ve hanın potansiyeli doğrultusunda yeni bir işleve hizmet edebilmesini sağlayacak projeyi hazırlamak olarak düşünülmüştür [66]. Çalışma genelden özele inen, belgeleme, araştırma ve önerileri içeren bilgilerden oluşmuştur. Tez uygulamaya dönüştürülünce, bilimsel bir çalışma çerçevesinde ortaya konan amaçlar gerçekleştirilmiştir.

Deveci Han'ın Kültür Merkezi olarak işlevlendirilmesi istenmektedir. Han odalarının küçük olması ve yeni işlevde geniş mekanlara ihtiyaç duyulması nedeniyle, Deveci Han'ın bitişiğinde bulunan geç dönem, yangın görmüş kagir binanın da Deveci Han'la birlikte restore edilmesi uygun görülmüştür. Yapının cezaevi olarak faaliyet gösterdiği yıllarda, binaya bitişik şekilde aynı parselde revir binası olarak kullanılan bu bölümün dört duvarı ayakta kalmıştır. Ek binanın çok amaçlı salon işlevi kazandırılmak üzere onarılmasına karar verilmiştir. 1993 yılında restorasyon çalışmalarına başlanılmıştır. Devecihan Kültür Merkezi 25.11.2000 tarihinde kullanıma açılmıştır [2].

3.5.2. Konum ve kentle ilişkiler

Resim 3.49. Deveci Han Kültür Merkezi [64]

Deveci Han Kültür Merkezi (Resim 3.49), Yenimahalle Hükümet Caddesinde, Selimiye Caddesine yakın konumda yer almaktadır. Yapının güneyinde Askerlik Şubesi, batısında Edirne Valiliği bulunmaktadır (Bkz. Harita 3.5).

Orta yoğunlukta yapılaşmanın olduğu bir alanda konumlanmıştır. Yapı idari merkez ile konut bölgesi arasında bir ge iştedir. Kent merkezine yakın konumda olduğundan yaya ulaşımı kolaydır. Ayrıca yapı Edirne'nin önemli trafik akslarından biri olan Hükümet Caddesi üzerinde olduğundan, taşıt ulaşımı da rahattır.

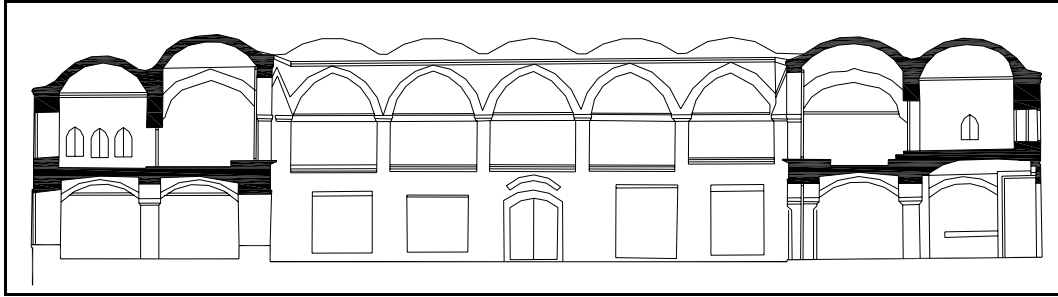
Deveci Han'ın yakın çevresindeki tek tarihi yapı Askerlik Şubesi binasıdır. 20. yüzyıl yapılarından sadece Valilik binası iyi durumdadır. Han'ın kuzey batısında niteliksiz bir yapılaşma söz konusudur.

Deveci Han'ın ana girişi doğu cepheden, Hükümet Caddesi üzerinden sağlanmaktadır. Ayrıca binanın eski kullanımında güney cepheden de bir giriş verildiği bilinmektedir. Bugünkü kullanımda bu kapı kapatılmıştır. Deveci Han'ın kuzey cephesine bitişik ve geç dönem eklentisi olan çok Amaçlı Salon olarak işlevlendirilen binanın ayrı bir girişi vardır. Bu giriş de Hükümet Caddesi üzerinden

verilmiştir. Yapı eğimli bir arazide yer aldığından görsel olarak yakın mesafeden algılanabilmektedir [66].

3.5.3. Mimari biçimlenme

Deveci Han, orta avlulu, dikdörtgen plan şemasına sahip, iki katlı bir yapıdır (Şekil 3.31). Yapının kuzeyindeki Çok Amaçlı Salon binası da dikdörtgen plan şemasına sahiptir. (Bkz. Resim 3.49). İki bina ayrı ayrı işletilebilmektedir

Şekil 3.31. A-A Kesiti¹⁹

Deveci Han Binası zemin katta tek mekan olarak tasarlanmıştır. Zemin kotu değişimi ile mekan kullanımı belirlenmiştir (Şekil 3.31). Zemin kat dışa ve avluya bakan pencereleri olan, tümüyle kapalı bir mekandır. Dört kanatta da boyuna iki aksa bölünmüştür. Üst katta ise mekanlar, avluyu saran revağın etrafında düzenlenmiştir.

Binanın girişi doğu cephesinin ortasında bulunmaktadır (Resim 3.50). İki kat boyunca yükselen giriş portali cepheyi ikiye bölmektedir. Güney cephesinde Deveci Han'a komşu iki bina bulunmaktadır. Tuvalet ve hamam yapıları doğu köşesinde, Askerlik Şubesi'ne ait Yatakhane Binası ise cephenin ortasında yer almaktadır. Bu nedenle, cephenin zemin kat hizasında bazı bölümleri kapatılmıştır. Eğimden dolayı binanın en yüksek cephesi batı cephesidir. Kuzey cephesinin ortasında iki kat yüksekliğinde bir çıkıntı vardır. Ayrıca bu cepheye bitişik çok amaçlı salon binası da bulunmaktadır. Dolayısıyla kuzey cephesinde çok fazla açıklık bulunmamaktadır.

¹⁹Devecihan Kültür Merkezi paftaları, N. Cansen Kılıççöte Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiştir.

Resim 3.50. Hükümet Caddesi üzerinden Kültür Merkezi'nin giriş cephesi [64]

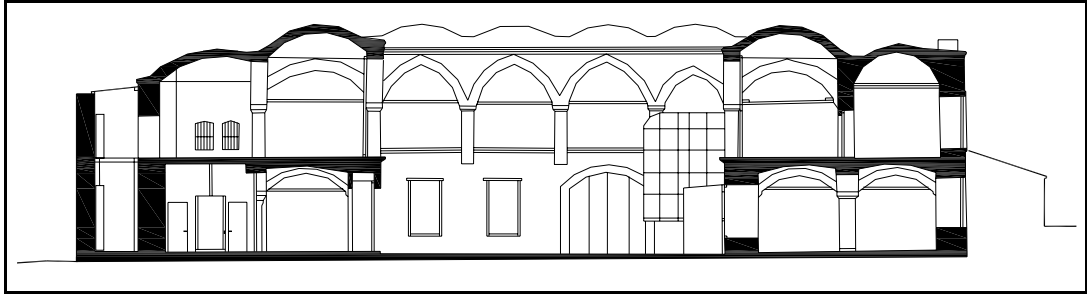
Binanın cephe özelliklerinden yola çıkılarak, dışa görsel olarak fazla açık olmadığı söylenebilir. Merkezde yer alan avluya açılan mekanlarıyla içe dönük bir biçimlenmeye gidilmiştir. Avlu mekanı, binanın genel biçimlenmesinde olduğu gibi, asal geometrik forma sahiptir.

Çok amaçlı salon binasının cephesi de giriş cephesi ile simetrik iki parçaya ayrılmıştır. Güney cephesi tamamen Deveci Han'la bitişiktir. Kuzey cephesindeki pencereler korunmuştur. Binanın yarıya yakını yıkılmış durumda bulunan batı cephesi, restorasyonla onarılmıştır. Hakkında bilgi edinilemeyen 1. kat hizasındaki kısımda, cam giydirme cephe uygulanmıştır. Batı cephesinden sanatçı ve dekor girişi verilmiştir.

3.5.4. Mimari yaklaşım

Edirne'de tarihi bir binanın yeniden işlevlendirilmesi ile elde edilmiş, geleneksel özelliklere sahip bir projedir. Yalın, organik, rasyonel, akılcı, işlevsel bir tutum bina genelinde gözlemlenmektedir. Büyük ölçekli yapılarda Türk yapı geleneği olan açık orta mekan kurgusu olan “avlu” kullanımına rastlanmaktadır (Şekil 3.32). Avlu

toplanma işlevine yardımcı olmasının yanı sıra, diğer fonksiyonlar için görsel kaçış noktası oluşturmaktadır. Avlunun sınırlarını belirleyen temel mekan revaktır. Revak, sirkülasyon eksenini vurgulamasının yanı sıra, avlu ile oluşturulan mekansal etkiyi ve perspektifi güçlendirmektedir.

Şekil 3.32. B-B Kesiti²⁰

Devecihan Kültür Merkezi, daha önceleri han, cezaevi gibi farklı işlevler için kullanılmıştır. Her işlev için mekansal değişiklikler geçirdiğinden hepsinden izler taşımaktadır.

Deveci Han'ı diğer Osmanlı hanlarından ayıran en önemli özelliği zemin kat kullanımındır. Bu katta diğer örneklerde dükkanlar kurgulanırken, Deveci Han'da herhangi bir bölünme yoktur. Han odaları sadece 1. katta düzenlenmiştir. 1. katta revağın avluya bakan doğu ve batı kanadında 30- 35cm yüksekliğinde kesme taştan yapılmış "seki" ögesinin kullanıldığı görülmektedir. Cezaevi olarak kullanılmaya başlanmasından sonra Han içerisinde mekansal olarak çok fazla değişiklik yapılmamıştır. Bu dönemde pencere boşlukları taş duvar örülerek kapatılmıştır. Restorasyon aşamasında taş örgüler kaldırılmış ilk haline kavuşturulmuştur. Bugün çok amaçlı salon olarak işlevlendirilen revir binası, cezaevi olarak kullanıldığı dönemde eklenmiştir. Yöresel mimariye uygun cephe izleri, tuğla kemer örgülü pencereleri bulunan yapı, hanın özgün cephesini örtmeyen mimari bütünlüğe aykırı düşmeyen ek bir yapıdır. Tarihi elemanlar korunup, hakkında bilgi sahibi olunmayan detaylarda çağdaş öğeler kullanılmıştır.

²⁰Devecihan Kültür Merkezi paftaları, N. Cansen Kılıççöte Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiştir.

3.5.5. Fonksiyon

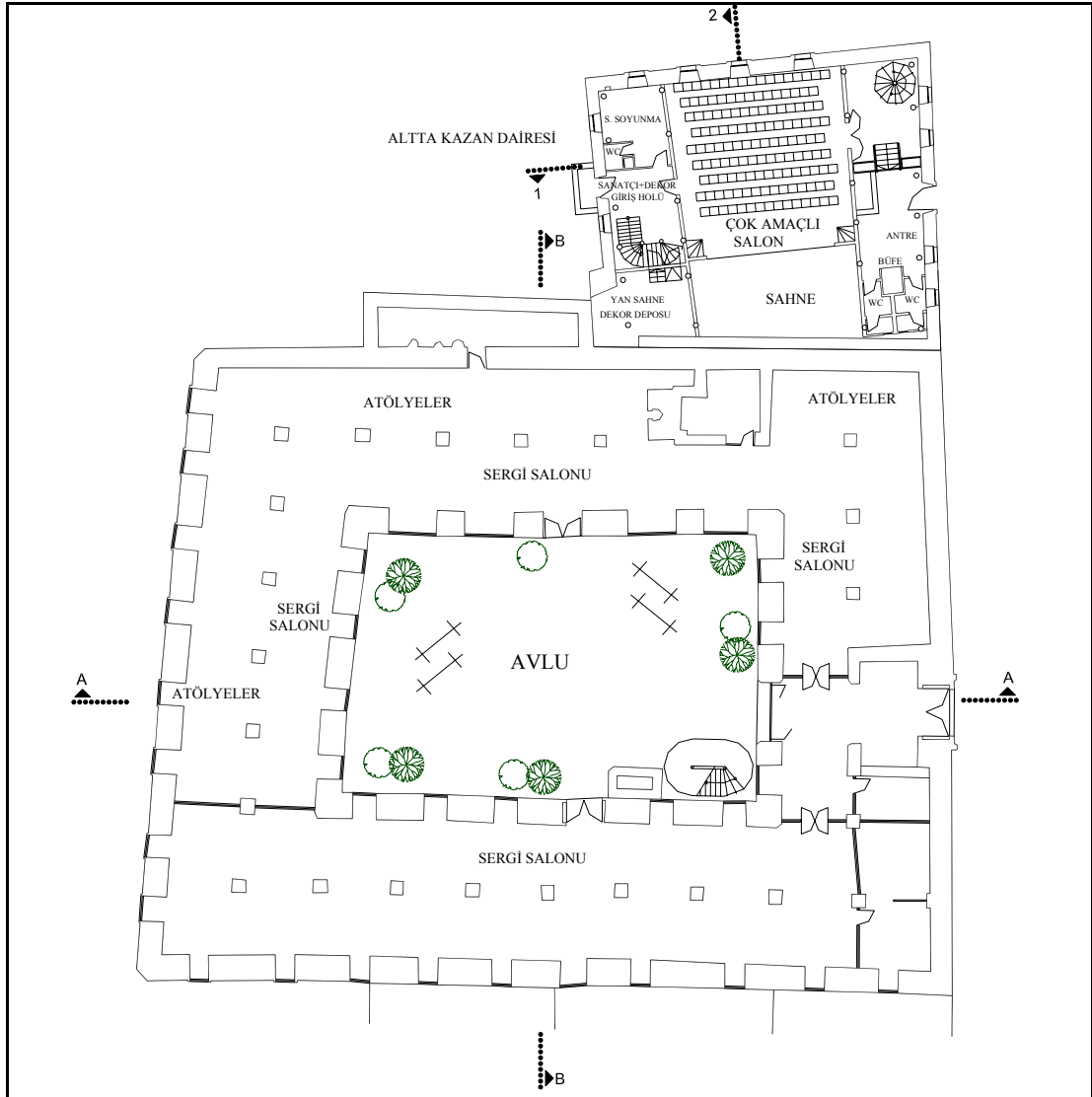
Edirne Devecihan Kültür Merkezi 2000m² alana sahip bir arsada yer almaktadır. Devecihan ve m   temilatlarının toplam kullanım alanı 2435m² olup, bina oturma alanı 1615m²'dir [2].

Deveci Han'ın yeniden i levlendirilmesinde, yapıdan yararlanacak Edirne İl Kültür Müdürlüğü'nün verdiği program esas alınmıştır. Giriş mekanı kemerli iki bölümden oluşmaktadır. Bu bölüm dikdörtgen bir eyvan oluşturmaktadır. Bu mekan sokak ile bina arasındaki yer alan geçiş mekanıdır.

Hanın zemin katında sergi salonu ve atölyeler düzenlenmiştir ( ekil 3.33). Yeni fonksiyon, hanın zemin katının bütünlüğüne zarar vermemektedir. Katta az sayıda bölmeye yer verilmiştir. Yapılan bölmeler, mekanın algılanmasını engellemeyecek şekilde ve olabildiğince şeffaf olarak tasarlanmıştır. Resim, seramik, ahşap atölyeleri merkezde bulunan avlunun etrafında düzenlenmiştir. Kuzey, doğu ve güney cephelerinin ortasında avluya  ıkı ı sağlayan kemerli kapılar vardır. At lyelerle avlu arasındaki giriş salonları sergi salonu olarak kullanılabilmektedir (Resim 3.51).

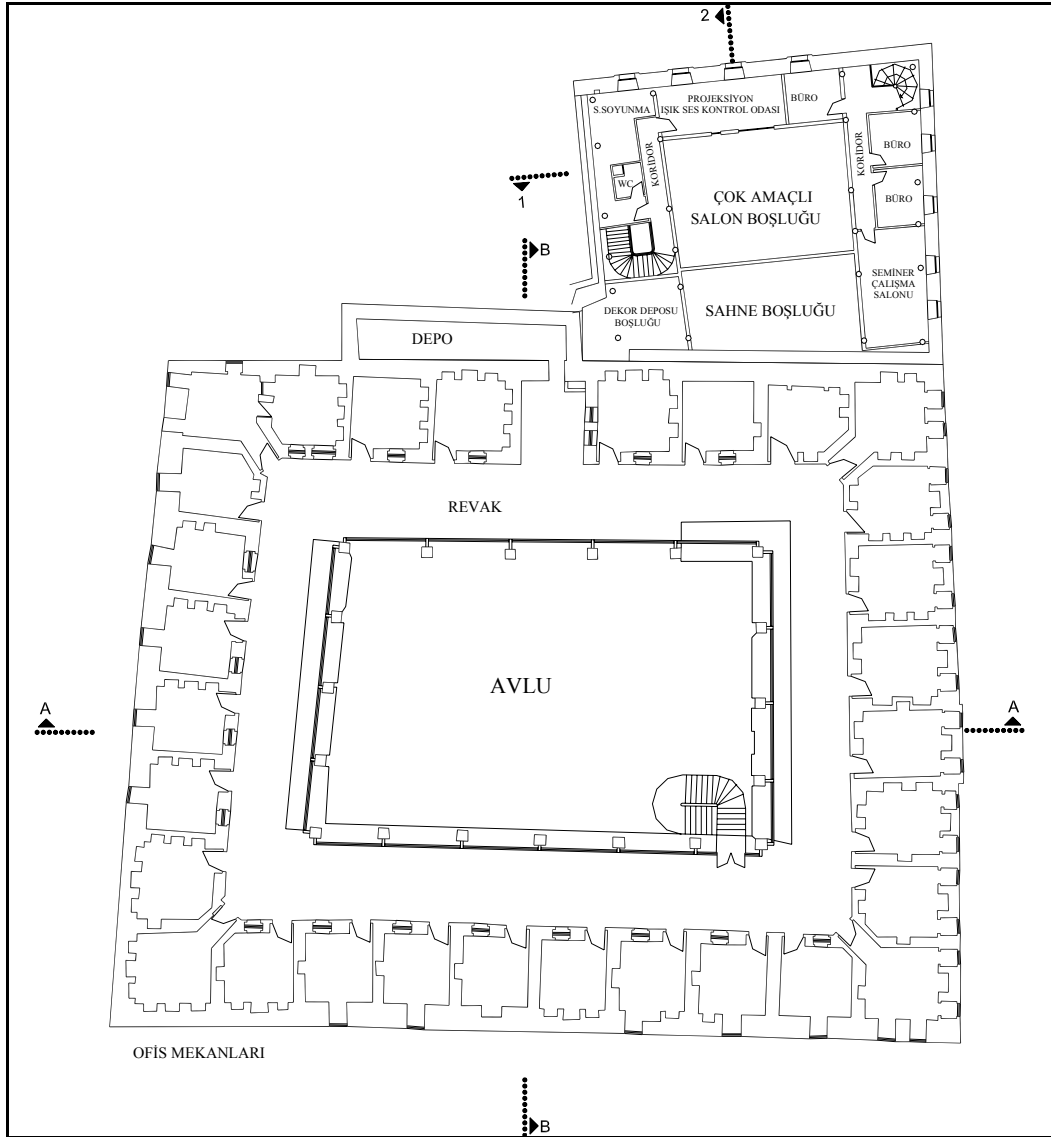
Resim 3.51. Zemin katta sergi salonu [64]

Şekil 3.33. Devecihan Kültür Merkezi zemin kat planı²¹

Avluda güney duvarında bulunan kapının yanındaki kesme taştan yapılmış su deposu muhafaza edilmiştir. Özgün tuvalet mekanı kuzey cephede çıkıntı olarak mevcut ise de, bu mekanın zemin katı özgün durumunda bulunmadığından, güney ve doğu kanatlarında birer tonozun altı bölünerek tuvalet yapılmış, kuzey kanatta da yine aynı şekilde bir kapalı mekan oluşturularak burası küçük bir hamama dönüştürülmüştür. Kuzey cephede çıkıntı yapan kitle zemin ve birinci katta depo olarak kullanılmaktadır (Bkz. Şekil 3.33, Şekil 3.34).

²¹Devecihan Kültür Merkezi paftaları, N. Cansen Kılıççöte Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiştir.

Şekil 3.34. Devecihan Kültür Merkezi 1. kat planı²²

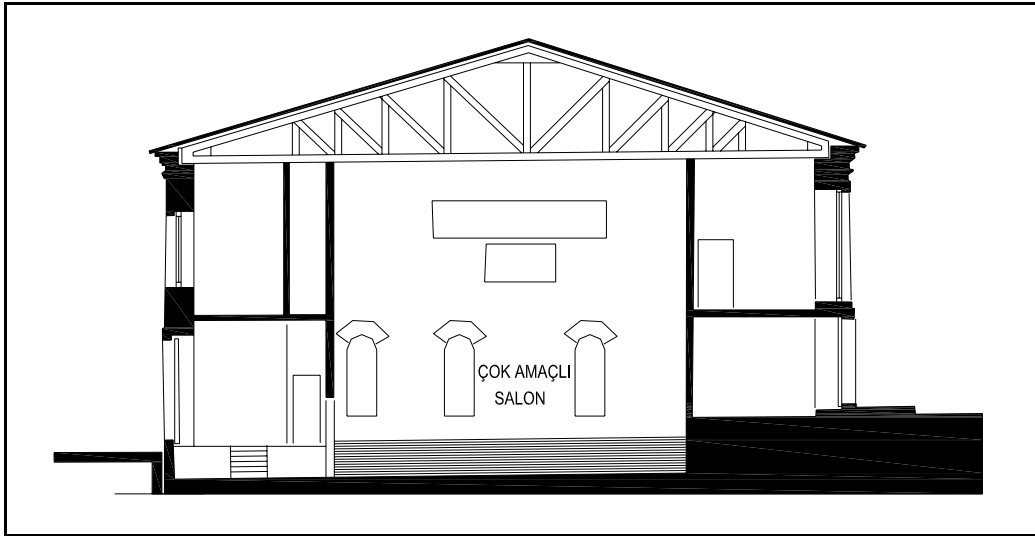
1. katta özgün halinde han odaları olarak kullanılan mekanlar, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve Devlet Güzel Sanatlar Galerisi Müdürlüğü'ne ait ofis mekanlarına dönüştürülmüştür (Bkz. Şekil 3.34). Arşiv, depo ve ıslak hacimler, mevcut odalar değerlendirilerek çözülmüştür. Sirkülasyon hacmi olarak kullanılan revak, ihtiyaca bağlı olarak sergi alanı olarak da hizmet verebilmektedir. Herhangi bir aktivitenin düzenlendiği durumlarda revakta yer alan seki, platform olarak kullanılmaktadır (Resim 3.52).

²²Devecihan Kültür Merkezi paftaları, N. Cansen Kılıççöte Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiştir.

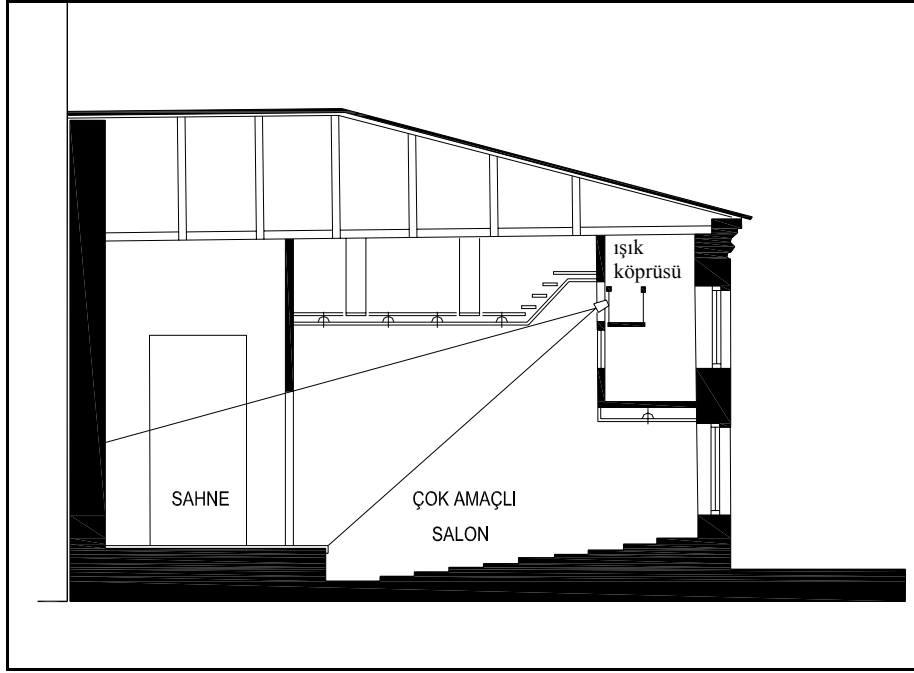
Resim 3.52. Birinci katta aktiviteler esnasında “seki” öğesinin platform olarak kullanılması [67]

Çok amaçlı salonun yer aldığı bina iki katlıdır (Şekil 3.35, Şekil 3.36). Zemin katta giriş holü, fuaye, 142 kişilik çok amaçlı salon, soyunma odaları, yan sahne- dekor deposu ve ıslak hacimler yer almaktadır (Bkz. Şekil 3.33). 1. katta ise bürolar, seminer ve çalışma salonu, projeksiyon, ışık- ses kontrol odası, ve soyunma odaları bulunmaktadır (Bkz. Şekil 3.34). Çok amaçlı salonda, panel, sempozyum, konferans, toplantı, koro, tiyatro, bale, halk oyunları, şiir dinletileri, yarışmalar gibi etkinlikler düzenlenmektedir. Sahne, yan sahne ve dekor girişi ile ilişkilidir. Yan sahne mekan darlığı sebebiyle dekor deposu olarak da kullanılmaktadır.

Şekil 3.35. Çok amaçlı salon 1–1 Kesiti²³

²³Devecihan Kültür Merkezi paftaları, N. Cansen Kılıççöte Arşivi’nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiştir.

Şekil 3.36. Çok amaçlı salon 2-2 Kesiti²⁴

3.5.6. Kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme

Tarihi Deveci Han'ın restore edilmesi ile elde edilen Kültür Merkezi binası restorasyon ilkelerine göre biçimlenmiştir. Dolayısıyla eski malzeme ve tekniklerin kullanımının yanı sıra yeni malzeme ve çağdaş teknolojinin kullanımı da gözlemlenmektedir.

Deveci Han tarihi ve mimari bir öneme sahiptir. Bu nedenle yapılan müdahaleler asgari seviyede tutulmaya çalışılmıştır. Zemin katta saydam elemanlarla mekanın orijinal karakteri bozulmamaya çalışılmıştır. 1. katta ise revak bölümü güvenlik camı kullanılarak kapatılmıştır. Kullanılan malzeme sayesinde hem avluyla kurulan görsel ilişki devam ettirilmiş, hem de dış hava koşullarına karşı önlem alınmıştır.

Restorasyon sırasında iki katı birbirine bağlayan merdivene ait sömel izine rastlanmamıştır. Dolayısıyla merdivenin ahşap malzeme gibi hafif ve dayanım süresi

²⁴Devecihan Kültür Merkezi paftaları, N. Cansen Kılıççöte Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiştir.

kısa olan bir malzemeden yapıldığı düşünülmüştür. Diğer Osmanlı hanları ile yapılan karşılaştırmalı çalışma ile avlunun doğu köşesinde olduğu tahmin edilerek çağdaş malzeme ile merdiven tasarlanmıştır. Çelik konstrüksiyon ve alüminyum giydirme gibi çağdaş malzeme kullanılarak merdivenin binaya sonradan eklendiği gösterilmiştir [2].

Deveci Han'da tüm yapıda kesme taş ve taslak yonu taşı, tuğla ve metal kullanılmıştır. Ahşap kullanımı çok azdır. Eskiden kurşun olduğu belgelerle tespit edilen kubbeli çatı örtüsü yeniden uygulanmıştır [2].

Çok Amaçlı Salon olarak kullanılan binanın sadece dört duvarı kaldığından, döşeme ve çatı uygulaması yapılmıştır. Binanın taşıtılması için temel izleri esas alınarak, yuvarlak çelik kolonlar simetrik ve aks aralıklarına dikkat edilerek düzenlenmiştir. Çelik ve taş farklı çalışan malzemeler olduğu için birbiriyle temas etmemesine özen gösterilmiştir. Çok Amaçlı Salon yapısında kısmen yıkılan moloz taş ve tuğla duvarlar aslına uygun olarak onarılmıştır. Köşelerde kesme taş kullanımı görülmektedir. Çatısı ile ilgili elde herhangi bir belge bulunmadığından çağdaş malzeme ve renkte farklılaşma ile yeni çatı uygulamasına gidilmiştir. Çelik uzay kafes çatı sistemi ile alüminyum kaplama malzeme sistemi kullanılmıştır. Böylelikle yeni uygulamanın, özgün hali ile karıştırılmasının önüne geçilmiştir.

Salonda her türlü faaliyet için profesyonel seslendirme ve aydınlatma sistemi kurulmuştur. Çağdaş güvenlik gerekliliği nedeniyle elektrik ve ısıtma tesisatları olabildiğince yapıya zarar vermeden ve gizlenerek yapılmıştır. Bu nedenle hanın kuzey batısındaki bölümde, yeraltında bir tesisat merkezi tasarlanmış ve üzeri çatı bahçesi olarak düzenlenmiştir. Her iki binada da ıslak hacimler için yapılan müdahalelerle yapıya zarar vermeyecek şekilde yapıdan bağımsız çağdaş malzeme ve detaylar kullanılmıştır. Kültür Merkezi havalandırma, jeneratör gibi teknolojik özelliklere de sahiptir.

3.5.7. Öneriler ve eleştiriler

Deveci Hanı binasının restore edilip kültür merkezi olarak işlevlendirilmesi, sahipsiz ve harap durumda kalmış eski tarihi bir eserin korunması, kurtarılması ve yaşatılması açısından önemlidir. Tarihi bina, kendine özgü geleneksel değerlerini yitirmeden, “eski”yi koruyarak kullanma kavramını ön plana çıkaran ve günümüz çağdaş yaşam koşullarını da yadsımadan hizmet veren kültürel bir yapıdır.

Son derece çağdaş donanımlı fakat tarihi mimari özelliklerini yitirmeden restore edilmiş Deveci Han’da işlev değişikliği nedeniyle bazı sorunlar ortaya çıkmıştır. Yeniden işlevlendirilirken, binanın özgün yapısına zarar vermemek için çok amaçlı salonda sofit uygulaması yapılamamıştır. Eski yapının korunarak yeniden planlanması gerektiğinden, bazı mekanlar birkaç ihtiyaca cevap verecek şekilde kurgulanmıştır. Isıtılması ve havalandırma için düzenlenen kazan dairesine ait baca tarihi yapıya zarar vermemesi için bina dışında düzenlenmiştir. Mahya kotundan 1m yüksekte düzenlenmesi gereken baca binanın görüntüsüne en az zarar verecek şekilde konumlanmıştır (Bkz. Resim 3.49).

Deveci Han’ın zemin katındaki sergi salonunda kesintisiz bir sergi yüzeyi oluşturulamamıştır. Yer yer kolonlar ve kaidelerle bölünen panolar algının bölünmesine yol açmaktadır. Ancak serginin binanın atmosferine katılması açısından mekana zenginlik kattığı düşünülmektedir (Resim 3.53).

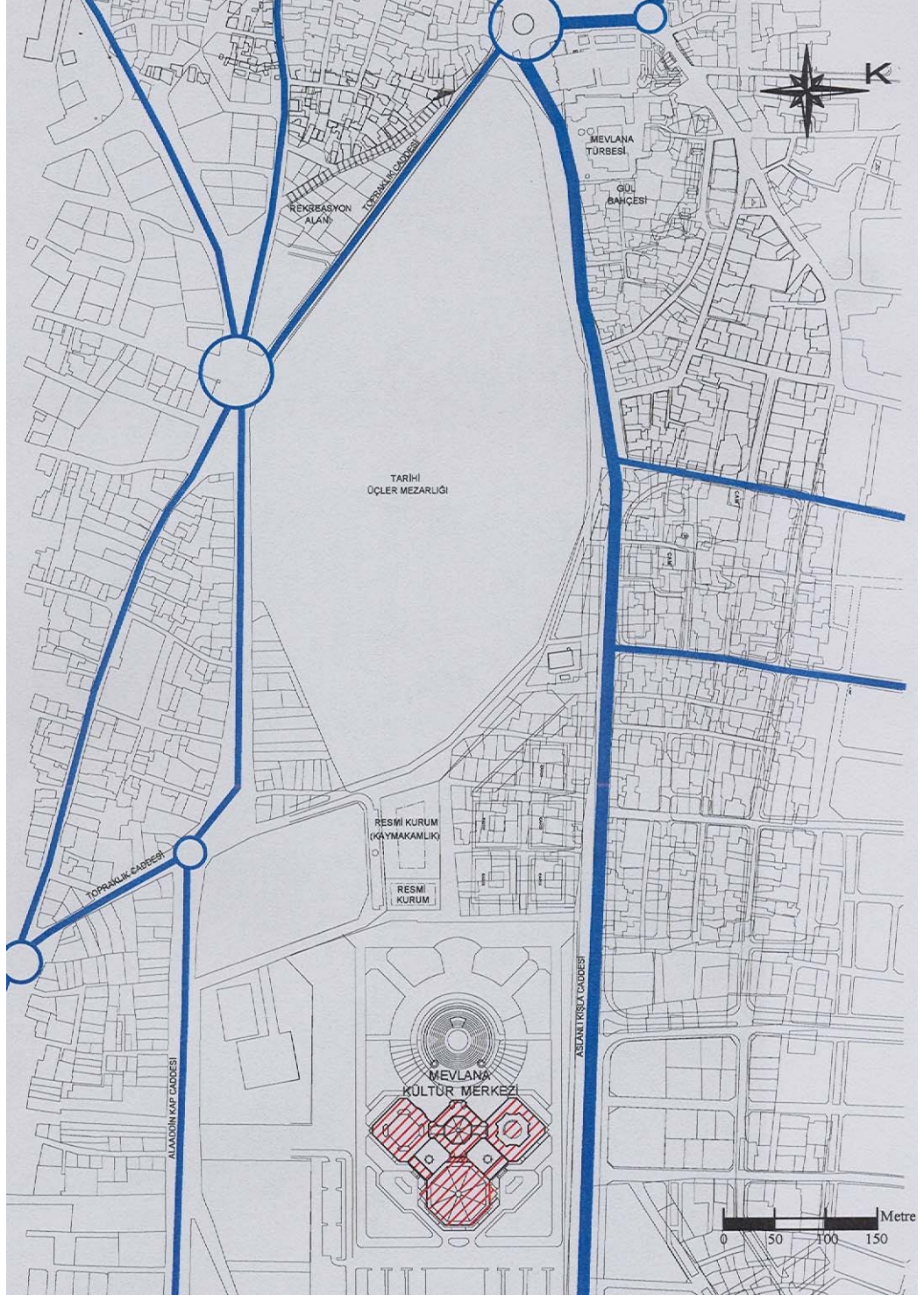
Resim 3.53. Sergi salonu [64]

Projesinde avlu mekanına yeşil alan düzenlemesi tasarlandığı görülmektedir (Bkz. Şekil 3.33). Ancak uygulamada avlu çıplak beton olarak zemin döşemesi yapılmıştır (Resim 3.54). Mekanda yapılacak çevre düzenlemesi ile avlu yaşantısının zenginleşeceği düşünülmektedir.

Resim 3.54. Avludan görünüş [64]

3.6. Konya Mevlana Kültür Merkezi

Harita 3.6. Konya Mevlana Kültür Merkezi ve yakın evresi [36]

3.6.1. Tarihçe

Konya, Anadolu tarihinin en eski kültür ve sanat merkezlerinden biridir. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait birçok anıtsal ve sivil mimari eseri barındırmaktadır.

Konya’da 13. yüzyılda yaşamış olan Mevlana, şehirde bir çeşit güzel sanatlar akademisi görevini üstlenen Mevlevihane’yi kurmuştur [12]. Mevlevihaneler, Selçuklu döneminden başlayarak Osmanlı Devleti’nin hüküm sürdüğü coğrafyanın tamamında teşkilatlanmış ve insanlara hizmet vermiş eğitim kurumlarıdır. Kütüphane mekanına tüm Mevlevihane planlarında rastlanmaktadır. Dergaha gelen insanlara yeteneklerine göre güzel sanatlarda (musiki, hat, tezhip gibi) eğitim verilmektedir [68]. Mevlevihaneler, sahip olduğu fonksiyonel nitelikler ile güzel sanatlar akademisine benzerlik göstermektedir. Müzeye dönüştürülen Mevlevihane ve Mevlana türbesi kentin turizm yoğunluğunu arttırmaktadır. Bunların yanı sıra Konya, her yıl 10- 17 Aralık tarihleri arasında düzenlenen “Mevlana’yı Anma ve Vuslat Yıldönümü Törenleri” sebebiyle yurtiçinden ve yurtdışından gelen çok sayıda kişi tarafından ziyaret edilmektedir.

Mevlana haftası, ölçek ve kapasite olarak hizmet verebilecek başka bir mekan olmadığından, uzun yıllar fonksiyonel olarak gereksinimleri karşılamayan spor salonlarında kutlanmıştır. Konya’da ihtiyaçlara cevap verecek, sahip olunan değerleri yaşatacak, Mevlana’nın dünya görüşünü anlatıp tanıtacak, tarihi kent dokusuna katılabilecek bir kültür merkezi yapılması amacıyla, Kültür Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı tarafından serbest, ulusal ve tek kademeli bir yarışma açılmıştır. 06.04.1991 tarihinde sonuçlanan yarışmaya 69 proje katılmıştır. Y. Müh. Mimar Prof. Dr. Hasan Şener ve Y. Mimar Hasan Dörter’e ait proje birincilik ödülüne layık bulunmuştur [2]. Proje 2004 yılında kullanıma açılmıştır.

3.6.2. Konum ve kentle ilişkiler

Konya Mevlana Kültür Merkezi arsası, Mevlana Müzesine yaklaşık 900m uzaklıkta, tarihi   ler Mezarlığına yakın konumda yer almaktadır. Aslanlı Kışla olarak adlandırılan bu arsa yaklaşık 100000m²'lik bir alana sahiptir (Bkz. Harita 3.6).

Resim 3.55. Kültür Merkezi alanı  evre düzenlemesi [36]

Kültür Merkezi kentsel dönüşüme açılan tarihi bir doku içerisinde yer almaktadır. Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından Mevlana Kültür Merkezi ile Mevlana Müzesi arasındaki alanın yeniden düzenlenmesini kapsayan bir kentsel dönüşüm projesi başlatılmıştır. Bu  alı ma ile Konya'nın tarihi dokusunun yeniden canlandırılması amaçlanmaktadır. 30 bin metre karelik bölgede kamulaştırma çalışması, ye illendirme ve düzenleme çalışmasına ba lanmıştı  [69]. Kültür Merkezi'nin yakın çevresinde projesine uygun olarak ağaçlandırma ve  evre düzenleme çalışmaları tamamlanmıştı  (Resim 3.55).   ler Mezarlığı ile Kültür Merkezi arsası arasındaki alanda ise hen   çalışmalara ba lanmamıştı  (Resim 3.56).

Kültür Merkezi ana aks olarak Konya- Ereğli yol cephesine paralel olarak konumlandırılmıştı . Projeye Mevlana Müzesi-   ler Mezarlığı yönünden yaklaşım esas alınmıştı . Sözü edilen yaklaşım yerlerinden önce Açık Sema Gösterisi Alanını odak kabul eden bir karşılama mekanına, daha sonra Kültür Merkezinin daha

korunmuş avlu mekanına ulaşılmaktadır. Açık gösteri alanı çevresinde, dairesel yeşil alan, yürüyüş alanı ve havuz düzenlemesi yapılmıştır (Resim 3.57).

Resim 3.56. Üçler Mezarlığı ile Kültür Merkezi arsası arasındaki alanın durumu [36]

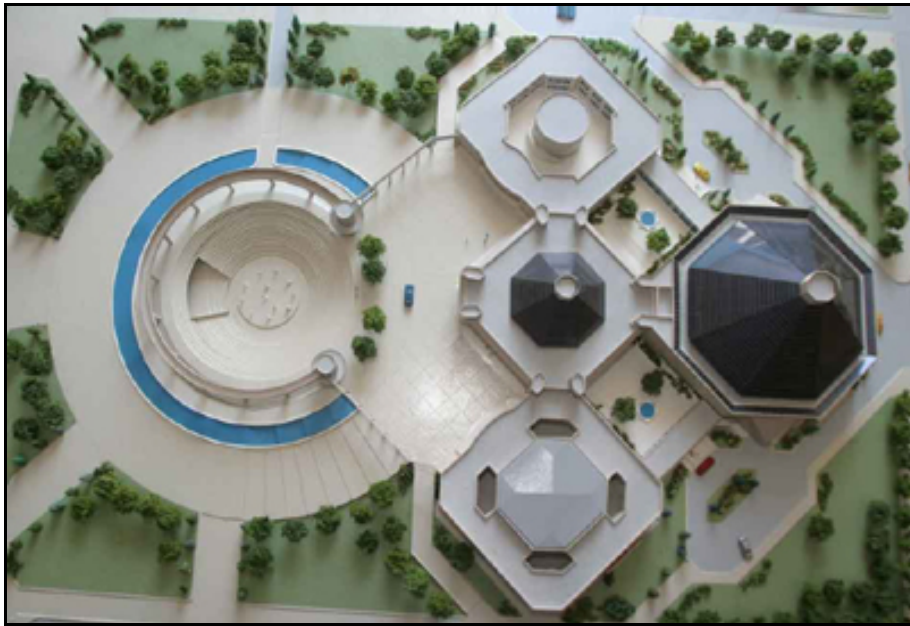
Resim 3.57. Kültür Merkezi'nden genel görünüm [69]

Ulaşım, özel arabalarla, kentin toplu ulaşım araçlarıyla, şehirlerarası özel kitlesel ulaşım araçları veya özel günlerde gelecek kamu araçları ile olmaktadır. Otoparklar, ana karşılama mekanının “yaya alanı” özelliğini bozmayacak ve yaya akışını engellemeyecek şekilde geri planda düzenlenmiştir.

3.6.3. Mimari biçimlenme

Konya Mevlana Kültür Merkezi farklı fonksiyonların farklı kitleler içerisinde eksenel olarak     mlendiği parçalı bir plan şemasına sahiptir. Bu kitleler birbirlerine holler, geçiş blokları ve avlular ile bağlanmaktadır (Resim 3.58). Parçalı plan şeması sayesinde, içerdiği yoğun fonksiyona rağmen kent silüetinde kitlesele bir görüntü oluşturmamaktadır.

Bir aks sistemine oturtulmuş, net geometrik biçimlerin birleşmesinden meydana gelmiştir. Sekizgen forma sahip 4 kitle ve daire forma sahip açık sema gösteri alanından oluşmaktadır. Tanımlı geometrik biçimlerden oluşması, binanın kolay okunabilir olmasını sağlamıştır.     nc  boyutta gözlemlenen dinamik etki çatı     eklerinde ve biçimlerindeki farklılaşma ile elde edilmiştir.

Resim 3.58. Konya Mevlana Kültür Merkezi [69]

Bina biçimiyle çevreye uyum göstermekte aynı zamanda kolay algılanmaktadır. Yapının farklı işlevlere ait kitleler olarak düzenlenmesi, kent içinde üç boyutlu olarak algılanmasını sağlamaktadır. Simgesel olma  ezelliği, biçimlenmesi ve     Ğiyle çevrede referans noktası haline gelmiştir (Resim 3.59).

Resim 3.59. Kültür Merkezi'nin kent içerisindeki görünüşü

Binanın kütlesinde gözlemlenen boyutsal değişiklikler, iç mekanlarda kot farklılıklarıyla simetri ekseni etrafında şekillenen binaya hareket verilmiştir. Yaratılan galeri boşlukları, katlar arası geçişler ve kademelenmelerle farklı kotlarda insan dolaşımı ve perspektif zenginliği oluşturulmuştur (Resim 3.60).

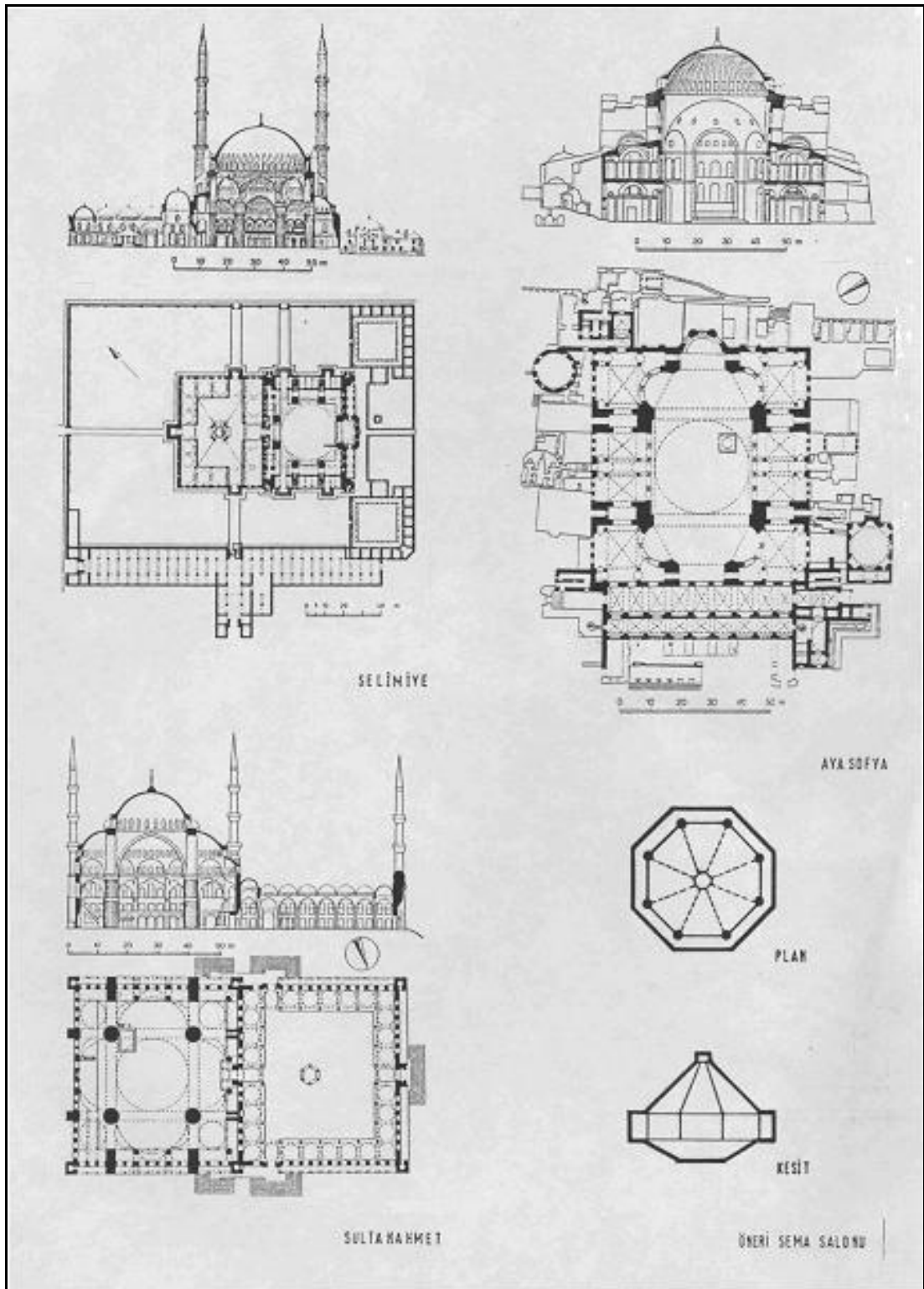
Resim 3.60. Kültür Merkezi'nin fuaye mekanı [36]

3.6.4. Mimari yaklaşım

Konya Mevlana Kültür Merkezi'nde, Mevlana'nın düşünce ve felsefesinin tanıtılması ve araştırılması hedeflenmiştir. Jüri öncelikle yarışma konusunun niteliğine bağlı olarak ihtiyaç programında belirlenen fonksiyonların yanında, binanın form açısından sembolik bir değer taşımasının da mimari açısından incelenmesi konusunda birleşmiştir. Bu bakımdan geleneksel mimarimizin  z mlenerek  ağdaş bir yoruma varılmasını, öz ve köken olarak Mevlana'ya ve dünyasına uygun    z mlerin aranmasını, geçerli ve önemli bir kriter olarak görmüştür [70].

Mevlana Kültür Merkezi'nin yalın, sade, saf (bina genelinde beyaz kullanımı) gibi kitle  zellikleri Mevlana felsefesi ile örtüşmektedir. Projede bulunan en önemli mekanlardan biri "semahane"dir. Tarihte dini bir tören/ ibadet yeri olan semahane fiziksel ve simgesel bir yapıya sahiptir. Semahane, Mevlevihanelerin dışa dönük en önemli mekanıdır. Önceleri zaviyeli camilerde kare mekanlarda sema edilmiş, 18. yüzyıldan itibaren semahane önce sekizgen sonra daire formunu almıştır Sema'nın ziyaretçiler tarafından iyi algılanabilmesi için etrafına galeriler yapılmıştır [71].

Proje müellifleri, Mevlana Kültür Merkezinin ana mekanı olan İhtifal Salonunun (semahane)  rt s n n biçimlendirilmesinde plan boyutları ile üçüncü boyut arasındaki oran oluşturulurken benzer duyguların yaşandığı tarihi önemde    örnek incelediklerini belirtmişlerdir (şekil 3.37). Kurgulanacak mekan için belirlenen örneklerin oran ve ölçeklerini değerlendirmişlerdir. Bunlardan Ayasofya'da merkezi mekan plan boyutu 70m x 75m iken, kubbe yüksekliği 56,2m; Sultanahmet Camii'nde merkezi mekan plan boyutu 47m x 47m iken kubbe yüksekliği 43m; Selimiye Camii'nde merkezi mekan plan boyutu 45m x 47m iken, kubbe yüksekliği 42m'dir. Sema için düşünülen salon ise çapı 60m olan bir daire (sekizgen) plana ve 38m yüksekliğe sahip olarak tasarlanmıştır ve benzer oranlardadır [72].

Şekil 3.37. Değerlendirilen tarihi örneklerle ait şemalar [69]

Konya Mevlevihanesinde türbe üzerinde kullanılan yeşil renkli “kümbet” kent silüetinde röper oluşturmaktadır (Resim 3.61). Konya Mevlana Kültür Merkezi’nde sekizgen plan şemasına sahip sema salonunun çatı örtüsünde bu formu kullanılarak türbeye atıfta bulunulmuştur. Biçimde benzerlik gösteren iki örtü malzeme ve renkte farklılaşmaktadır (Bkz. Resim 3.56). İhtifal Salonu örtüsünün kaplaması mavi gökyüzü peyzajını yansıtmaktadır. Projede çatı örtüsünün silüette değişkenliği, gökyüzü ile kaynaşmasının sağlanması ve Mevlana felsefesine anlamsal (semantik) olarak referans vermesi amaçlanmıştır [69]. Çağdaş malzemenin kullanımı geleneksel sema gösterisinin mekan etkisine katkıda bulunmaktadır (Resim 3.62).

Resim 3.61. Konya Mevlevihanesi’nden görünüm [73]

Resim 3.62. Sema gösterisi [74]

Mimari açıklama raporunda projeye esas alınan çevreden gelen niteliklere değinilmiştir. “Dışa kapalılık, içte açıklık ve zenginlik” niteliğine etkilenilen unsur olarak değinilmiştir [69] Dışa kapalı olma geleneksel yapım yönteminin getirdiği bir sonuç olarak çevredeki tarihi binalarda gözlemlenmektedir. Fakat çağdaş yapım sistemlerinin kullanıldığı Mevlana Kültür Merkezi’nin, geniş şeffaf cepheleri ve gökyüzüne açılan cam- çelik çatı örtüleriyle dış mekan ile ilişkili olduğu gözlemlenmiştir (Resim 3.63).

Resim 3.63. Konya Mevlana Kültür Merkezi’nin şeffaf cepheleri [36]

Ankara Atatürk Kültür Merkezindeki gibi tek yapı tasarımıyla oluşturulmaya çalışılan “avlu” kavramı parçalı plan şemasına sahip bu projede de kullanılmıştır (Resim 3.64). Konya Mevlana Kültür Merkezine net geometrik biçimlere sahip 4 avlu bulunmaktadır. İki binanın giriş kısmında, diğerk ikisi de arkada blokların arasında oluşturulmuştur. Giriş kısmında bulunan avlular, karşılama ve toplama görevini üstlenmişlerdir. Diğerk iki avlu ise özelleşmiştir. Bu mekanlarda sanat aktiviteleri ve kokteyller düzenlenebilmektedir. Kültür merkezinde oluşturulan avlular, toplayıcı mekan olma ve kullanıcıyı çekme özellikleri ile kültür merkezinin yaşantısını zenginleştirmektedir. İç- dış mekan bütünleşmesine yardımcı olmaktadır.

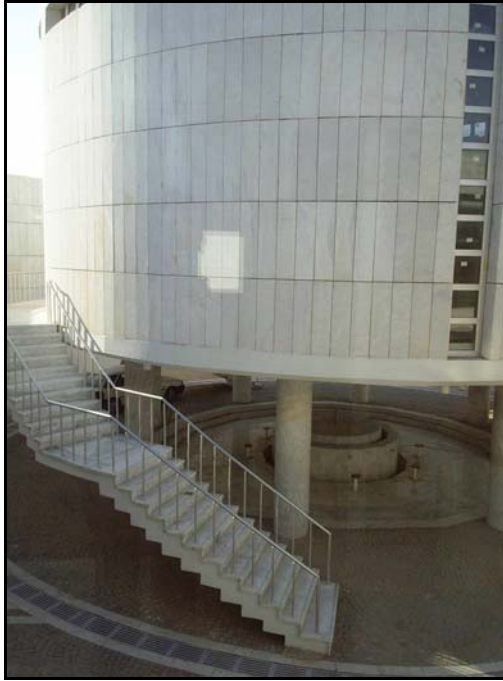

Resim 3.64. Avlulardan görünüşler [36]

Projede su öğesinin mekanları zenginleştirmek amacıyla kullanımına rastlanmaktadır. Fuaye bloğunun ortasındaki galeri boşluğubodrum kattaki kafeteryanın merkezinde konumlanan havuz ile ilişkilenmektedir (Bkz. Resim 3.60, 3.65). Bunun yanı sıra avlularda da s s havuzları bulunmaktadır (Bkz. Resim 3.64). Silindir biçimli kolonlarla yükseltilmiş mescit bloğunun altında şadırvan kurgulanmaktadır (Resim 3.65). evre düzenlemesinde, açık sema gösterisi alanının çevresini saran fiskiyeli havuz öğesine rastlanmaktadır (Resim 3.67).

Resim 3.65. Kafeteryanın ortasında tasarlanan havuz ögesi [36]

Resim 3.66. Mescit- şadırvan ilişkisi [36]

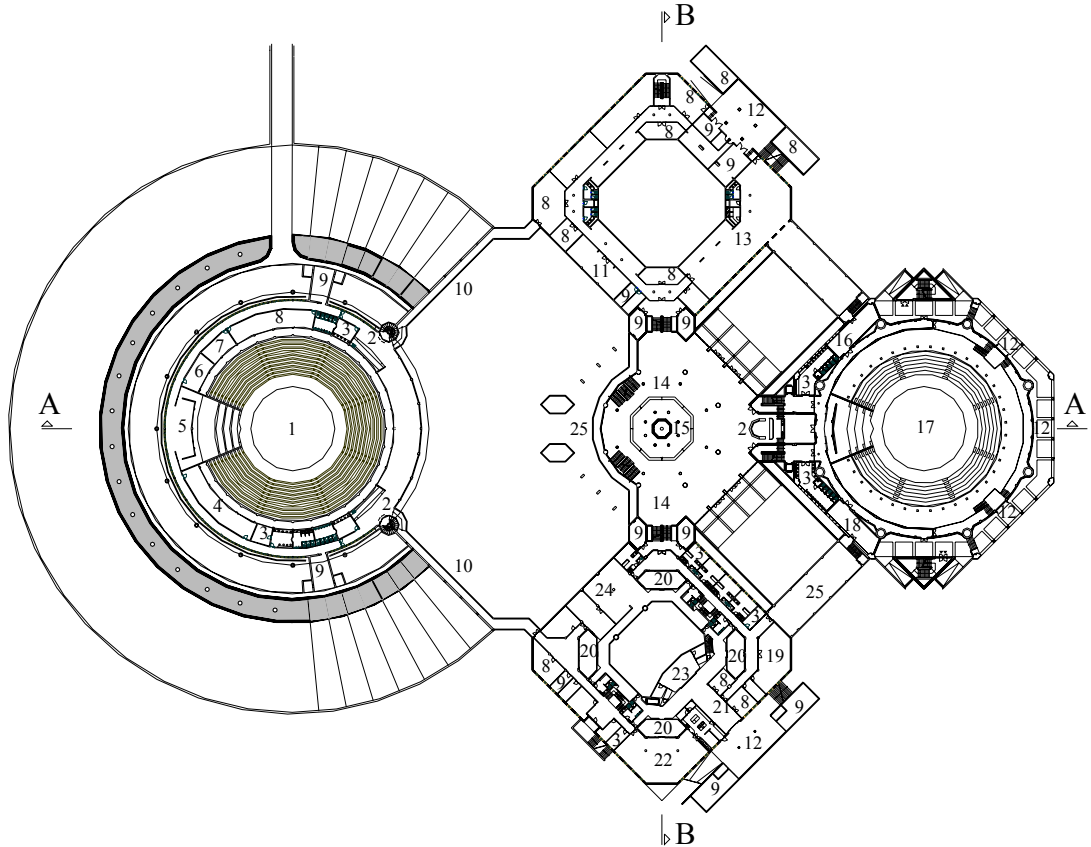
Resim 3.67. Fıskiyeli havuz [36]

3.6.5. Fonksiyon

Konya Mevlana Kültür Merkezi'nde fonksiyona dayalı kitle parçalanmasına gidilmiştir. Kültür merkezi programında, genel yerleşmeyi ve biçimlendirmeyi tanımlayan dört grup vardır. Bu gruplar hem kendi içlerinde bağımsız olabilmekte, hem de mafsallarla birbirleriyle bir bütün olarak işlevini sürdürmektedir. Bunlar, İhtifal Salonu (Semahane), fuaye, kitaplık- araştırma merkezi, çok amaçlı salon olarak sayılabilir. Bunların yanı sıra program dahilinde, açık alan düzenlemesinin bir parçası olan 3000 kişilik ‘‘Açık Sema Gösterisi Alanı’’ bulunmaktadır.

Bodrum katta idari ve teknik hacimler ile fuaye bloğuna hizmet veren kafeterya mekanı bulunmaktadır. Açık sema gösterisi alanına ait teknik mekanlar merdiven kuleleri ile açık alana, t p geçitlerle diğer bloklara bağlanmaktadır. İhtifal Salonuna ait sahne ve hizmet mekanları da bu katta bulunmaktadır (şekil 3.38).

1. Açık sema alanı	10. Tüp geçit	19. Kulis dinlenme
2. Büfe	11. Sığınak	20. Avlu
3. Soyunma	12. Garaj	21. Dekor girişi
4. Protokol dinlenme	13. Kazan dairesi	22. Personel yemekhanesi
5. Hazırlık bölümü	14. Kafeterya	23. Orkestra çukuru
6. Güvenlik	15. Havuz	24. Klima santrali
7. Basın	16. İlk yardım	25. Tesisat galerisi
8. Depo	17. Kapalı sema alanı	
9. Teknik oda	18. Mutrib dinlenme	

Şekil 3.38. Bodrum kat planı [75]

Kültür Merkezi'ne yaklaşımın sağlandığı Açık Sema Gösterisi alanından, iki yanında avlu düzenlenen Fuaye Bloğuna ulaşılmaktadır (Şekil 3.39). Bu mekan aynı zamanda protokol girişi olarak kullanılmaktadır. Başta İhtifal Salonu olmak üzere tüm komplekse hizmet etmektedir. Projede fuaye galerili olarak düşünülmüştür (Şekil 3.40). Avlu kotundan fuayenin galeri katına çıkılmaktadır. Bu kotta danışma, güvenlik ve tanıtma üniteleri bulunmaktadır. Galeri katından yarım kat çıkılarak İhtifal Salonunun fuayesine, yarım kat inerek kafeteryaya ulaşılmaktadır (Bkz. Şekil 3.38, Şekil 3.39). Fuaye bloğunda geçici sergiler düzenlenebilmektedir.

Projenin en önemli mekanı olan İhtifal Salonu 2630 kişilik olarak düzenlenmiştir (Resim 3.68). Daire forma sahip seyirci yerleri arkalıklı amfi biçimindedir. Sema alanı sanatçılar bölümü ile ilişkilendirilmiştir. Sanatçı bölümünde çalışma salonu, soyunma odaları, abdest alma ve namaz kılma yerleri, dinlenme yerleri ve ıslak hacimler bulunmaktadır.

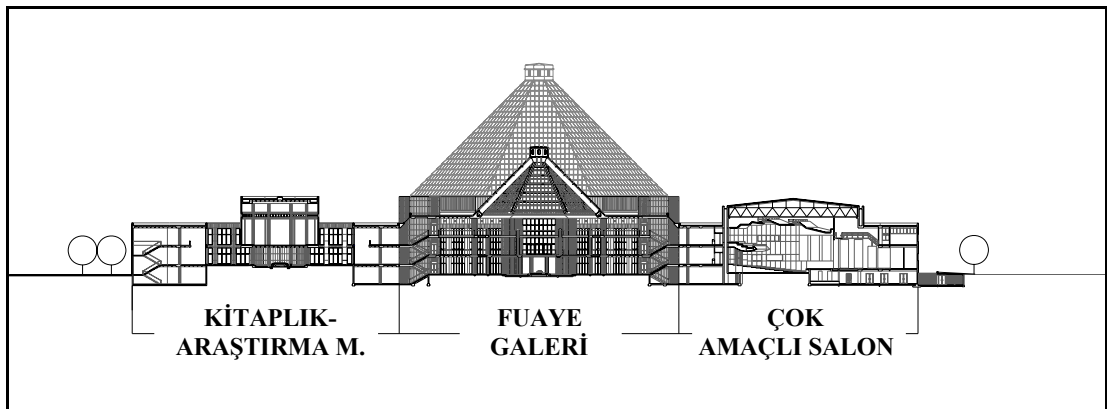
Resim 3.68. İhtifal salonu [76]

Kitaplık, araştırma merkezinin de zemin katta ayrı bir girişi bulunmaktadır (Bkz. Şekil 3.39). Kültür Müdürlüğü odaları, sanat atölyeleri ve sergi salonu bulunmaktadır. Sergi Salonu pencereleri aracılığıyla avluyla görsel ilişki kurmaktadır (Resim 3.69). Sabit ışıklandırma asma tavanda yapılan düzenlemeyle, hareketli ışıklandırma ise kafes sistemlere asılan aydınlatma elemanları ile sağlanmıştır.

Resim 3.69. Sergi salonu [36]

Çok amaçlı salon 530 kişilik olup uluslar arası kongreler ve konferanslar, konser ve tiyatro gösterileri düzenlenmektedir (Resim 3.70). Eğimli düzenlenmiş olan salonda, balkon katı ve orkestra çukuru bulunmaktadır (Şekil 3.41). Sahne ile direkt ilişkili ışık, ses, projeksiyon bölümleri ile simültane çeviri odası ve radyo- televizyon yayını yapılan kabinler bulunmaktadır. Sanatçı odaları, aksesuar ve kostüm deposu, dinlenme odası, atölye, personel idari kısım ve yemekhane bodrum katta düzenlenmiştir (Bkz. Şekil 3.38).

Şekil 3.41. B-B Kesiti [75]

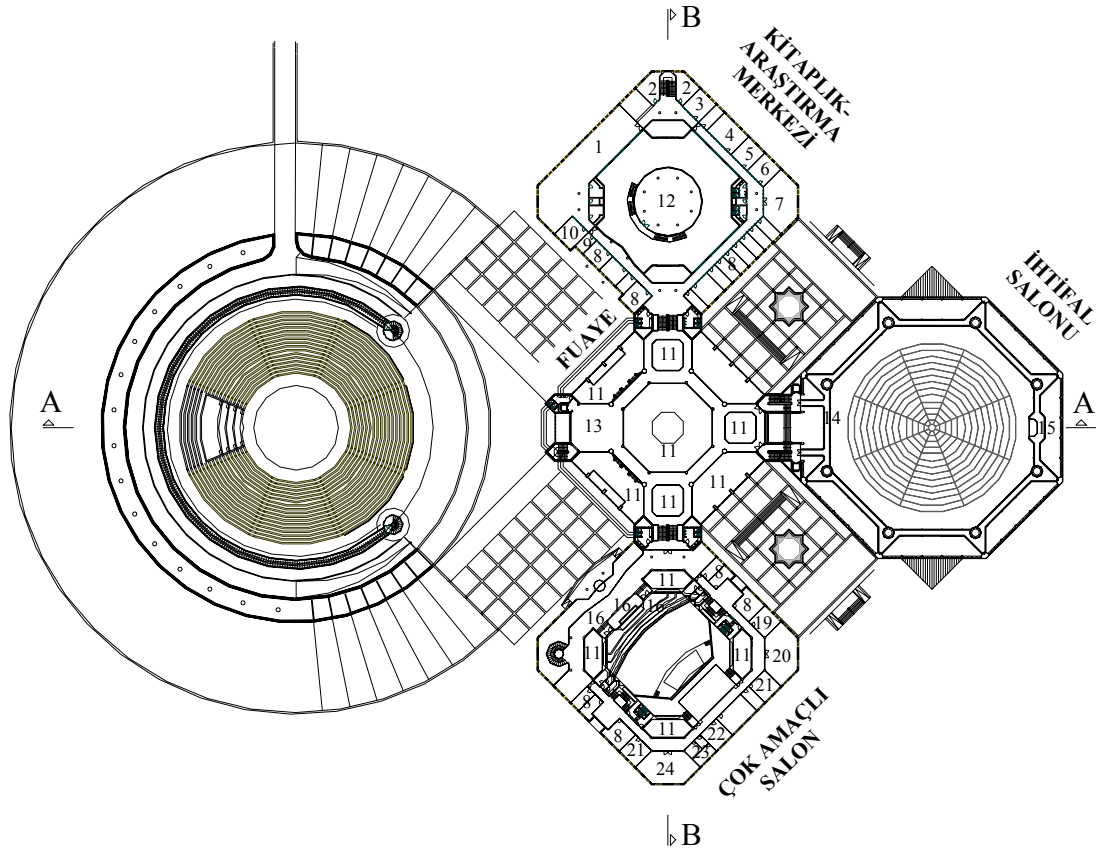
Resim 3.70. Çok amaçlı salon [36]

İhtifal Salonu ile Kitaplık- Araştırma Merkezi, ara bir blokla birbirlerine bağlanmaktadır (Bkz. Şekil 3.39). Avluya bakan kısmı açık olan bloğun, otoparka bakan kısmı cam tuğla ile örülmüştür. Sanatçı girişi ve otopark bağlantısı da bu blokla sağlanmaktadır. İhtifal Salonu ile Çok Amaçlı Salonun bulunduğu bina benzer bir blokla bağlanmıştır (Bkz. Şekil 3.39). Bu blok simetrisinden farklı olarak iki yanı cam tuğla ile örülmüştür. Geçiş bloğu olma özelliği dışında mutrib heyeti çalışma ve dinlenme mekanlarını da içermektedir.

Ana fuayenin üzerinde bulunan köprü katı protokol geçişi için düzenlenmiştir. Bu mekan protokole salonda ayrılan kısım ile ilişkilendirilmiştir. İhtifal Salonunun birinci katında basın köprüsü kurulmuştur. Köprü, simültane çeviri odası ve ışık- ses odası ile ilişkilendirilmiştir. Mevlana Araştırma Merkezi ve İhtisas Kitaplığı'nın birinci katında el yazması nadir eserlerin yanı sıra, Mevlana ve kentle ilgili kitaplar ve süreli yayınlar bulunmaktadır. İdari bölüm ve kitaplık deposu ile ilişkilendirilmiştir. Ortada oluşturulan avluda silindir biçimli Mescit binası bulunmaktadır. 8 sütun üzerinde bina edilen 241m²'lik mescit katı ibadet mahali

olarak düzenlenmiştir (Bkz. Şekil 3.42). Zemin katta ise 101m²'lik şadırvan bulunmaktadır (Bkz. Şekil 3.39, Resim 3.66). Çok amaçlı salonun olduğu bloğun birinci katında, idari bölümler ve tasavvuf musikisi çalışma odası bulunmaktadır.

1. Okuma salonu	10. Cilt odası	19. Çalgı odası
2. Depo	11. Boşluk	20. Tasavvuf musikisi çalışma odası
3. Araştırma odası	12. Mescit	21. Kostüm deposu
4. Yabancı dil laboratuvarı	13. Protokol oturma	22. Çalgı deposu
5. Projeksiyon odası	14. Basın köprüsü	23. Ses kayıt
6. Bant, kayıt odası	15. Kumanda odası	24. Halk komisyonu çalışma odası
7. Nadir eserler odası	16. Üst fuaye	
8. Büro	17. Vestiyer	
9. Teknik oda	18. Balkon	

Şekil 3.42. Birinci kat planı [75]

3.6.5. Kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme

Konya Mevlana Kültür Merkezi'nde karşılama mekanlarından itibaren ziyaretçilerin Mevlana felsefesi ve geçmişi ile ilgili bilgilendirilmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla Açık Sema Gösteri Alanında düzenlenen kolonadlarda “yazı ve rölyef alnı” ve ışıklandırma gibi unsurların kullanıldığı görülmektedir (Resim 3.71).

Resim 3.71. Açık sema gösteri alanında “ yazıt ve rölyef ” alnı [36]

Kültür Merkezi kültürel ve sosyal açıdan Konya'da önemli bir görev üstlenmektedir. Mevlana kültürünü tanıtmaya ve ziyaretçileri bilgilendirme niteliğine sahiptir. Geleneksel olanı günümüzde kurgulama ihtiya ı  ağdaş teknolojinin kullanımıyla karşılanmaktadır. Projenin  l eği ve içerdiği mekanların büyüklüğü nedeniyle, yeni strüktürel çözümler tercih edilmiştir. Bunların yanı sıra, haberleşme, yayın, ışıklı gösteri imkanları mimari ürünün biçimlenişinde etkili olmuştur.

İhtifal Salonu,  elik konstrüksiyon sistemler ile geçilmiştir. İhtifal Salonuna ait çatı uzay sistem üzerine temperli cam kaplıdır (Resim 3.72.a). Salonun kümbet formundaki çatısı sema alanını örtmektedir. Seyirci tribününün dışındaki sirkülasyon alanının üzerinde de ayrıca çatı pencereleri düzenlenmiştir (Resim 3.72.b).

(a)

(b)

Resim 3.72. İhtifal Salonu a) Çatı örtüsü b) Çatı pencereleri [36]

İhtifal Salonunda çelik konstrüksiyonlu çatıya 40m çapında kandil asılmıştır (Resim 3.73). Bu kandille aydınlatma elemanları ve ses sistemleri monte edilmiştir. Salonda sesin semazenlere hiç gecikme olmadan yansıtılabilmesi için bilgisayar destekli akustik simülasyon programları kullanılmış, büyük avize içerisinde hoparlörlerin saklanması esasına dayalı bir akustik tasarım gerçekleştirilmiştir Hoparlörler ile seyirciye ve Sema alanına ses duyulumu sağlanmaktadır [74]. Salonda havalandırma ve ısıtma sistemleri kullanılmaktadır.

Fuaye bloğunda çatı çelik konstrüksiyonlu olup kaplaması alüminyum doğrama üzerine temperli camdır. Çok amaçlı salonda ise çatı çelik konstrüksiyon olup, üzeri alüminyum kaplıdır. Cephelerde giydirme cam cephe kullanılmıştır. Konya Mevlana Kültür Merkezi cephelerinde ve iç mekanlarında taraklanmış ve düz beyaz mermer kullanılmıştır. Bunun yanı sıra ahşap, çelik ve ahşap kullanımı da gözlenmektedir.

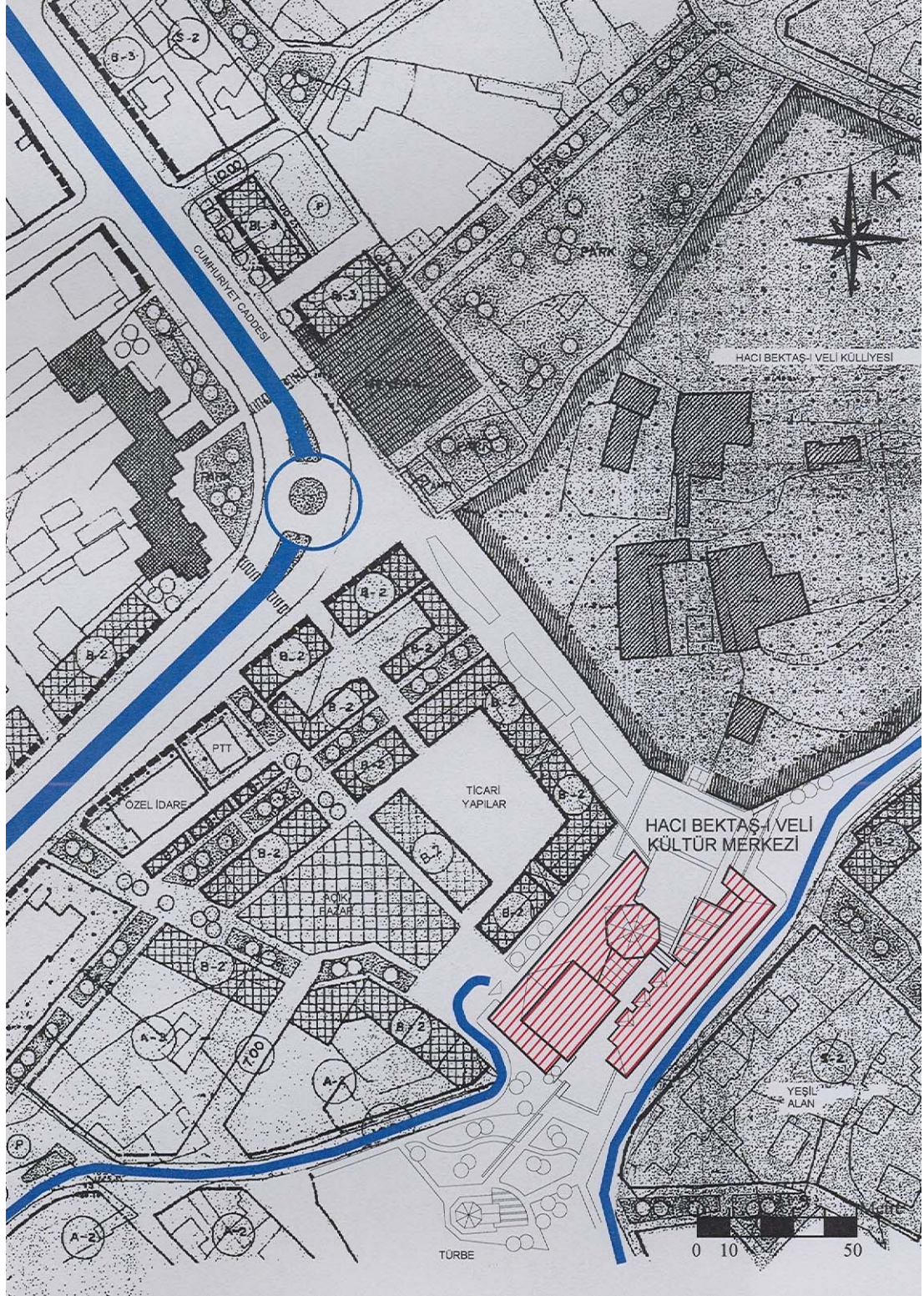
Resim 3.73. Çatıya asılan 40m çapındaki kandilden görünüm [74]

3.6.7. Öneriler ve eleştiriler

Konya Mevlana Kültür Merkezi, incelenen diğer kültür merkezlerinden farklı olarak Kültür ve Turizm Bakanlığınca Konya Büyükşehir Belediye'sine devredilmiş bir projedir. Belediyenin internet sayfasında (www.konya-bld.gov.tr) Kültür Merkezi'ne ait bir link bulunmaktadır. Bu adres üzerinden Kültür Merkezi ile ilgili mimari ve teknik bilginin yanı sıra, çeşitli resimlere ve online gösterimlere ulaşılabilir. İnternet ortamında, Mevlana Haftası boyunca naklen Kültür Merkezi'nden yayın yapılmaktadır. Atölyelerde üretilen eserlerin de internet ortamında sergilenmesi gerçekleştirilebilir. Bunun yanı sıra geniş bir kütüphaneye sahip Kültür Merkezi'nde elektronik ortamda görsel ve işitsel arşiv oluşturulması önerilebilir. Çeşitli yaş grupları, özellikle gençler ve çocuklara yönelik eğitim ve gösteri faaliyetleri düzenlenebilir. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde Mevlana ile ilgili hikaye kitapları yayınlanmaya başlanmıştır. Bunların yanında, internet üzerinden enteraktif animasyonlar eşliğinde kültür merkezi ile ilgili bilgi alma imkanı yaratılabilir.

Kültür Merkezi'nin programında açık sema gösteri alanı bulunmaktadır. Mevlana Haftası Aralık ayına denk düştüğünden, soğuk havadan ötürü açık alan gösterimi güç olmaktadır. Sema alanının anfi olarak düşünülmesi ile çeşitli teatral gösteriler ve konserler yılın her mevsiminde düzenlenebilir.

3.7. Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezi

Harita 3.7. Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezi ve yakın  evresi [36]

3.7.1. Tarihçe

İç Anadolu Bölgesinin orta Kızılırmak bölümünde, Nevşehir iline bağlı bir ilçe merkezi olan Hacıbektaş, Ankara- Nevşehir karayolu üzerinde bulunmaktadır. İlçede 13.yüzyılda yaşayan Hacı Bektaş-ı Veli, eğitim kurumu gibi işleyen bir külliye kurmuştur (Resim 3.74). Yörenin kültürel gelişiminde önemli bir düşünce yapısı geliştirmiştir. İlçe mimari bir değeri olan külliye ve türbe binaları ile yurtiçinden ve yurtdışından çok sayıda ziyaretçi ve araştırmacı çekmektedir.

Resim 3.74. Hacı Bektaş-ı Veli Külliyesi’nden genel görünüm

Hacı Bektaş-ı Veli felsefesini, kültürünü anlatıp tanıtacak, çevresindeki tarihi yapılarla bütünleşecek bir kültür merkezi yapılması amacıyla, 1992 yılında mimari proje yarışması açılmıştır [2]. Yarışmaya katılan 43 adet proje arasından Merih Karaaslan ve Mürşit Günday’a ait proje birincilik ödülüne layık bulunmuştur [77]. 15.08. 2001 tarihinde Kültür Merkezi kullanıma açılmıştır.

3.7.2. Konum ve kentle ilişkiler

Kültür merkezi için yer olarak kasabanın ve yörenin odak noktasını teşkil eden Hacı Bektaş Külliyesi ve şehrin ticaret alanı civarı seçilmiştir. Bu yolla merkez ve şehrsel fonksiyonların tamamlanması ve zenginleştirilmesi sağlanmıştır. Kültür Merkezi arsası, Hacı Bektaş Külliyesi, çarşı- pazar yapıları, konut-iskan dokusu ile çevrilmiştir (Harita 3.7). Kültür merkezinin Bektaş Baba Türbesi, müze ve bir kısım idari, sosyal yapı ile çevrelenmiş bir ortamda, şehrin esas birimleri ile ilişkilerin hiyerarşik yapısı gözetilerek planlanması jüri tarafından önemsenmiştir [78].

Geleneksel ve kültürel değere sahip bulunan Hacı Bektaş Külliyesi civarında geliştirilecek düzenleme kararları ilçe açısından önemlidir. Jüri projeleri değerlendirirken genel ulaşım sistemi sorunlarını, yakın çevre açık alan düzenlemesini, Külliye'nin karşısında yer alan Kültür Merkezinin mimari özellikleri ile ilgili sorunları göz önünde tutmuştur [77].

Yarışma projesinde, Kültür Merkezinin etrafında bulunan çarşı bloklarının düzensiz yapılaşması, ön cephelerinde tente uygulanarak kamufle edilmeye çalışılmıştır. Ancak bu çözüm kalıcı bir öneri olmaması sebebiyle jüri tarafından olumlu bulunmamıştır. Şu anki kullanımda kolonad düzenlemesi tente olmadan uygulanmıştır. Kolonadın altında ise geçici gölgelikler altında hediyelik eşya satışı yapılmaktadır. Bu durum tasarım bütünlüğü olmayan düzensiz bir görüntü sergilemektedir. Ancak meydana ulaşan sokağın canlanmasına ve yaya sirkülasyonunun devamlılığına yardımcı olmaktadır (Resim 3.75). Meydanın kent merkezi ile yaya bağlantısının yeşil bantla desteklenmesi, Kültür Merkezi ile mevcut çarşı bloğu arasında oluşturulan kitlesel ağaçlar, alanı zenginleştirmektedir.

Kültür Merkezi 4010m²'lik bir arsada konumlanmaktadır. Projenin Külliye girişinin bulunduğu kuzey tarafında geniş bir üst meydan oluşturulmuştur. Kent merkezinden başlayarak çarşı blokları boyunca devam eden kolonadlarla meydana ulaşılmaktadır. Üst meydan ve Kültür Merkezi'nin güneyinde yer alan Selçuklu Türbesi önünde düzenlenen alt meydan, bir iç sokakla birleştirilmiştir. Bu iç sokak yardımıyla külliye

çevresindeki yoğun aktiviteye, Kültür Merkezi ve Türbe de katılmış olmaktadır.  arşı bloğu önünde tasarlanan kolonad düzenlemesine benzer bir uygulama ile i  sokak- türbe bağlantısı sağlanmışır. Kültür Merkezi girişı ve Türbe önündeki toplanma alanlarının büyüklükleri kent  l eğine uygundur (Bkz. Harita 3.7).

Resim 3.75.  arşı blokları önünde düzenlenen kolonad düzenlemesi [79]

3.7.3. Mimari biçimlenme

Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezi parçalı bir plan şemasına sahiptir.    nc  boyuttaki yükselti farklarıyla hareketli bir kitleye sahiptir (Resim 3.76). Tarihi külliye'nin biçimlenmesinde de bir avlu etrafında organik bir biçimlenme söz konusudur. Kültür Merkezi gerek parçalı plan şeması gerekse insan ölçeğindeki hacimleriyle Külliye'ye uyumlu bir tavır sergilemektedir. Planda farklı geometrilerin kombinasyonu ile kent genelinde gözlemlenen organik doku yorumlanmıştır.

Külliye'nin karşısında planlanan Kültür Merkezi fazla y kseltilmemiş tarihi yapıyla orantısı kurulmaya  alışılmışır. Hacı Bektaş-ı Veli Külliye'sine girişten (ta  kapıdan) itibaren basamaklarla inilerek ulaşılmaktadır. Kültür Merkezi'nin biçimlenmesinde Bektaşî felsefesinin "tevazu" düşüncesinin sonucu olarak ortaya

çıkan bu durum devam ettirilmek istenmiştir [80]. Külliye kotundaki meydandan sonra daha aşağı kotta kültür avlusunun düzenlenmesi ve Kültür Merkezi'ne bu kottan girilmesi bu çabanın göstergesidir. Ancak uygulama aşamasında zemin kotunda çıkan sorunlardan ötürü giriş avlusu meydan kotundan yüksekte yapılmak zorunda kalınmıştır.

Resim 3.76. Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezi'nden genel görünüm [41]

3.7.4. Mimari yaklaşım

Anadolu kültürünün önemli bir kolunun gelişmiş olduğu Hacıbektaş ilçesinde bu gelişmişliği sürdürecekt çalışmaları barındırabilecek özelliklere sahip bir Kültür Merkezinin elde edilmesi mimari projede hedeflenmiştir. Jüri raporuna göre, ilişkili olduğu felsefi yapının gereği olan sadelik, alçak gönüllülük, asudelik ve insani ölçü gibi özelliklere sahip olarak bunların tutarlı bir bütünlük içinde gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır [77].

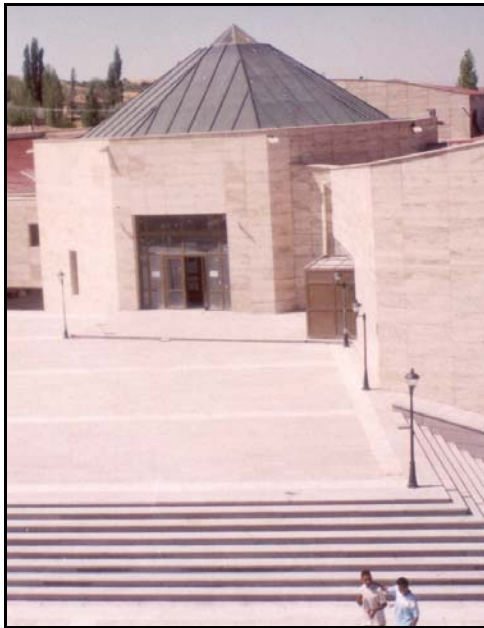
Kültür Merkezi'nin çevre ile görsel bağlantısı, tarihi özelliğe sahip kolonad düzenlemesi yapılarak sağlanmıştır. Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezi genel kitle çözümlemesiyle kent dokusuna uyum göstermektedir. Mimari açıklama raporunda belirtildiği üzere [80]:

“Hacı Bektaş-ı Veli Külliyesi; Nadar Avlusu, Dergah Avlusu, Hazret Avlusu gibi birbirleriyle devamlılık içinde, bir dış mekansal kurguya dayanmaktadır. Bu dış mekanları oluşturan binalar zaman içinde oluşmuşlardır. Söz konusu birbirine eklenen dış mekan parçalarından oluşan mekan anlayışı, kültür merkezin oluşumunda da sürdürülmüştür”.

Projede planlamada çevrenin yorumlanması gerçekleşmişken, biçimlendirmede çevrenin tekrarı gözlemlenmektedir. Tarihi Külliye’de kutsal mekanları örten kümbet formu, kültür merkezinde giriş holünün üzerinde kullanılmıştır (Resim 3.77). Jüri raporunda belirtildiği üzere [77]:

“...bu özel biçimin onu gölgeleyecek kadar büyük bir ölçüde ele alınması sakıncalı bulunduğundan bu elemanın kaldırılması ...” tavsiye edilmiştir.

Geleneksel bir eleman olan “cumba”lar Kültür Merkezi’ne ait iç sokakta önerilmiştir. Cumbalar sokağın perspektifini zenginleştirmekte ve binanın hareketliliğini arttırmaktadır. Ancak cumbada kullanılan betonarme sistem yöredeki inşaat yapım sistemi ile örtüşmemektedir. Cumba ögesi fonksiyon olarak bir farklılaşmayı getirmediği sadece biçimsel kaygılarla kullanıldığı söylenebilir.

(a)

(b)

Resim 3.77. Kümbet elemanının kullanımı a) Kültür Merkezi'nin giriş holünü örten çatı b) Külliye'nin kutsal mekanlarını örten çatı [41, 36]

Kültür Merkezi genel görünümü itibariyle sağır bir yapıya sahiptir. Çevredeki tarihi yapılar, iklim koşulları ve geleneksel yığma yapım sisteminin gerekliliğinden dolayı fazla açıklığa sahip olmayan, içe dönük binalardır. Betonarme iskelet sistemiyle gerçekleşen çağdaş yapı anlayışında ise böyle bir zorunluluk yoktur. Ancak biçimsel kaygılardan ötürü böyle bir uygulamanın gerçekleştiği mimari açıklama raporundan anlaşılmaktadır [80]:

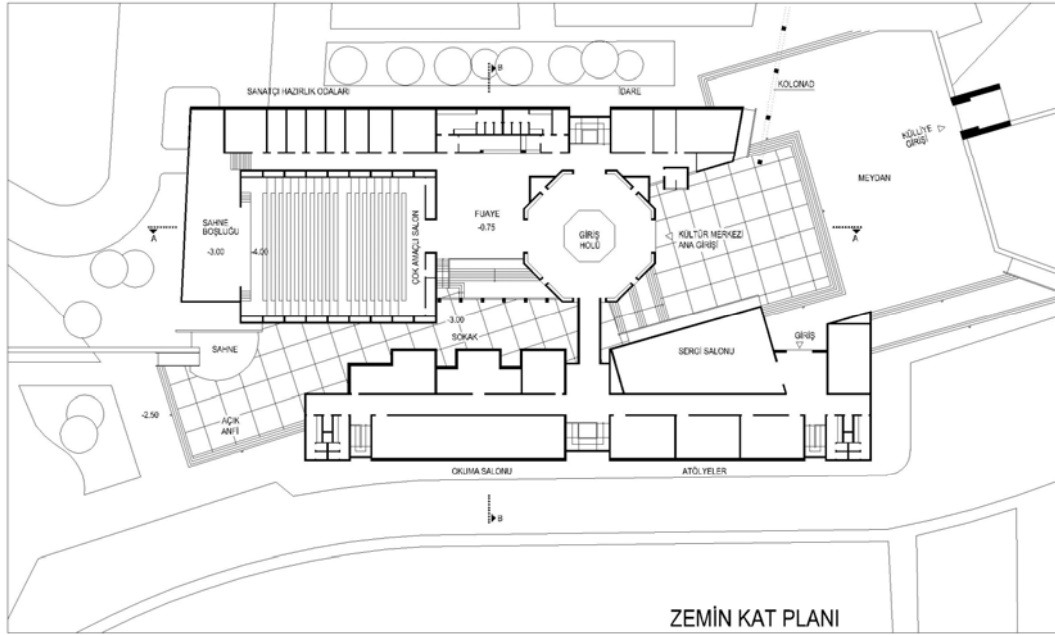
“...dıştan içini saklayan, koruyan, Selçuklu Külliyesi’ne atıfta bulunan anlayış, içte insanı ve yaşamı önemseyen tutumuyla, külliye varlığını sürdüren felsefeyi yansıtmayı denemektedir”.

Proje söylemi itibariyle geleneksel dokuya ve tarihi referanslara atıfta bulunmaktadır. Dolayısıyla Klasist Post Modern olma özelliğini taşıdığı söylenebilir.

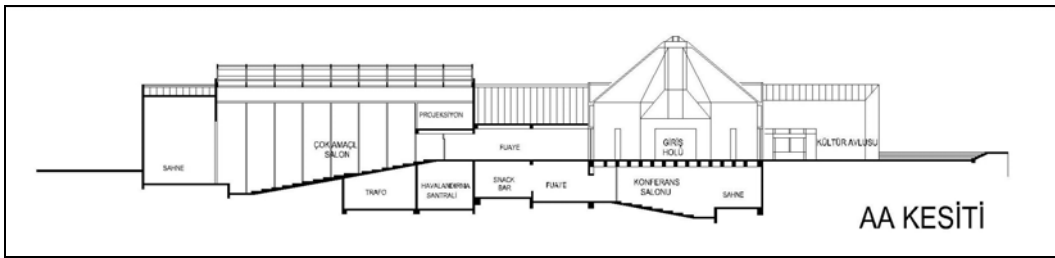
3.7.5. Fonksiyon

Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezi binası, 2600m² oturum alanına ve 5270m² kullanım alanına sahiptir. 504 kişilik bir çok amaçlı salon, 175 kişilik konferans salonu, fuaye, giriş holü, snack bar, sergi salonu, sanat atölyeleri, okuma salonları, Hacı Bektaş-ı Veli İhtisas Kitaplığı, idari ve teknik mekanlardan oluşmaktadır.

Yapının ana girişi -0.75 kotunda bulunmaktadır (Şekil 3.43). Giriş holü geleneksel plan şeması olan, sekizgen forma sahip geniş ve yüksek bir mekandır. Bu mekan ilk karşılama mekanı olarak düşünülmüştür. Kabul salonu olarak hizmet veren giriş holünde danışma, sergileme, satış stantları, tanıtma, oturma, telefon kabinleri, bilet satış gişeleri, güvenlik ünitesi, vestiyer bulunmaktadır. Giriş holü sirkülasyonun düğüm noktasını meydana getirmektedir. Buradan kullanıcıların tüm mekanlara ulaşımı yatay ve düşey sirkülasyon öğeleri aracılığıyla sağlanmaktadır. Giriş holünden fuaye, idari hacimler ve Eğitim, Araştırma ve Sanatsal Etkinlikler Bölümüne geçişler verilmiştir. Fuaye mekanında kullanılan avize elemanı ile insan ölçeğine inilmeye çalışılmıştır (Şekil 3.44).

Şekil 3.43. Zemin kat planı²⁵

Şekil 3.44. A-A Kesiti²

Çok amaçlı salona hizmet veren fuaye mekanı dikdörtgen formu ile giriş holünden ayrılmaktadır (Şekil 3.43). Fuayede tasarlanan galeri, alt kat ve iç sokak ile görsel ilişki kurulmasını sağlamaktadır. Fuaye aydınlık, ferah ve görsel olarak zengin bir mekan olarak tasarlanmıştır.

Çok amaçlı salonda, yıl içinde çok sayıda aktivite düzenlenmektedir. Konserler, resitaller, tiyatro gösterileri, halk oyunları, semah gösterileri, şiir dinletileri, sempozyumlar, paneller, konferanslar, toplantılar, yarışmalar bu etkinliklerden

²⁵⁻² Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezi paftaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiş ve düzenlenmiştir.

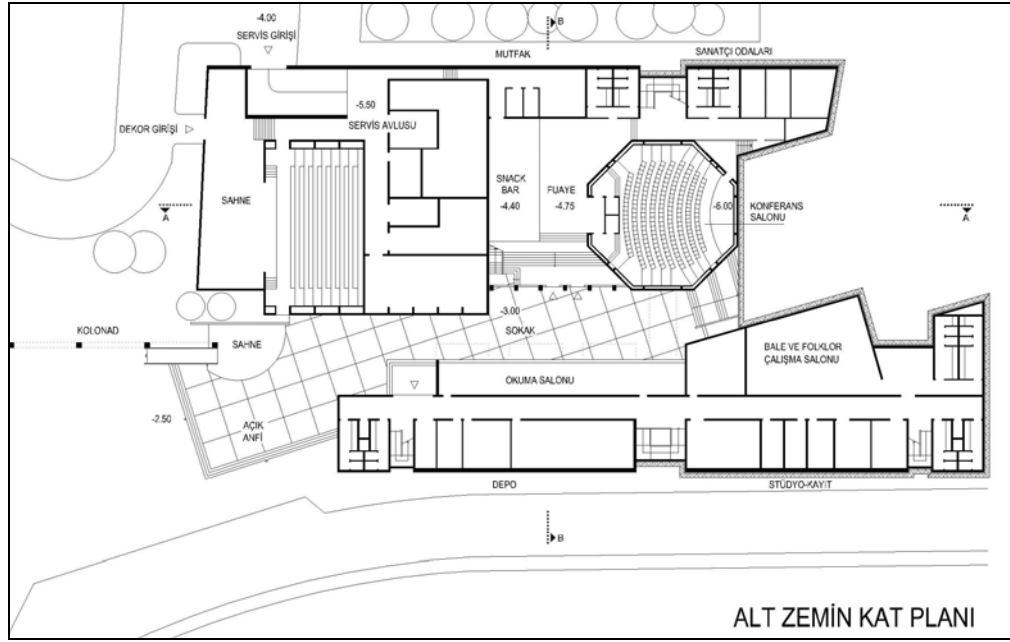
bazılarıdır. Jüri raporunda salonun çok amaçlı kullanımı açısından düz döşemeli olarak düzenlenmesi tavsiye edilmiştir. Projede eğimli olarak tasarlanan tabanın düzeltilmesi ile fuaye ve girişin salonla bütünleşip, gerektiğinde tek mekan olarak kullanılabileceklerine değinilmiştir [80]. Ancak mevcut durumda da salon eğimli olarak inşa edilmiştir. Sanatçı odaları sahne arkası ve fuaye ile ilişkilendirilmiştir.

-0.75 kotundaki Eğitim, Araştırma ve Sanatsal Etkinlikler Bölümüne giriş holünden köprü ile bağlanılmaktadır. Eğitim Araştırma Bölümü'nde Hacı Bektaş-ı Veli İhtisas ve Anadolu Kültürü Kitaplığı, Okuma Salonu, Küçükler Okuma Salonu, Periyodik Okuma Salonu, Nadir Eserler Okuma Salonu bulunmaktadır. Sanatsal Etkinlikler Bölümünde ise sergi salonu ve atölyeler bulunmaktadır. Meydan girişinden bölüme ayrı bir girişi daha verilmiştir. Sergi salonunun, iki cephesi meydana paraleldir. Sergi salonunda içerdiği fonksiyon sebebiyle yapay aydınlatma ve havalandırma kullanılmaktadır. Atölyelerin tezgahlı dolap, lavabo, seramik fırını, çamur teknesi gibi donanımları vardır. Resim- heykel atölyesi, taş işçiliği atölyesi, seramik atölyesi, mimari bilinci geliştirme ve fotoğraf atölyesi bulunmaktadır. Atölyeler doğal ışık almaktadır. Atölyelerde yapılan çalışmalar sergi salonunda sergilenmektedir. İhtisas Kütüphanesine ait okuma salonları da bu katta yer almaktadır. Bir cephesi iç sokağa bir cephesi karşı parseldeki yeşil alana bakmaktadır. Okuma salonunda doğal aydınlatma ve havalandırma sağlanmaktadır (Bkz. Şekil 3.43).

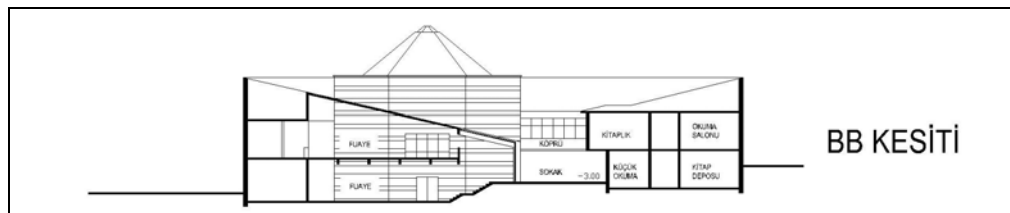
-3.50 kotunda Eğitim Araştırma Bölümüne ait Küçükler Okuma Salonu ve kitap deposu bulunmaktadır (Şekil 3.45). Sokak kotundan bu bölüme giriş sağlanmaktadır. Oluşturulan eğitim sayesinde Küçükler Okuma Salonu doğal olarak aydınlatılmakta ve görsel olarak sokak yaşantısına katılmaktadır. Kitap deposu ise eğimin yüksek tarafında planlanmış ve yeterli ışığın girmesi sağlanmıştır. (Şekil 3.46).

Aynı katta Halk Kültürünü Geliştirme Bölümü yer almaktadır (Bkz. Şekil 3.45). Bu bölüm Bale ve Folklor Çalışma Salonu, Müzik Stüdyosu, Ses Kayıt Stüdyosu, Folklor Arşivi ve Çalgı Deposundan oluşmaktadır. Bale ve Folklor Çalışma Salonu duvarları aynalı olarak düzenlenmiştir. Ses izolasyonu ve havalandırma sistemi uygulanmıştır. Müzik Stüdyosunda koro çalışmaları yapılmaktadır. Ses Kayıt

Stüdyosu ile ilişkilendirilmiştir. Her iki stüdyoya da ses izolasyonu uygulanmıştır. Halk Kültürünü Geliştirme Bölümü içerdiği fonksiyonlar sebebiyle doğal ışığa ihtiyaç duymamaktadır. Isı ve nem kontrolü gereken mekanlar olduğundan havalandırma sistemi kullanılmıştır.

Şekil 3.45. Alt zemin kat planı²⁶

Şekil 3.46. B-B Kesiti²

Çok amaçlı salonun altında servis avlusu ve teknik hacimler düzenlenmiştir. Sekizgen forma sahip giriş holünün altı, konferans salonu olarak kullanılmaktadır (Bkz. Şekil 3.45). Salona eğim verilerek basık etkiden kurtulmaya çalışılmıştır (Bkz. Şekil 3.44). Üst kattaki fuayenin altında konferans salonuna hizmet veren fuaye ve

²⁶⁻² Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezi paftaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiş ve düzenlenmiştir.

snack bar bulunmaktadır. Fuaye ve snack bar hem fiziksel hem algısal olarak iç sokak ile ilişkilenebilmektedir ve buradaki yaşantıya katılmaktadır(Bkz. Şekil 3.46).

İç sokağın türbe tarafında açık anfi ve sahne tasarlanmıştır. Bu mekan kullanımda daha çok bir geçiş mekanı görevi üstlenmiştir. Düzenlenen kolonad ve yeşil alanla geçiş mekanı olma özelliği artmaktadır.

Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezi mekan organizasyonu ile ihtiyaçlara cevap vermektedir. İç mekan aktiviteleri, meydan, kültür avlusu, sokak, açık anfi, türbe avlusu gibi birbirine bağlı dış mekanlarla etkileşim halindedir.

3.7.6. Kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme

Kültür Merkezi binası betonarme sistem ile inşa edilmiştir. Cephelerde yöreye uygun olarak taş malzeme kullanılmıştır. Meydanda andezit kaplama ve 50cm kalınlığında beyaz mermer ano uygulanmıştır (Resim 3.78). Kültür merkezi giriş avlusunda ve sokakta gri beton parke ve 50cm kalınlığında andezit anolar kullanılmıştır. Kolonadlarda brüt beton üzerine beyaz epoksi boya uygulanmıştır.

Resim 3.78. Giriş meydanı [36]

Giydirme cephe granit kaplaması ile Kültür Merkezi iklim ve fiziksel koşullara dayanıklı hale getirilmiştir. Çatılar, kara ikliminin hakim olduğu yörede eğimli olarak tasarlanmıştır. Çatılarda alüminyum kaplama kullanılmıştır. Ta  kaplamanın kullanılmasından dolayı bina genel olarak sağır bir imaj oluşturmuştur. Kültür Merkezi'ne giri lerde, üstte çok amaçlı salon fuayesi, altta konferans salonu fuayesi ve snack barın bulunduğu kısımda açıklıklar yapılmıştır. Fuayede oluşturulan bu mekanların cephesinde ve çatısında cam giydirme cephe kullanılmıştır. Alüminyum profillerle desteklenen cam cephe sistemi ta  binanın sağır görüntüsünü kırmaktadır (Resim 3.79).

Resim 3.79. Alüminyum ve cam malzemenin kullanımı [41]

3.7.7. Öneriler ve eleştiriler

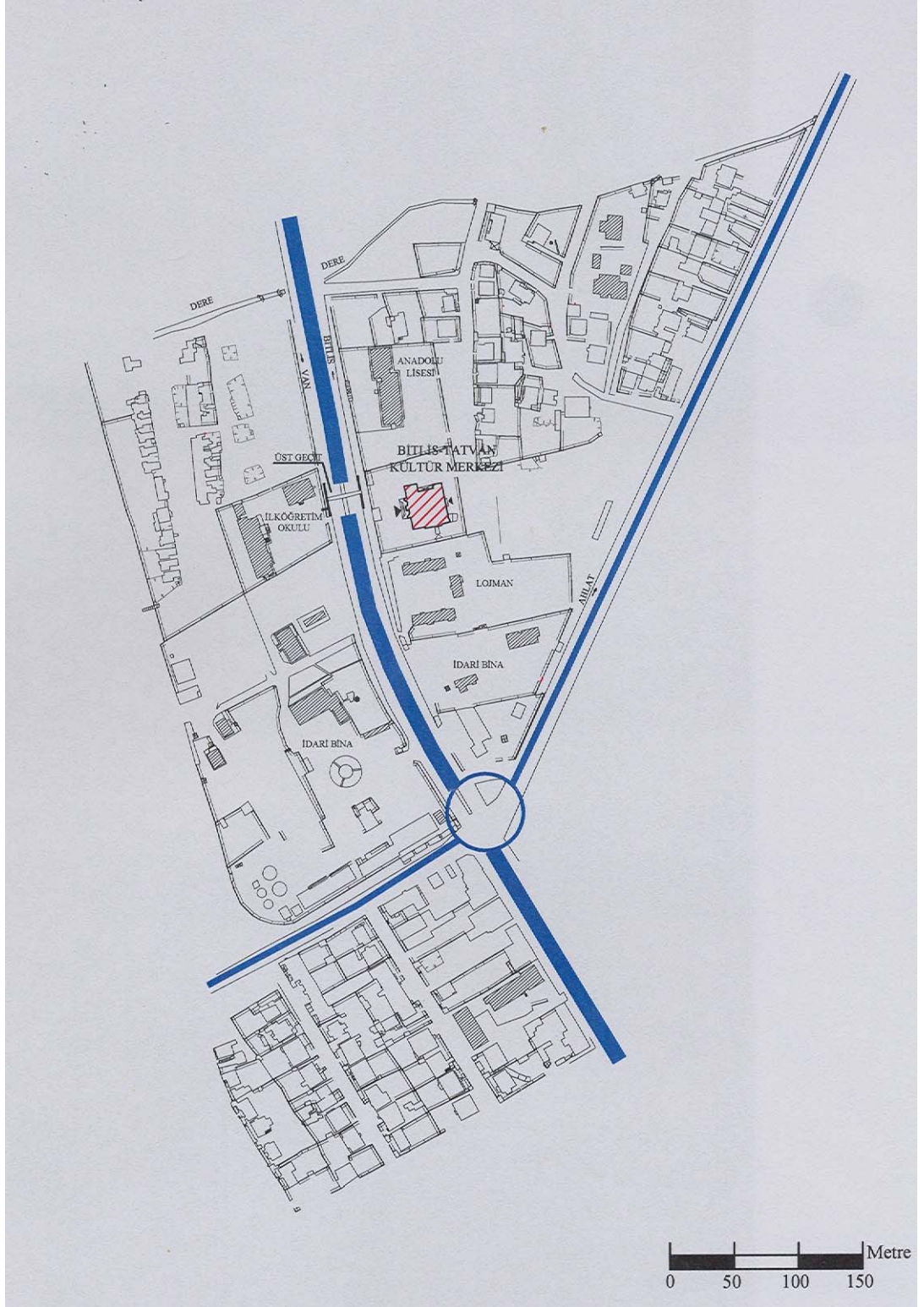
Tarih ve gelecek karşısında nasıl bir tavır alınmasının gerektiği konusu mimarinin ve kültürün önemli bir sorunudur. Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezi projesinde de bu konu, temel belirleyici kriter olmuştur. Proje mevcut dokuya karşı saygılı bir tutum sergilemektedir. Tarihi biçimlerin özünün kavranmadan tekrar edildiği istisnalar dışında, ölçek ve planlama olarak kente katılabilen ve uyum gösteren bir projedir.

Projede yaya alanlarında yaşamsallığın kurulması için, insanların vakit geçirebilmelerine olanak veren aktivitelerle donatılmış çeperlere ihtiyaç duyulmaktadır. Alexandre’a göre [81]:

“...kenarlar, insanların doğal olarak oyalanabilecekleri yerleri sağlamazsa, mekan içinden yürünüp geçilen bir yere dönüşür. Durulan, vakit geçirilen bir yere değil. Şurası açık ki halka açık bir meydan aktivite cepleri ile çevrelenmiş olmalıdır: dükkanlar, tezgahlar, sıralar, banklar, sergiler, bahçeler vb. Etki olarak çeperlerin mutlaka işlenmiş olması gerekmektedir”.

Çevre düzenleme kararları açısından hediyeelik eşya birimlerine ve çarşı bloklarına getirilecek kalıcı ya da takılıp sökülebilir konstrüktif, önerilerle daha düzenli ve estetik bir görünüme kavuşacağı düşünülmektedir. Sergi salonunun meydana bakan sağır cephelerinin, açık sergi duvarı veya düzenlenen etkinliklerle ilgili duyuru panosu olarak kullanımı düşünülebilir. Sergi salonunun açık sergilerle meydana taşmasıyla Kültür Merkezi’ne ilginin artması sağlanabilir (Bkz. Resim 3.76). Bunların yanı sıra şu an fuayeye hizmet eden snack bar, konferans düzenlenmediği günlerde fuaye ile birleştirilip kafeterya olarak düzenlenebilir.

3.8. Bitlis Tatvan Kültür Merkezi (Tip Proje)

Harita 3.8. Bitlis Tatvan Kültür Merkezi ve yakın  evresi [36]

3.8.1. Tarihçe

90'lı yıllarda dönemin kültür politikası gereği, Türkiye çapında çok sayıda ilde ve ilçede kültür merkezi inşaatına başlanmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanan tip projelerin uygulanmasına, bu ihtiyaca cevap vermesi amacıyla başlanmıştır [2].

Tip 1 Kültür Merkezi, nüfus yoğunluğu çok fazla olmayan yerleşim yerleri için daha ekonomik ve optimum bir çözüm olması düşünüldükçe tasarlanmıştır. Mekan büyüklükleri ve sirkülasyon alanları yeterli olacak minimum boyutlarda tutulmuştur. Erzurum-Hınıs, Bitlis-Tatvan ve Niğde de projenin uygulanması tamamlanmıştır. Muş, Ağrı- Doğubeyazıt ve Kırşehir-Mucur'da aynı projenin inşası devam etmektedir. Siirt Kültür Merkezi ise Tip 1 projesine 1 kat ilave edilmesiyle oluşturulmuş bir revize projedir.

Bitlis'in Tatvan ilçesinde, sosyal ve kültürel etkinliklerin gerçekleştirilmesi amacıyla 1992 yılında Kültür Merkezi inşaatına başlanmıştır. 2001 yılında Kültür Merkezi'nin uygulaması bitmiş ve açılışı yapılmıştır [2].

3.8.2. Konum ve kentle ilişkiler

Proje Tatvan'ın önemli ulaşım akslarından biri olan Bitlis- Van karayolu üzerinde bulunmaktadır. Kent merkezinden yürünerek ulaşılabilir mesafededir. Kültür Merkezi, İlçenin idari merkez ve eğitim yapılarına yakın konumda bulunmaktadır (Harita 3.8). Bitlis- Van karayolu geniş bir yol olduğundan merkeze ulaşım için üst geçit düzenlenmiştir.

Kültür merkezi 5121,50m² alana bir arsada konumlanmaktadır. Düz bir arazide yer almaktadır. Ancak karayolundan aşağı kotta bulunduğundan merkezin önündeki meydana merdivenle inilmektedir. Ana giriş karayolu tarafında bulunmaktadır (Resim 3.80).

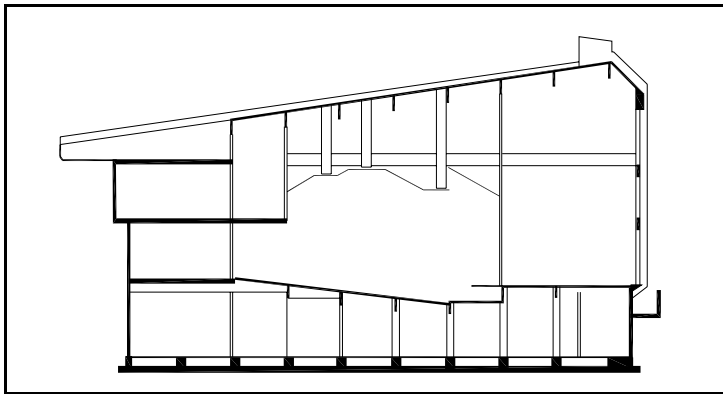

Resim 3.80. Kültür Merkezi'nin giriş cephesi [82]

3.8.3. Mimari biçimlenme

Proje düzgün geometriye sahip tekil bir binadan oluşmaktadır. Plan şemasında üç adet dikdörtgen form bir araya gelmektedir. Kitlede çıkımlar ve geri çekilmelerle hareketlilik sağlanmaya çalışılmıştır. İklim koşullarının sert olmasından dolayı eğimli çatı düzenlemesi yapılmıştır.

Bodrum kat, zemin kat ve birinci kat olmak üzere toplam üç kattan oluşmaktadır. Kent  leğine uygundur (şekil 3.47).

şekil 3.47. Kesit [36]

3.8.4. Mimari yaklaşım

Tatvan Kültür Merkezi tip proje yolu ile elde edilmiştir. Yere, yöreye ait olma kaygısı diğer projelere göre daha azdır. Tasarımda “işlevci” bir yaklaşım söz konusudur. Rasyonel ve ihtiyaca göre kurgulanmıştır. Biçimin fonksiyona göre ortaya çıktığı söylenebilir. Yalın, sade, ve insani ölçülerde tasarlanmıştır.

Kültür Merkezi’nde fonksiyonun cepheye yansımasının yanında, biçimci bir yaklaşımın da izlendiği görülmektedir. Tekrar yoluyla elde edilen simetrik ön yüz kavramı kullanılmıştır (Bkz. Resim 3.80). Yapının cephesinde, geleneksel mimari öğelerin yanı sıra, klasik mimari kompozisyonları anımsatan figüratif elemanlar da bulunmaktadır (Bkz. Resim 3.80, Resim 3.81).

Resim 3.81. Görünüş [41]

Cephe düzeninde kurgulanan çıkmalar, geleneksel Türk evi ile ilgili çağrışımlar yaparken, aynı zamanda klasik kolonad kullanımına da rastlanmaktadır. Giriş cephesinin karakteristik elemanı olan, dikey etkiyi arttıran sütunlar, strüktürel olarak değil, figüratif olarak kullanılmıştır. Binanın saçağını taşıyor görünümünü veren sütunlar, zemin kat hizasında kesintiye uğramaktadırlar. Yan cephede kullanılan

kolon düzenlemesi ise fonksiyonel bir gereklilik sonucu değil, biçimsel kaygılardan ötürü tasarlanmıştır. Yerel, evrensel, çağdaş ve tarihi özellikte dekoratif ya da strüktürel elemanlar, cephede kolaj oluşturacak şekilde yan yana düzenlenmişlerdir. Bina genelinde birden fazla üslubun kullanımı görülmektedir. Tarihten biçimler seçen, eklektik bir tutumun benimsendiği düşünülmektedir.

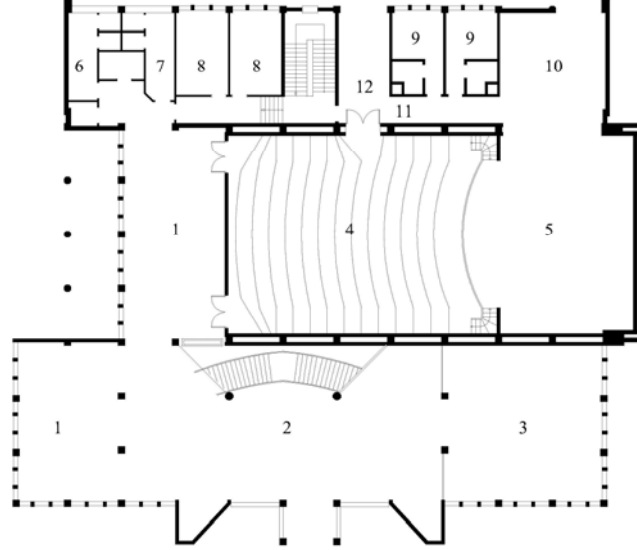
3.8.5. Fonksiyon

Tatvan Kültür Merkezi, 250 kişilik çok amaçlı salon, fuaye, büyükler ve küçükler için kütüphane salonları, periyodik okuma salonu, sergi salonu, kafeterya, idari ve teknik mekanlardan oluşmaktadır. Proje 880m² oturma alanına ve 2480m² kullanım alanına sahiptir.

Zemin katta giriş holü, fuaye ve kafeterya, çok amaçlı salon, bürolar, soyunma odaları, ıslak hacimler gibi mekanlar bulunmaktadır (Şekil 3.48). Ana girişin yanı sıra, zemin kat arka cephede tali bir giriş daha bulunmaktadır. Katta bulunan çok amaçlı salon dikdörtgen şemaya sahiptir. Eğimli olarak düzenlenen salonda orkestra çukuru ve balkon kullanımı bulunmamaktadır.

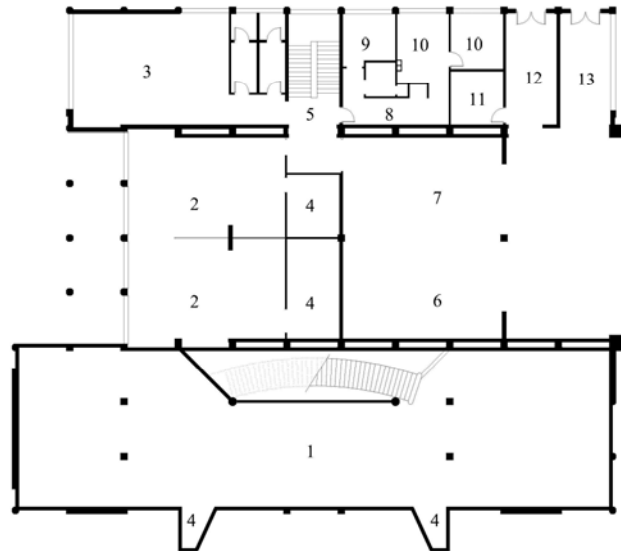
Bodrum katta giriş holü, fuaye ve kafeteryanın altı, sergi salonu olarak değerlendirilmiştir. Sergi salonu, fonksiyonu gereği doğal ışığa ihtiyaç duymadığından toprak altında düzenlenmiştir. Çok amaçlı salonun altında ise, teknik mekanlar ve atölyeler yer almaktadır. Diğer bölümde ise gerektiğinde burada kalabilecek bir teknik sorumlu için tasarlanan mekanlar ile servis hacimleri bulunmaktadır. Teknik hacimlere arka cephede bulunan bir servis merdiveni ile ulaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, bodrum katta rampa ile ulaşılan ve ısı merkezi, trafo, ana pano, jeneratör mekanlarının dış mekanla direkt bağlantısını sağlayan bir giriş daha bulunmaktadır. (Şekil 3.49).

1. <i>Fuaye</i>	5. <i>Sahne</i>	9. <i>Sanatçı soyunma</i>
2. <i>Giriş holü</i>	6. <i>Bay WC</i>	10. <i>Yan sahne</i>
3. <i>Kafeterya</i>	7. <i>Bayan WC</i>	11. <i>Koridor</i>
4. <i>Çok Amaçlı Salon</i>	8. <i>Büro</i>	12. <i>Hol</i>

Şekil 3.48. Zemin kat planı²⁷

1. <i>Sergi Salonu</i>	5. <i>Kat holü</i>	9. <i>Mutfak</i>
2. <i>Atölye</i>	6. <i>Hava santrali</i>	10. <i>Oda</i>
3. <i>Müzik-folklor çalışma salonu</i>	7. <i>Isı merkezi</i>	11. <i>Ana pano</i>
4. <i>Depo</i>	8. <i>Kapıcı dairesi</i>	12. <i>Jeneratör</i>
		13. <i>Hol</i>

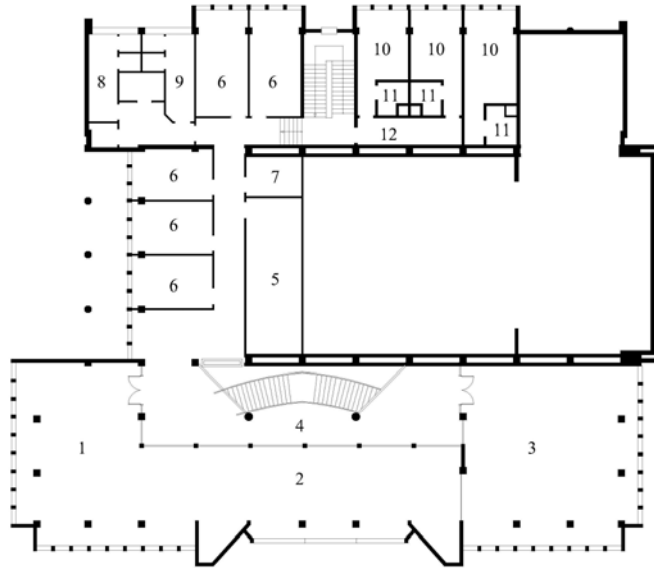

Şekil 3.49. Bodrum kat planı²

²⁷⁻² Bitlis Tatvan Kültür Merkezi paftaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiş ve düzenlenmiştir.

Birinci katta giriş holü, fuaye ve kafeteryanın üstü okuma salonları olarak düzenlenmiştir. Diğer kısımlarda ise idari bürolar, misafirhaneler, ıslak hacimler vardır (Şekil 3.50). Birinci kat, zemin kat üzerinde çıkma yapacak şekilde kurgulanmıştır. Okuma salonları ön ve yan cephelerde düzenlendiklerinden aydınlık mekanlardır.

1. Okuma salonu	5. Projeksiyon	9. Bayan WC
2. Periyodik okuma salonu	6. Büro	10. Misafir odası
3. Çocuk okuma salonu	7. Arşiv	11. Banyo
4. Kat holü	8. Bay WC	12. Koridor

Şekil 3.50. Birinci kat plan²⁸

3.8.6. Kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme

Betonarme sistem ile inşa edilmiştir. Projede, iklimlendirme, aydınlatma, yangın denetimi, mekanik sistem düşünülerek konfor koşulları oluşturulmuştur. Tip proje olan Bitlis Tatvan Kültür Merkezi'nde bina genelinde ekonomik malzeme kullanılmıştır. Tüm cephelerinde sıva ve boya uygulaması görülmektedir. Çok amaçlı

²⁸ Bitlis Tatvan Kültür Merkezi paftaları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı Arşivi'nden yararlanılarak Tuba Ulu Yılmaz tarafından yeniden çizilmiş ve düzenlenmiştir.

salon da ise malzeme seçimine önem verilmiştir. Salonun zemin döşemesinde PVC esaslı zemin döşemesi kullanılmıştır. Duvarlarda ve asma tavanda özel akustik lambri kaplama uygulanmıştır.

3.8.7. Öneriler ve eleştiriler

Bitlis Tatvan Kültür Merkezi küçük ölçeğine rağmen, ilçenin ihtiyaçlarına cevap veren bir yapıdır. Rasyonel biçimlenmesi ve incelenen diğer kültür merkezlerinde bulunan fonksiyonların mümkün olduğunca programa dahil edilmesi binanın düzgün olarak işleyebilmesini sağlamaktadır. Plan şemasının ve alan kullanımlarının tasarlanmasında gözlenen özenli ve bilinçli tavır, cephe kararlarında gözlenememektedir. Cephe düzenlemesinde üslup birliği oluşturulamamıştır. Tip projelerin yere ait kaygılarının olması güçtür. Çünkü aynı nüfus yoğunluğuna ama farklı özelliklere sahip yerleşim yerlerinde tasarlanmaları söz konusudur. Bu nedenle, tip projelerde evrensel bir tutumun benimsenmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir.

4. DEĞERLENDİRMELER, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Değerlendirmeler

İncelenen örnekler üzerinde yapılan karşılaştırmalı analiz sonucunda (EK-3), kültür merkezlerinin mimari tasarımlarında farklılaşmalar ve benzerlikler belirlenmiştir. Bu bölümde analizden ortaya çıkarılan sonuçlar değerlendirilerek giriş bölümünde belirlenen hipotezler sınanacaktır.

İlk olarak kültür merkezlerinin genel özellikleri karşılaştırılmıştır. Tasarım ve açılış yılları, bulundukları kent, elde ediliş yöntemleri ve mimarları ile ilgili bilgiler verilmiştir (EK-3). Kültür merkezleri örneklerinin tasarım ve açılış yılları arasındaki farka bakıldığında uzun yıllar süren inşaatlar olduğu söylenebilir. Bunun nedeni büyük ölçekli inşaatların, yüklü maliyetleri için gerekli ödeneğin, kısa sürede çıkamaması olduğu belirlenmiştir.

Elde ediliş yöntemlerine bakıldığında bir çeşitlilik gözlemlenmektedir. Bakanlık eliyle yapılan örneklerin ilgili Müdürlükçe tasarlandığı (İstanbul AKM), inşaatının ihale edildiği (Çankırı KM, Samsun KM), eski yapıların restorasyonunun yapılarak dönüştürüldüğü (Devecihan KM), özel projelerin yarışmaya çıkarıldığı (Ankara AKM, Konya Mevlana KM, Hacı Bektaş-ı Veli KM), nüfus yoğunluğunun az olduğu kentlerde tip projelerin hazırlanarak uygulandığı (Bitlis- Tatvan KM) belirlenmiştir.

Kültür merkezleri çok fazla fonksiyonu bir arada barındırdıklarından büyük ölçekli yapılardır. Konumlandıkları arsa alanları büyükten küçüğe; Konya Mevlana KM, Ankara AKM, İstanbul AKM, Samsun KM, Bitlis- Tatvan KM, Hacı Bektaş-ı Veli KM, Devecihan KM, Çankırı KM şeklinde sıralanabilir. Kullanım alanlarına bakıldığında ise; İstanbul AKM, Ankara AKM, Konya Mevlana KM, Samsun KM, Çankırı KM, Hacı Bektaş-ı Veli KM, Bitlis- Tatvan KM, Devecihan KM şeklinde büyükten küçüğe bir sıralama yapılabilir. Konya Mevlana KM sema gösterilerinin yapıldığı geniş bir açık alan düzenlemesine ve otoparka sahiptir. Geniş arsada parçalı ve yayılmacı planlama ile kent ölçeğine uyumlu olarak fazla yükselmemiştir. Ankara

Atatürk Kültür Merkezi arsasında, büyük bir kültür kompleksinin yer alacağı d   n ld   nden mevcut AKM binasının yakın çevresi dışında bir düzenleme yapılmamıştır. Kültür merkezi arsanın büyüklüğü ve kompleksin tamamlanmaması nedeniyle yalnız kalmıştır. Konya Mevlana Kültür Merkezinde olduğu gibi fazla y kselmemi tir. İstanbul AKM arsas  ilk iki kültür merkezine göre daha küçük olmasına rağmen kullanım alanı en fazla olan kültür merkezidir. Dolayısıyla d  eyde yükselme ile işlevler katlar arasında payla ılmı tır. Açık alanının büyük bir kısmı otopark düzenlemesine ayrılmıştır. Samsun KM'nin İstanbul AKM'nde olduğu gibi kat y kseklili i fazladır. Kullanım alanı katlar arasında payla ıldı ından oturma alanı azaltılmış, açık alan düzenlemesi yapılması imkanı yaratılmıştır. Bitlis- Tatvan KM, arsa içerisinde tekil olarak planlanmıştır. Kültür Merkezi'nin önünde meydan düzenlemesi yapılmıştır. Hacı Bektaş-ı Veli KM küçük bir arsada parçalı ve yayılmacı planlama ile uygulanmıştır. Kent  l e ine uygun bir alan kullanımı bulunmaktadır. Devecihan KM kısıtlı bir arsa alanında konumlandığı için büyük ölçekte bir açık alan düzenlemesi bulunmamaktadır. Şehir içi bitişik parsellerin bulunduğu bir alanda konumlanan  ankırı KM, incelenen kültür merkezleri arasında en az alana sahip olanıdır. Oturma alanı kısıtlı olup kullanım alanı fazla olduğu için kat y kseklili i artmıştır. Kültür Merkezlerinin alanlarının bulundukları kentin nüfusu, kültürel yapısı, geli mi li i, ihtiyaç duyulan aktivite  e itlili ine göre de i ti i söylenbilir.

Konum ve kentle ilişkiler

Bu bölüm için sınanacak hipotez, “*HI*: Kültür merkezleri, kent merkezlerinde veya yakın çevresinde konumlanır”, olarak belirlenmiştir.

 ncelenen tüm kültür merkezleri kent merkezinde veya yakın çevresinde konumlanmaktadır.  nemli kav ak noktalarında, bulvar üzerlerinde, metro, tren veya tramvay hatlarına yakın arsalarda yerle tiklerinden bulundukları kentin çeşitli bölgelerinden kültür merkezlerine ulaşım rahattır. Kent merkezindeki konumları ve büyük ölçekleri nedeniyle birer referans noktası olma özelliğine sahiptirler.

Mimari biçimlenme

Bu bölüm için sınanacak hipotez, “H2: Kültür merkezlerinin mimari biçimlenmesinde kent içerisinde sirkülasyonun yoğunlaştığı, aktivitelerin çeşitlendiği alanlara ya da referans noktalarına doğru bir yönlendirme söz konusudur”, olarak belirlenmiştir. Karşılaştırmalı analiz tablosundan (EK-3) elde edilen sonuçlar şu şekilde değerlendirilmiştir.

İstanbul AKM’nde ön yüz kavramına önem verilmiştir. Taksim Meydanına bakan bu cephe boydan boya cam kaplı olup, kültür merkezinin fuayeleri planlamada ön akslara yerleştirilmiştir. Yan cepheler ve arka cephede, sağır bir yüzey görünümü hakimdir. Çankırı KM’nde de ön yüze önem verme anlayışı devam etmektedir. Binanın bulvara bakan cephesi şeffaf olarak düzenlenmiştir. Ancak böyle bir biçimlenişin, İstanbul AKM’nden farklı olarak, binanın bitişik parsellerin bulunduğu dar bir arsada konumlanmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Ankara AKM binası bir kompleksin uygulanmış ilk parçasıdır. Kompleksi oluşturan diğer binalar henüz yapılmadığından bina geniş bir arsada içe dönük olarak tasarlanmıştır. Genel olarak sağır bir görünümü olan binada ana yaklaşım yönünde boşaltmalar yapılmıştır. Samsun KM örneği deniz kenarında konumlanmaktadır. Ancak binanın “U” formu denize sırtını dönecek biçimde arsada konumlanmaktadır. Görsel kaçış noktası oluşturan birkaç açıklık dışında deniz yönüne bakan cephesi sağır olarak nitelendirilebilir. Binanın kolları ise kent merkezine açılmaktadır. Merkez yönünde oluşturulan cephe boydan boya cam ile kaplanmıştır. Devecihan KM, diğer örneklerden farklı olarak eski bir binaya kültür merkezi işlevlerinin verilmesi ile oluşturulmuştur. Daha önceleri han olarak kullanılan binanın ilk işlevine uygun olarak içe doğru bir biçimlenmeye gittiği gözlemlenmektedir. Konya Mevlana KM, tarihi bir aks üzerinde konumlandığından kent merkezine ve tarihi yapılara yönelme söz konusudur. Hacı Bektaş-ı Veli KM’nde de Konya örneğindeki mimari yaklaşıma rastlanmaktadır. Bina tarihi yapılara yönelmektedir. Bitlis- Tatvan KM şehirlerarası karayoluna paralel olarak yerleştirilmiş ve bina ana girişi bu yönden verilmiştir. İncelenen örnekler üzerinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda başlangıçta belirlenen hipotezin doğru olduğu kabul edilmektedir.

Karşılaştırmalı analiz tablosundan (EK-3) elde edilen mimari biçimlenme ile ilgili diğer sonuçlar şu şekilde değerlendirilmiştir.

Seçilen örneklerin plan şemaları incelendiğinde 1990’a kadar tasarlanan yapıların tekil binalar olduğu gözlemlenmektedir. 90 sonrasında ise parçalı ve tekil şemalar bir arada gözlemlenmektedir. 80’li yıllardan önce tasarlanan İstanbul AKM ve Çankırı KM, tekil dikdörtgen şemalara sahiptir. 80-90 yılları arasında incelenen kültür merkezlerinde ise yüzey düzenlemelerinde eğiklikler, eğriler ve yuvarlaklıkların kullanımı artmıştır. Ankara AKM binası, kare tabanlı piramit şeklinde tasarlanmıştır. Samsun KM binasında ise, eğrisel bir planlama söz konusudur. Binanın “U” şeklinde bir plan şeması bulunmaktadır. Devecihan KM, iki dikdörtgen parçadan oluşmaktadır. Ancak parçaların sirkülasyon açısından bağlantısı yoktur. Konya Mevlana KM’nde, 4 adet sekizgen bir arada kullanılmıştır. Hacı Bektaş-ı Veli KM’nde ise, farklı geometrilerin kombinasyonu gerçekleştirilmiştir. Bitlis Tatvan KM’nde, İstanbul AKM ve Çankırı KM’nde gözlenen tekil ve dikdörtgen şemaya geri dönmüştür. Plan şemalarının incelenmesi sonucunda tipolojik bir yaklaşımın olmadığı, dönemsel bir ayrımın söz konusu olduğu söylenebilir.

Kütle özellikleri incelendiğinde tekil olarak tasarlanan binalarda 3. boyutta hareketliliğin çıkmalar ve yüzey düzenlemeleri ile sağlanmaya çalışıldığı, parçalı binalarda ise kitleler arası yükseklik farklılıkları ile dinamik bir etki oluşturulduğu gözlemlenmiştir. İstanbul AKM, Ankara AKM ve Devecihan KM simetrik ve statik görünüme sahiptir. Bu yapılarda dış mekandan çok iç mekanda 3. boyuta önem verilmiştir. Plan şeması olarak benzerlikleri bulunan Çankırı KM ve Bitlis- Tatvan KM’nin kütle özellikleri açısından da ortak noktaları bulunmaktadır. Her iki binada da çıkmalar ve geri çekilmelerle hareketlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Samsun KM kullandığı eğrisel formu incelenen diğer tekil planlı kültür merkezlerinden ayrıldığı gibi, eğimli ve dik açılı terasları bir arada kullanmasıyla kütle olarak da farklılaşmaktadır. Konya Mevlana ve Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezleri, işleve dayalı farklı yükseklikte kitlelere ayrılmaları sebebiyle kent içinde tüm yönlerden üç boyutlu olarak algılanabilmektedir. Plan şemalarında olduğu gibi tarihsel süreç içerisinde kütle biçimlenmesinde de farklı arayışların olduğu söylenebilir.

Mimari yaklaşım

Bu bölüm için sınanacak hipotez, “H3: Kültür merkezinin yer aldığı kentin geleneksel mimari dokusu ve yapıldığı dönemde gözlenen mimari akımlar, kültür merkezi tasarımlarının plan, kütle ve detaylarını etkilemektedir”, olarak belirlenmiştir. Karşılaştırmalı analiz tablosundan (EK-3) elde edilen sonuçlar şu şekilde değerlendirilmiştir.

Mimari yaklaşım konusu daha önce incelenen konum ve kentle ilişkiler ve mimari biçimlenme başlıklarının içeriklerini etkilemektedir. Bu başlık altında dönemin mimari anlayışlarının incelenen kültür merkezlerinin tasarımı üzerindeki etkileri incelenmiştir.

1980’li yıllara kadar olan dönemde kültür merkezlerinin tasarımı Modernizm akımının etkilediği gözlemlenmiştir. Modernist öğretilerde kente bakış açısı şu şekilde değerlendirilmiştir [30]:

“Kent işlevleri ve verimliliği olan bir makinedir... yapılardan arda kalan tek şey belli kurallarla yapılmış olan konutlar arasında ışık, hava gibi nedenlerle arda kalan boşluk bir trafik mekanı olarak tanımlanmıştır”.

Yapı sektöründe gerçekleşen gelişmelerle birlikte Le Corbusier’in belirttiği üzere geçmişe ait biçimlerin yerine çağ kendi biçimlerini hazırlamıştır. Modernizmin getirdiği dik açılar ve rasyonel tavra uygun dikdörtgen kütleler bu dönemde projelerin plan tiplerini yönlendirmişlerdir [22].

1956 yılında tasarlanan, birinci açılışı 1969, ikinci açılış tarihi 1977 yılı olan İstanbul Atatürk Kültür Merkezi binası “Uluslar arası Stil”in özelliklerini taşıyan bir örnektir. Plan şemasına bakıldığında evrensel, yalın, dik açılı, düzgün geometrili, rasyonel, akılcı, işlevsel ve yenilikçi olduğu görülmektedir. İşlevci yaklaşıma uygun olarak fonksiyon cepheye yansımaktadır. Yatay düşey dengesi ve güneş kırıcı gibi çağdaş elemanların kullanımı görülmektedir. Önemli bir tarihi bir geçmişli olan İstanbul’da

konumlanan yapı kent dokusunu yadsıyan evrensel bir dil kullanmaktadır. Yeşilkaya'nın belirttiği üzere [11]:

“Modernist tasarım anlayışında, kültürel farkları göz ardı ederek, insanın evrensel bir varlık olarak kabul edilmesi, yapının kendi başına çalışabilir bir makine olarak algılanması, yapının gelenek ve kentle ilişkili olmasını gerektirmez”.

Kütlede evrenselliği yakalayan İstanbul AKM binasında, kültürel ve yöresel elemanlar detayda ve dekorasyonda stilize edilerek kullanılmıştır.

Avan projesi 1976 yılında çizilen Çankırı KM'nin de modernizm etkisinde biçimlendiği söylenebilir. Planlama açısından evrensel, yalın, dik açılı, düzgün geometrili, rasyonel, akılcı ve işlevsel olarak tasarlanmıştır. Kütlede yatay düşey dengesinin sağlanmasına çalışılmış, İstanbul AKM'ndeki gibi güneş kırıcılar kullanılmıştır. Ancak cephe kaygıları yüzünden fonksiyonun cepheye yansımaması, kütlede işlevci yaklaşımın yerine biçimci bir yaklaşımın söz konusu olduğunu göstermektedir. Çok amaçlı salon tasarımında da İstanbul AKM'nin fonksiyonel olgunluğuna bu projede varılamamıştır. Çankırı KM'nde kültürel ve yöresel elemanların kullanım alanı bulunmamaktadır. Bina genelinde evrensel tutum gözlemlenmektedir.

1980–1990 yılları yeni arayışların olduğu ve tarihi binaların dönüştürülmesinin gündeme geldiği bir dönemdir. Bu dönemde tarihi ve doğal çevrenin korunmasını, eski yapıların onarım ve restorasyonunu konu alan yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Yeni inşaat yasa ve yönetmelikleri hazırlanmıştır. Yapı sektöründe sanayileşmenin ve teknolojinin gelişmesiyle farklı form arayışlarına gidilmiştir [58]. Bu dönemin yapı dilinde serbestleşme görülmektedir. Kültür Merkezleri yapılarında da dönem etkileri gözlemlenmektedir. Kültür Merkezinin simgesel bir yapı olarak kent merkezinde konumlanması, referans noktası olması gerekliliği anlayışı yeni biçim denemelerini getirmiştir.

1981 yılında başkent Ankara için önemli bir kültür yapısı uygulanması konusu gündeme gelmiştir. Proje Modernizm etkilerini taşımasının yanı sıra biçimlenmesi ile

tarihi, kültürel değerlere ve kente dair bir takım atıflarda da bulunmuştur. Bu özellikleri nedeniyle, İstanbul AKM ve Çankırı KM'nin Modernizm anlayışından ayrılmaktadır. Planlama açısından modern öğretinin getirdiği nitelikleri taşımaktadır. Evrensel, yalın, dik açılı, düzgün geometrili, rasyonel, akılcı ve işlevsel olarak tasarlanmıştır. Ancak proje kapsamında büyük ölçekli yapılarda Türk yapı geleneği olan açık ve kapalı orta mekan kurgusuna da rastlanmaktadır. Müze bloğu ve onu saran iç avlu kültür merkezinin ortasında konumlanmaktadır.

Kütlede Modernizm'de gözlenen “beyaz”ın kullanımı bulunmaktadır. Atatürk KM tepesi kesik piramit formu ile kendinden önce yapılan kültür merkezi binalarından 3. boyutta biçimsel olarak ayrılmaktadır. Projede simgesel ve biçimci bir yaklaşım sonucu tarihi anıtsal bir kütle olan “Piramit” kullanılmıştır. Biçimlenmesi ile Anadolu'daki “Tümülüs ve höyüklerle”, kesik piramidin eğik yüzeylerin bitişiindeki dişler ile “Ankara Kale'sinin burçlarına” atıfta bulunulmuştur [54].

1984 yılında tasarlanan “U” forma sahip Samsun KM kendinden önce incelenen örneklerden plan şeması olarak da farklılaşmaktadır. Rasyonel ve işlevsel olarak kurgulanan yapıda dik açılar yerine eğri çizgiler kullanılmıştır. İç mekanda oluşturulan, fonksiyonları birbirine bağlayan “sokak” ögesi binanın kent ile ilişki kurmasını sağlamaktadır. Ankara AKM'nde olduğu gibi cephede “beyaz”ın kullanımı gözlemlenmektedir. Eğimli çatısıyla 3. boyutta da yeni arayışlara giren yapı, kent dokusuna kontrast bir görüntü sergilemektedir. Bina genelinde kültürel ve yöresel elemanların kullanımına rastlanmamaktadır.

Bu dönemde yeni tasarımlarla elde edilen kültür merkezleri dışında, kültür merkezi işlevlerine cevap verebilecek nitelikteki tarihi yapıların restorasyon ilkelerine göre projelendirilmesine de başlanmıştır. Bu uygulama, mimari mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Devecihan KM eski bir han yapısının yeniden işlevlendirilmesi ile elde edilmiştir. Yalın, organik, rasyonel, akılcı, işlevsel bir tutum bina genelinde gözlemlenmektedir. Ankara AKM'nde olduğu gibi tekil plan şemasına sahip Devecihan KM'nde de geleneksel mimari dokuda önemli bir yeri olan “avlu” kullanımına rastlanmaktadır. Ancak buradaki

kullanımında Ankara AKM’nden farklı olarak iç avlu herhangi bir mekanla kesintiye uğramadığından toplayıcı olma niteliğini yitirmemektedir. Proje yöresel biçimlenmeye sahiptir. Tarihi elemanlar korunup, hakkında bilgi sahibi olunmayan detaylarda çağdaş öğeler kullanılmıştır.

1990 ve sonrasındaki dönemde devletin kültür politikalarına ağırlık vermesi söz konusudur. Her ile en az bir kültür merkezi yapılması gündeme gelmiştir. Bu amaçla çok sayıda kültür merkezi projesine ihtiyaç duyulmuştur. Kısa sürede hedefe ulaşmak için, ulusal yarışmalar açılarak özel projelerin elde edilmesinin yanı sıra tip projelerin tasarlanmasına da başlanmıştır.

1991 yılında Ahlat Selçuklu Kültür Merkezi ve Konya Mevlana Kültür Merkezi yarışmaları, 1992 yılında Nevşehir Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezi yarışması, 1993 yılında ise GAP Kültür ve Sanat Merkezi, Söğüt Ertuğrul Gazi Kültür Merkezi, Ankara Kongre ve Kültür Merkezi yarışmaları açılmıştır [2]. Bu projeler arasından Konya Mevlana Kültür Merkezi ve Nevşehir Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezi yarışmalarında birinci seçilen projeler uygulanmıştır. Diğer yarışmalara ait projelerin ise uygulama imkanı bulunamamıştır.

Konya Mevlana KM Postmodern mimarinin özelliklerini taşımasının yanı sıra modern mimariden de izler taşımaktadır. Planlama kararları açısından rasyonel, işleve dayalı, akılcı, eksenel olması, net geometrik biçimlerin bir araya gelmesi, kütlede “beyaz”ın kullanımı, fonksiyonun cepheye yansması Modernizm akımından etkilendiğinin göstergesidir. Konya Mevlana KM’nin Mevlana Türbesi’ne yakın olarak konumlanması, geçmişle ilişki kurma ve sembolik bir değer taşıma kaygılarına sebep olmuştur. Projede kentin sahip olduğu organik dokuya uygun olarak parçalanma görülmektedir. Projenin fonksiyona göre parçalanması ile merkezin ölçeği kırılmış hem de çevredeki organik dokuya uyum sağlanmıştır. Tarihi kümbet formunun malzeme ve biçimleniş olarak farklılaşarak yorumlanması ile projede kullanımı söz konusudur. Projede geçmiş ile kurulan ilişkiye önem verilmiştir. Kentin geleneksel mimari dokusu, binanın tasarımı için bir hareket noktası olmuştur. Daha sonra düzenlenen Hacı Bektaş-ı Veli KM’nde de benzer bir

yaklaşımına rastlanmaktadır. Tarihsel dokuya uyumlu parçalanmanın gerçekleştiği projede, tarihsel elemanlar, yorumlanmadan, içeriği boşaltılarak kullanılmışlardır.

80’li yıllardan itibaren Türkiye’de uygulama alanı bulan Postmodernizm’in, Konya Mevlana ve Hacı Bektaş-ı Veli KM’nde etkileri oldukça hissedilmektedir. Tarihe yönelik göndermeler yaptıklarından klasist postmodern olarak tarifienebilirler. Yapılar geçiş döneminde tasarlandıklarından Modern mimarlıktan da izler taşımaktadırlar. Bu geçiş döneminde yapılan projeler ile ilgili olarak Ayhan Usta ve Gülay Keleş Usta şöyle demişlerdir [83]:

“Türkiye’de burjuvazinin göreceli özgürleştirilmesine bağlı olarak bir kimlik arama sürecine girildiği bu bağlamda da kendi tarihsel kültürel değerlerine yöneldiği görülmektedir... Türkiye mimarlığında tarihsel göndermeler ve gelenek söylemi, dışa bağımlı az gelişmiş kapitalizm kültürü olan popülizmin ikonolojik yönünü oluşturmaktadır”.

Konya Mevlana ve Hacı Bektaş-ı Veli KM’nde gözlenen tarihsel dokuyla ilişkili form önerisi bu duruma paralellik göstermektedir. Hacı Bektaş-ı Veli KM’nde tarihten gelen öğelerin popüleleştirilerek kolaj halinde yüzeyde kullanılmasına ilişkin Ayhan Usta ve Gülay Keleş Usta şöyle bir değerlendirmede bulunmuşlardır [83]:

“Zaman, mekan ve yaşam tanımayan bu tavırlar aldatmacı ve aldanımcı bir nitelik göstermektedir... Anadolu mimarisinden seçilen zengin öğelerin Postmodern ve dekonstrüktivist mimarlık süzgecinden geçirilerek kullanılması bu dönemin en belirgin özelliğidir”.

Aynı yıllarda kültür merkezi sayısının arttırılması amacıyla yarışma projeleri dışında nüfus yoğunluğu az olan iller ve ilçelerde tip projelerin uygulanması düşünülmüştür. Bu amaçla Tip 1 ve Tip A1 projeleri çizilmiştir. Bu projeler zaman zaman revize edilerek uygulanmışlardır. Tip A1’e uygun olarak çizilmiş projeler henüz yapım aşamasındadır. Tip 1 projesine göre faaliyete geçmiş olan Bitlis Tatvan KM, fonksiyonel ilişkileri açısından işleyen bir yapıdır. İşlevci rasyonel, akılcı, ihtiyaca göre tasarlanmış, net geometrik biçimler tekil bir kütlede bir araya getirilmiştir. Yalın sade ve insan ölçeğinin kullanılmasının yanı sıra fonksiyon cepheden algılanabilmektedir. Cephede biçimci ve seçmeci bir anlayış söz konusudur.

Oluşturulan kompozisyonda geleneksel mimari öğelerin yanı sıra, klasik mimariden figüratif elemanlar da bulunmaktadır. Farklı üsluplara ait dekoratif ya da strüktürel elemanlar, cephede kolaj oluşturacak şekilde yan yana düzenlenmişlerdir. Eklektisizm (Seçmecilik) tutumunun benimsendiği gözlenmiştir. Oktay’a göre popüler kültürün ideolojik işlevlerinden olan “kitsch” kavramının [84] ve Post Modernizm’in getirdiği “geçmişten yararlanma” ilkesinin etkileri projede görülmektedir. Tanyeli “kitsch” kavramının, estetik normlar sistemine karşı, toplumsal, kültürel, bilimsel ve teknolojik dönüşüm ve değişimle birlikte ortaya çıktığını belirtmiştir. Bu bağlamda Türkiye, kendine özgü yerli kitschler yaratmakta, Batı kökenli kitschleri kullanmakta ve ikisini bir araya getirmektedir [85]. Bitlis-Tatvan KM’nde de; yerel, batılı, çağdaş ve geleneksel özellikte dekoratif ya da strüktürel elemanlar cephede bir arada kullanılmıştır.

Konum ve kentle ilişkiler bölümünde değinildiği gibi incelenen tüm kültür merkezleri kent merkezinde veya yakın çevresinde konumlanmaktadır Kent silüetine katılan bu binalar, kamusal bellekte “yer” e ait imgeleri oluştururlar. İstanbul KM ve Çankırı KM, kent içindeki ve kentlinin hafızasındaki konumları, biçimlenişleri ile referans noktası olma özelliğine sahiptirler. Ankara AKM binası farklı biçimlenmesi ile referans noktalarının, “düzen içerisinde fark edilme” özelliğine sahiptir. Ankara AKM binasında, incelenen ilk iki kültür merkezinden farklı olarak anıtsal olma kaygısı vardır. Bu amaçla tarihi anıtsal bir form kullanılmıştır. Ancak Yıldırım’ın belirttiği üzere [86]:

“Kalabalık anıtı içine almalı birebir ilişki kurmalıdır...eylemin doğası anıtı biçimlendirir”.

Ankara AKM binası, eylemlerin çeşitlendiği ve yoğunlaştığı zamanlarda, gündelik hayatın içerisinde, dolayısıyla kentsel hafızada yer tutabilmektedir. Samsun KM’nde, Ankara AKM’nde olduğu gibi farklı bir biçim kullanımı görülmektedir. Kent dokusuna kontrast, biçimci tavrın nedeni kentte bir referans noktası olmak olarak düşünülebilir. Edirne Devecihan KM, tarihi bir bina olduğundan, sürekli ve değişmez bir imge (işlev değişse bile form aynı kalmakta) olarak kentsel hafızada yer

almaktadır. Konya Mevlana KM, işleve dayalı kitlelere ayrıldığından, kent içinde üç boyutlu olarak algılanmaktadır. Simgesel öğeleri kullanması, biçimlenmesi ve ölçeğiyle çevrede referans noktası haline gelmiştir. Hacı Bektaş-ı Veli KM ise referans noktası olma özelliğine sahip tarihi külliye yakın konumda bulunmaktadır. Hacı Bektaş-ı Veli KM, organik parçalanması ve külliyeyle bütünleşen açık alan kullanımı ile referans noktası olan alanın bir parçası olmuştur. Bitlis Tatvan KM ilçede önemli bir ihtiyacı karşılayan tek bina olma özelliğine sahiptir. Kent merkezinde konumlandığından, önemli kentsel belirleyicilerdendir. İncelenen tüm kültür merkezleri referans noktası olma özelliğine sahiptir.

İncelenen örnekler üzerinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda başlangıçta belirlenen H3 no.lu hipotez sınanmıştır. İstanbul AKM, Çankırı KM, Samsun KM, Bitlis-Tatvan KM'nin kentin geleneksel mimari dokusuna göre biçimlenmediği, ancak incelenen tüm kültür merkezlerinin yapıldıkları dönemin izlerini taşıdıkları belirlenmiştir. Bu sonucun, dönemler arasında kente, geleneğe ve tarihe bakış açısında farklılıklar olmasından kaynaklandığı saptanmıştır.

Fonksiyon

Bu bölüm için sınanacak hipotez, “H4: Kültür merkezlerinin ihtiyaç programı yerel, ulusal ve evrensel gereksinimler doğrultusunda hazırlanır.”, olarak belirlenmiştir. Çalışmanın ekinde sunulan karşılaştırmalı analiz tablosundan (EK-3) elde edilen sonuçlar şu şekilde değerlendirilmiştir.

En fazla kullanım alanına sahip olan İstanbul AKM binası, en çok salona sahip olan kültür merkezidir. Çok amaçlı salon kapasitesi, incelenen kültür merkezleri içinde en fazla olanıdır. Orkestra çukuru ve sofiti sayesinde orkestral temsiller ve büyük gösteriler yapılabilmektedir. İstanbul, çok sayıda sanatsal aktivitenin gerçekleştiği çeşitli mekanlara sahip bir metropol olma özelliğine sahiptir. İstanbul kentinde, AKM binası içerdiği kapsamlı salonları ile gösteri sanatları açısından önemli bir işleve cevap vermektedir. Ancak katılım ve etkileşimin artırılmasına yönelik, toplumsallığı destekleyecek atölyeler, kafeteryalar, satış üniteleri, içinde yaşanan

çağa uygun teknoloji destekli mekanlar merkez içerisinde bulunmadığından kent içerisinde oldukça merkezi bir konumda olan İstanbul AKM binası odak noktası olma potansiyelini kullanamamaktadır.

Çankırı KM, incelenen diğer kültür merkezlerine göre daha küçük bir ölçeğe sahip olmasına rağmen çok sayıda fonksiyonu barındırmaktadır. Projede bir adet çok amaçlı salon bulunmaktadır. Salonun orkestra çukuru ve sofiti olmadığından büyük orkestra ve müzikal tiyatro gösterileri düzenlenememektedir. Ancak salon genel olarak kentin kültürel ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Kültür merkezinin kafeteryası bulunmamaktadır. İhtiyaç doğrultusunda eklentiler şeklinde tesadüfi konumlu büfe, çay ocağı gibi mekanlar düzenlenmiştir.

Ankara AKM binası Ankara’da yapılacak kültür kompleksinin müze, sergi, kütüphane bloğu olarak belirlenen ilk birimidir. Daha sonraki etaplarda yapılması düşünüldüğünden bu yapıda çok amaçlı salon bulunmamaktadır. Saner, Ankara AKM binası için şöyle demiştir [43]:

“...modern Türkiye Cumhuriyeti’nin başkentinde, ulusal ölçekte düşünülen, simgesel değerleri bulunan ve daha da önemlisi kentlinin ihtiyaçlarına göre şekillenmekten öte determinist bir yaklaşımla kentlinin ihtiyaçlarını belirleme iddiasında olan bir yaklaşımla çözülmüştür”.

Ankara AKM binası içerdiği fonksiyonlarla sonradan kullanıma sunulan fuar düzeneği açısından bir ikilem yaşamaktadır. Müze- Sergi- Halk Oyunları Salonu- Kütüphane’den oluşan ilk yapının yanı sıra, henüz inşa edilmemiş Kongre Salonu, Konser Salonu, Opera- Bale Binası, Tiyatro Binası ile Ankara AKM yüksek kültüre hizmet eden bir görünüme sahiptir. Ancak kafeterya, fuar alanı gibi halkın ilgisini çekecek yeni mekanlara da ihtiyaç duyduğu gözlemlenmektedir. Yüksek kültür - popüler kültür ayrımının ortadan kalktığı günümüz ortamında Ankara AKM binasının kullanımı arttıracak bilinçli tasarımlara ihtiyacı bulunmaktadır.

Samsun KM, bölge merkezi olması sebebiyle büyük ölçekli ve çok fonksiyonlu bir yapıdır. Çocuklara ait kütüphane ve çalışma odaları, misafirhane, kafeterya, satış

birimleri ile açık gösteri alanı daha önce incelenen kültür merkezlerinin programına yeni eklenen fonksiyonlardır. Özürlülerin binayı kullanımına yönelik rampa ve asansör gibi sirkülasyon elemanlarının kurgulanması projenin getirdiği diğer bir yeniliktir. Ankara ve Samsun KM örneklerinde biçimin fonksiyonu bazı açılardan zorladığı ayrıntılı olarak incelendiği bölümlerde görülmektedir.

Devecihan KM, küçük ölçeğine rağmen fonksiyonların iyi kurgulanması sonucunda kentte yoğun olarak kullanılan bir merkez olma özelliğini kazanmıştır. Yapı kullanılmaz, yıkık bir durumdayken, şu anki kullanımıyla kentin kültür yaşantısının önemli bir parçası haline getirilmiştir. Yapıda kafeterya birimi bulunmamaktadır. Kültür merkezinde geçirilen zamanın arttırmaya yönelik ihtiyaca ve talebe uygun çeşitli fonksiyonlarla merkeze olan ilgiyi arttırmak mümkün olabilecektir.

Konya Mevlana KM çok fonksiyonlu büyük bir yapıdır. İncelenen diğer kültür merkezlerinden farklı olarak, çevrenin sahip olduğu kültürel değer nedeniyle sema gösterilerinin düzenleneceği “özel amaçlı salon” ünitesi mekan organizasyonuna dahil edilmiştir. Salon kullanım açısından daha önceki örneklerden farklılaştığından, plan şekli de değişmiştir. Topluluk hissini arttıran, seyirci ile sahne ve diğer seyirciler arasındaki ilişkiyi yoğunlaştıran merkezi tipli plan şeması kullanılmıştır. Samsun KM’nde olduğu gibi bu projede de kent ile bina ilişkisini kuran açık gösteri mekanı bulunmaktadır. Ancak çalışma salonları ve satış birimleri bulunmamaktadır.

Hacı Bektaş-ı Veli KM, küçük ölçekli yapısına rağmen mekan organizasyonu ile ihtiyaçlara cevap vermektedir. Projenin açık alan düzenlemeleri kitle biçimlenmesi ile uyumludur. Tasarıma dahil edilen sokak, meydan ve avlularla iç mekanların fonksiyonları dış mekanla ilişkilenebilmektedir. Bu projede de satış birimleri bulunmamaktadır.

Bitlis- Tatvan KM, ilçenin kültürel ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde minimum alanda tasarlanmıştır. İncelenen diğer kültür merkezlerine ait fonksiyonlar, daha az kapasiteye ve alana sahip olacak şekilde bina içerisinde tasarlanmıştır. Projede toplumsallığı arttırmaya yönelik sosyal birimler (kafeterya, lokal, misafirhane) ve

açık alan düzenlemeleri bulunmamaktadır. İncelenen örnekler üzerinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda başlangıçta belirlenen *H4* no.lu hipotezin doğru olduğu ancak kültür merkezlerinin ihtiyaç programında bir takım eksikliklerinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Kullanılan yapım teknolojisi ve malzeme

Bu bölüm için sınanacak hipotez, “*H5*: Kültür merkezlerinde kullanılan yapım teknolojisini ve malzeme seçimini kalite ve dayanım faktörlerinin yanı sıra bina için ayrılan ödenek miktarı da önemli ölçüde etkilemektedir”, olarak belirlenmiştir. Çalışmanın ekinde sunulan karşılaştırmalı analiz tablosundan (EK-3) elde edilen sonuçlar şu şekilde değerlendirilmiştir.

Türkiye’de sanayileşmenin gelişmesiyle, daha kolay ve ekonomik yapı üretimi imkanı doğmuştur. Betonarme uygulamalarda ilerlenmiş, yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Kültür merkezlerinin büyük bir bölümü betonarme yapım teknolojisi ile inşa edilmiştir. İstanbul AKM ve Konya Mevlana KM’nde fazla açıklığın geçildiği salon mekanlarında çelik strüktür kullanılmıştır. Devecihan KM’nde ise geleneksel yapım yöntemleri ile çelik kullanımı bir aradadır.

Kültür merkezlerinde kullanılan malzeme, konumlandığı kentin iklimi, ekonomik olanakları ve ayrılan ödenek miktarına bağlı olarak değişmektedir. İstanbul AKM binasının ön cephesinde alüminyum ve cam kullanımı, Ankara AKM’nde mermer kullanımı, Samsun KM’nde traverten kullanımı, Konya Mevlana KM’nde mermer kullanımı, Hacı Bektaş-ı Veli KM’nde granit kullanımı gözlemlenmektedir. Doğal taşın kullanımının sebepleri Türkiye’de kolay bulunur bir malzeme olması, Anadolu iklimine uygun olması, dayanıklı ve kalıcı olması ile açıklanabilir. Çankırı KM’nde ön cephede güneş kırıcılı cam düzenlemesi yapılmışken arka ve yan cephelerde sıva kullanımı görülmektedir. Bitlis- Tatvan KM’nde tüm cephelerde sıva uygulaması yapılmıştır. Devecihan KM’nde restorasyon ilkelerine bağlı olarak malzeme kullanımı görülmektedir. İç mekanda malzeme seçimi de aynı kriterlere bağlı olarak değişmektedir. Kentin olanaklarına bağlı olarak İstanbul AKM, Ankara AKM,

Samsun KM, Konya Mevlana KM, Hacı Bektaş-ı Veli KM’nde iç mekanda sirkülasyonun yoğun olduğu yerlerde döşeme malzemesi olarak mermer ya da granit gibi doğal taş malzemeler kullanılmıştır. Sirkülasyonun azaldığı bodrum katlarında ve servis hacimlerinde ise suni taş, yerinde dökme mozaik gibi ekonomik malzemeler tercih edilmiştir. Çankırı KM’nde ise bina genelinde ekonomik malzeme uygulandığı görülmektedir. Marley, çimento esaslı suni taş ve yerinde dökme mozaik kullanımına rastlanmaktadır. Bitlis-Tatvan KM’nde mermer, suni mermer ve karo plak kullanılmıştır.

Kültür merkezlerinin en önemli fonksiyonu olan çok amaçlı salonlarda kullanılan malzemelerin seçimine, incelenen tüm örneklerde dikkat edilmiştir. Salonların zemin döşemesinde PVC esaslı zemin döşemesi ve ses yutucu halı kullanımı görülmektedir. Duvarlarda ve asma tavanda özel akustik lambri kaplama uygulanmıştır. İlk kültür merkezi örneği olan Çankırı KM’nde diğerlerinden farklı olarak, duvarda plastik boya ve asma tavanda alüminyum kullanımı görülmektedir.

İncelenen kültür merkezi örneklerinin çatıları genellikle eğimli olarak düzenlenmiştir. İstanbul AKM binasının çatısı modern ilkelere bağlı olarak teras çatı olarak düzenlenmiştir. Devecihan KM’nin ise Han binasının üzeri orijinaline sadık kalarak kurşun kubbeli çatı ile kapatılmış, çok amaçlı salonun üzerini örten çatı ile ilgili elde veri bulunmadığından açıklık çelik uzay kafes sistemi ile geçilmiş, alüminyum ile kaplanmıştır. Çankırı KM betonarme terasların yanı sıra alüminyum eğimli çatıya sahiptir. Ankara AKM binasında piramit formdan ötürü çatı aynı zamanda cepheyi de oluşturduğundan eğimli mermer kaplama kullanılmıştır. Sağır yüzeylere sahip binanın tepesinde çatı pencereleri kullanılmıştır. Samsun KM’nde de eğimli ve teras çatı bir arada kullanılmıştır. Ankara AKM’nde olduğu gibi çatıdan doğal ışık alma söz konusudur. Çatıda fiber ışıklık kubbeleri tasarlanmıştır. Konya Mevlana KM çatı düzenlemesi ile diğer kültür merkezlerinden farklılaşmaktadır. İşlevlere göre farklı kitlelere ayrılan kültür merkezi, farklı çatı örtüleri ile kaplanmıştır. İhtifal Salonu, çelik konstrüksiyon sistemler ile geçilmiştir. İhtifal Salonuna ait çatı uzay sistem üzerine temperli cam kaplıdır. Seyirci tribününün dışındaki sirkülasyon alanının üzerinde de çatı pencereleri düzenlenmiştir. Fuaye

bloğunda çatı çelik konstrüksiyonlu olup kaplaması alüminyum doğrama üzerine temperli camdır. Kongre merkezinin üzeri betonarme teras çatıdır. Çok amaçlı salonda ise çatı çelik konstrüksiyon olup, üzeri alüminyum kaplıdır. Hacı Bektaş-ı Veli KM’nde Konya Mevlana KM’nde olduğu gibi farklı kitlelere ayrılan kültür merkezi, farklı çatı örtüleri ile kaplanmıştır. Bina genelinde alüminyum eğimli çatı kullanımı görülmektedir. Bu projenin snack bar ve fuaye mekanlarının üzeri eğimli olarak alüminyum ve cam giydirme cephe ile kaplanmıştır. Bitlis Tatvan KM, kışları çok sert geçen bir bölgede konumlandığından çatı eğimi incelenen diğer kültür merkezlerine göre daha fazladır. Çatıda kenetli sac örtü kullanılmıştır. İncelenen örnekler üzerinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda başlangıçta belirlenen hipotezin doğru olduğu kabul edilmektedir.

Son olarak sınanacak ana hipotez, “resmi yapı kimliğine sahip kültür merkezleri, kent merkezinde konumlanan, aktivitelerin yoğunlaştığı alanlara yönelen, bulundukları yere ve yapıldıkları döneme ait izler taşıyan, ihtiyaç programları ile kentin gereksinimlerini karşılayan ve belirleyen, yapım tekniğinde ve malzeme seçiminde en elverişli koşulları değerlendiren yapılardır”, olarak belirlenmiştir.

Alt hipotezlerin sınanmasından elde edilen sonuçlara göre genel bir değerlendirme yapılabilir. Kültür merkezleri kent merkezinde ve yakın çevresinde konumlanmaktadır. Aktivitelerin ve sirkülasyonun yoğunlaştığı ve çeşitlendiği alanlara, referans noktalarına yönelirler. Yapıldıkları dönemin mimari anlayışından etkilenirler. Bu etkiye bağlı olarak kente karşı tutumları değişebilir. Kentin ihtiyaçlarını belirleyerek ve karşılamaya çalışırlar. Yapım tekniğinde ve malzeme seçiminde optimum koşulları değerlendirirler.

4.2. Sonuç ve Öneriler

Giriş bölümünde ortaya konan hipotezlerin sınanması ve değerlendirmelerin yapılmasından sonra konunun özetlenmesi ve genel bir sonuç çıkarılması açısından aşağıdaki tablo oluşturulmuştur (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1. Sonucun öz tablosu

KRİTERLER			KÜLTÜR MERKEZİ ADI	İSTANBUL ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	ÇANKIRI(100.YIL) KÜLTÜR MERKEZİ	ANKARA ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	SAMSUN KÜLTÜR MERKEZİ	DEVECİHAN KÜLTÜR MERKEZİ	KONYA MEVLANA KÜLTÜR MERKEZİ	HACI BEKTAŞ-I VELİ KÜLTÜR MERKEZİ	BİTLİS-TATVAN KÜLTÜR MERKEZİ
KONUM VE KENTLE İLİŞKİLER	Arsa Alanı	Büyük (>10 000 m ²)		●		●	●		●		
		Orta (5 000–10 000 m ²)									●
		Küçük (<5 000 m ²)			●			●		●	
	Büyükölçülük	Büyük ölçekli (>10 000m ²)		●		●	●		●		
		Orta ölçekli (5 000–10 000 m ²)			●					●	
		Küçük ölçekli (<5 000 m ²)						●			●
	Konum	Merkez içi		●	●					●	
		Merkeze çok yakın					●	●	●		●
		Merkeze yakın				●					
	Ulaşım	Çok kolay		●	●					●	●
		Kolay					●	●	●		
		Zor				●					
MİMARİ BİÇİMLENME	Plan Şekli	Dikdörtgen		●	●						●
		Kare				●		●			
		Eğrisel					●				
		Çokgen							●		
		Farklı geometrilerin bir arada kullanımı								●	
	Planlama Tipi	Merkezi									
		Lineer					●				●
		Açık/Serbest									
		Kümesel							●		
		Karma		●	●	●		●		●	
		Simetrik		●		●		●	●		
	3. Boyut	Statik		●		●		●			
		Hareketli (İç mekan)		●		●	●	●	●	●	●
		Hareketli (Dış mekan)			●		●		●	●	●
		Simetrik		●		●		●	●		
	Parça/ Blok Özelliği	Tekil		●	●	●	●				●
		Parçalı						●	●	●	
	Kat sayısı	1–3				●		●	●	●	●
		4–6			●						
		7–10		●			●				

Çizelge 4.1. (Devam) Sonucun öz tablosu

KRİTERLER			KÜLTÜR MERKEZİ ADI	İSTANBUL ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	ÇANKIRI(100.YIL) KÜLTÜR MERKEZİ	ANKARA ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	SAMSUN KÜLTÜR MERKEZİ	DEVECİHAN KÜLTÜR MERKEZİ	KONYA MEVLANA KÜLTÜR MERKEZİ	HACI BEKTAŞ-I VELİ KÜLTÜR MERKEZİ	BİTLİS-TATVAN KÜLTÜR MERKEZİ
MİMARİ YAKLAŞIM	Plan	Evrensel		•	•	•	•				•
		Geleneksel				•		•	•	•	•
		Basit		•	•	•	•	•			•
		Karmaşık							•	•	
		Dik açılı		•	•	•		•			•
		Açılı/ organik					•		•	•	
		Asal geometri		•	•	•		•	•	•	•
		Eğrisel biçimlenme					•				
		Rasyonel		•	•	•	•	•	•	•	•
		Bütünlük		•	•	•	•	•			•
		Parçalılık							•	•	
		Akılcı		•	•	•		•	•	•	•
		İşlevsel		•	•	•	•	•	•	•	•
		Kent dokusuna uyumlu						•	•	•	•
		Kent dokusuna kontrast		•	•	•	•				
		“Avlu” ögesinin kullanımı				•		•	•		
		“Sokak” ögesinin kullanımı					•			•	
	3. Boyut	Fonksiyonun cepheden algılanabilir olması		•			•		•	•	•
		Fonksiyonun cepheden algılanamaması			•	•		•			
		Yatay düşey dengesi		•	•						
		Simgesel, anıtsal				•	•	•	•	•	
		Biçimci			•	•	•		•	•	
		Referans noktası		•	•	•	•	•	•	•	•
		Beyazın kullanımı				•	•		•		
		Farklı renklerin kullanımı									•
		Yalın		•	•	•	•	•	•	•	•
	Kültürel ve Yöresel Elemanlar	Çağdaş öge kullanımı		•	•		•		•		
		Detayda/ dekorasyonda Geleneksel öge kullanımı		•		•		•	•	•	•
		Biçimlenmede Geleneksel öge kullanımı				•		•	•	•	•

Çizelge 4.1. (Devam) Sonucun öz tablosu

KRİTERLER		KÜLTÜR MERKEZİ ADI		İSTANBUL ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	ÇANKIRI(100.YIL) KÜLTÜR MERKEZİ	ANKARA ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	SAMSUN KÜLTÜR MERKEZİ	DEVECİHAN KÜLTÜR MERKEZİ	KONYA MEVLANA KÜLTÜR MERKEZİ	HACI BEKTAŞ-I VELİ KÜLTÜR MERKEZİ	BİTLİS-TATVAN KÜLTÜR MERKEZİ
FONKSİYON	Katılım, Etkileşim			•	•	•	•	•	•	•	•
	Görsel ve İşitsel Gösteriler/ Sunum			•	•		•	•	•	•	•
	Toplumsallık/ Sosyalleşme						•		•	•	•
	Odak Noktası/ Cazibe Merkezi Olma						•		•		
	Kaynak Olma/ Araştırma-Eğitim			•	•	•	•		•	•	•
	Sanata ve Sanatçılara Katkı Sağlama			•	•	•	•			•	•
	Boş Zamanı Anlamlı Hale Getirme				•	•	•	•	•	•	•
	Tarihi ve Kültürel Değerleri Yaşatma			•	•	•	•	•	•	•	•
	İçinde Yaşanılan Çağı Yakalama										
KULLANILAN YAPIM TEKNOLOJİSİ VE MALZEME	Strüktürel Karakteristik	BA		•	•	•				•	•
		BA+ Çelik	•						•		
		Kagir+Çelik						•			
	Teknik Gelişmişlik	Az		•							
		Orta			•			•		•	•
		Çok	•				•		•		
	Malzeme Seçimi	Kalite	•		•	•	•		•	•	
		Dayanıklılık	•	•	•	•	•	•	•	•	•
		Ekonomiklik		•	•	•	•	•		•	•

Kültür merkezleri kentin gelişimi açısından önemli yere sahip binalardır. Kültür merkezleri kamusal bellekte, referans noktası olma özellikleri ile önemli imgelerdir. Bu nedenle kentsel tasarım bütünlüğünü oluşturan belirleyicilerdendir.

Kültür merkezleri mimari tasarım kararları açısından yeniden değerlendirilmelidir. Kültür ve kimlik sorununun incelenen kültür merkezlerinin mimari dilini etkilediği görülmektedir. Tasarım söylemleri ile projelerin biçimlenmesi arasında bir tutarlılık olmalıdır. Tasarımlarda, fiziksel verilerin yanı sıra, tarihsel ve kültürel özellikler de önemsenmelidir. Böylelikle biçimsel taklitten ve tekrardan uzak, yere ait, çağdaş yaşantıya uygun özgün bir mimari oluşturulabileceği düşünülmektedir.

Kültür merkezleri odak noktası olmayı ve örnek teşkil etmeyi amaçlamaktadır. Toplumsallığı ve merkezde geçirilen zamanı arttırmaya yönelik ihtiyaca ve talebe uygun çeşitli fonksiyonlarla merkeze olan ilgiyi arttırmak olanaklı olabilecektir. Kültür merkezlerinde insanları çekebilmek için sokağa taşan açık mekan aktiviteleri kurgulanması, ticari faaliyetlerin arttırılması, içinde yaşanılan çağa yönelik faaliyetlerin sunulması önerilebilir. İşletme açısından tanıtma, basın ve halkla ilişkiler, araştırma- geliştirme, organizasyon faaliyetleri, bilgi işlem bölümlerinin oluşturulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Teknolojik uygulamalar, stratejik finansal düzenlemeler, gelişmiş hizmet yöntemleri ile standartların ve kalitenin yükselmesi, yeni kültürel harcamalar için birikim oluşturulması, eser, koleksiyon, bağış, ziyaretçi ve gelirin artışı, yeni iş olanaklarının ortaya çıkması sağlanabilir.

Çalışma kapsamında kültür merkezlerinin Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenen hedefleri ve ihtiyaç programı sorgulanarak yeniden değerlendirilmiştir. Bu bağlamda yeni bir program önerisi getirilerek, çeşitli fonksiyonlarla desteklenmiştir:

3. *Katılım, etkileşim*: Yaratıcı boş zaman aktivitelerine ve sanatsal faaliyetlere katılımı destekleyerek etkileşimi sağlamak,

- Sanat etkinlikleri bölümü (sergi salonları, müzeler, sanat atölyeleri)

4. *Görsel ve işitsel gösteriler/sunum*: Topluma geçmişteki ve günümüzdeki sanat etkinliklerini ulaştırmak, sunmak, tanıtmak, bu konular ile ilgili bilgiyi arttırmak ve değerlendirmeyi sağlamak,

- Çok amaçlı salon

5. *Toplumsallık/ sosyalleşme*: İlk iki amaca yardımcı olarak, kültür merkezinde toplumsal/ sosyal bir ortam oluşturmak,

- Sosyal birimler (kafeterya, lokal, misafirhane)

- Açık alan düzenlemeleri

6. *Odak noktası/ cazibe merkezi olma*: Toplumsallığın ve merkezde geçirilen zamanın arttırmaya yönelik ihtiyaca ve talebe uygun çeşitli fonksiyonlarla merkeze olan ilgiyi arttırmak,

- Sinema gösterimi,
- Satış üniteleri (kitap, CD satış, el sanatları, hediyelik eşya, merkeze/ yöreye ait yayınlar, ürünler)
- Yiyecek içecek satışı yapan mekanların arttırılması
- Özel organizasyonlar, sergiler

7. *Kaynak olma/araştırma-eğitim*: Bilgi merkezi olmak, yaratıcı faaliyetler için donanım sağlama ve uzmanlık konuları ile ilgili kaynak olma,

- Kütüphane
- Sanat etkinlikleri bölümü (okul sonrası eğitim)

8. *Sanata ve sanatçılara katkı sağlama*: Sanata ilgi duyan kişilerin, profesyonel ve amatör sanatçılara çalışma ortamı sağlayarak, üretimlerine ve gelişmelerine yardımcı olma, yaratıcılığı destekleme, teşvik etme,

- Çalışma salonları

9. *Boş zamanı anlamlı hale getirme*: Okul ya da iş hayatı dışında kalan zamanı değerlendirme, bir ürün ortaya çıkarma ve toplum sunma, eğlence ve dinlenme mekanları ile canlı bir sosyal çevre oluşturma, yeni hobiler kazandırma, yetenekleri geliştirme imkanı sağlama,

- Sanat etkinlikleri bölümü (özellikle sanat atölyeleri)

10. *Tarihi ve kültürel değerleri yaşatma*: Geleneksel sanatsal etkinliklerin temsili, yerel kültür ve bölgenin tarihinin tanıtılması ve öğretilmesi,

- Çok amaçlı salon(temsili)
- Sergileme ve satış

11. *İçinde yaşanan çağı yakalama*: Çağdaş sanatların tanıtılması, internet ve bilişim teknolojilerine yönelik eğitimin yetişkinlere ve öğrencilere verilmesi, teknolojik olanakları kullanarak yeni beliren ihtiyaçların karşılanması,

- İşitsel destekli turlar,
- Elektronik ortamda görsel ve işitsel kütüphane,
- Video konferanslar
- İnternet yolu ile eğitim programları,
- Online gösterimler.

Yere ve işleve göre yapının karakterini oluşturmak, tasarımların önemli bir kriteri olmalıdır. Metropol küçük yerleşim arasındaki fonksiyonel farklılıklar ortaya konulmalıdır. Metropollerde kültürel faaliyetler için çok sayıda alternatif mekan bir arada bulunduğundan, sosyal aktivitelerle desteklenmiş çağdaş salonlar düzenlenebilir. Alt merkezlerde ya da küçük yerleşimler içinse, halkevleri gibi, çevresine ölçek olarak uyumlu, halkın eğitilmesi, kültürlendirilmesi, toplumsallığın artırılmasına yönelik fonksiyonlarla desteklenen kültür merkezleri önerilebilir. Bunların yanı sıra kentin tarihsel alt yapısına uygun olarak, kentin sahip olduğu kültürün yaşatılmasına yönelik fonksiyonlarla ihtisaslaşmış kültür merkezleri tasarlanması arttırılabilir.

Kültür merkezlerinin etkin olarak faaliyet göstermeleri açısından kullanılan yapıım teknolojisi ve malzeme seçimi de önemlidir. Teknolojik gelişmeler takip edilmelidir. Bunun yanı sıra kültür merkezinin kentle kurduğu ilişki açısından da yapılacak seçimlere dikkat edilmelidir. Teknoloji ve malzeme tasarıma girdi oluşturabilecek

şekilde kullanılmalıdır. Yeni teknoloji ile yapılmış binaların yanı sıra eski eserlerin kültür merkezine dönüştürülmesi de desteklenmelidir. Kültürel ve tarihsel devamlılık açısından birer kültür varlığı olan bu yapıların kültürel aktivite içinde yer alması önem taşımaktadır.

Resmi yapı olma niteliğine sahip incelenen kültür merkezlerinin ihtiyaçtan fazlasını gerçekleştirebilmek amacıyla gereğinden büyük olarak tasarlanabildiği gözlemlenmiştir. Kültüre ayrılan bütçenin kısıtlı olduğundan, başlayan çok sayıda proje tamamlanamamıştır. Bu nedenle taşrada uygulanmasına başlanıp bitirilemeyen inşaatların yerel yönetime devredilmesi konusu gündemdedir. Devletin yerel yönetimlerle iş birliğine giderek kentin gereksinimleri doğrultusunda ihtiyaç programı hazırlaması ve buna uygun projelerin yapılmasıyla daha etkin ve ekonomik tasarımlara gidilebileceği ve inşaatların üretim sürecinin kısılacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. İnternet: Kültür Yatırım ve Girişimlerinin Nitelikleri ve Nicelikleri Yönetmeliği. http://www.alomaliye.com/kultur_yatirim_girisim_yonet.htm (2005).
2. “Etüt- Proje”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Merkezleri Daire Başkanlığı Arşivi, Ankara, 1–60 (2004).
3. Lane, J., “Arts Centres: Every Town Should Have One” , *Paul Elek Ltd*, London, 7–8, 11, 33 (1978).
4. Gözdaşoğlu, E., “ ağdaş Türk mimarisinde popüler kültür yansımaları üzerine bir inceleme”, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul, 20, 35 (2001).
5.  ağan, K., “Popüler kültür ve sanat” Doktora Tezi, *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Sakarya, 133 (2002).
6. İnternet: Danish Cultural Policy. <http://www.kum.dk/sw4772.asp> (2005).
7. Featherstone, M., “Postmodernizm ve Tüketim Kültürü”, Küçük, M., *Ayrıntı Yayıncılık*, İstanbul, 85 (1996).
8. Arendt, H., “Geçmişle Gelecek Arasında: Siyasi Düşünce Konulu Altı Deneme”, şener, B. S., *İletişim Yayınları*, İstanbul, 35,125, 243 (1996).
9. “Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 4, 5”, *İletişim Yayınları*, İstanbul, 884, 1302 (1983).
10. şener, S., “Cumhuriyet’in 75 Yılında Türk Tiyatrosu”, *Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*, İstanbul, 50- 52 (1998).
11. Yeşilkaya, N. G., “Halkevleri: İdeoloji ve Mimarlık, *İletişim Yayınları*, İstanbul, 150, 175- 188 (1999).
12. “Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi”, *Interpress Basın ve Yayıncılık A.ř*, İstanbul, 2573, 4972, 4978, 5883, 8085, 11177 (1992).
13. Bayraktar, N., “Halkevlerinin  lke Kültürüne, İnsanın Gelişimi ve Dönüşümü Açısından Katkıları ve  neriler”, *Halkevleri Yayınları*, İstanbul, 23, 27, 37, 40–42 (1999).
14. Venturi, R., “Mimarlıkta Karmaşa ve çelişki”,  zaloğlu, S. M., *Vanlı Yayınları*, Ankara, 141 (1991).
15. Krier, R., “Urban Space”, *Rizzoli*, New York, 17-21 (1988).

16. Tschumi, B., "Architecture and Disjunction", *The MIT Press*, England, 49-66 (1994).
17. Cüceloğlu, D., "İnsan ve Davranışı- Psikolojinin Temel Kavramları", *Remzi Kitabevi*, İstanbul, 68- 115 (1994).
18. Lang, J., "Creating Architectural Theory, The Role of Behavioral Sciences in Environmental Design", *Van Nostrand Reinhold*, New York, 86-110 (1987).
19. Kahvecioğlu H. L., "Mimarlıkta imaj: mekansal imajın oluşumu ve yapısı üzerine bir model", Doktora Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul, 1-55 (1998).
20. Kuban, D., "Mimarlık Kavramları 4. baskı", *YEM Yayın*, İstanbul, 15, 21, 22, 62 (1992).
21. Uz, F., "Mimarlıkta zamansızlık", Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul, 35-42 (1999).
22. Corbusier, L., "Bir Mimarlığa Doğru 2. baskı", Merzi, S., *Yapı Kredi Yayınları*, İstanbul, 33-39, 58 (2001).
23. Trancik, R., "Finding the Lost Space", *Van Nostrand Reinhold*, New York, 113 (1986).
24. Lefebvre, H., "Critique of Everyday Life", *Verso*, New York, 42 (1991).
25. Hoogstad, J., "Space, Time and Motion", *Gravenhage*, Netherland, 15-36 (1990).
26. Aydınli, S., "Mimarlıkta Estetik Değerler", *İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi*, İstanbul, 13-31 (1992).
27. Lynch, K., "The Image of The City", *The MIT Press*, Cambridge, Massachusetts, 37-55 (1960).
28. Hasol, D., "Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü 9. baskı", *YEM Yayın*, İstanbul, 173 (2005).
29. Kocagil, L., "20. yüzyıl mimarlık ortamına eleştirel bir yaklaşım", Doktora Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul, 44, 62 (1999).
30. Yıldırım, S., "Modern ve Post Modernizm’de kent-mimarlık ilişkisi", *Mimarlık*, 249: 26, 27 (1992).
31. Fidanoğlu, N. E., "Mimarlıkta kalıcılık paradigmasının bugünün Ankara’sı üzerinden güç bağlamında yorumlanması", Doktora Tezi, *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Ankara, 58, 61 (1998).

32. Yıldırım, S., “Kentsel ve Mekansal Yapı Çözümlemesi- Kent Oluşum Kuramları ve Kent Çözümlemesinde Temel Dizgeler- Edirne Kurgusu ve Mekansal Yapı Çözümlemesi”, *Gazi Üniversitesi Yayını*, Ankara, 26–33 (1996).
33. Lawson, F., “Congress, Convention and Exhibition Facilities: Planning, Design and Management”, *Architectural Press*, Oxford, 67–69, 72–74, 77 (2000).
34. Budak, A., “Atatürk Kültür Merkezi Büyük Salonu’nun akustik açıdan performansının değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul, 58–59 (1994).
35. “Tiyatro binaları (opera-bale salonları dahil)için genel bilgiler”, Ankara Kongre ve Kültür Merkezi Mimari Proje Yarışması, *TC Bayındırlık ve İskan Bakanlığı*, Ankara, 15 (1995).
36. Ulu Yılmaz, T., “Harita, Fotoğraf ve Şekil Arşivi”, (2005-2006).
37. “Ana Britannica Ansiklopedisi, Cilt 2”, *Ana Yayıncılık*, İstanbul, 495 (1986).
38. Sayar, Z., “İstanbul Kültür Sarayı inşaatı sona erdi”, *Arkitekt*, 38(334): 51 (1969).
39. Tabanlıoğlu, H., “İstanbul Atatürk Kültür Merkezi”, *T.C. Bayındırlık Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü*, İstanbul, 11–72 (1979).
40. “Brifing Dosyası”, İstanbul Atatürk Kültür Merkezi Müdürlüğü Arşivi, İstanbul, 3 (2006).
41. Demir, K., “Fotoğraf Arşivi”, (2004, 2006).
42. İnternet: Çankırı Müzesi. <http://www.kulturturizm.gov.tr> (2005).
43. Saner, M., “Atatürk Kültür Merkezi alanlarındaki ikilem”, *TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni*, 39:18-19 (2006).
44. Özbay, H., “Müze kavramı ve Ankara Atatürk Kültür Merkezi”, *Mimarlık*, 3: 82 (1989).
45. “Atatürk Kültür Merkezi, Ankara”, Yapı’dan Seçmeler: Kültür Yapıları, *YEM Yayın*, İstanbul, 78, 80 (1998).
46. “Atatürk Kültür Merkezi mimari proje yarışması”, *Mimar*, 6: 1-10 (1981).
47. İnternet: Atatürk Kültür Merkezi Kurulması Hakkında Kanun. <http://www.hukuki.net> (2006).
48. Kortan, E., “Eleştiri”, *Mimarlık*, 7: 26 (1982).

49. Karaaslan, M., “Piramit kurgusu ve AKM”, *Mimarlık*, 3: 81 (1989).
50. Erkal, F., Erkal, C., “Çizim Arşivi”, (2005).
51. Velioğlu, S., “Türk mekan kültürüne ait örnekler ışığında bazı kavramlar ve güncel tasarımlara yansımaları”, *Mimarlık*, 259: 36 (1994).
52. Çimen, B., “Eğri oturmanın felsefesi”, *Mimarlık*, 3: 86 (1989).
53. İnternet: Cam piramit. <http://www.unf.edu> (2006).
54. Erkal, C., “Çağdaş mimarlık akımları ve Türkiye mimarlığı sempozyumu”, *Mimarlık*, 239: 30, 31 (1990).
55. Güzer, A., “Bina tanıtma: Atatürk Kültür Merkezi”, *Mimarlık*, 7: 34 (1985).
56. “Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi, cilt 12”, *Görsel Yayınlar Ansiklopedik Neşriyat Tic. ve San. AŞ*, İstanbul, 7589, 7590 (1984).
57. “Geçmişten Günümüze Kültür Değerleriyle Samsun”, *Erol Ofset*, 210–214 (1997).
58. Alsaç, Ü., “Çağdaş mimarlığın son dönemi”, Thema Larousse, *Milliyet*, 367 (1993–1994).
59. Agrest, D., “Architecture from Without”, *The MIT Press*, Cambridge, Massachusetts, 7-8 (1991).
60. Rapoport, A., “Human Aspects of Urban Form Towards a Man- Environment Approach to Urban Form and Design”, *Pergamon Press*, Oxford, 227 (1977).
61. Çelebi, G. Ü., “Ses yalıtımı”, Yapı Malzemeleri Performans ve Yapıda Kullanım Özellikleri, *Gazi Üniversitesi Yayını*, Ankara, 16 (1997).
62. Çelebi, G. Ü., “Yapı Malzemeleri, Performans ve Yapıda Kullanım Özellikleri”, *Gazi Üniversitesi Yayını*, Ankara, 101 (1997).
63. Sirel, A., Kıran, H., “Edirne tarihi kent merkezinde Tahtakale Caddesi ve yakın çevresi”, *Mimar.ist*, 3:79 (2005).
64. Kılıççöte, N. C., “Fotoğraf Arşivi”, (1990, 2000).
65. İnternet: Deveci Han. <http://www.edirnededen.com> (2005).
66. Kılıççöte, N.C., “Restoration project of Deveci Hanı in Edirne”, Yüksek Lisans Tezi, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Ankara, iv, 26-29 (1990).

67. İnternet: Sergi Açılışı ve Kent Gezisi. <http://tarihikentlerbirligi.org> (2006).
68. Ürkmez, M., , Yazar, A. , “Mevlana”, *T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü*, Konya, 31 (2004).
69. İnternet: Konya Büyükşehir Belediyesi. <http://www.konya-bld.gov.tr> (2005).
70. “Yarışma- Konya Mevlana Kültür Merkezi mimari proje yarışması” , *Mimarlık*, 2: 66 (1991).
71. Kuş, A., Dıvarcı, İ., Şimşek, F., “Türkiye Mevlevihaneleri”, *TC Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü*, Konya, 21, 25 (2005).
72. “Konya Mevlana Kültür Merkezi mimari proje yarışması jüri değerlendirme raporu”, Mimarlar Odası Arşivi, Ankara, 1-8 (1991).
73. İnternet: Konya <http://www.stonepark.com.tr> (2006)
74. İnternet: Konya Mevlana Kültür Merkezi <http://www.asimetrik.com.tr> (2005).
75. Şener, H., “Çizim Arşivi”, (2005).
76. Türkoğlu, S. Ö., “Fotoğraf Arşivi”, (2005).
77. “Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezi mimari proje yarışması toplantı tutanağı”, Mimarlar Odası Arşivi, Ankara, 1-10 (1993).
78. Cansever, T., “Yarışmalar- Hacı Bektaş-ı Veli Kültür Merkezi” , *Mimarlık*, 252: 33 (1993).
79. İnternet: Hacibektaş. <http://www.hacibektas.net> (2006).
80. “Hacıbektaş Veli Kültür Merkezi serbest ulusal mimari proje yarışması”, *Mimarlık& Dekorasyon*, 03-04: 52, 55, 58 (1993).
81. Alexandre, C., Ishikawa S., Silverstein, M., Jakobson, M., Fiskdahl- King, I., Angel, S., “A Pattern Language”, *Oxford University Press*, New York, 600 (1977).
82. İnternet: Tatvan. <http://www.tatvan.net> (2006).
83. Usta, A., Keleş Usta, G., “Türkiye’de popüler kültür ve mimari eğilimlerin toplumsal bağlamı”, *Arredamento Dekorasyon*, 75: 88-89 (1995).
84. Oktay, A., “Türkiye’de Popüler Kültür 2.baskı”, *YKY*, İstanbul, 1-200 (1994).

85. Tanyeli, U., “Çağdaş mimarlık akımları ve Türkiye mimarlığı sempozyumu”, *Mimarlık*, 239: 50 (1990).
86. Yıldırım, S., “Gündelik yaşam...kalabalıklar...anıt”, *Mimarlık*, 273: 17 (1997).

EKLER

EK-1. Kültür merkezi tipleri

Çizelge 1.1. Kültür merkezi tipleri

Aşağıdaki �alışmada, "Kültür Yatırım ve Girişimlerinin Nitelikleri Yönetmeliğı" nde yer almak üzere, Kültür Merkezlerinde bulunması gereken ana kriterler belirtilmekte ve bu çerçevede 3 kültür merkezi modeli önerilmektedir. Söz konusu modelde, ana çıkış noktası olarak Kültür Merkezi �ok Amaçlı Salon kapasitesi dikkate alınmış, diğ�r mekanlar da, bu kapasiteye göre şekillendirilmiştir. Gösterimde, karşılaştırma yapmayı olanaklı kılmak amacıyla mekanlar ana başlıklar halinde belirtilmiş, alt mekanlar ise 3 model kültür merkezi için karşılaştırmalı olarak verilmiştir.		
<u>D GİRİş HOLÜ</u>		
A SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	B SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	C SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ
—�n fuaye olarak kullanılacaktır; kültür merkezinde sergilenecek aktivitelerin duyuruları bu mekanda yer alacaktır.	—�n fuaye olarak kullanılacaktır; kültür merkezinde sergilenecek aktivitelerin duyuruları bu mekanda yer alacaktır.	—�n fuaye olarak kullanılacaktır; kültür merkezinde sergilenecek aktivitelerin duyuruları bu mekanda yer alacaktır.
<u>II) FUAYE</u>		
A SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	B SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	C SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ
— �ok amaçlı salonla direkt ilişkili olacaktır. Danışma, sürekli satış yapabilecek standlar, sergileme, tanıtma ve oturma üniteleri, vestiyer birimi ile yeterli sayıda WC-Lavabo bulunacaktır. Kafeterya ile ilişkili olacaktır. —Fuaye alanı, çok amaçlı salon kapasitesine göre kişi başi (min.) 1m2 olarak hesaplanacaktır. —Fuayenin havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın ihbar ve söndürme sistemleri mekanik olarak yapılacak, yeterli bir ışıklandırma sistemi kurulacaktır.	— �ok amaçlı salonla direkt ilişkili olacaktır. Danışma, sürekli satış yapabilecek standlar, sergileme, tanıtma ve oturma üniteleri, vestiyer birimi ile yeterli sayıda WC-Lavabo bulunacaktır. Kafeterya ile ilişkili olacaktır. —Fuaye alanı, çok amaçlı salon kapasitesine göre kişi başi (min.) 1m2 olarak hesaplanacaktır. —Fuayenin havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın ihbar ve söndürme sistemleri mekanik olarak yapılacak, yeterli bir ışıklandırma sistemi kurulacaktır.	— �ok amaçlı salonla direkt ilişkili olacaktır. Danışma, sürekli satış yapabilecek standlar, sergileme, tanıtma ve oturma üniteleri, vestiyer birimi ile yeterli sayıda WC-Lavabo bulunacaktır. Kafeterya ile ilişkili olacaktır. —Fuaye alanı, çok amaçlı salon kapasitesine göre kişi başi (min.) 1m2 olarak hesaplanacaktır. —Fuayenin havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın ihbar ve söndürme sistemleri mekanik olarak yapılacak, yeterli bir ışıklandırma sistemi kurulacaktır.

EK-1. (Devam) Kültür merkezi tipleri

Çizelge 1.1. (Devam) Kültür merkezi tipleri

III) COK AMAÇLI SALON		
A SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	B SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	C SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ
—Opera, bale, tiyatro, sinema, konser, konferans gibi aktivitelerde çok amaçlı olarak kullanılacak şekilde tasarlanacaktır —Min. 1000 koltuk kapasitesinde olacaktır. —Tüm koltuklar sahneyi görebilecek bir açıyla yerleştirilecek ve her koltuk sırasının arasında (sırttan sırta) min. 100 cm mesafe olacaktır. —Salon koltuk kapasitesi dikkate alınarak yeterli sayıda giriş-çıkış kapısı ve acil çıkış kapısı yapılacaktır. —Salonda akustik asma tavan ve akustik duvar kaplaması yapılacaktır. —Salonun havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın ihbar ve söndürme sistemleri mekanik olarak yapılacak ve yeterli bir ışıklandırma sistemi kurulacaktır. —A Sınıfı Kültür Merkezi salonu kapasitesi dikkate alınarak, min. 3 adet ışık köprüsü yapılacak ve bunlar arasında (farklı kotlarda) yapılacak kedi yolları ile salonun elektrik ve mekanik tesisatına ulaşım sağlanacaktır.	—Opera, bale, tiyatro, sinema, konser, konferans gibi aktivitelerde çok amaçlı olarak kullanılacak şekilde tasarlanacaktır —Min. 600 koltuk kapasitesinde olacaktır. —Tüm koltuklar sahneyi görebilecek bir açıyla yerleştirilecek ve her koltuk sırasının arasında (sırttan sırta) min. 100 cm mesafe olacaktır. —Salon koltuk kapasitesi dikkate alınarak yeterli sayıda giriş-çıkış kapısı ve acil çıkış kapısı yapılacaktır. —Salonda akustik asma tavan ve akustik duvar kaplaması yapılacaktır. —Salonun havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın ihbar ve söndürme sistemleri mekanik olarak yapılacak ve yeterli bir ışıklandırma sistemi kurulacaktır. —B Sınıfı Kültür Merkezi salonu kapasitesi dikkate alınarak, min. 2 adet ışık köprüsü yapılacak ve bunlar arasında (farklı kotlarda) yapılacak kedi yolları ile salonun elektrik ve mekanik tesisatına ulaşım sağlanacaktır.	—Tiyatro, sinema, konser, konferans gibi aktivitelerde çok amaçlı olarak kullanılacak şekilde tasarlanacaktır —Min. 300 koltuk kapasitesinde olacaktır. —Tüm koltuklar sahneyi görebilecek bir açıyla yerleştirilecek ve her koltuk sırasının arasında (sırttan sırta) min. 100 cm mesafe olacaktır. —Salon koltuk kapasitesi dikkate alınarak yeterli sayıda giriş-çıkış kapısı ve acil çıkış kapısı yapılacaktır. —Salonda akustik asma tavan ve akustik duvar kaplaması yapılacaktır. —Salonun havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın ihbar ve söndürme sistemleri mekanik olarak yapılacak ve yeterli bir ışıklandırma sistemi kurulacaktır. —C Sınıfı Kültür Merkezi salonu kapasitesi dikkate alınarak, min. 1 adet ışık köprüsü yapılacak ve bunlar arasında (farklı kotlarda) yapılacak kedi yolları ile salonun elektrik ve mekanik tesisatına ulaşım sağlanacaktır.

EK-1. (Devam) Kültür merkezi tipleri

Çizelge 1.1. (Devam) Kültür merkezi tipleri

IV) SAHNE		
A SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	B SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	C SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ
—Sahne ağız genişliği min. 16 m, yüksekliği ise min 12 m olacaktır. Sahne ağız arkasındaki portal hareketli tasarlanacaktır. —Ana sahne derinliği ve genişliği min. 20 m olacaktır. —Sahne �st� sofit boşluğu, halat katı da dahil min. 27 m olacaktır. —Sahne içerisinde �nden, sağ ve sol yanlardan ışıklandırma yapılacaktır. —Yedek dekorların asılması için, sofit boşluğunda min. 60 adet dekor askı çubuğu bırakılacaktır. —Sahnede, yangın söndürme sisteminin yanı sıra, yangın halinde ana sahneyi ön, arka ve yan sahneden ayıracak yangın perdeleri düşünülecektir. —Sahnenin her iki yanında (ya da zorunlu hallerde boyutu artmak koşuluyla tek tarafta), min. 10 m yüksekliğinde, 20 m boyunda ve 15 m eninde yan sahneler olacaktır. —Sahnenin arkasında min. 10 m yüksekliğinde, 20 m boyunda ve 20 m eninde arka sahne yer alacaktır. —Sahne zemini özel aşşap kadronej döşeme ile kaplanacaktır. —Orkestra �ukuru, sahnenin önünde, min. 100 sanatçıyı alacak kapasitede (her sanatçı için min. 1,5m2 olarak) tasarlanacak;orkestra bölümü zemini hidrolik sistem ile gerektiğinde ana sahne ile aynı düzleme kadar yükseltilerek �n sahne olarak kullanılabilir.	—Sahne ağız genişliği min. 14 m, yüksekliği ise min 10 m olacaktır. Sahne ağız arkasındaki portal hareketli tasarlanacaktır. —Ana sahne derinliği ve genişliği min. 18 m olacaktır. —Sahne �st� sofit boşluğu, halat katı da dahil min. 23 m olacaktır. —Sahne içerisinde �nden, sağ ve sol yanlardan ışıklandırma yapılacaktır. —Yedek dekorların asılması için, sofit boşluğunda min. 40 adet dekor askı çubuğu bırakılacaktır. —Sahnede, yangın söndürme sisteminin yanı sıra, yangın halinde ana sahneyi ön, arka ve yan sahneden ayıracak yangın perdeleri düşünülecektir. —Sahnenin her iki yanında (ya da zorunlu hallerde boyutu artmak koşuluyla tek tarafta), min. 10 m yüksekliğinde, 18 m boyunda ve 12 m eninde yan sahneler olacaktır. —Sahnenin arkasında min. 10 m yüksekliğinde, 18 m boyunda ve 12m eninde arka sahne yer alacaktır. —Sahne zemini özel aşşap kadronej döşeme ile kaplanacaktır. —Orkestra �ukuru, sahnenin önünde, min.60 sanatçıyı alacak kapasitede (her sanatçı için min. 1,5m2 olarak) tasarlanacak;orkestra bölümü zemini hidrolik sistem ile gerektiğinde ana sahne ile aynı düzleme kadar yükseltilerek �n sahne olarak kullanılabilir.	—Sahne ağız genişliği min. 12 m, yüksekliği ise min 8 m olacaktır. Sahne ağız arkasındaki portal hareketli tasarlanacaktır. —Ana sahne derinliği ve genişliği min. 15 m olacaktır. —Sahne �st� sofit boşluğu, halat katı da dahil min. 19 m olacaktır. —Sahne içerisinde �nden, sağ ve sol yanlardan ışıklandırma yapılacaktır. —Yedek dekorların asılması için, sofit boşluğunda min.20 adet dekor askı çubuğu bırakılacaktır. —Sahnede, yangın söndürme sisteminin yanı sıra, yangın halinde ana sahneyi ön, arka ve yan sahneden ayıracak yangın perdeleri düşünülecektir. —Sahnenin her iki yanında (ya da zorunlu hallerde boyutu artmak koşuluyla tek tarafta), min. 8 m yüksekliğinde, 15 m boyunda ve 10 m eninde yan sahneler olacaktır. —Sahnenin arkasında min. 8 m yüksekliğinde,15m boyunda ve 10 m eninde arka sahne yer alacaktır. —Sahne zemini özel aşşap kadronej döşeme ile kaplanacaktır. —C tipi Kültür Merkezi için orkestra çukuru düşünülmemektedir.

EK-1. (Devam) Kültür merkezi tipleri

Çizelge 1.1. (Devam) Kültür merkezi tipleri

<u>V) SAHNE İLE İLGİLİ TEKNİK BİRİMLER</u>		
A SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	B SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	C SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ
—Projeksiyon odası, ışık sistemi kumanda odası, ses kontrol ve kayıt odası ile simultane �eviri odası sahnenin tamamını karşıdan görebilecek şekilde tasarlanacaktır. Bu mek�nların tamamında iyi bir akustik yalıtımın yanı sıra havalandırma ve yangın sistemi kurulacaktır. —Sanatçılar için, (her biri min. 20 m2 olmak koşuluyla) en az 12 adet soyunma ve makyaj odası bulunacak; odalarda elbise dolapları, makyaj masaları ile duş ve WC yer alacaktır. —Sahne yanlarında, (her biri min. 40 m2 olmak koşuluyla) en az 2 adet acil soyunma odası bulunacak; odalarda açık gardirop, makyaj masası ile duş ve WC yer alacaktır. —Sanatçıların sahneye çıkmadan önce dinlenmeleri için min. 120 m2 büyüklüğünde bir sanatçı dinlenme salonu bulunacaktır. —Sahne gerisine hizmet veren teknik elemanlar için sahne arkasında, her biri min.20 m2 büyüklüğünde (günlük) aksesuar ve dekor depoları, ışık odası ve ışık deposu, ses odası ve ses deposu, elektrik malzemeleri deposu, kond�vit ve suflör odası, (�alışma masalı ve dolaplı) teknik sanat bürosu gibi (yeterli sayıda) mekân bulunacaktır —Sahne arkasında min. 15 m2 büyüklüğünde ilkyardımda odası yer alacaktır. —Arka ya da yan sahnede, dekor atölyesinden sahneye dekorların ulaştırılması için min. 4x8 m boyutlarında bir dekor asansörü tasarlanacaktır.	—Projeksiyon odası, ışık sistemi kumanda odası, ses kontrol ve kayıt odası ile simultane �eviri odası sahnenin tamamını karşıdan görebilecek şekilde tasarlanacaktır. Bu mek�nların tamamında iyi bir akustik yalıtımın yanı sıra havalandırma ve yangın sistemi kurulacaktır —Sanatçılar için, (her biri min. 20 m2 olmak koşuluyla) en az 8 adet soyunma ve makyaj odası bulunacak; odalarda elbise dolapları, makyaj masaları ile duş ve WC yer alacaktır. —Sahne yanlarında, (her biri min. 30 m2 olmak koşuluyla) en az 2 adet acil soyunma odası bulunacak; odalarda açık gardirop, makyaj masası ile duş ve WC yer alacaktır. —Sanatçıların sahneye çıkmadan önce dinlenmeleri için min. 120 m2 büyüklüğünde bir sanatçı dinlenme salonu bulunacaktır. —Sahne gerisine hizmet veren teknik elemanlar için sahne arkasında, her biri min.20 m2 büyüklüğünde (günlük) aksesuar ve dekor depoları, ışık odası ve ışık deposu, ses odası ve ses deposu, kond�vit ve suflör odası gibi en az 6 mekan tasarlanacaktır. —Sahne arkasında min. 12 m2 büyüklüğünde ilkyardımda odası yer alacaktır. —Arka ya da yan sahnede, dekor atölyesinden sahneye dekorların ulaştırılması için min. 4x8 m boyutlarında bir dekor asansörü tasarlanacaktır.	—Projeksiyon odası ile ses -ışık sistemleri kontrol odası sahnenin tamamını karşıdan görebilecek şekilde tasarlanacaktır.Bu mekanlarda iyi bir akustik yalıtımın yanı sıra havalandırma ve yangın sistemi kurulacaktır. —Sanatçılar için, (her biri min. 20 m2 olmak koşuluyla) en az 4 adet soyunma ve makyaj odası bulunacak; odalarda elbise dolapları, makyaj masaları ile duş ve WC yer alacaktır. —Sahne yanlarında, (her biri min. 25 m2 olmak koşuluyla) en az 2 adet acil soyunma odası bulunacak; odalarda açık gardirop, makyaj masası ile duş ve WC yer alacaktır. —Sahne gerisine hizmet veren teknik elemanlar için sahne arkasında, her biri min.20 m2 büyüklüğünde en az 4 mekan tasarlanacaktır. —Sahne arkasında min. 12 m2 büyüklüğünde ilkyardımda odası yer alacaktır. —Arka ya da yan sahnede, dekor atölyesinden sahneye dekorların ulaştırılması için min. 3x6 m boyutlarında bir dekor asansörü tasarlanacaktır.

EK-1. (Devam) Kültür merkezi tipleri

Çizelge 1.1. (Devam) Kültür merkezi tipleri

<u>VI) ÇALIŞMA SALONLARI</u>		
A SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	B SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	C SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ
—�alıőma salonlarına ulaőımda, bina ana girişinden ayrı bir sanatçı girişı düőünülecektir —Sanatçılar için (tek çalıőmalarda/provalarda kullanılabilir) min. 10 m2 büyüklüğünde ses yalıtımlı en az 20 adet çalışma odası tasarlanacaktır. —En az 4 m tavan yüksekliğine ve 100 m2 büyüklüğe sahip, mekanik havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın ihbar tesisatı d�ő�n�lm�ő ve amacına uygun ıőıklandırılmıő: Bale-Folklor �alıőma Salonu: en az 3 tarafı ayna kaplı, �elik barlı, zemin ise ahşap kadronajlı olarak tasarlanacaktır; . duş ve WC mahalleri düőünülecektir Orkestra �alıőma Salonu: akustiğine önem verilecektir Tiyatro �alıőma Salonu: zemin ahşap kadronajlı olarak tasarlanacaktır; duş ve WC mahalleri düőünülecektir Koro �alıőma Salonu: akustiğine önem verilecektir. —Sanatçılar ve çalışma salonlarını kullananlar için en az 2 adet, min. 40 m2 büyüklüğünde duş ve WC mahalli soyunma ve makyaj odası düőünülecektir.	—�alıőma salonlarına ulaőımda, bina ana girişinden ayrı bir sanatçı girişı düőünülecektir —Sanatçılar için (tek çalıőmalarda/provalarda kullanılabilir) min. 10 m2 büyüklüğünde ses yalıtımlı en az 8 adet çalışma odası tasarlanacaktır. —En az 4 m tavan yüksekliğine ve 100 m2 büyüklüğe sahip, mekanik havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın ihbar tesisatı d�ő�n�lm�ő ve amacına uygun ıőıklandırılmıő: Bale-Folklor �alıőma Salonu: en az 3 tarafı ayna kaplı, �elik barlı, zemin ise ahşap kadronajlı olarak tasarlanacaktır; . duş ve WC mahalleri düőünülecektir Orkestra/Koro �alıőma Salonu: akustiğine önem verilecektir Tiyatro �alıőma Salonu: zemin ahşap kadronajlı olarak tasarlanacaktır; duş ve WC mahalleri düőünülecektir —Sanatçılar ve çalışma salonlarını kullananlar için en az 2 adet, min. 30 m2 büyüklüğünde duş ve WC mahalli soyunma ve makyaj odası düőünülecektir.	—�alıőma salonlarına ulaőımda, bina ana girişinden ayrı bir sanatçı girişı düőünülecektir —Sanatçılar için (tek çalıőmalarda/provalarda kullanılabilir) min. 10 m2 büyüklüğünde ses yalıtımlı en az 20 adet çalışma odası tasarlanacaktır. —En az 4 m tavan yüksekliğine ve 100 m2 büyüklüğe sahip, mekanik havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın ihbar tesisatı d�ő�n�lm�ő ve amacına uygun ıőıklandırılmıő: Çok Amaçlı �alıőma Salonu: en az 3 tarafı ayna kaplı, �elik barlı, zemin ise ahşap kadronajlı olarak tasarlanacaktır; . duş ve WC mahalleri düőünülecektir Bale, folklor, tiyatro çalıőmalarında kullanılabilir.

EK-1. (Devam) Kültür merkezi tipleri

Çizelge 1.1. (Devam) Kültür merkezi tipleri

<u>VII) ÇOK AMACLI SALONLA İLİSKİLİ ATÖLYELER</u>		
A SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	B SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	C SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ
—Atölyeler bölümüne ayrı bir giriş ve ıslak hacimler düşünülecektir. —Marangozhane: min. 200 m2 büyüklüğünde, min. 5 m tavan y�ksekl�ğine sahip, dekor asansörüne yakın konumlanmalıdır. Havalandırma ve yangın tesisatı önemlidir. Islak hacimler düşünülecektir. —Boyahane: min. 200 m2 büyüklüğünde, min. 5 m tavan y�ksekl�ğine sahip, dekor asansörüne yakın konumlanmalıdır. Havalandırma ve yangın tesisatı önemlidir. Islak hacimler düşünülecektir. —Metal Atölyesi: min. 150 m2 büyüklüğünde olacaktır. Islak hacimler düşünülecektir. —Terzi Atölyeleri: kadın ve erkek için ayrı ayrı, min. 150m2 büyüklüğünde olacaktır. —En az 75 m2 büyüklüğe sahip, farklı işlevlerde kullanılacak (aksesuar, müzik aleti tamiri, plastik işler, vb.) 6 adet atölye yer alacaktır. —En az 100 m2 büyüklükte 2 adet depo düşünülecektir.	—Atölyeler bölümüne ayrı bir giriş ve ıslak hacimler düşünülecektir. —Marangozhane: min. 150 m2 büyüklüğünde, min. 5 m tavan y�ksekl�ğine sahip, dekor asansörüne yakın konumlanmalıdır. Havalandırma ve yangın tesisatı önemlidir. Islak hacimler düşünülecektir. —Boyahane: min. 150 m2 büyüklüğünde, min. 5 m tavan y�ksekl�ğine sahip, dekor asansörüne yakın konumlanmalıdır. Havalandırma ve yangın tesisatı önemlidir. Islak hacimler düşünülecektir. —Metal Atölyesi: min. 100 m2 büyüklüğünde olacaktır. Islak hacimler düşünülecektir. —Terzi Atölyeleri: kadın ve erkek için ayrı ayrı, min. 100m2 büyüklüğünde olacaktır. —En az 75 m2 büyüklüğe sahip, farklı işlevlerde kullanılacak (aksesuar, müzik aleti tamiri, plastik işler, vb.) 4 adet atölye yer alacaktır.	—Atölyeler bölümüne ayrı bir giriş ve ıslak hacimler düşünülecektir. — Farklı işlevlerde kullanılacak en az 150 m2 büyüklüğünde 2 adet, en az 75 m2 büyüklüğünde 3 adet atölye yer alacaktır. —En az 100 m2 büyüklükte 1 adet depo düşünülecektir.

EK-1. (Devam) Kültür merkezi tipleri

Çizelge 1.1. (Devam) Kültür merkezi tipleri

VIII) SANAT ETKİNLİKLERİ BÖLÜMÜ		
A SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	B SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	C SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ
—Sergi Salonu: En az 500 m2 büyüklüğünde, ana fuaye ve kafeterya ile ilişkili olacaktır. Havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın tesisatı ile farklı sergilemelere olanak sağlayabilecek özel bir ışıklandırma sistemi kurulacaktır. Yine farklı sergilemelere olanak verecek fiziksel düzenlemeler de (sergi panoları, askı çubukları, vb) düşünülecektir. Müze: En az 250 m2 büyüklüğünde, kalıcı sergilerin ve özel koleksiyonların bulunacağı bir mekan olarak düşünülecektir. Havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın tesisatı ile farklı sergilemelere olanak sağlayabilecek özel bir ışıklandırma sistemi kurulacaktır. Yine farklı sergilemelere olanak verecek fiziksel düzenlemeler de (sergi panoları, askı çubukları,vb) düşünülecektir. —Sanat Atölyeleri: Farklı amaçlarda kullanılabilen (resim, heykel, seramik, fotoğrafçılık, tezyini sanatlar, vb) her biri min. 50 m2 olan en az 6 adet atölye düşünülecektir. Havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın tesisatına önem verilecektir. Farklı amaçlara uygun farklı fiziksel düzenlemeler de (seramik tezg�hları, lavabolar, çamur tekneleri, karanlık oda, vb) düşünülecektir.	—Sergi Salonu: En az 350 m2 büyüklüğünde, ana fuaye ve kafeterya ile ilişkili olacaktır. Havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın tesisatı ile farklı sergilemelere olanak sağlayabilecek özel bir ışıklandırma sistemi kurulacaktır. Yine farklı sergilemelere olanak verecek fiziksel düzenlemeler de (sergi panoları, askı çubukları, vb) düşünülecektir. —Sanat Atölyeleri: Farklı amaçlarda kullanılabilen (resim, heykel, seramik, fotoğrafçılık, tezyini sanatlar, vb) her biri min. 50 m2 olan en az 4 adet atölye düşünülecektir. Havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın tesisatına önem verilecektir. Farklı amaçlara uygun farklı fiziksel düzenlemeler de (seramik tezg�hları, lavabolar, çamur tekneleri, karanlık oda, vb) düşünülecektir.	—Sergi Salonu: En az 250 m2 büyüklüğünde, ana fuaye ve kafeterya ile ilişkili olacaktır. Havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın tesisatı ile farklı sergilemelere olanak sağlayabilecek özel bir ışıklandırma sistemi kurulacaktır. Yine farklı sergilemelere olanak verecek fiziksel düzenlemeler de (sergi panoları, askı çubukları, vb) düşünülecektir. —Sanat Atölyeleri: Farklı amaçlarda kullanılabilen (resim, heykel, seramik, fotoğrafçılık, tezyini sanatlar, vb) her biri min. 50 m2 olan en az 2 adet atölye düşünülecektir. Havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın tesisatına önem verilecektir. Farklı amaçlara uygun farklı fiziksel düzenlemeler de (seramik tezg�hları, lavabolar, çamur tekneleri, karanlık oda, vb) düşünülecektir.

EK-1. (Devam) Kültür merkezi tipleri

Çizelge 1.1. (Devam) Kültür merkezi tipleri

<u>IX) KÜTÜPHANE BÖLÜMÜ</u>		
A SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	B SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	C SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ
—Kütüphane bölümü min. 500 m2 büyüklüğünde olacaktır. Havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın tesisatı ile ışıklandırmaya önem verilecektir —Kütüphane bölümünde Şu mek�nlar yer alacaktır: Kartoteks bölümü, (büyükler ve küçükler için) okuma salonları, özel ihtisas kitaplıkları, süreli yayınlar bölümü, kitap depoları, ödünç kitap verme bölümü, kütüphaneye ait personel odaları ve yeterli sayıda WC.	—Kütüphane bölümü min. 300 m2 büyüklüğünde olacaktır. Havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın tesisatı ile ışıklandırmaya önem verilecektir —Kütüphane bölümünde Şu mek�nlar yer alacaktır: Kartoteks bölümü, (büyükler ve küçükler için) okuma salonları, süreli yayınlar bölümü, kitap deposu, ödünç kitap verme, kütüphaneye ait personel odaları ve yeterli sayıda WC.	—Kütüphane bölümü min. 200 m2 büyüklüğünde olacaktır. Havalandırma, ısıtma-soğutma ve yangın tesisatı ile ışıklandırmaya önem verilecektir —Kütüphane bölümünde Şu mek�nlar yer alacaktır: Kartoteks bölümü, (büyükler ve küçükler için) okuma salonları, kitap deposu, personel odası, WC.
<u>X) İDARİ BİRİMLER</u>		
—Müdür Odası: En az 25 m2 büyüklüğünde, gerekli teknik donanıma sahip olacaktır. —Sekreter Odası: En az 15 m2 büyüklüğünde,gerekli teknik donanıma sahip olacaktır. —Bürolar: min. 15 m2 büyüklüğünde en az 15 adet büro mek�nı düŐünülecektir. —Toplantı Salonu: min. 50 m2 büyüklüğünde, gerekli teknik donanıma sahip olacaktır —Yeterli sayıda ıslak hacim mek�nı tasarlanacaktır.	—Müdür Odası: En az 20 m2 büyüklüğünde, gerekli teknik donanıma sahip olacaktır. —Sekreter Odası: En az 12 m2 büyüklüğünde,gerekli teknik donanıma sahip olacaktır. —Bürolar: min. 12 m2 büyüklüğünde en az 10 adet büro mek�nı düŐünülecektir. —Yeterli sayıda ıslak hacim mek�nı tasarlanacaktır.	—Müdür Odası: En az 20 m2 büyüklüğünde, gerekli teknik donanıma sahip olacaktır. —Sekreter Odası: En az 10 m2 büyüklüğünde,gerekli teknik donanıma sahip olacaktır. —Bürolar: min. 12 m2 büyüklüğünde en az 6 adet büro mek�nı düŐünülecektir. —Yeterli sayıda ıslak hacim mek�nı tasarlanacaktır.

EK-1. (Devam) Kültür merkezi tipleri

Çizelge 1.1. (Devam) Kültür merkezi tipleri

<u>XII) TEKNİK HİZMET BİRİMLERİ</u>		
A SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	B SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	C SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ
—Tüm teknik hizmet birimlerinde havalandırma ve yangın sistemleri önemle d���n�lecektir. —Isı merkezi: bina kapasitesine uygun teçhizatı alabilecek şekilde ve büyüklükte olacaktır. —Klima Santralleri: ihtiyaç olan mahallerde, uygun teçhizatı alabilecek büyüklükte olacaktır. —Jeneratör Dairesi: bina kapasitesine uygun teçhizatı alabilecek büyüklükte olacaktır. —Ana Tablo Odası: Jeneratör dairesi ile ilişkilidir. —Trafo Odası: bina kapasitesine uygun teçhizatı alabilecek büyüklükte olacaktır. Açık hava ile bağlantısı olacaktır. —Tesisat Odaları: bina kapasitesine uygun teçhizatı alabilecek büyüklükte ve sayıda olacaktır. —Mutfak: min. 200 m2 büyüklüğünde, gerekli teçhizatla donatılmış, kafeterya ve gastronomik faaliyetlerin gerçekleştiği mahallerle bağlantılı olacaktır. —Kapalı Garaj: min.500 m2 büyüklüğünde olacaktır.	—Tüm teknik hizmet birimlerinde havalandırma ve yangın sistemleri önemle d���n�lecektir. —Isı merkezi: bina kapasitesine uygun teçhizatı alabilecek şekilde ve büyüklükte olacaktır. —Klima Santralleri: ihtiyaç olan mahallerde, uygun teçhizatı alabilecek büyüklükte olacaktır. —Jeneratör Dairesi: bina kapasitesine uygun teçhizatı alabilecek büyüklükte olacaktır. —Ana Tablo Odası: Jeneratör dairesi ile ilişkilidir. —Trafo Odası: bina kapasitesine uygun teçhizatı alabilecek büyüklükte olacaktır. Açık hava ile bağlantısı olacaktır. —Tesisat Odaları: bina kapasitesine uygun teçhizatı alabilecek büyüklükte ve sayıda olacaktır. —Mutfak: min. 150 m2 büyüklüğünde, gerekli teçhizatla donatılmış, kafeterya ve gastronomik faaliyetlerin gerçekleştiği mahallerle bağlantılı olacaktır. —Kapalı Garaj: min.350 m2 büyüklüğünde olacaktır.	—Tüm teknik hizmet birimlerinde havalandırma ve yangın sistemleri önemle d���n�lecektir. —Isı merkezi: bina kapasitesine uygun teçhizatı alabilecek şekilde ve büyüklükte olacaktır. —Klima Santralleri: ihtiyaç olan mahallerde, uygun teçhizatı alabilecek büyüklükte olacaktır. —Jeneratör Dairesi: bina kapasitesine uygun teçhizatı alabilecek büyüklükte olacaktır. —Ana Tablo Odası: Jeneratör dairesi ile ilişkilidir. —Trafo Odası: bina kapasitesine uygun teçhizatı alabilecek büyüklükte olacaktır. Açık hava ile bağlantısı olacaktır. —Tesisat Odaları: bina kapasitesine uygun teçhizatı alabilecek büyüklükte ve sayıda olacaktır. —Mutfak: min. 120 m2 büyüklüğünde, gerekli teçhizatla donatılmış, kafeterya ve gastronomik faaliyetlerin gerçekleştiği mahallerle bağlantılı olacaktır. —Kapalı Garaj: min.250 m2 büyüklüğünde olacaktır.

EK-1. (Devam) Kültür merkezi tipleri

Çizelge 1.1. (Devam) Kültür merkezi tipleri

<u>XIII) AÇIK ALAN DÜZENLEMESİ</u>		
A SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	B SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ	C SINIFI KÜLTÜR MERKEZİ
—Açık Otopark: En az 200 otomobil alacak şekilde d���n�lecektir. —Açık hava sergileme mahalleri: açık havada farklı sergilere uygun olarak tasarlanacaktır. —Açık hava gösteri mahalleri: Çeşitli sahne sanatlarını açık havada yapmaya uygun mahaller tasarlanacaktır	—Açık Otopark: En az 150 otomobil alacak şekilde d���n�lecektir. —Açık hava sergileme mahalleri: açık havada farklı sergilere uygun olarak tasarlanacaktır. —Açık hava gösteri mahalleri: Çeşitli sahne sanatlarını açık havada yapmaya uygun mahaller tasarlanacaktır	—Açık Otopark: En az 100 otomobil alacak şekilde d���n�lecektir. —Açık hava sergileme mahalleri: açık havada farklı sergilere uygun olarak tasarlanacaktır. —Açık hava gösteri mahalleri: Çeşitli sahne sanatlarını açık havada yapmaya uygun mahaller tasarlanacaktır
<u>GENEL HUSUSLAR:</u> 1) Tüm binada havalandırma ile ısıtma-soğutma sistemlerinde “Bayındırlık Bakanlığı Teknik �artnamesi” hükümleri dikkate alınmaktadır. 2) Tüm binada yangın ihbar ve söndürme sistemlerinde, yürürlükte olan “Binaların Yangından Korunması Hakkındaki Yönetmelik” hükümleri dikkate alınmaktadır. 3) Tüm binada güvenlik ile ilgili hususlarda, yürürlükte olan “Tesis Güvenlik Sertifikası Alınması İçin Zorunlu Olan Güvenlik Standartları” dikkate alınmaktadır.		

EK-2. Kültür merkezlerinin sınıflarına ilişkin asgari nitelikler

Çizelge 2.2. Kültür merkezlerinin sınıflarına ilişkin asgari nitelikler

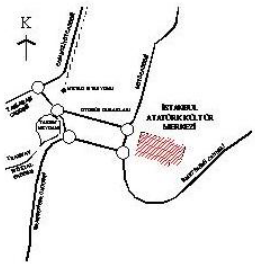
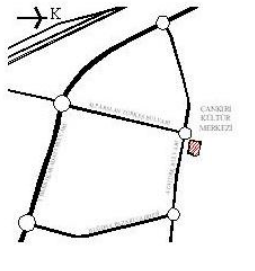
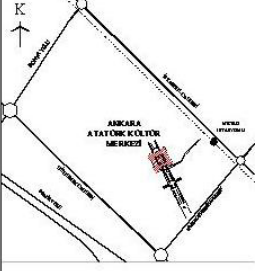
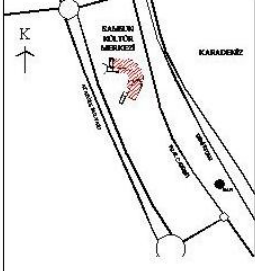
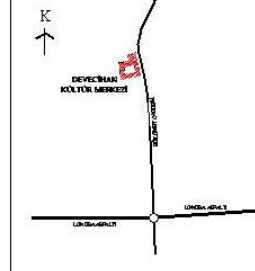
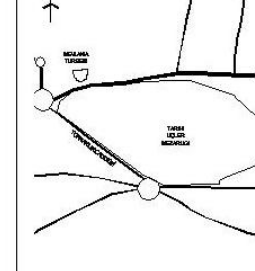
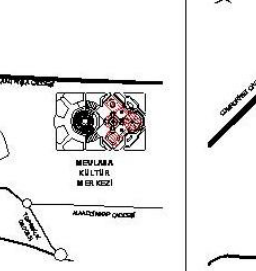
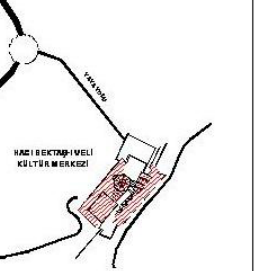
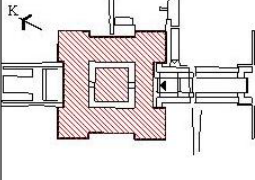
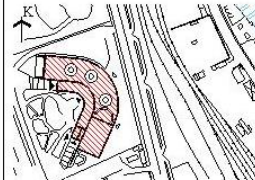
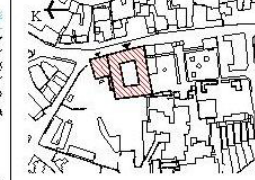
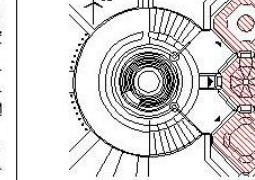
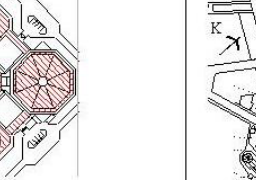
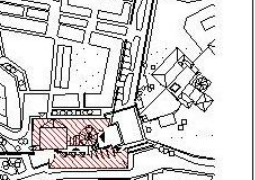
Mekan Tanımları	A Sınıfı Kültür Merkezi	B Sınıfı Kültür Merkezi	C Sınıfı Kültür Merkezi
	A1) Giriş holü alanı: Projeye göre değişiklik gösterebilir. A2) Fuaye alanı: Salon toplam koltuk kapasitesine göre kişi başi 0,5 m2	B1) Giriş holü alanı: Projeye göre değişiklik gösterebilir. B2) Fuaye alanı: Salon toplam koltuk kapasitesine göre kişi başi 0,5 m2	C1) Giriş holü alanı: Projeye göre değişiklik gösterebilir. C2) Fuaye alanı: Salon toplam koltuk kapasitesine göre kişi başi 0,5 m2
II) �ok Amaçlı Salon Bölümü	A3) �ok amaçlı salon kapasitesi: 400 koltuk A4) Salon zemini basamaklı olarak yapılır; koltukların yerleşeceği tesviye rıhtları arası: 1 m A5) Koltuklar sabit olur. A6) Işı� Köprüsü: asma tavan içinde 2 adet A7) Asma tavan içinde farklı kotlarda yapılacak kedi yolları ile sahne ve salon arasında bağlantı kurulur; salonun elektrik ve mekanik tesisatına ulaşım sağlanır.	B3) �ok amaçlı salon kapasitesi: 250 koltuk B4) Salon zemini basamaklı olarak yapılır; koltukların yerleşeceği tesviye rıhtları arası: 1 m B5) Koltuklar sabit olur. B6) Işı� Köprüsü: asma tavan içinde 1 adet B7) Asma tavan içinde farklı kotlarda yapılacak kedi yolları ile sahne ve salon arasında bağlantı kurulur; salonun elektrik ve mekanik tesisatına ulaşım sağlanır.	C3) �ok amaçlı salon kapasitesi: 150 koltuk C4) Salon zemini tesviyesi düz olarak yapılabilir. Basamaklı yapılacaksa, koltukların yerleşeceği tesviye rıhtları arası: 1 m C5) Koltuklar sabit olur. C6) Işı� Köprüsü: asma tavan içinde 1 adet ya da projektör askı elemanı olarak asma tavan altında 1 adet C7) Asma tavan içinde farklı kotlarda yapılacak kedi yolları ile sahne ve salon arasında bağlantı kurulur; salonun elektrik ve mekanik tesisatına ulaşım sağlanır.
III) Sahne ve Sahne ile İlgili Bölümler	A8) Sahne zemini ahşap kadronaj döşeme ile kaplanır. A9) Sahne ağzı genişliği: 14 m Sahne ağzı yüksekliği: 7 m A10) Ana sahne derinliği: 14 m Ana sahne genişliği: 18 m A11) Sahne �st� sofit boşluğu: 21 m (Halat katı dahil) A12) Friz ve fon perdeleri ile sahneyi yan sahnelerden ayıran kulis perdeleri sahneyi salondan ayıran antrakt perdesi yapılır. A13) Dekor askı borusu: 30 adet A14) Yan sahne yüksekliği: 7 m Yan sahne boyu: 14 m Yan sahne eni: 8 m A15) Arka sahne yüksekliği: 7 m Arka sahne boyu: 18 m Arka sahne eni: 8 m A16) Soyunma Odası: 25 m2 - 4 adet A17) Acil Soyunma Odası: 30 m2 - 1 adet	B8) Sahne zemini ahşap kadronaj döşeme ile kaplanır. B9) Sahne ağzı genişliği: 12 m Sahne ağzı yüksekliği: 6 m B10) Ana sahne derinliği: 12 m Ana sahne genişliği: 16 m B11) Sahne �st� sofit boşluğu: 18 m (Halat katı dahil) B12) Friz ve fon perdeleri ile sahneyi yan sahnelerden ayıran kulis perdeleri sahneyi salondan ayıran antrakt perdesi yapılır. B13) Dekor askı borusu: 15 adet B14) Yan sahne yüksekliği: 6 m Yan sahne boyu: 12 m Yan sahne eni: 7 m B15) Arka sahne yüksekliği: 6 m Arka sahne boyu: 16 m Arka sahne eni: 7 m B16) Soyunma Odası: 25 m2 - 2 adet B17) Acil Soyunma Odası: 25 m2 - 1 adet	C8) Sahne zemini ahşap kadronaj döşeme ile kaplanır. C9) Sahne ağzı genişliği: 10 m Sahne ağzı yüksekliği: 5 m C10) Ana sahne derinliği: 10 m Ana sahne genişliği: 14 m C11) Sahne �st� sofit boşluğu: 15 m C12) Friz ve fon perdeleri ile sahneyi yan sahnelerden ayıran kulis perdeleri sahneyi salondan ayıran antrakt perdesi yapılır. C13) Dekor askı borusu: 10 adet C14) Yan sahne yüksekliği: 5 m Yan sahne boyu: 10 m Yan sahne eni: 6 m C15) Soyunma Odası: 25 m2 - 2 adet

EK-2. (Devam) Kültür merkezlerinin sınıflarına ilişkin asgari nitelikler

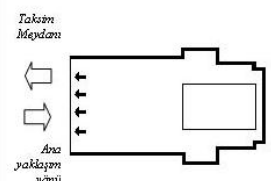
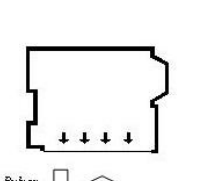
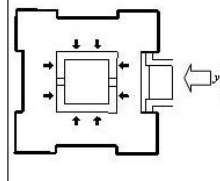
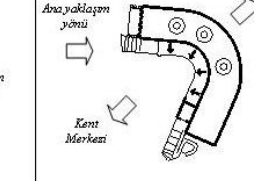
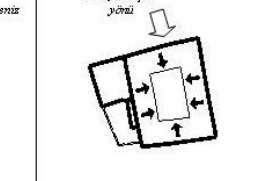
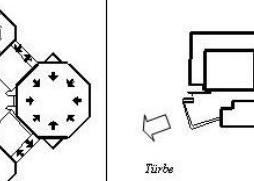
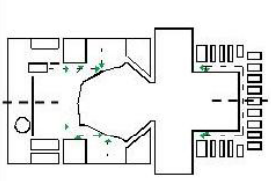
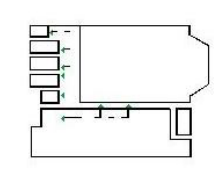
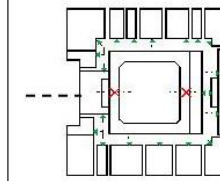
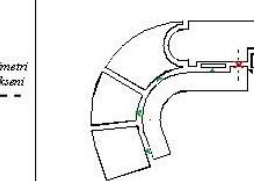
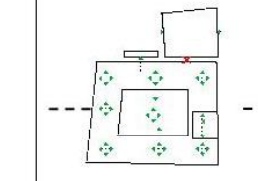
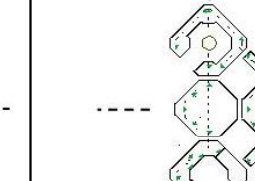
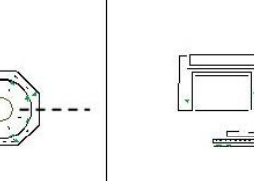
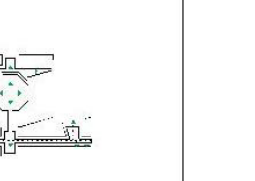
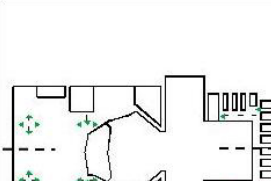
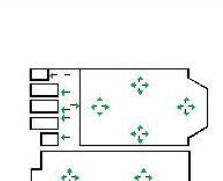
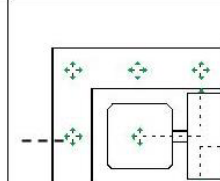
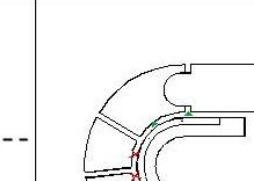
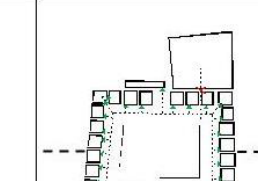
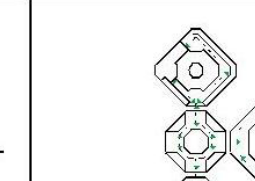
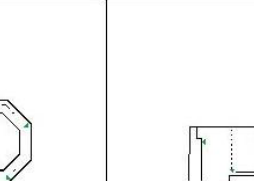
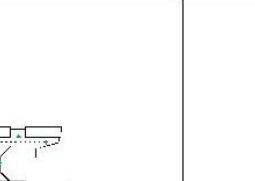
Çizelge 2.2. (Devam) Kültür merkezlerinin sınıflarına ilişkin asgari nitelikler

III) Sahne ve Sahne ile İlgili Bölümler	A18) Orkestra �ukuru: en az 40 sanatçı alacak kapasitede, her sanatçı için 1,5 m2 (Orkestra �ukuru zemini, hidrolik sistem ile gerektiğinde sahne kotuna kadar yükseltilerek sahneye katılır) A19) Dekor asansörü boşluğu: 4 x 6 m Kapı y�ksekligi: 3 ,5m Kabin y�ksekligi: 5 m (Dekor asansörü, dekor girişi sahne ile aynı kotta değilse yapılır) A20) Sahne gerisine hizmet veren teknik personel için odalar: 15 m2 - 4 adet A21) İlk yardım Odası: 12 m2 A22) Sanatçı �alı�ma odası: 10 m2 - 4 adet A23) Sanatçı dinlenme salonu: 50 m2 (Sanatçı odalarına ayrı bir giriş yapılır.)	B18) Orkestra �ukuru: en az 30 sanatçı alacak kapasitede, her sanatçı için 1,5 m2 (Orkestra �ukuru üzeri, gerektiğinde kapatılarak sahneye katılabilir. B 19) Dekor asansörü boşluğu: 3 x 6 m Kapı y�ksekligi: 3 m Kabin y�ksekligi: 4 m (Dekor asansörü, dekor girişi sahne ile aynı kotta değilse yapılır) B20) Sahne gerisine hizmet veren teknik personel için odalar: 15 m2 - 4 adet B21) İlk yardım Odası: 10 m2 B22) Sanatçı �alı�ma odası: 10 m2 - 2 adet B23) Sanatçı dinlenme salonu: 35 m2 (Sanatçı odalarına ayrı bir giriş yapılır.)	C16) Dekor asansörü boşluğu: 3 x 5 m Kapı y�ksekligi: 3 m Kabin y�ksekligi: 4 m (Dekor asansörü, dekor girişi sahne ile aynı kotta değilse yapılır) C17) İlk yardım Odası: 10 m2
IV) Teknik Mekanlar	A24) Depo / Atölye: 100 m2 - 2 adet 75 m2 - 4 adet Depo / Atölye tavan y�ksekligi 5 m (Bu mekanlar, çok amaçlı salonla ilişkili dekor, kostüm, vb malzemeler kültür merkezi içinde üretilecekse yapılır. Aksi halde, A 22 md.sinde yer alan mekanlar yapılır.) A25) Depo / Atölye: 100 m2 - 2adet 75 m2 - 2 adet A26) Kütüphane: 300 m2 A27) Müze: 120 m2 A28) Sergi Salonu / Galeri: 100 m2 A29) �alı�ma salonu: 100 m2 - 3 adet A30) Atölye / Stüdyo: 50 m2 - 3 adet A31) Derslikler: 30 m2 - 4 adet A32) Halk Kültürü Belgeliği: 100 m2 A33) Sinema:150 koltuk kapasiteli	B24) Depo / At�lye: 100 m2 - 1 adet 75 m2 - 1 adet Depo / At�lye tavan y�ksekligi 5 m B25) K�t�phane: 250 m2 B26) M�ze: 90 m2 B27) Sergi Salonu / Galeri: 90 m2 B28) �alı�ma salonu: 100 m2 - 2 adet B29) At�lye / St�dyo: 50 m2 - 2 adet B30) Derslikler: 30 m2 - 3 adet B31) Halk K�lt�r� Belgeliği: 80 m2 B32) Sinema: 100 koltuk kapasiteli	C18) Depo / At�lye: 80 m2 - 1 adet Depo / Atölye tavan y�ksekligi 5 m C19) Kütüphane: 200 m2 C20) Müze: 75 m2 C21) Sergi Salonu / Galeri: 75 m2 C22) �alı�ma salonu: 100 m2 - 1 adet C23) Atölye / Stüdyo: 50 m2 - 1 adet C24) Derslikler: 30 m2 - 2 adet C25) Halk Kültürü Belgeliği: 65 m2 C26) Sinema: 50 koltuk kapasiteli
NOT: Tüm �l�� ve adetler asgari olarak verilmiştir.			

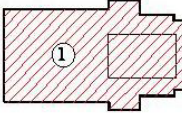
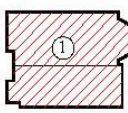
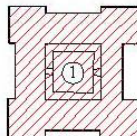
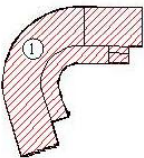
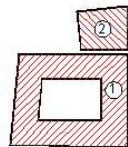
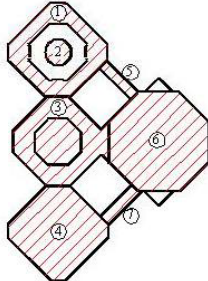
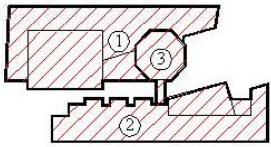
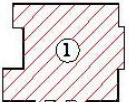
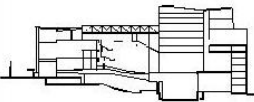
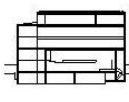
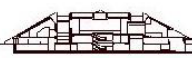
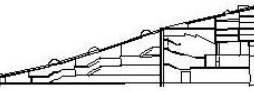
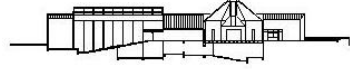
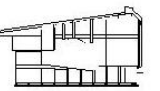
EK- 3. İncelenen kültür merkezi örneklerinin karşılaştırmalı analizi [38]

KÜLTÜR MERKEZİ ADI	İSTANBUL ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	ÇANKIRI (100. YIL) KÜLTÜR MERKEZİ	ANKARA ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	SAMSUN KÜLTÜR MERKEZİ	DEVECİHAN KÜLTÜR MERKEZİ	KONYA MEVLANA KÜLTÜR MERKEZİ	HACI BEKTAŞ-İ VELİ KÜLTÜR MERKEZİ	BİTLİS-TATVAN KÜLTÜR MERKEZİ
TASARIM YILI	1956	1976	1981	1984	1989	1991	1992	1992
AÇILIŞ YILI	1. açılış: 1969 2. açılış: 1977	1981	1987	2001	2000	2004	2001	2001
BULUNDUĞU KENT	İstanbul	Çankırı	Ankara	Samsun	Edirne	Konya	Nevşehir-Hacıbeğtaş	Bitlis-Tatvan
ELDE EDİLİŞ YÖNTEMİ	Bayındırlık Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü	Kültür Bakanlığı İhale	Bayındırlık Bakanlığı Yanğma	Kültür Bakanlığı İhale	Kültür Bakanlığı Restorasyon (Yeni deni işlevlendirme)	Kültür ve Turizm Bakanlığı Yanğma	Kültür ve Turizm Bakanlığı Yanğma	Kültür ve Turizm Bakanlığı Tip Proje
MİMARİ	Hayati Tabanlıoğlu	Ayhan Yurtseven	Filiz Etkel, Coşkun Etkel	Levent Ercan	N. Cansen Kılıççöte, Nejla Kanaslan (Restorasyon)	Hasan Şener, Hasan Döner	Merih Karaslan, Müyâ Günday	
Azra Alanı	31702m ²	1438m ²	81420m ²	12080 m ²	2000m ²	108197m ²	4010m ²	5121,50m ²
Oturum Alanı	14616m ²	1240m ²	11000m ²	3954m ²	1615m ²	7809m ²	2600m ²	880m ²
Kullanım Alanı	52000m ²	6193m ²	24500m ²	16886m ²	2435m ²	19300m ²	5270m ²	2480m ²
Topoğrafya	Eğimli	Eğimli	Düz	Düz	Az Eğimli	Düz	Eğimli	Düz
İklim	Ilıman	Kasa	Kasa	Ilıman	Kasa	Kasa	Kasa	Kasa
Konumu	Kentin önemli kültür, eğlence ticaret alanlarına yakın konumda	Kent merkezine yakın konumda	Eski kent merkezine yakın konumda	Yapı idari merkez ile komut bölgesi arasında, kent merkezine yakın konumda	Yapı idari merkez ile komut bölgesi arasında, kent merkezine yakın konumda	Mevlana Müzesine, tarihi Üçler Mezarlığına, kent merkezine yakın konumda	Hacı Bektaş Külliyesi ve şehirciaret alanına, komut-ıkan dolusu yakın konumda	İdari merkez ile eğitim yapılarına yakın konumda
Ulaşım	 Önemli bir kavşak olan Taksim Meydanı'nın doğu tarafında inşa edilmiştir. Tramvay ve metroyla da ulaşım sağlanabilmektedir.	 Bulvar üzerindeki yapıya toplu ulaşım araçları ile ulaşılabilir.	 Arsanın etrafındaki yolların hızlı ve yoğun trafik yolları olması ile projenin yola uzak konumlanışı ulaşımı zorlaştırmaktadır. Ancak metro Ankara'nın çeşitli bölgelerinden AKM'ye ulaşımı kolaylaştırmaktadır.	 Bulvar üzerindeki yapıya toplu ulaşım araçları ile ulaşılabilir. Kent merkezinden yürüyerek ulaşılabilir mesafededir.	 Kent merkezine yakın konumda olduğundan yaya ulaşımı kolaydır. Edirne'nin önemli trafik akılarından biri üzerinde konumlandığından, taşıt ulaşımı da rahattır.	 Kentin toplu ulaşım araçlarıyla, şehirlerarası özel kâhâsel ulaşım araçları veya özel günlerde gelecek kamu araçları ile ulaşılabilir. Kent merkezinden yürüyerek ulaşılabilir mesafededir.	 Kent merkezine yakın konumda olduğundan yaya ulaşımı kolaydır.	 Şehirciye kasa yolu üzerindedir. Kent merkezinden yürüyerek ulaşılabilir mesafededir.
Yerleşim Planı								
Giriş Sayısı	5(1'servis)	3(1'servis)	2(1'servis)	7(3'servis)	3(1'servis)	5(1'servis)	5(1'servis)	3(1'servis)

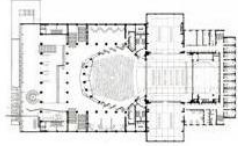
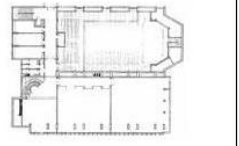
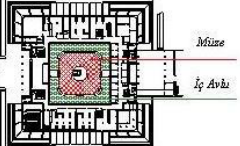
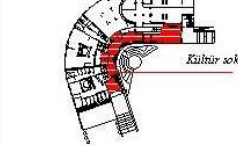
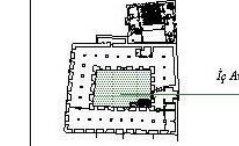
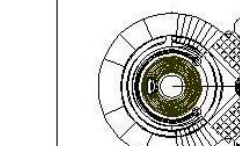
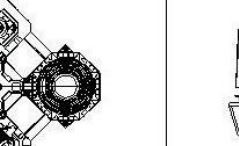
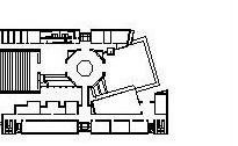
EK- 3. (Devam) İncelenen kültür merkezi örneklerinin karşılaştırmalı analizi

KÜLTÜR MERKEZİ ADI		İSTANBUL ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	ÇANKIRI (100.YIL) KÜLTÜR MERKEZİ	ANKARA ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	SAMSUN KÜLTÜR MERKEZİ	DEVECİHAN KÜLTÜR MERKEZİ	KONYA MEVLANA KÜLTÜR MERKEZİ	HACI BEKTAŞ-I VELİ KÜLTÜR MERKEZİ	BİLİS-TATVAN KÜLTÜR MERKEZİ
MİMARİ BİÇİMLENME (1)	Yaklaşım ve Yönelme	 Taksim Meydanı yaklaşım yönü Ana yaklaşım yönü Taksim Meydanına yönelme	 Bulvar yaklaşım yönü Ana yaklaşım yönü Bulvara yönelme	 İçe dönük biçimlenme	 Kentsel mekân yaklaşım yönü Ana yaklaşım yönü Kentsel mekânına yönelme	 İçe dönük biçimlenme	 Kentsel mekân yaklaşım yönü Ana yaklaşım yönü Kentsel mekânına ve Mevlana Müzesine yönelme	 Türe yaklaşım yönü Ana yaklaşım yönü Tarihi külliye ve türbe ekseninde	 Karayolu yaklaşım yönü Ana yaklaşım yönü Karayoluna paralel yönelme
	Planlama	 SAHNE KATI Dikdörtgen-Mekân planlama Simetrik	 ZEMİN KAT Dikdörtgen-Linear planlama	 ALT ZEMİN KAT PLANI Kase tabanlı piramit-Mekân planlama Simetrik	 ZEMİN KAT PLANI 'U' şeklinde plan- Eğri/Linear planlama	 ZEMİN KAT PLANI Açık/serbest planlama- Sergi düzeni Simetrik	 ZEMİN KAT PLANI 4 adet sekizgen bir arada kullanımı Kümesel, Parçalı Planlama, Simetrik, aksel	 ZEMİN KAT PLANI Farklı geometrilerin bir arada kullanımı Merkez-Linear Planlama	 ZEMİN KAT PLANI Dikdörtgenlerin tekil semada kurgulanması Linear Planlama
		 BALKON KATI Açık serbest planlama+Mekân planlama (KARMA) Simetrik	 2.KAT PLANI Açık/serbest planlama- Sergi düzeni, Linear planlama- İdari hacimler (KARMA)	 ZEMİN KAT PLANI Açık/serbest planlama- Sergi düzeni Simetrik	 1. KAT PLANI Eğri/Linear planlama	 1. KAT PLANI Mekân planlama Simetrik	 1. KAT PLANI Kümesel, Parçalı Planlama Simetrik, aksel	 ALT ZEMİN KAT PLANI Linear Planlama	 1. KAT PLANI Linear Planlama

EK- 3. (Devam) İncelenen kültür merkezi örneklerinin karşılaştırmalı analizi

KÜLTÜR MERKEZİ ADI	İSTANBUL ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	ÇANKIRI (100.YIL) KÜLTÜR MERKEZİ	ANKARA ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	SAMSUN KÜLTÜR MERKEZİ	DEVECİHAN KÜLTÜR MERKEZİ	KONYA MEVLANA KÜLTÜR MERKEZİ	HACI BEKTAŞ-I VELİ KÜLTÜR MERKEZİ	BİLİŞ-TATVAN KÜLTÜR MERKEZİ
MİMARİ BİÇİMLENME (2)	Kütle Statik (Dış mekandan çok, iç mekanda 3. boyuta önem verilmesi), Yan cepheler sağa, ön yüzü karanlık Yatay ve dikey baslılar	 Çukurluklar, geri çekilmelerle hareketlilik Yatay ve dikey baslılar	 Statik (Dış mekandan çok, iç mekanda 3. boyuta önem verilmesi), Sağın, eğimli yüzlerle Kerik parantez, Simetrik	 Eğimli, dik açılı teraslar, serbest biçimlenme Hareketli	 Devci Hanı: Statik (Dış mekandan çok, iç mekanda 3. boyuta önem verilmesi), Simetrik Salon: Statik	 Pazı, işlev dayalı kitlelere ayrılma Kest içinde tüm yönlerden 3 boyutlu algılama Farklı yükseklikte elemanlarla hareketli	 Pazı, işlev dayalı kitlelere ayrılma Kest içinde tüm yönlerden 3 boyutlu algılama Farklı yükseklikte elemanlarla hareketli	 Kitlede çıkıntılar ve geri çekilmelerle hareketlilik
	Parça/Blok Sayısı -1-	 -1-	 -1-	 -1-	 -2-	 -7-	 -3-	 -1-
	Kat Sayısı Zemin+ 2 Bodrum+ 7 kat (10 kat)	 Zemin+ Bodrum+ 4 kat (6 kat)	 Zemin+Alt Zemin+1. Bodrum (3 kat)	 Zemin+Alt Zemin+7 kat (9 kat)	 Zemin+Bodrum+ 1 kat (3 kat)	 Zemin+ Bodrum+ 1 kat (3 kat)	 Zemin+ Alt Zemin (2 kat)	 Zemin+ Bodrum+ 1 kat (3 kat)

EK- 3. (Devam) İncelenen kültür merkezi örneklerinin karşılaştırmalı analizi

KÜLTÜR MERKEZİ ADI	İSTANBUL ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	ÇANKIRI (100.YIL) KÜLTÜR MERKEZİ	ANKARA ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	SAMSUN KÜLTÜR MERKEZİ	DEVECİHAN KÜLTÜR MERKEZİ	KONYA MEVLANA KÜLTÜR MERKEZİ	HACI BEKTAŞ-I VELİ KÜLTÜR MERKEZİ	BİTLİS-TATVAN KÜLTÜR MERKEZİ
Mimari Tutum	Eksen Modernizm	Eksen Modernizm	Modern sonası	Modern sonası	Geleneksel Tarihî yapının yeniden işlevlendirilmesi	Post Modernizm	Post Modernizm	Eklektizim (Seçmeçilik)
Plan	 Eksenel, Yalın, Dik Açılı, Düzgün Geometrikli, Net Biçimlenme, Basit, Rasyonel, Akılcı, İşlevsel, Yenilikçi (salme tekniği)	 Eksenel, Yalın, Dik Açılı, Düzgün Geometrikli, Net Biçimlenme, Basit, Rasyonel, Akılcı, İşlevsel	 Eksenel, Yalın, Dik Açılı, Düzgün Geometrikli, Net Biçimlenme, Basit, Rasyonel, Akılcı, İşlevsel Büyük ölçekli yapılarda Türk yapı geleneği olan apık ve kapalı orta mekân kurgusu	 Eğri Çizgiler, Net Biçimlenme, Basit, Rasyonel, İşlevsel İç mekânda oluşturulan, fonksiyonları bitirime bağlayan "kültür sokakı"	 Yalın, Net Biçimlenme, Basit, Organik, Rasyonel, Akılcı, İşlevsel Büyük ölçekli yapılarda Türk yapı geleneği olan apık orta mekân kurgusu	 Rasyonel, İşleve dayalı, Akılcı, Eksenel, Net geometrik biçimlerin bir araya gelmesi Organik doluya uyumlu parçalanma, karmaşık Tarihî sekizgen semalara planum kullanımı, Büyük ölçekli yapılarda Türk yapı geleneği olan apık ve kapalı orta mekân kurgusu	 Rasyonel, İşleve dayalı, Akılcı, Eksenel, Farklı geometrik biçimlerin bir araya gelmesi Organik doluya uyumlu parçalanma, karmaşık Tarihî sekizgen semalara planum kullanımı, Sokak kurgusu	 "İşlevci", Rasyonel, akılcı, İhtiyaca göre, basit Net geometrik biçimlerin bir araya gelmesi
Kütle	 Fonksiyonun cepheye yansımaları (İşlevci Yaklaşım), Yatay-Düsey Dengesi, Çağdaş öğelerin kullanımı (Güneş Kırıcı)	 Fonksiyonun cepheye yansımaları (İşlevci Yaklaşım), Yatay-Düsey Dengesi, Çağdaş öğelerin kullanımı (Güneş Kırıcı)	 "Beyaz"ın kullanımı Tarihî anıtsal kütle "Piramit", Simgesel, Biçimci Yaklaşım	 "Beyaz"ın kullanımı Eğimli çatı ile 3. boyutta fişkilasma Biçimci Yaklaşım Kent dokusuna kontrast kütle yapısı	 Yöresel mimari biçimlenme	 Yalın, Sade, Saf (Bina genelinde beyaz renkli mermer kullanımı) Simgesel Fonksiyonun cepheye yansımaları (İşlevci Yaklaşım), Büyük ölçek Referans sokağı	 Yalın, Sade ve insani ölçü Fonksiyonun cepheye yansımaları (İşlevci Yaklaşım) Simgesel	 Yalın, Sade ve insani ölçü Fonksiyonun cepheye yansımaları (İşlevci Yaklaşım) Biçimci, figüratif Simetrik ön yüz kavramı
Kültürel ve Yöresel Elemanlar ve Detaylar	 Detayda ve Dekorasyonda duvara asılı stiller edittiği "Osmanlı Tuğrası", zeminde "Türk Halısı"	 Eksenel tutum, bina genelinde gözlenmektedir.	 Biçimlenmede ve Detayda Biçimlenmesi ile Anadolu'daki "Tümülüs ve höyükler", Kesik piramidin eğik yüzlerinin bitişindeki dişler ile "Ankara Kalesi'nin burçlarını" atıfta bulunulmuştur.	 Bina genelinde çağdaş yapı malzemeleri ve detaylar kullanılmıştır.	 Tarihî elemanlar: Revak, seki, taç kapı, kemerli pencere ve kapı, kubbeli çatı uygulamaları Çağdaş elemanlar, malzemeler haldeki bilgi sahibi olmamasın merdiven ve ek bina çatısında, iklimlendirme ve güvenlik için revakta cam kullanılmıştır.	 Biçimlenmede ve Detaylarda Sekizgen plan üzerinde tarihî kümbet formunun çağdaş malzemelerle yorumlanması Havuz ve cadıvan kullanımı	 Biçimlenmede ve Detaylarda Kolonad düzenlenmesi Sekizgen plan üzerinde tarihî kümbet formunun tekrarı Tarihî "Cumba" elemanının tekrarı	 Biçimlenmede ve Detaylarda Dekoratif kolonlar Kolonad düzenlenmesi Tarihî "Cumba" elemanının tekrarı

EK- 3. (Devam) İncelenen kültür merkezi örneklerinin karşılaştırmalı analizi

KÜLTÜR MERKEZİ ADI	İSTANBUL ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	ÇANKIRI (100.YIL) KÜLTÜR MERKEZİ	ANKARA ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	SAMSUN KÜLTÜR MERKEZİ	DEVECİHAN KÜLTÜR MERKEZİ	KONYA MEVLANA KÜLTÜR MERKEZİ	HACI BEKTAŞ-I VELİ KÜLTÜR MERKEZİ	BİTLİS-TATVAN KÜLTÜR MERKEZİ
Giriş Holü	•	•	•	•	•	•	•	•
Fuaye	•	•		•	•	•	•	•
Çok Amaç Salon	•	•		•	•	•	•	•
Özel Amaç Salon						•		
Küçük Salon	••••		•	••	•		•	
Bale-Folklor S.	•	•	•	•			•	•
Müzik S.	•	•	•	•				•
Sergi S./Galeri	•	•	•	•	•	•	•	•
Kütüphane	•	•	•	•		•	•	•
Müze		•	•					
Akilye/ Stüdyo		•	•	•	•	•	•	•
Kafeterya	•		•	•		•	•	•
Misafirhane				•				•
Satış birimi				•				
Açık gösteri alanı				•		•		
İdari Mekanlar	•	•	•	•	•	•	•	•
Teknik Mekanlar	•	•	•	•	•	•	•	•
Plan								
Şekli	At nalı (eğrisel yüzeyler yerine kırık düz yüzeyler)	Dikdörtgen		Dikdörtgen+daire	Yarımk		Merkezi	Dikdörtgen
Sahne sayısı	Sahne+Yan sahneler+ Arka sahne (4)	Sahne(1)	-YOK-	Sahne+Yan sahne+ Arka sahne (3)	Sahne+Yan sahne (2)	Sahne+Yan sahneler+ Arka sahne (4)	Sahne (1)	Sahne+Yan sahne (2)
Kapasitesi	Parterde 892, 1. Balkonda 230, 2. Balkonda 195 toplamda 1317 kişi	330 kişi		parterde 465, balkonda 143, toplamda 608 kişi	142 kişi	530 kişi	2630 kişi	504 kişi
Kesit								
Eğimi	Eğimli	Düz		Eğimli	Eğimli	Eğimli	Eğimli	Eğimli
Balkon sayısı	-2-	-1-		-1-		-1-		
Orchestra çukuru	•			•		•		
Sofit	•			•		•		

EK- 3. (Devam) İncelenen kültür merkezi örneklerinin karşılaştırmalı analizi

KÜLTÜR MERKEZİ ADI		İSTANBUL ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	ÇANKIRI(100.YIL) KÜLTÜR MERKEZİ	ANKARA ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	SAMSUN KÜLTÜR MERKEZİ	DEVECİHAN KÜLTÜR MERKEZİ	KONYA MEVLANA KÜLTÜR MERKEZİ	HACI BEKTAŞ-I VELİ KÜLTÜR MERKEZİ	BİTLİS-TATVAN KÜLTÜR MERKEZİ
KULLANILAN YAPIM TEKNOLOJİSİ VE MALZEME	Yapım Yöntemi	B.A. Sistem	B.A. Sistem	B.A. Sistem	B.A. Sistem	Kağır ve çelik stüktür	B.A. Sistem, Çelik konstrüksiyon	B.A. Sistem	B.A. Sistem
	Teknik Özellikler	Hareketli sahne ve orkestra çukuru düzenleme tekniği, ses, ışık kontrol sistemi, sinyalizasyon sistemi, elektro-akustik sahne mekanığı, seslendirme, yayın	Aydınlatma, ses, yangın söndürme sistemi var Jeneratör, havalandırma-soğutma sistemi yok, güvenlik sistemi yetersiz	Havalandırma, ısıtma-soğutma sistemleri	Jeneratör, havalandırma, ısıtma-soğutma, ses, aydınlatma, yangın ihbar, söndürme sistemleri, salon mekanik sistemi (hareketli orkestra çukuru)	Jeneratör, havalandırma, ısıtma-soğutma, ses, aydınlatma sistemleri	Jeneratör, havalandırma, ısıtma-soğutma, ses, aydınlatma, ışık gösteri, yayın, yangın ihbar, söndürme sistemleri	Jeneratör, havalandırma, ısıtma-soğutma, ses, aydınlatma, yangın ihbar, söndürme sistemleri	İklimlendirme, aydınlatma, yangın denetimi, mekanik sistem
	Çevre Düzenleme	Arsa alanının büyük bir kısmı açık otopark düzenlenmesine ayrılmıştır. Taksim meydanı yanında bina önünde bahçe düzenlenesi yapılmıştır.	Bina dar bir arsa üzerinde konumlandığından açık alan kullanımı kısıtlıdır. Bulvar yanında, tırtıvar üzerinde çeşitli tarihi eserler bulunmaktadır.	Atatürk Kültür Merkezi dışında kompleksi oluşturan Kongre Salonu, Konser Salonu, Opera Bale Binası, Tiyatro Binası ve Genel Hizmetler Binası inşaatlarına henüz başlamadığından bu alana ait çevre düzenlenesi yapılmamıştır. Kültür Merkezinin yakın çevresi ve yaya allesi düzenlenmiştir ve faaliyettedir.	Odeon, otopark, servis yolu ve yürüme yolları sert zemini oluşturmaktadır. Arsanın diğer yarısı ise yeşil dolu ile değerlendirilmiştir. Samsun ilinin iklimine ve bitki florasına uygun bitkiler çevre düzenlenesinde kullanılmıştır. Özelliklerin binayı ulaşımlarına yönelik çeşitli düzenlemelere gidilmiştir.	Binanın arsa alanı kısıtlı olduğundan, diğer kültür merkezlerine göre büyük ölçekte bir açık alan düzenlenesi yoktur. Devinci Han'a ait iç avlu restore edilmiştir. Bunun yanı sıra, teras ve otopark düzenlenesi yapılmıştır.	Kültür merkezinin yakın çevresinde projeye uygun olarak ağaçlandırma ve çevre düzenleme çalışmaları tamamlanmıştır. Üçler Mezarlığı ile Kültür Merkezi arası arasındaki alanda ise henüz çalışmaya başlanmamıştır. Otoparklar, ana kaplama mekanının “yaya alanı” özelliğini bozmayacak ve yaya akışını engellemeyecek şekilde geri planda düzenlenmiştir.	Kolonların altında ise geçici gölgelikler altında hediyelek eşya satışı yapılmaktadır. Meydanın Kent Merkezi ile yaya bağlantısının yeşil bantla desteklenmesi, Kültür Merkezi ile mevcut çarşı bloğu arasında oluşturulan kitlesel ağaçlar alanı engellenmektedir. Meydanın yaya akışını engellemeyecek şekilde otopark düzenlenesi yapılmıştır.	Binanın girişinin sağlandığı alanda meydan düzenlenesi yapılmıştır.
	Dış Mekan	Granit, Anavut kaldırımı	Mozak	Beton, traverten	Doğal taş parke, traverten anı, mermer ve traverten çim kilitli parke	Mermer, beton	Granit küp taş, kilit parke taş	Meydanda andezit kaplama ve beyaz mermer aro uygulanmıştır. Kültür merkezi giriş avlusunda ve sokakta gri beton parke ve SO andezit anolr kullanılmıştır	Bazalt
	İç Mekan	Granit, cam, ahşap, alüminyum	Markeç, çimento esash suni taş, yerinde dökme mozaik	Mermer, brüt beton, cam, ahşap	Mermer, suni mermer, sıva, cam, ahşap	Horasan harcı, taş kaplama, halı	Tasaklanmış ve düz mermer, cam, çelik, ahşap	Doğal taş kaplama, ahşap, cam	Mermer, suni mermer, karo plak, cam
	Salon	PVC esash zemin döşemesi ve halı Özel akustik lambri duvar kaplaması Özel akustik asma tavan	PVC esash zemin döşemesi Plastik boya Alüminyum asma tavan	-YOK-	PVC esash zemin döşemesi Özel akustik lambri duvar kaplaması Özel akustik asma tavan	PVC esash zemin döşemesi Özel akustik lambri duvar kaplaması Özel akustik asma tavan	Kauçuk esash zemin döşemesi Özel akustik lambri duvar kaplaması Özel akustik asma tavan	Kauçuk esash zemin döşemesi Özel akustik lambri duvar kaplaması Özel akustik asma tavan	Kauçuk esash zemin döşemesi Özel akustik lambri duvar kaplaması Özel akustik asma tavan
	Cephe	Alüminyum, cam Mozaik seramik, taş kaplama, sıva	Pleksiglas güneş kancı, sıva, boya	Mermer, cam	Traverten taş kaplama, cam	Kesme taş ve taslak yoncu taşı, tuğla, cam	Tasaklanmış beyaz mermer, Giydırme cam cephe	Giydırme taş kaplama, cam	Sıva, boya
	Çatı	Betonarme teras çatı, bakır kaplama Çok amaçlı salonda çelik strüktür	Alüminyum eğimli çatı	Mermer kaplama, eğimli çatı Çatı pencereleri	Mermer kaplama, eğimli ve teras çatı Fiber ışıklı kubbeleri	Mermer kaplama, eğimli ve teras çatı Fiber ışıklı kubbeleri	Deveci Han: Kuvun kubbeli çatı Salon: Çelik uzay kafes çatı sistemi, alüminyum kaplama	İhtifal Salonu, çelik konstrüksiyon sistemler ile geçilmiştir. İhtifal Salonuna ait çatı uzay sistem üzerine temperli cam kaplıdır. Seyirci tribününün dışındaki sirkülasyon alanının üzerinde de ayrıca çatı pencereleri düzenlenmiştir. Fısyae bloğunda çatı çelik konstrüksiyonlu olup kaplaması alüminyum doğrama üzerine temperli camdır. Kongre merkezinin üzeri betonarme teras çatıdır. Çok amaçlı salonda ise çatı çelik konstrüksiyon olup, üzeri alüminyum kaplıdır.	Alüminyum eğimli çatı Snack bar ve fısyae mekanlarının üzeri eğimli giydırme cephe (alüminyum+ cam)

ÖZGEÇMİŞ**Kişisel Bilgiler**

Soyadı, adı : ULU YILMAZ, Tuba
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 15.07.1979 Malatya
Medeni hali : Evli
Telefon : 0 (312) 212 83 00/ 2514
e-mail : tubulu@hotmail.com.

Eğitim**Derece**

Lisans

Lise

Eğitim Birimi

Gazi Üniversitesi/ Mimarlık Bölümü

İstiklal Makzume Anadolu Lisesi

Mezuniyet tarihi

2003

1997

İş Deneyimi**Yıl**

2003-2004

2004-

Yer

Ven Mimarlık AŞ.

Kültür ve Turizm Bakanlığı

Görev

Proje Yöneticisi

Uzman Yardımcısı

Yabancı Dil

İngilizce

Almanca